

ESER HAKKINDA

Eserin tam adı “*Cilâü’l-hâtır fi’l-bâtın ve’z-zâhir*” şeklindedir. Hâtır kişinin, özellikle de sûfinin gönül ve kalp dünyâsına ilâhî âlemden tecellî eden fikirler demektir. Bu durumda eserin adını dilimize “Bâtınî ve zâhirî konularda gönül dünyâsına yansıyan fikirlerin cilâsı” şeklinde çevirmek mümkündür.

Eserin çeşitli kütüphânelerde yazma nüshaları mevcuttur. Bunlar:

- 1- Kâhire Üniv. Merkez Ktp., Tasavvuf, nr.: 15741.
- 2- Süleymâniye Ktp., Bağdatlı Vehbî nr.: 685.
- 3- Süleymâniye Ktp., Reşit Efendi, nr.: 369.
- 4- Süleymâniye Ktp., Hacı Selim Ağa, nr.: 586.
- 5- İstanbul Üniv. Merkez Ktp., Arapça, nr.: 2325.
- 6- Şam el-Esedü’l-Vataniyye Ktp., nr.: 4849.
- 7- Şam el-Esedü’l-Vataniyye Ktp., nr.: 8417.

Daha önce hiçbir baskısına rastlayamadığımız *Cilâü’l-hâtır*, yukarıdaki sıralamada yer alan son iki yazma nüsha esas alınmak sûretiyle, Hâlid ez-Zer’î ve Abdünnâsır Sırrî tarafından tahkikli olarak Şam’da basılmıştır (1997, ikinci baskı, 232 s.).

Eser iki defâ İngilizce’ye tercüme edilmiştir:

1- *Jala al-Khawatir (The Removal of Cares)*, terc.: Shaykh Muhtar Holland, Maktaba Nabawiya, Lahore, târihsiz. Bu tercüme daha sonra Al-Baz Publishing tarafından Hollywood-Florida’da 1997’de tekrar basılmıştır.

2- *Jila al-Khatir (Purification of the Mind)*, terc.: Shetha Al-Dargazelli-Louay Fatoohi, Kuala Lumpur, Malaysia, 1999.

Cilâü’l-hâtır, Abdulkâdir Geylânî’nin vaaazlarını bir araya getiren *el-Fethu’r-rabbânî* gibi müstakil bir derlemedir ve *el-Fethu’r-rabbânî*’nin âdetâ devâmı niteliğindedir. Meclislerden yâni sohbetlerden oluşmaktadır. Bu vaaz ve sohbetlerin tamâmı tasavvufla ilgilidir. İlk sohbetin târihi 9 Receb 546/1152, son meclisin târihi ise 24 Ramazan 546’dır. Başka bir deyişle *Cilâü’l-hâtır* Abdulkâdir Geylânî’nin yaklaşık 2,5 aylık vaaazlarını bir araya getirmektedir. Vaazları derleyen şahsın kimliği belli değildir.

Tercümeyle tahkikli nüshayı ve İstanbul Üniv. Merkez Kütüphânesi, Arapça Yazmalar, nr.: 2325’te kayıtlı olan 98 varaklık yazma nüshayı esas aldık. Tercümede kelimeleri mümkün olduğunca günlük telaffuza uygun şekilde yazdık ve anlaşılır bir Türkçe kullanmaya gayret ettik. Herkesin kendine has bir hitâbet üslûbu, konuşma tarzı olduğu gibi, elbette büyük vâiz

ve hatip Abdulkâdir Geylânî Hazretlerinin de kendine has, oldukça tatlı ve tesir edici bir tarzı var. Eseri tercüme ederken onun üslûbunun kaybolmamasına özen gösterdik ve bu üslûbu okuyucuya hissettirmek istedik. İstılahların tercümesi şüphesiz ki, bir tercümede en önemli problemlerin başında gelir. Bu zorluğu biz de yaşadık. Bu îtibarla zaman zaman ıstılahları ve anlamı tam oturmayan bâzı kelimeleri tercüme etmek yerine, o kavram ile birlikte Türkçe'deki yakın anlamını (...) şeklinde verdik. Gerekli yerlerde dipnotta daha fazla açıklamalarda bulunduk. Âyetleri bold (kalın), hadîsleri italik (yatık) harf karaterleriyle yazdık. Âyetlerin ve bulabildiğimiz hadîslerin kaynaklarını -ki, hadîslerin pek çoğunun kaynağı tahkikli nüshada gösterilmişti- dipnotlarda gösterdik. Metin arasında geçen şahısların vefat târihlerini hem hicrî hem de mîlâdî olarak belirttik. Gerek tahkikli neşrin, gerekse bizim kullandığımız yazma nüshanın meslic (sohbet) sayıları birbirine eşit değildi ve sohbetlerin başlangıç ve bitiş yerleri birbirinden farklılık gösteriyordu. Biz tercümemizdeki sohbet sayılarını belirlerken her iki kaynağı da esas aldık; böylece ortaya toplam 52 adet sohbet çıktı. Ancak bu sohbetlerin her birinin müstakil olduğunu ve birinin diğèrinin devâmı olmadığını iddia etmek zor. Yine her iki kaynakta da konu başlıkları bulunmamakta. Konu başlıklarını da kendimiz koyduk. Bu başlıkların konuya en uygun başlık olduğu iddiâsında değiliz. Çünkü, incelendiğinde, bir sohbette pek çok konudan bahsedildiği görülecektir. Bu îtibarla, başlıkları verirken, onların, -bize göre- o sohbette en fazla veyâ çok çarpıcı bir şekilde üzerinde durulan konular olmasını dikkate aldık.

Yıllardan beri Abdulkâdir Geylânî'nin eserlerini, ifâdelerini okumakta, tercüme etmekte ve üzerinde çalışmaktayım. Bu cümleden olarak şunu söyleyebilirim: Hazretin gerçekten de insanı derinden etkileyen, çok tesirli, çok samîmî bir üslûbu var. Onun cümleleri insana müthiş keyif vermektedir. Bu îtibarla onun bu güzel ve kıymetli eserini, târih boyunca, tasavvufu hayat damarlarından birisi hâline getirmiş, evliyâyı her zaman büyük bir saygı ile karşılamış, "gönül" sâhibi milletimiz ile tanıştırmamızın şahsıma ayrı bir haz verdiğini belirtmek isterim. Yol büyüklerinin, dünyevî ve uhrevî saâdete götüren o kutlu insanların, Hak erlerinin sohbetine, yakınlığına her zaman olduğu gibi bugün de bütün insanlığın, en başta da Müslümanların ihtiyâcı olduğunu düşünüyorum ve bu duygularla okuyucuyu Gavs-ı A'zam'ın, gönül ve kalp hastalıklarının ilacı olan o nefis sohbetleriyle başbaşa bırakıyorum.

Gayret bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır.

Doç. Dr. Dilâver Gürer

Aralık 2005-Konya

1. Sohbet: HASET-SADAKAT (SAMİMİYET)

Ey oğul! Hasetten sakın. O ne kötü bir dosttur! İblis'in evini harap eden, onu helak eden, cehennemliklerden olmasına sebep olan ve onu Hakk'ın (CC), meleklerinin, peygamberlerinin ve bütün halkının lanet ettiği bir kimse olmasına sebep olan şey hasettir. Cenab-ı Hakk'ın (CC): **“Onların rızıklarını aralarında taksim ettik”**¹ **“Yoksa onlar Allah'ın (CC) bir ikram olarak insanlara verdiği şeylere mi haset ediyorlar?”**² ayetlerini; Hz. Peygamber'in (SAV): *“Haset, ateşin odunu yediği gibi iyilikleri yer bitirir”*³ hadisi; alimlerden birinin de: “Hasede aferin! Ne kadar adil: Öldürmeye önce sahibinden başlıyor” sözlerini işittikten sonra, haset etmek akıllı kişiye hiç yakışır mı? Hasetçi Allah'ın (CC) düşmanıdır. Sakın, fiilleri ve yarattıkları hakkında O'nunla (CC) çekişmeyin, yoksa O (CC) öldürücü darbeyi size indirir. Ben, konuşmamı size, evlerinizdeki erzakınıza, mallarınıza ve hediyelerinize değer vererek yapmıyorum. Bu şekilde olduğum müddetçe konuşmamdan istifade edersiniz, -inşaAllah- Vaizin gözü sizin sarığınız, gömleğiniz ve cebinizde ise, sizin dükkânınıza gelip-gittiği ve size karşı tamahkâr olduğu müddetçe onun konuşmasından faydalanamazsınız. Onun sözü, özü olmayan boş bir kabuktur. Eti olmayan bir kemiktir. Tatlılığı olmayan acı bir yiyecektir. Manasız bir surettir. Onun konuşması menfaat özleminden ve yağcılıktan uzak değildir. Onda sadakate yer yoktur. Tamahkârın konuşması tıpkı tama' (tamah) kelimesi gibi boştur; çünkü onun harflerinin (tı, mim, ayn) hepsinin de ortası boştur.

Ey Allah'ın (CC) kulları”! Sadık (samimi) olunuz ki, felah bulasınız. Sadık asla geriye, eski kötü haline dönmez. Allah-ü Teala'nın (CC) tevhidinde sadık olan kimse, nefsinin, hevasının ve şeytanının sözüyle geriye dönmez. Muhabbetullahta sadık olan kimse, ne ayıp işitir, ne de ayıp onun kulağına girer. Allah Teala'nın (CC), Resulünün (SAV), Salih kullarının muhabbetinde sadık olan kimse ise, alçak ve günahkâr bir münafığın sözüyle yolundan dönmez. Sadık sadığı, yalancı da yalancıyı tanır. Sadığın himmeti semada yücelerdedir; ona herhangi bir laf atan, onun hakkında ileri geri konuşan kimsenin konuşması zarar vermez. **Allah (CC) her işte galiptir, üstün gelendir.**⁴ O (CC) senin için bir şey isterse sana o şeyi kolaylaştırır.

¹ Zuhruf: 32.

² Nisa:54.

³ Ebu Davud, es-Sünen, “Edeb” hadis no: 4903, (Daru İhyai's-Sünneti'-Nebeviyye)

⁴ Bak:Yusuf:21

Ey oğul! Eğer sende ilmin meyvesi ve bereketi olsaydı, nefsinin hazzı ve istekleri için sultanların kapısına gitmezdin. Alimin, sultanların ve halkın kapısına götüren ayakları olmaz. Zahidin, insanların mallarını almak için eli olmaz. Allah (CC) muhibbin de, O’ndan (CC) başkasına bakan gözleri olmaz. Sadık bir muhib, samimi bir aşık, halktan kiminle karşılaşırsa karşılaşsın, mahbubundan başkasına nazar etmez. Onun “baş gözü”nde dünyanın, “kalp gözü”nde ahiretin, “sır gözünde” de Mevla’sından (CC) gayrısının en küçük bir ehemmiyeti yoktur.

Münafığın samimiyeti sadece dilindedir. Oysa sadığın sadakati ve samimiyeti kalbinden ve sırrından gelir. Onun kalbi Rabbinin (CC) kapısındadır, sırrı ise kapıdan içeri girmiştir. O, eve girinceye kadar, kapının önünde feryad-ü figana devam eder. Vallahi, sen davranışlarının tamamında yalancısın. Allah-ü Teala’nın (CC) kapısına götüren yolu bilmiyorsun. Sen bir körsün, o yola nasıl rehberlik edersin? Heva ve hevesin, nefsin, dünyaya muhabbetin, baş olma sevdan ve şehvetlerin seni kör etmiş iken, nasıl olur da başkasına yol göstermeye kalkarsın? Yazıklar olsun sana! Dünyada ebedi kalmayı arzuluyorsun; hâlbuki bu senin elinde olan bir şey değil. Rabbinin (CC) kapısına ne zaman geleceksin? Ne zaman ahireti dünyaya tercih edeceksin? Halık’ı (CC) halka ne zaman tercih edeceksin? Namazı dükkana ve karına ne zaman tercih edeceksin? Dilenciye kendi nefesine karşı ne zaman tercih edeceksin? O’nun (CC) emrini tutmayı ve yasaklarından kesilmeyi ne zaman öne geçireceksin? Heva ve hevesine uyman dolayısıyla başına gelen belalara sabretmeyi ne zaman bileceksin? Halk yerine O’na (CC) icabet etmeyi ne zaman tercih edeceksin?

Ey oğul! Akıllı ol. Sen boş, batıl bir heves içerisinde. Batını olmayan bir zahir, özü olmayan bir görüntüsün. Masiyetlerin kalbine ulaşmadan, daha henüz zahirinde iken bana gel; aksi takdirde ısrarcılardan olursun ve bu ısrarın da küfre dönüşür! Emri tut. Kolayı muhafaza et. Elinde olduğu müddetçe ipi bırakma. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Günde yetmiş defa günaha dönse de, tevbe eden kimse, günah işlememiş gibidir*”⁵

Resulullahın (SAV) bir hadisini işitir, onunla amel ve onunla yakınlığını Ashabına (RA) uymak yoluyla da güzelleştirirsen kalbin Rabbine (CC) doğru ilerler, O’nun (CC) sözünü duyar. Allah’a (CC) taati ve ubudiyeti kamilen gerçekleştiren kimse, O’nun (CC) kelamını duyma gücüne erişir.

⁵İbn Mace, es-Sünen, “Zühd” hadis no: 4250

Musa (AS) elinde Hakk'ın (CC) emir ve nehiyelerini ihtiva eden Tevratla kavmine geldi. Ona (AS) dediler ki: "Allah'ın (CC) vechini gösterinceye kadar senin getirdiklerini kabul etmeyeceğiz ve seni dinlemeyeceğiz." Onlara dedi ki: "Onun (CC) vechini ben göremedim, size nasıl gösterebilirim" Dediler ki: "Madem ki O'nun (CC) vechini bize gösteremiyorsun, o halde kelimini işittir." Bunun üzerine Allah-ü Teala (CC) ona şöyle vahyetti: "Onlara de ki: Eğer benim kelimimi işitmek istiyorlarsa üç gün oruç tutsunlar. Dördüncü gün olduğunda temizlensinler ve yeni temiz elbiseler giysinler. Sonra onları getir, ta ki, kelimimi işitsinler." Hz. Musa bunu onlara haber verdi. Onlar da söyleneni yaptılar. Sonra Musa (AS)'ın münacat ettiği yere geldiler –ki o, kavminden yetmiş alim ve zahid seçmişti-. Cenab-ı Hakk (CC) onlara hitap etti. Hepsi de kendinden geçip bayıldı, Musa (AS) tek başına kaldı. Ona (AS) dediler ki: "Ey Musa (AS), bizim Allah'ın (CC) kelimini işitecek takatimiz yok! Sen O'nunla (CC) bizim aramızda vasıta ol." Allah-ü Teala (CC) Hz. Musa (AS) ile konuştu. O (AS) da O'nun (CC) kelimini onlara iletti. Gerçek şu ki; Musa (AS) Cenab-ı Hakk'ın (CC) kelimini ancak iman kuvveti ile O'na (CC) itaat ve kulluğundaki sağlamlığı ile işitmişti. Kavmi ise imanlarındaki zayıflık sebebiyle o kelamı işitmeye güç yetirememişlerdi. Eğer onlar onun Tevrat'ta getirdiklerini kabul etselerdi, emir ve nehye itaat etselerdi ve edepli davranırlardı söyledikleri şeye cüret edemezler ve Cenab-ı Hakkın (CC) kelimini işitmeye de muktedir olurlardı.

Ey oğul! Rabbine (CC) itaatte bütün gayretinle çalış. Sana vermeyene sen ver. Sana gelmeyene sen git. Sana zulmeden sen affet. Niyetinde kullarla, kalbinde ise kulların Rabbi (CC) ile beraber olmaya bak. Sadık olmaya, yalancı olmamaya gayret et. İhlâslı olmaya, münafık olmamaya çalış. Lokman Hekim şöyle dermiş: "Ey oğulcuğum! Kalbin fisk u fücur içerisinde olduğu halde, insanların seni takva sahibi gibi görmelerinden sakın!" Vah sana! Filan filan gibi iki yüzlü, iki dilli, iki fiilli olmayasın. Her münafık yalancı deccal, Allah-ü Tealaya (CC) asi olan herkes bana musallat olur. Onların en büyüğü İblis, en küçüğü ise fasıktır. Batıla çağıran her sapık ve saptırıcı bana musallat olur ve ben "La havle vela kuvvete illa billahi'l-aliyyi'l-azim (Güç ve kuvvet ancak yüce ve azim olan Allah-ü Teala'dandır CC.) deyip, Allah-ü Teala'ya (CC) dayanarak onlarla muharebe ederim.

Allah'ım (CC)! Bizi razı olduğun şeyde muvaffak kıl. "Bize dünyada da, ahirette de güzellik ver ve cehennem azabından bizi koru."⁶

⁶Bakara, 2-201. Bütün sohbetler bu ayetle bitmektedir.

2. Sohbet MÜ’MİN-MÜNAFİK

Yazık sana! Kalbinde nifak bitmiş. Tevbeye ve teslimiyete muhtaçsın. Yakında toz duman ortalığı kaplayınca gerçeği anlayacak ve uyanmanın ne demek olduğunu bileceksin. Her kim ki, sözlerimi işitir, onunla amel eder ve ameline de ihlaslı olursa “mukarreb”lerden⁷ olur. Çünkü benim sözlerimde kabuk yoktur.

Yazıklar olsun sizlere ki, Allah’a (CC) karşı muhabbet duyduğunuzu iddia ediyorsunuz ama, kalbinizle ondan başkasına yöneliyorsunuz. Mecnun Leyla’ya olan muhabbetinde sadakat derecesine ulaşınca kalbine Leyla’dan başkasını sokmamıştı. Bir keresinde bir topluluğa rastlamıştı. Ona dediler ki:

- Nereden geliyorsun?
- Leyla!
- Nereye gitmek istiyorsun?
- Leyla!

Kalp Allah-ü Teala’nın (CC) muhabbetinde sadık olursa, Musa (AS) gibi olur. Allah-ü Teala (CC) O’nun hakkında şöyle buyurmuştur: **“Biz başkalarından süt emmesini daha önceden O’na (AS) haram kılmıştık.”**⁸ Yalan söyleme, çünkü senin iki kalbin yok; bir kalbin var. Onu neyle dolduruyorsun? O ikinci bir şeyi daha almaz ki! Allah-ü Teala (CC) şöyle buyurmuştur: **“Allah (CC) hiç kimsenin göğsünde iki kalp yaratmamıştır.”**⁹ Bir kalp ki, hem Halık’ı (CC), hem de halkı sevecek: Bu mümkün değildir. Yine bir kalp ki, içinde hem dünya, hem de ahiret olacak: Bu mümkün değildir. Hakk’ın (CC) cahili riyakarlık ve münafıklık yapar; alim-billah olan, Hakk’ı (CC) bilen ise asla böyle yapmaz. Ahmak, Allah-ü Teala’ya (CC) asi olur, akıllı kimse ise O’na (CC) itaatkâr olur. Hakka (CC) buğzeden O’na (CC) isyan eder; O’nu (CC) seven ise itaat eder. Dünyalık mal toplama hırsında olan riyakârlık ve münafıklık yapar; emeli kısa olan ise asla böyle yapmaz. Ölümü unutan riyakâr olur; ölümü hatırdan tutan ise riyakârlık yapamaz. Hakk’ın (CC) nazarını unutan riyakârlık yapar; O’nun (CC) nazarını gözetken ise riyakârlık yapamaz. Gafil riyakarlık yapar; uyanık ise asla.. Allah’ın (CC) evliyasının kendilerini gafletten uyandıran uyandırıcıları, onlara ilim öğreten öğretmenleri vardır. Allah-ü Teala (CC) onlara ilim vasıtaları elde etmeleri hususunda

⁷ “Mukarreb”: İbadet ve ihlas gibi şeylerle Cenab-I Hakk’a (CC) yakınlaşmış kimse..

⁸ Kasas Suresi Ayet 12.

⁹ Ahzab Suresi Ayet 4.

yardım eder. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Eğer bir mü’min bir dağın tepesinde olsa Allah-ü Teala (CC) ona ilim öğreten bir âlimi yine de gönderir.”

Menfaat kazanma uğruna Salihlerin kelimelerini satma. Onların sözlerini konuşma. Onlarla nefesine destek çıkma. Kusur gizli kalmaz. Kendi malından giy, çıplak kalma. Pamuğu kendi ellerinle ek, kendi ellerinle sula, gayretinle büyüt. Sonra ondan kumaş yap, onu dik ve giy. Başkasının malıyla, başkasının elbisesiyle şımarma. Eğer başkasının sözünü kullanır, konuşur ve başkasının sözüyle iddiaya kalkışırsan, ariflerin kalpleri senden iğrenir. Fiilin olmazsa sözün de olamaz. İşin zahirinin amelle alakası vardır. Allah-ü Teala (CC) şöyle buyurmuştur: “**Amelleriniz dolayısıyla cennete girin.**”¹⁰ Mümin heva ve hevesi ve malayani ile konuşarak melekleri yormaz. Onun kalbi Hakk’tan (CC) haşyet duyar. Hoş onun azaları da Hakk’tan (CC) haşyet duyar ya! Onun kalbinin dili konuşamaz, aslında onda olan hiçbir dil konuşamaz. Onun kalbinin ateşi Rabbinin (CC) heybeti karşısında hafifler, dolayısıyla azalarının ateşi de zayıflar ve melekler rahat içerisinde kalır.

Ey oğul! Senin birbirinden ağır, akıbeti müşkül, pek çok günahın var; işin zor. Onlar ister lehine ister aleyhine olsun; ölümü hatırlama duygusuyla uyan. Ölümünü unutman hiç de senin hayrına değildir. Kıyl-u kali bırak, malayani ile uğraşmayı terk et. Emelini kısalt. Hırsını azalt. Yakında öleceksin. Belki de sen bu hal üzere iken ölümün gerçekleşiverecek. Buraya ayaklarınla geldin ama belki de bir cenaze olarak evine taşınacaksın. Mü’min nefsinin hastalıklarından kurtarır, şifa bulur. Hastalık eziyeti vaki olduğunda nefesine der ki: “Sana nasihat ettim, beni dinlemedin. Bundan seni sakındırmıştım ey cahil, ey kâfir, ey Allah’ın (CC) düşmanı!” Nefsini hesaba çekmeyen ve onunla mücadele etmeyen kimse felah bulamaz. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Kendi kendinin vaizi olmayan kimseye başkalarının vaaz ve nasihati fayda vermez.”¹¹

Felah isteyen kimse, nefesine vaaz u nasihatta bulunsun, onu zühde alıştırın, onunla mücahede etsin. Zühd, önce haramları, sonra şüphelileri, daha sonra mubahları, en sonunda da bütün hallerde mutlak helalleri terk etmektir. Böylece terk edilmemiş hiçbir şey kalmamış olur. Hakiki zühd, dünyayı ve ahireti terktir; şehvetleri ve zevkleri terktir; varlığı terktir; hali, dereceyi, kerameti, makamı talep etmeyi terktir; kâinatın Rabbinin (CC) dışında her şeyi terktir. Böylece, her şeyin kendisinde son bulduğu Halık’tan (CC) başka hiçbir şey kalmaz ki,

¹⁰ Nahl Suresi Ayet 32.

¹¹ Bak: Abdullah b. mübarek, kitabü’z-zühd, hadis no:1103, (Beyrut-tsz)

O (CC) bütün emellerin nihayetidir. Bütün işler O'na (CC) döner. Konuşmacılardan kimisi kalbiyle konuşur, kimisi sırrıyla konuşur ve kimisi de nefsiyle, hevasıyla ve şeytanıyla konuşur. Mü'minin adeti önce tefekkür etmek, sonra konuşmaktır. Münafık ise önce konuşur, sonra düşünür. Mü'minin lisanı aklının ve kalbinin ötesindedir. Münafığın lisanı ise aklından ve kalbinden öndedir.

Allah'ım (CC)! Bizi mü'minlerden eyle. Münafıklardan eyleme. **“Bize dünyada da, ahirette de güzellik ver ve cehennem azabından bizi koru.”** (Amin)

3.Sohbet RIZA-TEVBE

Ey oğul! Kalp kitap ve sünnet ile amel işlerse “kurbiyet”¹² kazanır. Kurbiyet kazanınca da neyin lehine, neyin aleyhine, neyin Allah (CC) için, neyin gayrısı için, neyin hak, neyin batıl olduğunu bilir ve görür. Mü'min, nura sahip olunca onunla bakar. Cenab-ı Hakk'a (CC) yakınlık kazanmış ve sadık olan bir mü'minin böyle bir nuru nasıl olmaz ki? İşte bunun içindir ki, Hz. Peygamber (SAV) mü'minin bu nazarından sakındırarak şöyle buyurmuştur: *“Mü'minin ferasetinden sakının, zira o Allah'ın (CC) nuru ile bakar.”*¹³

Mukarreb arife de bir nur ihsan edilir. Arif de kendisine bahşedilen bu nur ile Rabbine (CC) olan kurbiyetini görür. Arif kalp cihetinden Rabbinin (CC) yakınlığını görür. Meleklerin, nebilerin ruhlarını görür. Sıdıkların ruhlarını ve kalplerini görür. Onların hal ve makamlarını seyreder. Bütün bunlar onun kalbinin derinliklerinde ve sırrının safasında olur. O Rabbi (CC) ile ebedi bir ferahlık içerisinde. O artık Rabbinde (CC) alan ve O'nun (CC) halkına dağıtan bir vasıta. Bunlardan kimi vardır ki, hem “kalp” hem de “dil” (hitabet kabiliyeti) alimidir. Kimi de vardır ki, yalnızca kalp alimidir, hitabet alimi değildir. Münafiğa gelince, onun hitabeti süslüdür ama kalp alimi değildir. Bütün ilmi dilindedir onun. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Ümmetim için en çok korktuğum şey, dili bilgin münafıktır.”*¹⁴

Ey oğul! Benim yanıma geldiğinde ilmini ve nefsi görmeyi bir kenara dır. Yanıma hiçbir şey sahibi olmadan, bir müflis olarak gir. Eğer benim yanıma ilmini ve nefsi görerek gelersen, işaret ettiğim bu “tasavvuf” işi senden perdelenir. Vah sana ki, bana buğzediyorsun; hâlbuki ben sadece gerçeği söylüyorum ve hakikati dile getiriyorum. Bana ancak Allah'ı (CC) bilmeyen, sözü çok, ameli az cahil buğzeder ve benden cahil kalır. Buna karşılık, Allah'ı (CC) bilen, ameli çok, sözü az kimseler beni sever. Eğer bana muhabbet edersen, bunun menfaati sana döner. Bana buğzedersen bunun zararı da yine sana döner. Ben halkın övmesi veya yermesi ile ayakta duran birisi değilim. Yeryüzü üzerinde ne bir insan, ne de bir cin, hiç kimse yoktur ki, ben ondan korkayım, bir şey umayım; ne bir hayvan, ne bir haşere ve ne de mahlûkattan herhangi birisi... Ben sadece Hakk'tan (CC) korkarım. Ne zaman aciz kalsam

¹² “Kurbiyet” : İbadet ve ihlas gibi şeylerle Cenab-I Hakk'a (CC) yakınlık kesbetmek.

¹³ Tirmizi, es-sünen; “Tefsir” hadis no: 3133, (Medie tsz)

¹⁴ Ahmed b. hanbel, el-Müsned, I/22, (İstanbul-1992)

“havfım” (korkum) artar. Zira O (CC) “İsteddiğini yapandır”¹⁵ “O (CC) yaptığından sorumlu tutulmaz, bilakis onlar (insanlar) sorumludur.”¹⁶

Ey oğul! Kalp elbisen kirli iken kalbinin üzerindeki elbiseyi temizlemekle uğraşma, pis kalbinin üzerindeki elbiseyi bırak, önce kalbini sonra elbiseni temizle. İki tarafı yıkamayı, temizlemeyi birleştir. Elbiseni pislikten, kalbini de günahlardan temizle. Hiçbir şeye aldırma, zira Rabbin (CC) “isteddiğini yapan”dır. Bununla ilgili Salih bir zattan şöyle rivayet edilmiştir: O bir gün sırf Allah’ın (CC) rızası için kardeşlik yaptığı birini ziyaret eder ve şöyle der: “Ey kardeşim! Yaklaş, ta ki, Allah’ın (CC) bizim hakkımızdaki ilmine (hükmüne) ağlayalım!” Bu Salih kulun sözü ne kadar da hoş! O arif-billahtır. O Hz. Peygamber’in (SAV) şu sözünü işitmiştir: *“Sizden biriniz cennet ehlinin amelini işler; ta ki, onunla cennet arasında bir arşın mesafe kalır...”*¹⁷

Ey oğul! Eğer bütün kalbin ve himmetinle O’na (CC) döner ve O’nun (CC) rahmet kapısına yapışırsan, kendin ile şehvetler arasına demirden bir set çekersen, kabri ve ölümü baş ve kalp gözünün önüne dikersen, Hakk’ın (CC) seni gördüğü, senin her yaptığını bildiği ve senin yanında olduğu şuurunu gözetirsen, fakr ile yetinir, iflasa razı olur, hudud içerisindeki aza kanaat edersen –ki bu, emirlere sarılmak ve nehiylerden kaçınmanın ta kendisidir- ve kaderin getirdiğine sabredersen Allah’ın senin hakkındaki hükmü senin için ayan beyan olur. Bu hal üzere devam edersen kalbin Rabbin (CC) ile mülaki olur. Sırrın O’nun (CC) katına girer. İşte o zaman eşya sana keşfolunur. Gözün gözünü görürsün. Emirü’l-mü’minin Ali b. Ebi Talib’in (KV) dediği gibi olursun: “Perde kaldırılsaydı dahi yakinim artmazdı.” Yine, O’na (KV) derler ki: “Rabbini (CC) gördün mü?” şöyle cevap verir: “Görmediğim Rabbe (CC) kulluk etmem!”

Salih bir zata: “Rabbini (CC) gördün mü?” diye soruldu. Dedi ki: “Eğer O’nu (CC) görmeseydim mekânımı paramparça ederdim.” Birisi: “Nasıl görürsün?” diye sorarsa derim ki: “Halk kulun kalbinden çıkar ve orada Hakk’tan başka bir şey kalmazsa, işte o zaman O’nu (CC) dilediği gibi görür, dilediği gibi O’na (CC) yaklaşır. Diğerlerine zahiren gösterildiği gibi, O’na da “batınen” (iç aleminde) gösterilir. Tıpkı Peygamberimiz Hz. Muhammed’e (SAV) Miraç Gecesi’nde gösterildiği gibi, bu kul da, O’nu (CC) rüyasında görür, O’na (CC) yaklaşır, O’nunla (CC) konuşur. Onun kalbi ise yakaza halinde O’nun (CC) tarafına cezb

¹⁵ Büruc Suresi Ayet 16.

¹⁶ Enbiya Suresi Ayet 23.

¹⁷ Müslim, es-Sahih, “keyfiyyetü’l-halk” hadis no: 2643, (Mısır, tsz)

edilir; vücut gözlerini kapattığında kalp gözleri ile tıpkı zahirde olduğu gibi Hakk'ı (CC) görür. Cenab-ı Hakk (CC) ona başka bir mana (meleke) daha verir, o da onunla O'nu (CC) görür. O'nun (CC) sıfatlarını görür. O'nun (CC) “kerametlerini” (ikramlarını), fazlını, ihsanını ve zaferini görür. O'nun (CC) iyiliğini ve desteğini görür. Hakk'a (CC) ubudiyeti, mabudiyeti, marifetullahı gerçekleştiren kimse “bana görün-görünme, bana ver-verme” gibi laflar etmez. Fani ve müstağrak olur. Bu makama ulaşan bir zat şöyle der idi: “Bana senden gelen her şey kabul!” onun en güzel sözü ise şudur: “Ben O'nun (CC) kölesiyim; kölenin ise efendisine karşı ihtiyarı ve iradesi olmaz!..”

Adamın biri bir köle satın aldı. Bu köle din ve salah sahibi idi. Ona: “Ne yemek istersin?” dedi. “Bana yedirdiğini” diye cevap verdi. “Ne giymek istersin?” diye sordu. “Bana giydirdiğini” diye cevap verdi. “Nerede oturmak istersin?” dedi. “Senin beni oturttuğun yerde” diye cevap verdi. “Neyle uğraşmayı seversin?” diye sordu. “Bana neyi emredersen” diye cevap verdi. Adam ağlamaya başladı ve şöyle dedi: “Müjdelersin bana! Ne dersin? Keşke senin benimle olduğun gibi bende kendi sahibim (Rabbim) (CC) ile olabilseydim.” Köle şöyle karşılık verdi: “Efendim! Kölenin efendisinin iradesi karşısında iradesi ve ihtiyarı olur mu?” Adam dedi ki: “Sen Allah (CC) rızası için hürsün. Fakat senin benimle beraber kalmanı isterim ki, canımla ve malımla sana hizmet edeyim.” Arif olanın iradesi ve ihtiyarı kalmaz. O “Senden gelen her şey hoştur” der. Ne kendi işlerinde, ne de başkalarının işlerinde ona zahmet vermez.

Beni dinleyin, ey itirazcılar, çekişmeciler! Beni dinleyin ey kötü edepliler! Ben peygamberlerin huzurunda bir münadiyim, onların tabilerinden ve aracılardan biriyim. Ben önce Kitap ve Sünnete göre sonra da kalbime göre hüküm veririm. Mukarreb bir kalbe sahip olan kimseye benim söylediklerim gizli kalmaz. Allah'ın (CC) kullarından, halka karşı zahid olan, Kur'an tilaveti ve Resulullah'ın (SAV) sözlerini dinleyerek ünsiyet bulan çok az kimse vardır. Hoş, onlar Hakk (CC) ile ünsiyet, kurbiyet kesbetmiş bir “kalp” de sahibidirler. Kendi nefislerini de, başkalarınınkini de bu kalp ile görürler. Onların kalpleri sağlamdır. Sizin hiçbir şeyiniz onlara gizli kalmaz. Onlar sizin batınlarınız hakkında konuşur, evlerinizde olanı sizlere haber verirler.

Yazık sana! Akıllı ol! Cehaletinle sufilerle yarışma. Kitaplardan bir şeyler öğrenir öğrenmez, hemen kürsüye çıkıp insanlara konuşuyorsun; oysa elin ve elbisen kapkara! Bu

“iş” (tasavvuf) zahiri ve Batini hükümlere birlikte riayet etmeyi ve sonra da her şeyden fani olmayı gerektirir.

Ey kendileri hakkında murad edilenden gafil olanlar! Kıyamet anını düşünün! Özel kıyameti düşünün! Büyük kıyameti düşünün! Özel kıyamet sizden birisinin ölmesidir. Büyük kıyamet ise Allah-ü Teala’nın (CC) vaat ettiği kıyamettir. Allah-ü Teala’nın (CC) şu buyruğunu düşünüp hatırlayın: **“O gün muttakileri vefd olarak Rahman’ın (CC) huzurunda haşrederiz. Mücrimleri ise vird olarak cehenneme sevkederiz.”**¹⁸ “Vefd” cemaat demektir. “Vird” ise susuz demektir. Muttakiler haşredilirler; mücrimler sevk edilirler. Allah-ü Teala (CC) o günü dünya hayatında iken düşünmüş olan kuluna acır da, muttakiler arasına katar ve onlar arasında haşreder.

Ey takvayı terk edenler! Kıyamet günü muttakiler Rahman’ın (CC) huzurunda haşredilirler; onların etrafında melekler olur. Amelleri suret kazanır da, onlar o güzide amellere binerler. Onların asaleti, güzelliği, önderi o gün amelleri olur. Amellerin sureti vardır; kiminin güzeldir, kiminin çirkindir. Takvanın anahtarı tevbedir. Tevbede sebatkar olmak ise Allah-ü Teala’ya (CC) yakınlığın anahtarıdır. Her asli ve fer’i hayrın anahtarı tevbedir. Bu sebeptendir ki, Salihler hiçbir hallerinde tevbeden müstağni durmazlar.

Ey günahkarlar, ey isyankarlar! Tevbe ediniz. Rabbinizle (CC) kendi aranızda tevbe vasıtasıyla barış imzalayın. Bu kalp, içinde dünyadan, ahiretten, halktan zerrece birşey kaldığı müddetçe salah bulamaz, düzelemez. Eğer O’nun (CC) sohbetine, yakınlığına ulaşmak istiyorsanız, dünyayı da, ahireti de kalbinizden çıkarın. Bu size zarar veremez. Eğer vuslatı gerçekleştirirseniz, siz O’nun (CC) kapısında olduğunuz halde, O (CC) size dünyayı da, halkı da verir. Bu tecrübe edilmiş bir şeydir. Dünyaya zahid olanlar, veda edenler ve onu terk etmiş olanlar bunu tecrübe etmişlerdir.

Ey oğul! Namazında, orucunda, haccında, zekâtında ve bütün fiillerinde Allah (CC) rızası için ihlaslı ol. O’na (CC) sığın, senden öncekilerin yaptığı gibi sen de O’ndan (CC) yardım iste. Ameli güzelleştir. Sonra Rabbine (CC) karşı zannını hüsn-i zan ile güzelleştir. O’na (CC) itaat et. Eğer O’na (CC) karşı, peygamberlerine karşı, Salih kullarına karşı hüsn-i zan beslersen, O da (CC) sana nice güzel şeyler ihsan eder işte bol hayır bundadır.

Hayıf sana! “Sufi” (dupduru) olduğunu iddia ediyorsun, ama senin her tarafın bulanık. Oysa sufi batınını ve zahirini Allah’ın (CC) Kitabına ve Resulünün sünnetine uymak

¹⁸ Meryem Suresi Ayet 85-86

yoluyla tertemiz arıttandır. O, safiyeti artarsa, vücut denizinden çıkar, iradesini, dileğini, ihtiyarını terk eder. Resulullah (SAV), kalbini temizleyen kimse ile Rabbi (CC) arasında sefir (elçi) olur. Hayrın esası, sözde ve fiilde Hz. Peygamber'e (SAV) uymaktır.

Bir kulun kalbi ne zaman saf, tertemiz olursa, o zaman Hz. Peygamber'i (SAV) rüyasında görür; ona bir şeyler emreder, onu bir şeylerden nehyeder. Onun her şeyi "kalp" olur, niyetiyle baş başa kalır. O, aleni olmayan bir "sır" ve bulanıklığı olmayan bir "safa" olur. Her şeyi kalpten çıkarmak dağların direklerini söküp atmak gibidir; mücadele vasıtalarını, tuzaklara ve başa gelen afetlere sabretmeyi gerektirir. Nasibiniz olmayan şeyeye dua etmeyin.

Müjdeler olsun sizlere ki, beyazlıktaki bu siyahlığı bildiniz ve Müslüman oldunuz. Müjdeler olsun sizlere ki, kıyamet günü Müslümanlar arasında olacaksınız, kâfirler güruhunda olmayacaksınız. Müjdeler olsun bize ki, cennet toprağında, ya da onun hemen kapısında oturuyoruz; cehennemliklerden değiliz.

Tevazulu olun, kibirlenmeyin. Tevazu yüceltir, kibir alçaltır. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *"kim ki, Allah (CC) için tevazu sahibi olursa, Allah (CC) onu yüceltir."*¹⁹ Allah-ü Teala'nın (CC), dağlar kadar hayır işleyen kulları vardır. Bunlar Allah (CC) için tevazu gösterirler ve şöyle derler: "Bizi cennete amellerimiz sokmaz; biz cennete ancak Allah'ın (CC) rahmeti sayesinde gireriz. Eğer cennete giremezsek de, bu ancak O'nun (CC) adaletin gereğidir." Onlar bu şekilde, iflas ve yokluk hali üzerinde olmayı elden bırakmazlar.

Tevbe edin. Acziyetinizi ve kusurlarınızı itiraf edin. Tevbe Hakk'ın (CC), yeryüzünü öldükten sonra suyla tekrar dirilttiği "hayat" sıfatıdır. Hak, kalpleri, öldükten sonra tekrar tevbe ve uyanıklık ile diriltir. **Ey isyankârlar!** Tevbe edin; Rabbinizin (CC) rahmetinden ümit kesmeyin. O'nun (CC) merhametinden ümitsizliğe kapılmayın. **Ey ölü kalpliler!** Rabbinizi (CC) zikretmeye, O'nun (CC) kitabını okumaya, Nebisinin (SAV) sünnetine uymaya devam edin ve zikir meclislerinde bulunmaya devam edin. O zaman yağmurun gelip ölü toprağı dirilttiği gibi, sizin kalpleriniz de dirilecektir. Zikre devam etmek dünya ve ahirette hayrın sürekliliğine vesiledir.

Allah'ım (CC)! Bizi, Seni razı eden ve bizden razı olacağın şeye muvaffak kıl! Ey alemlerin Rabbi (CC)! **Bize dünyada da, ahirette de güzellik ver ve cehennem azabından bizi koru."**

¹⁹ Bak: Acluni, Keşfü'l-hafa, II/216 (no:2443)

4.Sohbet ARİFLERİN UYKUSU

Kalp düzelince, sağlamlaşınca onda zikir dâimî olur; onun etrâfına ve her tarafına zikir yazılır. Böylesi bir kalbin sâhibinin gözleri uyuyabilir, ama onun kalbi Rabbini (CC) zikreder. Bu hal o mü'mine peygamberi Muhammed'den (SAV) mîras kalmıştır.

Sâlih zatlardan birisinin bir tesbihi var idi. Bâzı geceler o tesbih elinde olduğu halde uyur, sonra uyandığında kendisi döndürmediği halde tesbih elinde dönüyor ve dili Rabbini (CC) tesbîh ediyor olurdu.

Sûfiler, uyku üzerlerine ağır basınca Peygamberlerinin (SAV) sünneti gereği uyurlar. Bâzı sûfiler ise gecenin bir kısmını özellikle uyuyarak geçirirler. Böylece, hem seher vaktini ibâdetle geçirmek için o uykudan istifâde etmiş, hem de nefislerinin hakkını ödemiş olurlar; nefis de şikâyetle bulunmaz ve eziyet vermez. Sâlihlerden kimileri de vardır ki, onlar bâzı geceler hiç de ihtiyaçları olmadığı halde uykularını getirmeye çalışırlar ve uyku için hazırlanırlar. Bu durum kendilerine sorulduğunda: “Kalbim uykuda Rabbimi (CC) görüyor” derler. Doğru da söylerler. Zîrâ sâdık rüyâ Allah'tan (CC) bir vahiydir. Sâlihin göz aydınlığı uykusundadır.

Hakk'ın (CC) yakınlığını kazanmış olan kişi için özel melekler olur. O melekler ona vekillik ederler. Her zaman onu korurlar. O uyuduğu zaman onun yanbaşıda, ayaklarının ucunda otururlar. Önünden ve arkasından onu muhâfaza ederler. Şeytan ona yaklaşmaya cesâret bile edemez. O, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) muhâfazası içinde uyur, O'nun (CC) muhâfazası içinde uyanır, O'nun (CC) muhâfazası içinde yürür, oturur.

Allah'ım (CC)! Bizi her hâlimizde muhâfazan altına al. “Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”

5.Sohbet SAFA-HELAL LOKMA-SABIR

Hiz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Mâlâyânîyi terketmesi kişinin İslâm'ının güzelliğindendir.*”²⁰ İslâm'ı güzel olan kimse kendisini ilgilendiren şeye yönelir; mâlâyânîden, kendisini ilgilendirmeyen şeylerden yüzçevirir. Mâlâyânî ile iştiğal etmek aptalların ve hayâlperestlerin işidir. Mevlâ'sının (CC) emrettiğini yapmayıp, O'nun (CC) emretmedikleri ile meşgul olan kimse, O'nun (CC) rızâsından da mahrum kalır. Bu durum, mahrûmiyetin, büyük günahkârlığın, tardedilmişliğin ta kendisidir. **Yazık sana!** Emre sarıl, nehiyden kaçın. Âfetlere karşı sağlam dur, sonra da nefsin, “niçinsiz” ve “nasılsız” bir şekilde kaderin ellerine bırak. Allah-ü Teâlâ'nın (CC) sana senin hakkındaki ilmi ile bakışı senin cehlinle kendine bakışından çok daha hayırlıdır. O'nun (CC) verdiği kanaatkâr ol. O'na (CC) şükretmeye çalış. O'ndan (CC) daha fazlasını isteme. Sen neyin daha hayırlı olduğunu bilemezsin.

İtaatkâr zâhidlerin kalpleri için zühd bir rahatlıktır. Zühdün ağırlığı bünyede, mârifetin ağırlığı kalpte, kurbiyetin ağırlığı ise sırda olur. Zâhid ol, kanaatkâr ol, şükret. Rabbinden (CC) râzı ol, nefsinden râzı olma. Rabbine (CC) karşı zannını güzelleştir, nefsine karşı sû-i zan besle. Şehvetleri terket. Şehvetleri terk kalp için şifa ve safâdır. Helâle açlık duymak kalbi köreltir; artık, haramların durumunu sen düşün! Bu sebeple Hiz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Perhiz devânın başıdır, oburluk ise bütün dertlerin başıdır. Bedeninizi dengeli olmaya alıştırtın*”²¹ Hiz. Peygamber (SAV) “beden ilmi”ni bu üç cümlede toplamıştır. Oburluk zekâ keskinliğini, hikmet kandilini ve velâyet nûrunu söndürür. Dünyâ ve halk ile birlikte olduğun müddetçe perhiz gerekir. Çünkü sen hastânedesin. Hakk'a (CC) vâsıl olduğunda işin O'na (CC) âit olur. Senin işlerini O (CC) üstlenir, yürütür; çünkü sen kendinden uzaklaşmışsındır artık. O (CC), senin işlerini niçin üstlenmesin ki, sen O'nunla (CC) sulh etmişsin, O'na (CC) teslim olmuşsun! Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Benim velîm kitâbı indiren Allah'tır (CC); o sâlihlerin “velî”sidir (onların işlerini üzerine alır).**”²²

Ey oğul! Kaderin gelmesinden rahatsız olma; onu kimse geri döndüremez, kimse ona engel olamaz. Takdir olunan şey gerçekleşir; râzı olan olsun, kızan da kızsın. Dünyâ ile meşgûliyetin ancak ve ancak sâlih bir niyet üzere olsun, aksi halde kesinlikle büyük günah işleyenlerden olursun. Bütün işlerinde şöyle de: *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm.*²³ Vaktinin bir kısmını dünyâyâ, bir kısmını âhirete, bir kısmını nefsine, bir kısmını ailene, geri kalan zamânını da Rabbine (CC) ayır. Önce kalp temizliği ile uğraş –ki, bu

²⁰ Tirmizî, *es-Sünen*, “Zühd” hadîs no: 2433.

²¹ İbn Receb el-Hanbelî, *Câmiu'l-ulûm*, I/426, (Beyrut-1408).

²² A'râf S. A.196

²³ Güç ve kuvvet ancak ve ancak Yüce ve azîm olan Allâhü Teâlâ'dandır (CC).

farzdır- sonra mârifete yönel. Esâsı kaybedersen, teferruattan meşgul olduğun şey kabul edilmez. Kalp necâseti dururken beden temizliğinin sana ne faydası olabilir? Bedenini Sünnet’e uymak, kalbini de Ku’ân’la amel etmek sûretiyle tertemiz yap. Kalbini koru ki, beden de korunsun. Her kap içindekini sızdırır. Senin kalbinde ne varsa, bedeninden o sızar.

Tevâzu sâhibi ol! Tevâzu sâhibi olduğun müddetçe tertemiz olursun, büyüsün, yücelirsin. Tevâzu göstermezsen sen Allah’ın (CC), Resûlünün (SAV), enbiyâsının, evliyâsının O’nun (CC) hükmünün, ilminin, kaderinin, kudretinin, dünyâ ve âhiretin câhilisin, onları bilmiyorsun demektir. Ne kadar çok dinliyor ama akletmiyorsun! Aklediyor ama amel etmiyorsun! Amel ediyor ama ihlaslı olmuyorsun. Ha varlığın, ha yokluğun! Huzûruma geliyorsun ama benim sözlerimle amel etmiyorsun; o halde bana niçin geliyorsun? Buradaki insanları sıkıştırmaktan başka bir işe yaramıyorsun. Git dükkânında oturmaya, harap evinde oturmaya devam et. Buraya bir eğlence olsun diye mi geliyorsun? Sanki sağır gibi dinliyorsun. Ey mal sâhibi! Malını unut, yaklaş ve fukarâ arasında otur! Ey soy sop sâhibi! Soyu soppu unut ve yaklaş. Gerçek nesep takvâ nesebidir. Hz. Peygamber’e (SAV): “Yâ Muhammed (SAV)! Senin ailen kimdir?” diye soruldu. O (SAV) şöyle buyurdu: “*Her müttakî benim âilemdendir.*”²⁴ Bana soy sop üstünlüğü ile gelme. Bilakis tavkâ üstünlüğü ile gel. Akıllı ol! Elinde ne var? Dikkat et! Allah (CC) katında soy sop işe yaramaz. Aksine orada takvâ üstünlüğü iş görür. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Sizin Allah (CC) katında en değerliniz en müttakî olanınızdır.**”²⁵ Ey çocuk! Ey genç! Ey yaşlı! Ey mürîd! Lokmanı haramdan temizlemediğin müddetçe sende hayır olmaz.

Sizin çoğunuz, hattâ neredeyse hepiniz şüpheli veyâ açık haram lokmalar yiyorsunuz. Haram lokma yiyenin kalbi siyahlaşır. Şüpheli lokma yiyenin kalbi kirlenir. Nefisleriniz, hevâ ve hevesleriniz size haram yemeyi önemsiz gösteriyor. Nefis ve hevâ şehvetleri arzulamada iki ortaklırlar; onları elde etmede gözlerini budaktan sakınmazlar. Nefsin senden güzel güzel buğday ekmekleri isterse, sen ona o güzel ekmeklere rağbet etmesinden emin oluncaya kadar arpa ekmeği yedirmeye devam et. Eğer nefis yediğinde-içtiğinde vera sâhibi olmazsa, yâni tavuk gibi çöplükte otlarsa, temiz şeyler de yer, pis şeyler de yer. Tavuk veyâ tavuk yumurtası yemek isteyen onu önce hapsedsin ve ona güzel şeyler yedirsın, ondan sonra onu veyâ yumurtasını yesin. Nefsini pis, haram ve şüpheli şeyler yemeye karşı hapset, sonra da onun helâle hevâ ve heves ile yaklaşmasını önle.

²⁴ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, III/338, (Kâhire-1415).

²⁵ Hucurât S. A.13.

Sizden birinize: “Şu andaki hâlin ve amelin üzerine ölmek ister misin?” diye sorulsa, “Hayır!” cevâbını verecektir. Fakat ona: “Tevbe et ve amellerini güzelleştir” denilse cevâbı: “Allah (CC) beni muvaffak ederse yaparım” olacaktır. Tevbeye gelince kaderi delil getiriyor da, şehvet ve arzularında getirmiyor! Bu “yapacağım”, “edeceğim”, “evet”, “hayır” içerisinde güzel(!) ve rahat(!) bir hayat sürerken ölüm gelip onun boğazına çöktüğünde onu bu saltanatından koparıp, dükkanından, kazancından çekip alacak; ölüm ona âniden gelecek; oysa onun vasiyeti hazır değil; hesâbı kitâbı tutulmamış; uzun uzun emelleri var!

Şurası doğrudur ki, sâlihler ümran yerleri bırakıp harap yerlere kaçtılar; ferahlarını bıraktılar, hüznlerini devam ettirdiler. Allah-ü Teâlâ’yı (CC) bilen kimsenin hüznü ve havfı çoğalır. O O’nunla (CC) konuşur, O’nunla (CC) meşgul olur; ne halktan hiç kimsenin sesini işitmek, ne de bir kimseyle karşılaşmak ister. Eşinden dostundan, malından mülkünden kurtulmayı arzular. Hisselerini başkalarına dağıtmak ister. Huyenun, karakterinin mülkün sâhibi olan Hâlık’ı (CC) için değişmesini temennî eder. Ne var ki, her ne zaman bütün bunlardan kurtulmak istese “hüküm” (kader) onu engeller. Ona, Hakk’ın (CC) ilminin ve kazâsının mühürlediği şeyi getirir. Bunun üzerine o da gecesini gündüzünü gözetler, dünyâdan vazgeçerek Rabbine (CC) döner. Üzerinde mârifetullah hâkim olur; zâhiren ve bâtinen o mârifetullâhı korumaya, gözetlemeye bakar.

Feth el-Mavsılî (v. 320/933) Rabbine (CC) münâcâtında hep şöyle dermiş: “İlâhî (CC)! Ne zamâna kadar beni dünyâda bırakacaksın ve hapsedeceksin! Ne zaman beni kendine nakledeceksin! Artık dünyâdan da, halktan da rahata kavuşayım!” Senin durumun Nûh (AS)’ın oğluna şöyle demesine benziyor: **“Oğulcuğum, bizimle berâber gemiye bin.” “Ben dağa sığınırım, o beni sudan-selden korur!”**²⁶ Vâiz sana der ki: “Gel, bizimle birlikte kurtuluş gemisine bin!” Sen de dersin ki: “Ben dağa sığınırım, o beni selden korur!” Dağ dediğin senin uzun emellerin, dünyâ hırsından başka bir şey değil. Yakın bir zamanda ölüm meleği sana gelir ve seni o dağında suya gömer.

Ey Allah’ın kulları! Beni kabul edin. Cehil evlerinizden çıkın. Din duvarlarınızı temel üzerine kurmamışsınız. Temel üzerinde olmayan duvarın yıkılacağını bilirsiniz; o halde bu duvarın bir kere daha yıkılması şarttır. Kalplerinizde dünyâ var. Kalplerinizde günahlar var. Benim yanımda yer tutun, ben sizi temizleyeyim, tertemiz yapayım ve size şerbetler sunayım. Vera, takvâ²⁷, zühd, îman, mârifet, ilim ile, her şeyi unutturarak, ve her şeyden fânî

²⁶ Hûd S. A.42.

²⁷ **“Takvâ”**: İbâdetlere sıkı sıkıya bağlı olmak, Allâhü Teâlâ’nın (CC) emirlerini yerine getirmek ve nehiylerinden kaçınmak konusunda sıkı davranmak demektir. Bununla bağlantılı olan **“Vera”** kavramını da:

ederek sizin susuzluğunuzu gidereyim, sizi suya kandırayım. Ancak o zaman size Rabbinizden (CC) vücut gelir. O’na (CC) yaklaşır ve O’nu (CC) zikredersiniz. Böyle olan kimse halk için bir güneş, bir ay mesâbesindedir. Onlara rehber olur. Onların elinden tutar, onları dünyâ sâhilinden atlatır, âhiret sâhiline ulaştırır. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Her sanatta o işin ustasından yardım isteyin.*”²⁸

Yazık sana! Kendi görüşüne güvenip, “Fakihlerin, âlimlerin yanında ne yapayım?” diyorsun. Sâdece mal kazanmak, yemek, içmek ve nikahlanmak için yaratıldığını zannediyorsun! Tevbe et ve ölüm sana gelip seni bu şerli amelinin üzerinde bulmadan önce dön. Hepiniz emir, nehiy ve kaderin getirdiğine sabretmekle sorumlusunuz. Halkın ve komşuların eziyetlerine sabredin. Zîrâ sabırda çok hayır vardır. Sabırla yükümlüsünüz, kendinizden ve aile efrâdınızdan sorumlusunuz. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Hepiniz çobansınız ve güttüğünüzden sorumlusunuz!*”²⁹

Kaderle gelen emre sabredin ki, “şakâvet” (mahrumluk) nîmete dönüşsün. Sabır hayrın temelidir. Melekler belâya uğradılar; sabrettiler. Peygamberlerin (AS) başına belâlar geldi; sabrettiler. Sâlih kullar belâya uğradılar; sabrettiler. Siz de onların izlerini tâkip edin ve onlar gibi sabredin.

Kalp sağlam olursa, kendisine muhâlefet edene de, muvâfakat edene de, övene de, zemmedene de, verene de, mâni olana da, yaklaşıp da, uzaklaşıp da, kabul edene de, reddedene de aldırılmaz. Çünkü sağlam bir kalp tevhit, tevekkül, yakîn, tevfiğ, ilim, îman ve kurbiyet dolar. Halkın âciz, zavallı ve fakir olduğunu görür. Buna karşılık onların ne büyüğüne, ne de küçüğüne karşı tekebbür eder. Kâfirlerle, münâfiklarla ve isyankârlarla karşılaştığında vahşî hayvanlar gibidir; sâlih, müttakî ve vera sâhibi kimseleri gördüğünde de tevâzu gösterir. Tıpkı Allah-ü Teâlâ’nın (CC) Kur’ân’da bu vasıftaki insanları zikrettiği şu âyetteki gibi: “**Kâfirlere karşı sert, kendi aralarında ise merhametli.**”³⁰ Bu kul bu şekilde sapaş sağlam olursa, halkın akledebileceğinin ötesinde olur. O şu âyet tarafından zuhur eder: “**O (CC) sizin bilmediğinizi yaratır.**”³¹

“Yemek, içmek, oturmak, kalkmak, konuşmak gibi gündelik hayâtın teferruâtıyla ilgili hususlarda dînî hassâsiyet göstermek” şeklinde açıklayabiliriz.

²⁸ Bak.: Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, I/108 (no: 340).

²⁹ Buhârî, *es-Sahih*, “Cum’a” hadîs no: 853, (Sûriye-tsz). Bu hadîs Türkçe’ye her ne kadar böyle tercüme edilmiş ve bu tercümesiyle şöret bulmuş olsa da, ünlü mutasavvıf Muhâsibî’nin bu hadîsin anlamı ile ilgili açıklamaları oldukça önemli görünmektedir O, bu hadîste geçen “riâyet” kavramına dikkat çeker ve bu hadîsin çobanlıktan ziyâde Allâh’ın (CC) hükümlerini gözetmek anlamında anlaşılması gerektiğini vurgular. (Bk.: Muhâsibî, *er-Riâye li-hukûkullâh*, Beyrut-tsz., dördüncü baskı, s. 32 vd.)

³⁰ Feth S. A.29

³¹ Nahl S. A.8.

İşte bütün bunlar tevhîdin, ihlâsın ve sabrın meyveleridir. Hz. Peygamber (SAV) sabır ve sebat gösterince yedinci kat göğe yükselmiş, orada Rabbini (CC) görmüş ve O'na (CC) yapıyakın olmuştur. Bu binâ, onun için ancak sabır temellerini sağlamlaştırdıktan sonra mümkün olmuştur. Hayrın tamâmı sabrın ayakları altındadır. Bundan dolayıdır ki, Allah-ü Teâlâ (CC) şu âyeti tekitli ve tekrarlı bir şekilde inzal buyurmuştur: **“Yâ eyyühellezîne âmenu’sbirû ve sâbirû ve râbitû vettekullâhe leallekküm tüflihûn.”**³²

Allah’ım (CC)! Bizi söz ve fiil olarak, halvet veyâ celvet hâlinde, şeklen ve mânâ olarak, bütün ahvâlimizde sabredenlerden ve sabredenlere uyanlardan eyle. **“Bize dünyada da ahirette de güzellik ver ve cehennem azabından bizi koru.”**

³² Âl-i İmrân S. A.200, (Ey îman edenler! Sabredin, sebat edin, kenetlenin, Allâh’a (CC) karşı tavkâ sâhibi olun ki, kurtuluşa eresiniz).

6.Sohbet ZÜHD-ÇİLE

Mürîd tevbesinin gölgesinde, murâd ise Rabbinin (CC) inâyetinin gölgesinde kâimdir. Mürîd yürüyerek gider, murâd ise uçarak gider. Mürîd kapının önündedir; murâd ise kapının ötesinde, Rabbine (CC) yakınlık mahzenindedir. Mürîd ameline gayretle devam ederse murâd olur. Kurbiyet, öyle hayâlî, boş amellerle olmaz. Biz meseleyi genel durum üzerine açıkladık, istisnâlardan bahsetmedik. Mûsâ (AS) ne zaman kurbiyete ulaştı? Şiddetli acılara, mücâhedelere katlandıktan sonra değil mi? Firavun’un ülkesinden kaçtı, sıkıntılara katlandı, senelerce koyun götü... bunlardan sonra gördüğünü gördü... Nice nice sonra Cenâb-ı Hakk’ın (CC) kurbiyetine mazhar oldu.

Açlığa, susuzluğa ve gurbete katlanınca cevheri ortaya çıktı ve Şuayb (AS)’ın kızlarına karşı onun içindeki merhamet bilinince hayır ona “eş” oldu; Şuayb (AS)’ın kızıyla evlendi. Oysa Mûsâ (AS) onların koyunlarının hizmetinde idi, çünkü aç idi. Onların koyunlarını suladıktan sonra utanarak ağacın altına gitti. Utancı onu yaptığı işe karşılık bir ücret istemekten alıkoydu. Kader onun önüne set çekti, utancı onun gözünü açtı. Hakk’ın (CC) nazarı onu sapasağlam yaptı da, hâlini Rabbine (CC) şu şekilde açmasına vesîle oldu: **“Rabbim (CC)! Ben üzerine indireceğin hayrın her zerresine muhtâcım.”**³³ İşte o bu hal içinde iken Şuayb (AS)’ın kızı O’nun (AS) yanına geldi. Onu babasına götürdü. O (AS), Mûsâ’nın (AS) hâlini hatırlı sordu. O da (AS) hikâyesini, başından geçenleri bir bir anlattı. Şuayb (AS) dedi ki: **“Korkma, zâlim bir topluluktan kurtuldun.”**³⁴ Sonra kızını onunla evlendirdi. Koyunlarını gütmesi için onu çoban tuttu. Hz. Musa (AS), Firavun’un mülkünü de, onun yanındaki şımarık hâlini de unuttu gitti; çobanlık hırkasını giydi. Gece gündüz koyunlarla berâber oldu. Kıraç topraklarda otlayıp, konuşmayan hayvanlarla birlikte oturdu! Zühdü ve halktan halvet içinde olmayı öğrendi. Kalbini onlardan temizledi. İşini, hâlini böylece senelerce sağlamlaştırdı. Kalbinden Firavun’un mülkü gitti. Dünyâ her şeyiyle onun “sırrından” (iç dünyâsından) çekilip kayboldu.

Zamânı gelince verdiği ahidden zâhiren serbest kaldı; geriye sâdece, Allah’a (CC) verilen ahid ve onun Mûsâ (AS)’ın kalbi ve sırrı üzerindeki hakkı kaldı. Şuayb (AS) ile vedâlaştıktan sonra eşini yanına aldı. Şehirden üç fersah uzaklaşmıştı ki, akşam oldu. Eşi hâmile idi. Doğum sancısı tuttu. Mûsâ (AS)’dan aydınlanabileceği, ışık veren bir şey istedi. Mûsâ (AS) çakmak taşını çakmaya başladı, sonuç alamadı. Gecenin karanlığı iyice bastırdı. Hiçbir yönü göremez oldu. Koca dünya ona dar geldi. Yolda tek başına, garip kaldı, ne tarafa

³³ Kasas S. A.24.

³⁴ Kasas S. A.25.

gideceğini bilemedi. Eşi de o acı ve ızdırap içerisinde idi. Yüksek bir yere çıktı, çaresizce, sağa sola, öne arkaya bakmaya başladı. Tûr Dağı tarafından bir ses duydu ve bir ateş gördü. Eşine, “Sen burada dur; ben bir ateş gördüm. Belki ondan bir parça getiririm ve oradakilerden doğru yolu öğrenirim” dedi. Oraya geldiğinde ona nidâ edildi; iyice yaklaşıp o ateşten bir parça almak isteyince, iş değişti! Âdet gitti, hakikat geldi. Ailesini ve onların durumunu unuttu. Eşine geldiğinde ona ikramla birlikte, sıkıntısına çâre bulmuş olarak geldi. Bir münâdî ona seslendi; bir muhâtap ona hitap etti; onunla birisi konuştu; o Hakk (CC) idi. Bu iş vâsıtasız, vâdinin sağ tarafında, mübârek bir mevkide ve ağaçtan gerçekleşti. Ağaç O’nun (AS) kıblesi oldu. O’na (AS) dedi ki: “Ey Mûsâ (AS)! **“Ben Âlemlerin Rabbi olan Allah’ım (CC)”**”³⁵ Yâni, ne bir meleğim, ne bir insanım, ne bir cinim, bilakis âlemlerin Rabbiyim (CC). Yâni, Firavun **“Ben sizin en büyük rabbinizim”**³⁶ sözünde ve dolayısıyla benden başka ilah olduğu iddiâsında yalancıdır. Allah (CC) sâdece benim. İster Firavun, isterse insan, cin, melek veya arştan yerin dibine kadar hangi mahluk olursa olsun, hiç kimse ilah olamaz! Ben senin şu ânını da, sonrasını da, kıyâmete kadar her şeyini bilirim...”

Yazık sana, ey bidatçi! Allah’tan (CC) başka hiçbir varlık “Ben Allah’ım (CC)” diyemez. Rabbimiz (CC) konuşandır; O (CC) ahras ve dilsiz değildir. Bundan dolayıdır ki, Mûsâ (AS)’a yaptığı konuşmada bu noktayı tekit ederek şöyle buyurmuştur: **“Allah (CC), Mûsâ ile konuşmuştur!”**³⁷ O (CC) işitilen ve anlaşılan söz sâhibidir! Mûsâ (AS) Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kelâmını işitince canı çıkacakmış gibi oldu. O’nun (CC) heybetinden dolayı yüzükoyun düştü. Öyle bir kelam işitmişti ki, önceden hiç benzerini işitmemişti. Beşerin aczi üzerine gelen ve onun elini ayağını tutmaz bırakan bir kelam... Allah-ü Teâlâ (CC) bir melek gönderdi. O melek Mûsâ (AS)’ı oturttu. Elinin birini onun göğsüne, diğerini sırtına koydu. Böylece, Mûsâ (AS) ayağa kalkabildi, kalbi sâkinleşti, akli yerine geldi ve Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kelâmını düşünebildi, anlayabildi. Bu ancak, onun kıyâmeti koptuktan sonra, bütün genişliğine rağmen dünya başına dar geldikten sonra gerçekleşebilmiştir.

Allah-ü Teâlâ (CC), Musâ (AS)’a elçisi olarak Firavun’a ve kavmine gitmesini emretti. O (AS) şöyle duâ etti: “Yâ Rabbi (CC)! Dilimdeki kekemeliği gider ki, onlar benim konuşmamı anlayabilsinler ve beni kardeşim ile kuvvetlendir.” Onun konuşmasında kekemelik vardı. Çocukluğunda Firavun ile aralarında geçen bir olaydan dolayı fasih bir şekilde konuşamaz idi. Bir kelimeyi söylemek istediğinde dura dura konuşur, kelimenin bir harfini söylemeye çalışır ve ancak sonra kelimenin diğer harfini çıkarabilirdi. Buna sebep olan

³⁵ Kasas S. A.30.

³⁶ Nâziât S. A.24.

³⁷ Nisâ S. A.164.

hâdis e şu idi: O küçükken ve Firavun'un evinde iken, Firavun'un karısı Mûsâ'yı (AS) onun kucağına verdi: "Bu bizim gözümüzün aydınlığı, onu öldürme" dedi. Firavun öpmek için onu kendisine doğru yaklaştırdığında Mûsâ onun sakalını tuttu ve çekiştirdi. Firavun: "Bu, benim saltanatımı yıkacak olan çocuk! Onu öldürmeliyim" dedi. Bunun üzerine Âsiye şöyle dedi: "Bu daha bir çocuk, ne yaptığını bilmiyor." Hizmetçilere, biri ateş kuru, diğ eri de inci ile dolu olan iki kap getirmeleri emredildi. Âsiye: "Bu iki kabı çocuğun önüne koyalım, eğer o, ikisinin arasındaki farkı anlar, elini inciye uzatır ve ateş ten sakınırsa onu öldür; fakat onlar arasındaki farkı anlamaz, elini ateşe uzatırsa o zaman onu öldürme" dedi. Bu şekilde anlaştılar. Mûsâ'nın (AS) önüne kapları koydular. O (AS) elini ateşe uzattı, bir parça kor aldı, ağzına götürdü. Ağzı yanınca, ağlamaya başladı. Âsiye dedi ki: "Sana demedim mi, o senin sakalını bilerek çekmemiştir diye?" Firavun onu öldürmekten vazgeçti. Allah-ü Teâlâ (CC) Mûsâ'yı (AS) onun evinde büyüttü. Onun dilini çözen, ona her türlü dert, gam ve sıkıntıdan bir kurtuluş yolu gösteren Allah (CC) ne yücedir! Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **"Kim Allah'a (CC) karşı takvâ sâhibi olursa, O (CC) ona bir kurtuluş yolu gösterir, onu ummadığı yerden rızıklandırır. Allah'a (CC) tevekkül edene O (CC) yeter."**³⁸

Bu kalp safâ ve sıhhat bulursa altı cihetten de Hakk'ın (CC) sesini iş itir. Her nebînin, her resûlün, her velînin, her siddîkın sesini de iş itir. O zaman Hakk'a (CC) yaklaşır. Hakk'a (CC) kurbiyet onun için hayat, O'ndan (CC) uzaklık ise onun için ölüm olur. O'na (CC) münâcâtında O'nun (CC) rızâsı olur. Böylece her şeye kanaatkâr olur. Dünyânın elinden gitmesine aldırma z. Açlıkla, susuzlukla ilgilenmez. Bir şeylere iltifat, bir şeylerden yüzçevirme onu ilgilendirmez.

Hâkim'in (hüküm ve hikmet sâhibi olma Allah'ın CC.) hükümlerine sabredin. "İlim" (kader) üzerindeki örtü sizin için kalkmıştır. Hakk (CC) size sabretmenizi emretmiştir; o halde sabredin. O (CC) husûsî olarak Nebîsine, umûmî olarak da hepinize sabrı emretmiştir: **"Ulû'l-azm peygamberler nasıl sabrettiyse sen de öylece sabret!"**³⁹ Ey Muhammed (SAV)! Aile, evlat, mal, halkın eziyeti sıkıntılarından, kazâ ve kader olarak, onların başına getirdiğim şeylere, onlar nasıl benim için sabrettilerse sen de öylece sabret!

Bütün bunlara onlar tahammül gösterdiler. Sizin tahammülünüz ne kadar az! Bakıyorum da, içinizden bir kimse bile, arkadaşının bir kelimesine dahi tahammül edemiyor. Onun bir özrünü dahi çekemiyor. Resûlullah'tan (SAV) ahlak ve davranış öğrenin. O'na (SAV) uyun, onun ayak izini tâkip edin. Başlangıcın zorluğuna sabredin ki, nihâyetin rahatına

³⁸ Talâk S. A.2-3.

³⁹ Ahkâf S. A.35

ulaşabilesiniz. Başlangıç sıkıntıdır, nihâyet ise sükûn. Peygamber (SAV) Efendimiz başlangıçta halktan uzaklaşmayı tercih etti, sevdi. O (SAV), bâzı günler birisinin kendisine “Ey Muhammed (SAV)!” diye seslendiğini işitir de, bu sestten korkup kaçardı. O senin mâhiyetini bilemedi. Bu hal bir müddet böyle devam etti. Sonra onun ne olduğunu anladı da, ondan kaçmadı. Daha sonra bu ses gelmez oldu; o, sıkıntılıdı, rûhu daraldı ve dağlara çıktı. Neredeyse kendini dağlardan atacak duruma geldi. Önceleri kaçıyordu; sonra onu ister oldu. Başlangıçta sıkıntı, sonrasında sükûn...

Mürîd “tâlîp”tir; murâd “matlup”tur. Mûsâ (AS) mürîd, Hz. Peygamber (SAV) murâd idi. Mûsâ (AS) Tûr-i Sinâ’da rû’yetullah husûsunda varlığının ve talebinin gölgesinde idi; Hz. Peygamber (SAV) ise murâd olduğu için O’na (SAV) rû’yet talep olmaksızın ihsan edildi. O (SAV) her hangi bir iştiyak ve istek olmaksızın yakınlıktı. O (SAV) “mülâkat”⁴⁰ talebi olmadığı halde çokça mülâkî oldu. Başkasına gösterilmeyen O’na (SAV) gösterildi. Mûsâ (AS)’ın talebi kendisine verilmedi. Dünyâda nasîbi olmadığı şeyi talep etmiş olarak vefat etti. Peygamber (SAV) Efendimiz ise edebini güzelleştirdi, gücünü kuvvetini (acziyetini) bildi, mücâhede etti, tevâzu gösterdi; gevşemedi. Hakk’tan (CC) gayrısını unuttuğu ve Hakk’ın (CC) takdîrine muvâfakat gösterdiği için, başkasına verilmeyen şey O’na (SAV) bahşedildi.

Açgözlülük ve hırs kötüdür. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) size taksim ettiğine kanaatkâr ve râzı olun. Sabreden erer. Sabredenin kalbi zenginleşir, fakirliği kaybolur. Halktan halvet et, uzaklaş. Allah (CC) seni böylesi bir ibâdete ve onda ihlaslı olmaya muktedir kılsın. Yalnızlık kötü arkadaşlardan iyidir.

Sâlihlerden birinin yanında köpek gördüler. Ona, “Bunu niçin yanında gezdiriyorsun?” denince, “O kötü arkadaştan iyidir” diye cevap verdi. Sâlihler nasıl halveti sevmesinler ki, onların kalpleri Rabbeleriyle (CC) ünsiyet ve O’nunla (CC) başbaşa kalmanın hazzı ile dolmuştur. Onlar nasıl halktan kaçmasınlar ki, kalpleri ne faydada, ne zararda halkı görmekten uzaklaşmıştır. Onların kalpleri faydayı da, zararı da Rablerinden (CC) görür ve bilir. Kurbiyet şarabı onların içecekleri, lutuf uykuları, kalplerinin Hakk (CC) ile konuşması ve Hakk’ın (CC) esrârına muttali olması ise onların cenneti olmuştur. Onlar halka nisbetle deli gibidirler; fakat Hakk’a (CC) nisbetle gerçek akıl sâhibi, gerçek hikmet ehli, gerçek âlimler onlardır. Zâhid olmak isteyen böyle olsun, yoksa boşa yorulmasın!

Ey kendi kendine boşu boşuna sıkıntı çıkaran ve ey yapmacıklı sahtekâr! Nedir bu hâlin? Sende nefis, hevâ, heves, cehâlet ve inat olduğu müddetçe, ne kadar gündüz oruç tutsan, geceyi ibâdetle geçersen de, ne kadar kuru yemekler yesen, kaba elbiseler giysen de bu

⁴⁰ Mülâkât: Cenâb-ı Hakk (CC) ile mülâkî olma, güzel bir sûrette karşılaşma.

işi tamamlayamazsın. Böyle bir şey elde edemezsin. **Yazık sana!** İhlaslı ol ki, kurtuluşa eresin. Sâdık ol ki, maksadına ulaşasın, yücelesin. Teslim ol ki, selâmet bulasın. Muvâfakat et ki, sana da muvâfakat edilsin. Râzı ol ki, râzı olunasın. Hızlan ki, gerisini Hakk (CC) tamamlasın.

Allah'ım (CC)! Dünyâ ve âhiret işlerimizi Sen yürüt. Bizi ne nefislerimize, ne de mahlûkatından başka birisinin eline bırak. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

7.Sohbet MUHABBET-SADAKAT

Allah-ü Teâlâ (CC) bir vahyinde (hadîs-i kudsîde) şöyle buyurmuştur: “Beni sevdiğini söyleyip de geceyi benden habersiz bir şekilde uykuyla geçiren kimse muhabbet iddiasında yalancıdır.” Eğer sen Allah’a (CC) karşı gerçekten muhabbet dolu olsaydın, sabaha kadar zevk için uyumaz, onu ibâdet ile bölerdin. “Muhib” (Hakk CC. âşığı) zorluklara katlanır; “mahbûb” (Allah CC. tarafından sevilen kimse) ise rahatlık içerisinde olur. Muhib talep eden, mahbub talep edilendir.

Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet edilmiştir: “*Allah-ü Teâlâ (CC), Cebrâîl (AS)’a buyurur ki: ‘Ey Cebrâîl (AS)! Falan kişiyi uyut, falan kişiyi de kaldır’.*” Bu sözün iki anlamı vardır: Falan kişiyi kaldır, çünkü o muhibdir. Falan kişiyi de uyut, zîrâ o mahbubdur. Muhib, beni sevdiğini iddia etmekte, bana muhabbet dâvâsında bulunmakta; dolayısıyla onunla bu muhabbet iddiasını tartışmalı ve vücûdundaki benden gayrı yaprakları düşürerek onu muhabbet makâmına yerleştirmeliyim. Onu kaldır, tâ ki, onun muhabbet dâvâsındaki burhânı apaçık olsun ve hakîkî muhabbete ulaşsın. Falancayı da uyut. Çünkü o mahbubdur. O birçok sıkıntıya katlanmış, onda benden gayrı bir şey kalmamıştır. Onun muhabbetini kendime ayırdım. Onun iddiasını, burhânını, bana olan vefâsını tahkik ettim. Tevbesini kabul etme ve ahdine vefâ gösterme zamânı geldi. O benim konuğumdur. Konuğa hizmet ettirilmez. Ona yorgunluk çıkarılmaz. Onu lutuf odamda uyuturum. Fazîlet soframa oturturum. Onunla kurbiyet yoluyla ünsiyet ederim. Onun muhabbeti, sevgisi gerçektir. “Muhabbet” gerçek olunca tekellûf, zorluk çıkarma olmaz.

Bu rivâyetin ikinci mânâsı da şudur: Falancayı uyut, çünkü o bana yaptığı ibâdetle halkın hoşnutluğunu kazanmak istiyor. Falancayı kaldır, çünkü o ibâdet ile yalnızca benim rızâmı umuyor. Falancayı uyut, çünkü o namazdan hoşlanmıyor. Falancayı kaldır, çünkü ben onun sesini duymaktan hoşlanıyorum.

Mürîd, kalbini mâsivâdan temizlerse “mahbub” olur. Hakk’tan (CC) gayrısına geri dönmeyi istemez. Kalbin bu makâma ulaşması ancak, farzları edâ etmekle, harâmdan ve şüphelilerden sakınmaya sabretmekle, helâl ve mübah şeyler yemekle, hevâ, şehvet ve “varlığı” (enâniyeti) terketmekle, kalbe şifâ veren veraya sarılmakla ve kâmil bir zühd sâhibi olmakla gerçekleşebilir ki, kâmil bir zühd Allah-ü Teâlâ’nın (CC) gayrısı her şeyi terketmek, nefis, hevâ ve şeytana muhâlefet ve halkı, onların övgüsü ve yergisi, yardımı ve engeli, taş ve çamur tamâmen onun nazarında eşit oluncaya kadar onları kalpten temizlemektir.

Bu işin (tasavvufun, dînin) ilk basamağı “Lâ ilâhe illallah”a şehâdet etmektir. Nihâyeti ise taş ve çamurun, yâni altın ve gümüşün eşit olmasıdır. Kalbi sıhhat bulup Rabbine (CC)

vâsıl olan kişinin nazarında taş ve çamur, övgü ve yergi, hastalık ve âfiyet, zenginlik ve fakirlik, dünyâ mutluluğu veyâ mutsuzluğu birdir. Böyle olan kişinin nefsi ve hevâsı ölmüştür. Cibilliyet ateşini söndürmüştür o. Şeytanını zelil etmiştir. Onun kalbinde dünyâ ve erbâbı önemsizleşmiştir. Sonra o, bütün bunların hepsinden de yüzçevirir, Mevlâ'sına (CC) yönelir; kendisine halkın arasında bir patika yol bulur, onunla Hâlık'ına (CC) ulaşır. Sağından ve solundan onu o yolda rahat bırakırlar, ona yol açarlar... Sadâkatının ateşi ve sırrının heybetinden dolayı ondan uzaklaşırlar. İşte o zaman melekût âleminde o “azîm” diye çağırılır. Halkın tamâmı onun kalbinin ayaklarının altında olur. Onun gölgesiyle gölgelenirler. Sakın heveslenme! Sen kendinde olmayan şeyi iddia ediyorsun. Nefsin seni istilâ etmiş. Kalbinde dünyâ ve halk var. Kalbinde halk ve dünyâ Allah-ü Teâlâ'dan (CC) daha büyük yer etmiş. Sen sûfilerin sınırları içerisinde değilsin. Eğer işâret ettiğim makâma ulaşmak istiyorsan kalbini eşyâdan tamâmiyle temizlemekle meşgul ol.

Yazıklar olsun sana! Eğer bir lokman eksik olsa, bir buğday tânen gitse, ya da bir isteğin kırılrsa kıyâmetleri koparıyorsun! Rabbine (CC) îtiraz üstüne îtiraz ediyorsun. Öfkeni hanımını ve çocuklarını dövmekten, dînine ve peygamberine sövmekten çıkarıyorsun. Oysa, murâkabe ehlinde, akıllı ve uyanık biri olsaydın Rabbinin (CC) huzûrunda olmayı gözetler, onun bütün fiillerinin senin hayrına olduğunu, onların, Rabbinin (CC) sana birer nazarı olduğunu bilirdin.

Yazık sana! Açların açlığını hatırla. Hatırla, çıplakların çıplaklığını; hastaların hastalığını, mahbusların hapsini... Sana verilen belâ sana az gelmiş! Kıyâmet dehşeti içerisindeki kabir ehlini hatırla. Allah'ın (CC) senin hakkındaki hükmünü, O'nun (CC) sana baktığını, kazâ ve kaderini hatırla ki, O'ndan (CC) utanasın. Eğer hayâtın zorlaşırsa günahlarını hatırla. Onlara tevbe et. Nefine de ki: “Cenâb-ı Hakk (CC), günâhın dolayısıyla seni sıkıntıya uğrattı. Eğer günâhından tevbe eder ve Hakk'a (CC) karşı takvâ sâhibi olursan O (CC) sana her zorluktan kurtulacak bir kolaylık verir ve her sıkıntıyı giderecek bir çıkış yolu gösterir.” Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Kim ki, Allah'a (CC) karşı takvâ sâhibi olursa, O (CC) ona bir kurtuluş yolu gösterir, onu ummadığı yerden rızıklandırır. Allah'a (CC) tevekkül edene O (CC) yeter.**”⁴¹

Akıllı kişi sadâkat sâhibi olur ve sadâkati ile yalancılardan ayrılır. Sadâkati yalana bedel yap; sebâtı kaçmaya, ikbâli idbâra, sabrı sızlanmaya, şükrü küfrân-ı nîmete, rızâyı hoşnutsuzluğa, muvâfakati münâzaaya, yakîni şüpheye bedel yap. Eğer, Hakk'ın (CC) emrine uyar ve O'nunla (CC) çekişmezsen, küfrân-ı nîmet etmez şükredersen, hoşnutsuzluğu bırakır

⁴¹ Talâk S. A.2-3.

râzı olursan, sükûnet gösterir şüphe göstermezsen sana şöyle denir: “Allah (CC) kuluna yetmez mi?”⁴²

Yazık sana! Neyin varsa hepsi heves içinde heves. Allah (CC) onlara nazar etmez. Bu iş (tasavvuf) sâdece beden amelleri ile başarılamaz, bilakis o önce kalp amelleri, sonra da beden amelleri ile gerçekleşir. Hz. Peygamber (SAV) kalbine işâret ederek şöyle buyururmuştur: “Züh'd işte buradadır! Takvâ işte buradadır! İhlâs işte buradadır!”⁴³

Felâha ermek isteyen kimse, tasavvuf rehberlerinin ayaklarının altına toprak olsun! Onların vasıfları nedir? Onlar dünyâyı da halkı da terketmiş kimselerdir. Arştan yerin dibine kadar, göklerde ve yerlerde dünyâyı ve dünyâ ehline âit ne varsa, onlar hepsiyle vedâlaşmışlardır. Onlar öyle bir vedâ etmişlerdir ki, bir daha aslâ geri dönmezler. Halkın tamâmıyla, nefislerinin her şeyiyle vedâlaşmışlardır. Çünkü onlar her hallerinde Rableri (CC) ile varlık bulmuşlardır. Hakk'ın (CC) sohbetini nefsi ile isteyen kimse boş bir heves ve hezeyan içindedir. Züh'dü ve tevhîdi sağlam olan kişi halkın elini ve varlığını görmez. Allah'tan (CC) başka veren ve O'ndan (CC) başka üstün kılan da görmez.

Ey dünyâ ehli! Bu sözleri duymaya ne kadar da ihtiyâcınız var! **Ey câhil zâhidler!** Bu sözleri duymaya ne kadar da ihtiyâcınız var! Zâhidlerin ve âbidlerin çoğu halkın kölesidir, onları şirk koşarlar.

Ey ihlas sâhibi! Şirkten, Rabbinin (CC) kapısına kaç. Orada dur, âfetlerin gelmesinden çekinme. Eğer O'nun (CC) kapısında durursan ve sana da halktan âfetler, belâlar gelirse, işte o zaman, kapıya daha sıkı yapış. O (CC), tevhîdin ve sadâkatının heybeti ile belâları senden defeder. Âfetler geldiğinde sebat göster. Şu âyetleri oku: “Allah (CC) sâbit, sağlam bir söz ile îman edenlerin ayaklarını dünyâda da, âhirette de sâbit kılar.”⁴⁴ “Onlara karşı sana Allah (CC) yeter. O (CC) işitendir, bilendir.”⁴⁵ “Allah (CC) kuluna yetmez mi?”⁴⁶ “Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm” i çok çok söyle. İstiğfârı, tesbîhâtı artır. Hakk'ı (CC) bolca zikret. Belâdan, nefis, hevâ ve şeytan ordusundan ancak sadâkat ile emin olunur.

Size ne çok şey öğretiyorum, ama siz öğrenmiyorsunuz! “Allah'ın (CC) hidâyet bahşettiği kişidir hidâyete eren”⁴⁷ “Allah'ın (CC) saptırdığı kimseyi hidâyete erdirecek başka bir kimse yoktur.”⁴⁸

⁴² Zümer S. A.36.

⁴³ bak.: Müslim, *es-Sahîh*, “el-Birr” hadîs no: 2564.

⁴⁴ İbrâhîm S. A.27.

⁴⁵ Bakara S. A.137.

⁴⁶ Zümer S. A.36.

⁴⁷ İsrâ S. A.97.

Hiz. Peygamber (SAV) sapıkların hidâyete ermesini ister ve arzular, bunun üzerine Allah-ü Teâlâ (CC) O'na (SAV) şu âyeti vahyetti: “**Sen istediğini hidâyete erdiremezsin, fakat Allah (CC) dilediğine hidâyet bahşeder.**”⁴⁹ O zaman Hiz. Peygamber (SAV) şöyle buyurdu: “*Hidâyet ile gönderildim ancak, hidâyete erdirme husûsunda benim elimde bir şey yok!*”

Şeytanın iğvâsı, kandırması dalâletin sebebi kılınmıştır, fakat onun elinde de dalâlete düşürme husûsunda bir şey yoktur. Allah'ın (CC) kitâbına ve Resûlünün (SAV) sünnetine ittibâ edenler inanırlar ki: Kılıç tabîatî itibâriyle kesmez, aksine onunla Allah (CC) keser. Ateş bizâtihi yakmaz, onunla Allah (CC) yakar. Yemek bizâtihi doyurmaz, onunla Allah (CC) doyurur. Su bizâtihi kandırmaz, onunla Allah (CC) susuzluğu giderir. Bütün sebepler çeşit çeşit ve birbirine zıt olmasına rağmen böyledir. Onlarda ve onlarla mutasarrıf olan Allah-ü Teâlâ'dır (CC). Onlar Allah-ü Teâlâ'nın (CC) elinde birer âlettir, onlarla istediğini yapar. İbrâhîm Halîlullah (AS) ateşe atılıp Cenâb-ı Hakk (CC) O'nu (AS) yakmamayı dileyince, ateşi O'nun (AS) için serin ve selâmetli yapıverdi.

Sahih bir hadîste Hiz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Kıyâmet günü cehennem mü'mine şöyle seslenir: Ey mü'min! Çabuk geç; nûrun nârını söndürüyor!*”⁵⁰ “Köleye sopa ile vurulur, hür olana ise bir işâret yeter.”

Ey Allah'ın (CC) kulları! Beş vakit namazı vaktinde kılın. Namazları âdâb ve erkânı üzere edâ edin. Sakın namazı gafletle kılmayın. Allah-ü Teâlâ'nın (CC), “**Namazlarından gâfil olanlara yazıklar olsun!**”⁵¹ buyruğunu işitmediniz mi?

İbn Abbâs (RA) da şöyle demiştir: “Namazı vaktinden düşürmeniz, vaktinde kılmamanız, namazı terketmeniz demektir.”

Allah (CC) size rahmet etsin! Tevbe edin. Tevbenizde “Tevvâb”a (tevbeleri kabul edene) muvâfakat edin. **Ey isyankârlar!** Tevbe edin. **Ey namazı geciktirenler!** Tevbe edin. **Ey şeytanın teviline uyup tevil edenler, ey şeytanın tuzağına düşenler!** İsyân etmeyin; isyânın sonu ateştir. Dünyâda körlükle, sağırlıkla, müzmin hastalıkla ve fakirlikle karşılaşp da sabretmeyen, halka muhtaç kılınıp kalbi katılaşıp ve âhirette de bu yüzden ateşe düşen kimselerden de mi ibret almıyorsunuz? Bütün bunlar isyanların ve günahların felâketidir. İntikâmından, yakalamasından, muâhezesinden ve gazabından Allah-ü Teâlâ'ya (CC) sığınırız.

⁴⁸ A'râf S. A.186.

⁴⁹ Kasas S. A.56.

⁵⁰ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, VII/360, (Lübnan-1967).

⁵¹ Mâûn S. A.5.

Allah'ım (CC)! Bizi affet. Bize affınla muâmele et. Bize hilminle, kereminle muâmele et. Senden uzaklaştırma. Sana muvâfakat ile bizi rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

8.Sohbet GERÇEK FAKİRLİK-KASRI EMEL

Hız. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “Allah-ü Teâlâ (CC) cehennemde bir zebânî grubu yaratmıştır. Onlarla düşmanı olan kâfirlerden intikam alır. Bir kâfiri muâheze etmek istediğinde onlara şöyle der: ‘Bunu alın.’ Yetmiş bin zebânî beliriverir. O kişi o zebânîlerden birisinin eline düşünce, yağın ateşte eridiği gibi erir. Zebânînin elinde yağdan başka bir şey kalmaz. Allah-ü Teâlâ (CC) ona tekrar eski vücûdunu verir. Zebânîler daha da aşırılaşırlar. Onu ateş ile bağlarlar. Ayaklarını ve başını da ateşle bağlarlar. Sonra da öylece ateşe fırlatırlar.”

Birisi “havâtır”ı (ilhâmı) sordu. Dedim ki: Havâtırın ne olduğunu sen ne bilirsin ki? Senin havâtırın şeytandan, kendinden, hevandan ve dünyandan. Senin himmetin hep değersiz şeylere. Havâtırın da o cinsten. Ne yapıyorsun? Hakk’tan (CC) gelen “hâtır” (ilham) sâdece ve sâdece mâsivâdan boşalmış olan bir kalbe gelir. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) tıpkı şöyle buyurduğu gibi: “...Allah (CC) korusun! Biz sâdece malımızı yanında bulduğumuz kişiyi alıkoyarız.”⁵²

Eğer Allah-ü Teâlâ (CC) ve O’nun (CC) zikri seninle berâber ise, korkma; kalbin O’nun (CC) kurbiyeti ile dolar. Şeytandan, hevâdan ve dünyâdan gelen havâtır senden kaçır. Eğer nefisten gelen hâtırdan, hevâdan gelen hâtırdan, şeytandan gelen hâtırdan ve dünyâdan gelen hâtırdan yüz çevirirsen âhiret hâtırı sana gelir. Sonra melekten sana hâtır gelir. Son olarak da Hakk’tan (CC) sana hâtır gelir ki, işte bu hedeftir.

Ey sûfîler! Allah-ü Teâlâ (CC) “şükür mü edeceksiniz, yoksa küfür mü edeceksiniz diye, O’nu (CC) tanıyacak mısınız yoksa inkâr mı edeceksiniz” diye, “O’na (CC) itâat mi edeceksiniz yoksa isyan mı edeceksiniz” diye size nîmetler verir. Ne “meşhur bir medh u senâ” (yalakaca medhedilen kimseler) olun, ne de “gizli ayıp” (ayıbı gizli işleyenlerden) olun. Fazla şımarmayın, zîrâ rüsvaylık er veyâ geç gelir.

Bişr-i Hâfî (RA) (v. 227/841) şöyle duâ ederdi: “Allah’ım (CC)! Bana gücümün üstünde bir yük verdin. Adımı yücelttin, insanlar arasında şöhret oldum. Allah’ım (CC)! Beni kıyâmet günü rüsvay eyleme. Çünkü ben ‘meşhur bir medh u senâ ve gizli bir ayıp’ olduğumu biliyorum.”

Ey oğul! Nifâkın, güzel konuşmanın, belâğatin sebebiyle yüzünün sararması, belinin bükülmesi ve bütün lutufların gitmesi... işte bütün bunlar nefsinden, şeytanından, halkı şirk koşmandan ve onlardan dünyâlık istemenden dolayıdır. Kendin dışındaki herkes hakkında zannını güzelleştir. Nefsine ise kötü zan besle. Nefsini aşağıla, yaptıklarını gizle, ortaya

⁵² Yûsuf S. A. 79.

dökme. Sana: “Allah-ü Teâlâ’nın (CC) sana verdiği nîmetleri artık anlat!” denilinceye kadar böyle ol. İbn Sem’ûn (v. 387/998) kendisine bir “kerâmet” (ikram) geldiğinde şöyle dermiş: “Bu bir tuzak. Bu şeytandan.” Kendisine “Sen kimsin? Baban kim? Sana verdiğimiz nîmeti anlat!” denilinceye kadar böyle söylemiş.

Ey muhibler! Ey mürîdler! Hakk’ı (CC) kaybetmekten sakının. O’nu (CC) kaybettiğiniz zaman her şeyi kaybetmişsinizdir. Allah-ü Teâlâ (CC) Îsâ (AS)’a şöyle vahyetti: “Ey Îsâ (AS)! Beni kaybetmekten sakın! Beni kaybedersen her şeyi kaybetmişindir.” Îsâ (AS) da Rabbine (CC) münâcâtında şöyle duâ etti: “Yâ Rabbi (CC)! Bana tavsiyede bulun.” Bunun üzerine Cenâb-ı Hakk (CC) şöyle buyurdu: “Sana beni ve beni talep etmeni tavsiye ederim.” Bu konuşma dört defâ tekrar etti. Her defâsında Îsâ (AS) böyle duâ etti ve her defâsında böyle cevap verildi. O’na (AS), “Dünyâyı talep et, âhireti talep et” diye buyurulmadı. Sanki O’na (AS) Cenâb-ı Hakk (CC) şöyle buyuruyordu: “Sana, bana itâat etmeni, bana isyan etmemeni tavsiye ederim. Yakınlığımı talep etmeni, tevhidimi talep etmeni, benim için amel işlemeni tavsiye ederim. Benden başka her şeyden yüz çevirmeni tavsiye ederim.”

Ey fukarâlar! Fakirliğinize sabredin ki, dünyâda da âhirette de size zenginlik gelsin. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Sabreden fakirler kıyâmet günü Allah-ü Teâlâ’nın (CC) yanında otururlar.*”⁵³ Fakirler Rahmân’ın (CC) yanında otururlar; bugün kalpleri ile, yarın bedenleri ile. Fakirlik Hakk’ın (CC) fakîri olmaktır, O’na (CC) muhtaç olmaktır. Sabır O’nunla (CC) birlikte gayrısına sabretmektir. Onların Rableri (CC) katındaki kalpleri bir hoş buhardır. O’ndan(CC) başkasını kabul etmezler. Tıpkı Mûsâ (AS) hakkında şöyle buyurduğu gibi: “**Biz önceden, başkasından süt emmeyi O’na (AS) haram kılmıştık.**”⁵⁴ Kalp düzelince ve Hakk’ı (CC) tanıyınca O’ndan (CC) başkasını reddeder; O’nunla (CC) ünsiyet bulur; başkasından uzaklaşır; O’nunla (CC) rahatlığa erer; başkasıyla yorulur.

Ey cemâat! Ölümü ve daha sonrasını hatırlayın. Fânî dünyâyı toplama hırsına vedâ edin. Emellerinizi kısaltın. Hırsınızı azaltın. Sizin için en zararlı şey tûl-i emel (uzun emel) ve aşırı hırdır. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*İnsanoğlu ölüp kabrine konulduğu zaman oraya dört melek gelir. Biri başında, biri sağında, biri solunda ve biri de ayak ucunda durur. Başında duran şöyle der: ‘Ey Âdemoğlu! Ecel geldi, emeller yarım kaldı.’ Sağında duran şöyle der: ‘Ey Âdemoğlu! Mal mülk gitti, ameller kaldı.’ Solunda duran şöyle*

⁵³ bak.: Hindî, *Kenzü’l-ummâl*, hadîs no: 10256, (Beyrut-1979).

⁵⁴ Kasas S. A.12.

der: ‘Ey Âdemoğlu! Şehvetler gitti, yorgunluklar kaldı.’ Ayak ucunda duran da şöyle der: ‘Ey Âdemoğlu! Eğer helâl kazandın ve “Cebbâr” olan Allah’a (CC) itâat ettin ise ne mutlu sana!’”

Ey camâat! Bu nasihatlerden öğüt alın, özellikle de Allah-ü Teâlâ’nın (CC) nasihatlerini, resullerinin (AS) nasihatlerini iyi dinleyin. Allah’ım (CC)! Bana şahit ol ki, ben kullarına bol bol vaaz u nasihatte bulunuyor, onların ıslâhı için çabalıyorum.

Ey tekkede, savmaada, zâviyede oturanlar! Gelin. Sözlerimden bir harf bile olsa zevk alın. Bir gün, ya da bir hafta olsun benim sohbetime katılın, umarım ki, size faydası dokunacak bir şeyler öğrenirsiniz.

Vahlar size! Çoğunuz boş hevesler içindesiniz. Dergahlarınızda Hâlık’a (CC) ibâdet etmeye mi çalışıyorsunuz? Bu iş öyle halvete çekilip câhilce oturmakla olmaz. **Yuh sana!** Tâkâtin tükenip, topukların güçten kesilinceye kadar, ilmi ve ulemâyı bulma talebi peşinde koş. Şâyet âciz kalırsan, o zaman otur. Önce zâhirinle, sonra kalbinle ve mânân ile yürü. Zâhir ve bâtınınla yürümeye muvaffak olduğun zaman, Allah-ü Teâlâ’ya (CC) kurbiyeti elde edersin ve O’na (CC) vâsıl olursun.

Ey evlat! Sen daha yumurtada civcivsin, horozlanma! Bedenin oluşup yumurtadan ayrılıncaya kadar sana söz hakkı yok. Annenin kanatları altında, Peygamberinin (SAV) şerâtinin kanatları altında annenin ağzındaki ile beslenip îmânın kuvvetleninceye kadar sana konuşma hakkı yok! Salâh senin içinde yerleşince Rabbinin (CC) fazîlet tânelerini toplarsın. O zaman tavukların başına horoz kesilirsin, onları muhabbetle idâre edersin. Onlara bekçi olursun, onlara gelecek âfetleri sen karşıla, kendini onlara fedâ edersin. Kul, sapasağlam olunca halkın yükünü taşır ve onlara kutub ve direk olur. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “İlim öğrenen, öğreten ve onunla amel eden kimse melekût âleminde “azîm” (büyük) diye çağırılır.”⁵⁵ Ben de Emîrû’l-mü’minîn Alî b. Ebî Tâlib (KV)’nin dediği gibi diyorum: “Benim koltuğumun altında taşıdığım bir ilmim var; eğer sizden o ilme ehil kimseler bulsaydım esrâr (sırlar) kapısını kapalı tutmaz ve anahtarlarıyla o kapıyı açardım. Fakat ben o esrârı gizlemekle ehli gelinceye kadar muhâfaza ediyorum.”

Sâhip olduğun şeyleri muhâfaza et. Senden istenince de açıkla. Benim her şeyimi açıklamam mümkün değil. Çünkü gizlenmesi gereken haller vardır. İbn Sem’ûn şöyle dermiş: “Söylediğime inanmak velâyettir. Onda “kıdem”i olan varsa, o da onun için ziyâdedir.” Ancak dinlediği bu sözleri destekleyen, ona inanan, onunla amel eden, onda ihlaslı olan kimse Kitap ve Sünnetin hidâyetine ulaşır. Allah’a (CC) yemin olsun ki, Kitap ve Sünnet ile terbiye

⁵⁵ Azîm-Âbâdî, *Avnû’l-Ma’bûd*, IV/229, (Beyrut-1415).

olan, onlarla neşv ü nemâ bulan ve onların belirlediği hudûdu aşmayanlar felâha ermişlerdir. Korkarım ki, senin îmânın da, islâmın da iğreti ve utanç verici. Bu sebeple havfini (korkunu) artır, orucunu, namazını ve seher vakti uyanık olmayı çoğalt. Sûfilerin yüzleri üstünde uyuyup kalmaları bu yüzdendir. Bu yüzdendir ki, onlar vahşî hayvanlara karışmışlar, onların yediği otlardan yemişler, onların içtiği sudan içmişlerdir. Böylece onların gölgeleri, korunakları güneş, lambaları ise ay ve yıldızlar olmuştur. O'na (CC) vuslattan önce tâate ve kurbiyete çok çok özen gösterin. O'na (CC) karşı cüretlenme ve isyanlar ile nefislerinizi karartmayın.

Allah'ım (CC)! Bizi sana tâatte muvaffak kıl. Sana isyan etmekten uzak tut. **“Bize dünyâda da, ahrette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

9.Sohbet ÖLÜME HAZIRLIK

Saçmalıkları, kıyl-u kâli bırakın. Malı zâyî etmekten sakının. Yakınlarla, komşularla, dost ve ahablarla sebepsiz yere çokça oturmayı terkedin. Bu boş bir hevestir. O gibi yerlerde genellikle yalan, gıybet ve günah olan konuşmalar geçer. Günah iki kişi arasında tamamlanır. Evinizden dışarı çıktığınızda yegâne maksadınız gerek kendiniz, gerekse âilenizin menfaati olsun.

Her işte söze önce başlayan sen olmayasın. Bilakis sözün cevap olsun. Birisi sana bir şey sorduğunda o soruya cevâbın senin ve soruyu soranın hayrına ise cevapla, yoksa cevaplama. Müslüman kardeşine rastladığında ona “nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?” gibi sorular sorma. Ola ki, o sana nereden gelip, nereye gittiğini bildirmek istemez de, sana yalan söyler; sen de onu yalana itmiş olursun.

Kirâmen kâtibîn meleklerinden utan! Onların elindeki defteri ancak ve ancak seni kıyâmet günü sevindirecek ve ferahlatacak mallar ile doldur. O defteri tesbîhat ile, Kur’ân tilâveti ile, senin ve halkın hayrına olan sözler ile doldur. Onların mürekkebi senin gözyaşın olsun. Tevhîdin ile onların kalemlerini kuvvetlendir. Sonra onlarla birlikte “kapı”nın önüne gel ve Rabbinin (CC) katına yalnızca sen gir.

Emellerinizi kısaltın! Ölümü gözünüzün önüne diki. Bir kardeşinizi gördüğünüzde ona vedâ edin. Ona vedâ selâmı ile selam verin. O kimse tıpkı bu şekilde, evinden çıktığı zaman da ailesiyle gönülden vedâlaşsın; ola ki, ölüm meleği onu çağırır ve onlara dönmek mümkün olmaz. Ola ki, ecel onu yolda karşılar. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Sizden hiç kimse, vasiyeti başının altında olmadan uyumasın.*”⁵⁶ Birinizin üzerinde borç varsa ve ödemeye de gücü yetiyorsa ödesin. Onu ödemeyi geciktirmesin. Onu daha sonra ödeyip ödeyemeyeceğini bilemez ki!... Borcunu ödemeye gücü yetip de onu ödemeyen nefesine zulmetmiştir. Zîrâ Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Zengin (gücü yetenin) borcunu ödemeyip uzatması zulümdür.*”⁵⁷

Kavim (sûfîler) belâya sabır konusunda direnç gösterirler, sizin gibi sızlanmazlar. Onlardan birisi her gün bir belâya uğrar; bir gün belâ gelmezse: “İlâhî (CC)! Bugün ne günah işledim de “belâm”ı vermedin?” diye duâ eder. Belâlar çeşit çeşittir. Bâzısı bedende olur. Bâzısı kalpte olur. Bâzısı halktan gelir. Bâzısı Hâlık’tan (CC) gelir. Çile çekmemiş kimsede hayır yoktur. Belâlar Hakk’ın (CC) çengelleridir. Âbidin ve zâhidin dünyâda “himmet”e (ilâhî yardıma) nâil olması dünyâda Hakk’ın (CC) ikramları ve âhirette de cennetlerdir. Ârifin

⁵⁶ Buhârî, *es-Sahih*, “Vasâyâ” hadîs no: 2587.

⁵⁷ Buhârî, *es-Sahih*, “Havâle” hadîs no: 2166; Müslim, *es-Sahih*, “Havâle” hadîs no: 1564.

dünyâdaki himmeti îmânının bâkî kalması, âhiretteki himmeti ise Allah'ın (CC) ateşinden kurtulmasıdır. Ona kalbinden şöyle denilinceye kadar onun isteği ve arzusu bitmez: “Ne oluyor! Sâkin ol. Dur! Sende îman sâbittir. Mü'minler îmanları için senin nûrundan nurlanıyorlar. Ve sen yarın da şefâatçi, sözü makbul biri olacaksın. Halktan pek çoğunun cehennemden kurtuluşuna vesîle olacaksın. Şefâatçilerin önderi olan peygamberinin (SAV) yanında olacaksın. Başka bir şeyle meşgul ol!” İşte bu, sonunda îmânın, mârifetin, selâmetin altına mühürün basılmasıdır, imzâlanmasıdır. Halkın havâssı olan nebîlerle (AS), resullerle (AS), sıddıklarla birlikte yürümektir.

Ey münâfık! Nifakla, yapmacık davranışlarla eline ne geçer? Sen izzet ve şerefini düşünüyorsun. Halkın kalbinde yer tutmayı düşünüyorsun. Elinin öpülmesini düşünüyorsun. Sen kendini de, besleyip büyüttüğün kimseleri de, kendine tâbi kıldığın kimseleri de hem dünyâda, hem de âhirette ancak felâkete sürüklersin. Sen riyâkârsın, deccalsın, halkın malının üzerine oturan zorbasın. Hoş, senin makbul bir duan olmadığı gibi, sıddıkların kalplerinde de senin bir yerin yok! Allah (CC) seni bir ilim üzerine saptırmıştır. Toz toprak kalktığında altındakinin at mı, eşek mi olduğunu göreceksin! Toz toprak kalkınca “ricâl-i Hakk'ın” (Hak erlerinin) asil atlar üzerinde ve kendinin de topal eşek üzerinde olduğunu göreceksin. Şeytanların ve iblislerin panikçileri seni alıp götürcekler.

Sûfiler, öyle bir dereceye ulaşırlar ki, orada onlar ne duâ ederler, ne de bir şey isterler. Ne her şeyin iyi gitmesi, ne de zararın defedilmesi gibi bir arzuları olmaz. Onlar ancak kalplerinden gelen bir emir üzerine duâ ederler; bâzan kendileri için, bâzan halk için. Dilleri duâ eder, ama onlar yaptıkları duâdan haberleri olmaz.

Allah'ım (CC)! Her hâlimizde sana karşı güzel edeple bizi rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

10.Sohbet NEFİS TERBİYESİ

Allah-ü Teâlâ'nın (CC) birtakım kulları vardır ki, onları âfiyet içinde yaşatır, âfiyet içinde öldürür, kıyâmet günü âfiyet içinde haşreder; onlar kazâya râzı olanlar, O'nun (CC) cennetiyle huzûra erenler ve cehennemden de korku duyanlardır. Allah'ım (CC)! Bizleri de onlardan eyle, (AMİN).

Sûfiler Hakk'a (CC) ibâdetle, karanlığa ışığı getiren kimselerdir. Onlar “havf ve hazer” (korku ve endişe) ayağı üzerinde dururlar. Kötü âkıbetten korkarlar. Zîrâ Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kendileri hakkındaki ilmini ve sonlarının ne olacağını bilmezler. Bu sebeple, karanlığa ışığı hüznü olarak, ağlayarak ulaştırırlar. Namazda, oruçta, hacda ve diğer bütün ibâdetlerde bu hal üzeredirler. Kalpleriyle de, dilleriyle de Rablerini (CC) zikrederler. Âhirete vardıklarında da cennete girerler. Orada Hakk'ın (CC) vechini (rızasını) ve O'nun (CC) kendilerine bahşettiği ikramları görürler. Bunun için: “**Üzerimizden hüznü gideren Allah'a (CC) hamdolsun**”⁵⁸ diye O'na (CC) hamd ü senâ ederler.

Ey oğul! İmânı sağlamlaştırırsan mârifet vâdisine, sonra ilim vâdisine, sonra nefisten ve halktan fânî olma vâdisine, sonra ne nefis ne de halkın yer almadığı “vücut” vâdisine ulaşırsın. O zaman hüznün gider. Hakk'ın (CC) muhâfazası sana hizmet eder; himâyesi seni kuşatır; muvaffakiyeti her tarafını sarar. Melekler etrâfında yürür. Ruhlar sana gelerek selam verir. Cenâb-ı Hakk (CC) seninle halka övünür. O'nun (CC) nazarı seni gözetip kollar, kurbiyetine, ünsiyetine ve münâcâtına çeker.

Ey âsîler! Günahlarınızdan tevbe edin. Rabbiniz “Gafûr” (çok affedici) ve “Rahîm” (çok merhametli)dir. O (CC) kullarının tevbesini kabul edicidir. Günahları affeder ve yok eder.

Allah'ım (CC)! Bizler her türlü gûnahtan, her türlü hatâdan sana tevbe ederiz. Bir daha onlara aslâ dönmeyeceğiz. “**Rabbimiz (CC)! Unuttuğumuz ve hatâ yaptığımızda bizi sorguya çekme.**”⁵⁹ “**Rabbimiz (CC)! Hidâyete erdikten sonra kalbimizi saptırma.**”⁶⁰ **Ey günahları bağışlayan!** Bizi bağışla. Ey ayıpları örten! Ayıplarımızı ört.

O'na (CC) istiğfârda bulunun, zîrâ O (CC) günahları bağışlayandır. Çok az amele dahi karşılık verir. Hayırlı ameller üzerinde sâbit kılar. Zîrâ O (CC) “Kerîm” (çok çok ikram ve ihsân edici) ve “Cevvâd” (çok çok cömert)tir. Hiçbir sebep ve karşılık olmaksızın bağışta bulunur. Sebep olursa nasıl olur? Sen düşün! O'na (CC) tevhîd ile, sâlih ameller ile, dünyâyı

⁵⁸ Fâtır S. A.24.

⁵⁹ Bakara S. A.286.

⁶⁰ Âl-i İmrân S. A.8.

terk ederek, dünyâdan yüz çevirerek, âhireti alarak, âhirete yönelmek sûretiyle, âhirete rağbet göstererek, küçük ve büyük günahları terketmek sûretiyle karşılık verin.

Hakk'ı (CC) isteyen, O'nu (CC) murad edinen kişi Hakk'tan (CC) ne cennetini ister, ne de O'nun (CC) cehenneminden korkar; bilakis o yalnızca O'nun (CC) rızâsını ister. O'nun (CC) yakınlığını umar. O'ndan (CC) uzaklaşmaktan korkar. Sen şeytanın, hevânın, dünyânın ve şehvetlerinin (arzularının) esirisin. Sende hayır yok! Kalbinin ayakları bağlı. Sende hayır yok! Allah'ım (CC)! Onu esâretinden kurtar. Bizi de kurtar. Bize “esrâr”ından (sırlarından) bir elbise giydir. (Âmin)

Beş vakit namazı vaktinde kılın. Şerîatin bütün hudutlarını koruyun. Farzı edâ edince nâfileye geçin. Azîmete yâni tercih hakkı olmayan şeylere yapışın, ruhsattan yâni tercih hakkı olan şeylerden yüz çevirin. Ruhsata yapışıp, azîmeti terkeden kimsenin dîninin yıkılmasından korkulur. Âzîmet “ricâl” (tasavvuf erleri) içindir; çünkü o zor ve meşakkatlidir. Emir ve ruhsat çocuklar ve kadınlar içindir; çünkü o kolaydır.

Ey oğul! İlk safta dur. Zîrâ o cesur erlerin safıdır. Son saftan ayrıl. O da korkakların safıdır. Bu nefsi kullan ve onu azîmete alıştır. Çünkü nefis kendisine ne yüklenirse onu taşır. Ondan sopayı eksik etme; edersen uyur ve üzerindeki yükü atar. Ona dışının ve gözünün beyazını gösterme. O kötülüğün kuludur; ona ancak sopa ile muâmele edilir. Çalıştığında onu tam doyurma, tokluk onu azdırır. O tokluğu karşılığında çalışır.

Süfyân-ı Sevrî (v. 161/777) çok ibâdet eder ve tok olurdu. Doyduğu zaman şöyle derdi: “Karayı doyur ve döv; çünkü kara eşektir.” Sonra ibâdete kalkardı. Bundan büyük bir zevk alırdı. Birisinin şöyle dediği söylenir: “Bir keresinde Süfyân-ı Sevrî'yi gördüm. O kadar çok yemek yedi ki, ondan nefret ettim. Sonra kalkıp o kadar çok namaz kılıp ağladı ki, ona acıdım.” Çok yeme husûsunda Süfyân'a uyma. Ona çok ibâdet husûsunda uy. Sen Süfyân değilsin. Nefsini onun doyurduğu gibi doyurma; onun nefsine hâkim olduğu gibi sen nefsine hâkim olamazsın.

Kalp sapasağlam olunca, dalları, yaprakları ve meyveleri olan bir ağaç olur. Onun insan, cin ve melekten her türlü mahlûka birçok faydası dokunur. Sağlam olmayan bir kalp hayvanların kalbidir. Sûreti olur ama mânâsı olmaz. İçinde su olmayan kaptır o. Meyvesiz ağaçtır. Kuşu olmayan kafestir. Oturanı olmayan evdir. Cevherler, altınlar, dinarlardan oluşan, ancak, harcayanı olmayan bir hazînedir. Ruhsuz cesettir. Etinden sıyrılmış ceset yâni iskelet gibidir. Onun sûreti vardır ama rûhu yoktur. Allah-ü Teâlâ'dan (CC) yüz çeviren, onu inkâr eden bir kalp sıyrılmıştır, eti sıyrılmış kemiktir.

Bundan dolayıdır ki, Allah-ü Teâlâ (CC) onu taş benzeterek şöyle buyurmuştur: **“Bundan sonra kalpleriniz taş gibi, ya da ondan daha sert bir şekilde katılaştı.”**⁶¹ İsrâîl Oğulları Tevrat ile amel etmeyince Hakk Teâlâ (CC) onların taş kalplerini sıyırdı ve ind-i ilâhîsinden onları kovdu. **Ey Muhammedîler!** Sizler de aynen böylesiniz; eğer Kur’ân-ı Kerîm ile amel etmez, onun ahkâmı ile hükmetmezseniz, Hakk Teâlâ (CC) sizin de kalbinizi sıyırdır ve ilâhî kapısından sizleri de tardeder.

Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kendisini bir ilim üzerine saptırdığı kimselerden olmayın. İlmi halk için öğrenirsen onunla amel ettiğinde halk için etmiş olursun. Fakat ilmi Allah-ü Teâlâ’nın (CC) rızâsı için öğrenirsen amelin de O’nun (CC) için olur. Tâat cennet ibâdetidir. Mâsiyet cehennem ibâdetidir. Bundan sonra iş (takdîr) O’na (CC) âittir. O (CC) isterse istediğine ameli olmaksızın da sevap verebilir, cennetini verebilir. Buna karşılık, ameli olmasına rağmen istediğine kimseye de cezâ verebilir. Bu hüküm O’na (CC) âittir. **“O (CC) istediğini yapandır.”**⁶² **“O (CC) yaptığından sorumlu tutulamaz, halbuki onlar (insanlar) sorumludurlar.”**⁶³

“Sıddık”⁶⁴, Allah’ın (CC) nûru ile bakar. O ne gözünün, ne güneşin, ne de ayın ışığı ile bakar. Bunlar Allah’ın (CC) genel nûrudur, ışıdır. Sıddık’ın nûru ise özeldir. Allah-ü Teâlâ (CC) bu nûru ona “ikinci “ilmin (mârifetullah) nûrunun hükümlerini gerçekleştirdikten sonra bahşetmiştir.

Allah’ım (CC)! Bizi hilminle, ilminle, kurbiyetinle rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

⁶¹ Bakara S. A.74.

⁶² Bürûc S. A.16.

⁶³ Enbiyâ S. A.23.

⁶⁴ “Sıddık”: Sadâkat mertebesinde temekkün etmiş kimse.

11.Sohbet İHLAS-HUŞU

Hiz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet edilmiştir: “*Hayâ (utanma) imandandır.*”⁶⁵

Ey Allah'ın (CC) kulları! Sizi Rabbinize (CC) karşı arsız davranmaya itemem, O'na (CC) karşı sizi cür'etlendiremem. Hayâ yaratılıştan gelir. Hakk'a (CC) karşı arsız davranmak ise boş bir hevestir. Hayânın hakîkati halvette ve celvette Rabb'den (CC) utanmaktır. Hayâ yaratılışın aslından değil, teferruatındandır. Mü'min Hâlık'tan (CC), münâfık ise halktan utanır.

Allah sizi ıslah etsin, ey münâfıklar! Bütün işiniz kendiniz ile halkın arasını düzeltmek ve Hakk (CC) ile aranızı tahrip etmekten ibâret. Eğer bana düşmanlık ederseniz, Allah'a (CC) ve Resûlüne (SAV) düşmanlık etmiş olursunuz. Zîrâ ben sâdece onların yardımı ile ayaktaayım. Boşuna yorulmayın, “**Muhakkakki, Allah (CC) emrini (yapacağını) yerine getirmekte gâliptir (üstünlük sâhibidir).**”⁶⁶

Yûsuf (AS)'ın kardeşleri O'nu (AS) öldürmek istediler, ama buna güçleri yetmedi. Onların güçleri buna nasıl yetsin ki, O (AS) Allah (CC) katında bir meliktir, pâdişahıtır!. Nebîlerinden bir nebîdir. “Asfîyâ”sından (temizleyip kendisine seçtiği kullarından) bir sıddıktır. Allah-ü Teâlâ (CC), O'nun (AS) hakkında “O'nun (AS) eliyle halkın sulh ve selâmetini icrâ edeceği” hükmünü vermiştir. Yahudîler hep böyledir; Meryem oğlu Îsâ'yı (AS) bile öldürmek istediler. O'na (AS) verilen mucizeleri görünce ona haset ettiler. Bunun üzerine Allah-ü Teâlâ (CC) O'na (AS) memleketinden ayrılarak Mısır'a gitmesini vahyetti. 13 yaşında iken memleketini terketti. Bir müddet böylece memleketinden uzak kaldı. Sonra Mısır'da ismi yayıldı, meşhur oldu. Bunun üzerine Yahudiler yine O'nu (AS) öldürmek için toplandılar, ama yine başaramadılar. Çünkü Allah-ü Teâlâ (CC) emrini, dilediğini yerine getirmekte üstünlük sâhibidir.

Ey bu zamânın münâfıkları! İşte durum böyle... Beni öldürmek istiyorsunuz. Bunda size imkan yok. Kollarınız kısa, bunu başaramazsınız. İtâat etmeye, günahları ve yanlışları terketmeye çalışsanıza. Halbuki bunlara çalışmak insanın tabîatında vardır. Rabbinizin (CC) kelâmını anlamaya çalışın. Onunla amel edin ve amellerinizde ihlaslı olun. Rabbimiz (CC) işitilen ve anlaşılan bir kelâm ile konuşandır. Mûsâ (AS) olsun, Hiz. Peygamber (SAV) olsun O'nun (CC) kelâmını dünyâda iken işitmişlerdir. Âhirette ise O'nun (CC) kelâmını mü'min kulları işitecektir. Rabbimiz (CC) görülür. Bugün güneşi ve ayı nasıl görüyorsak, hiç şüphe yok ki, yarın kıyâmet gününde de Rabbimizi (CC) öyle göreceğiz.

⁶⁵ Buhârî, *es-Sahih*, “Hayâ” hadîs no: 69.

⁶⁶ Yûsuf S. A.21.

Allah-ü Teâlâ'nın (CC) öyle kulları vardır ki, O'na (CC) bir kere nazar etmek mukâbilinde cenneti verirler. Fakat onların niyetlerindeki bu sadâkat ortaya çıkınca, bir kere nazar için cennetten vazgeçtikleri halde nazar onlar için sürekli kılınır. Onlar dâimî bir yakınlığa kavuşurlar. Cennet lezzetlerine karşılık onlara Rablerinin (CC) yakınlığı bahşedilir.

Ey Allah-ü Teâlâ'yı (CC), Resûlünü (SAV) ve O'nun (CC) adamlarını (ricâlullâh) tanımayanlar! Sizlere yazıklar olsun! Kalp adımlarınızla Allah-ü Teâlâ (CC) fazlından ikram ettiği yemeğe yürüyün. Onu sizin önünüze nasıl bıraktığımı görmüyor musunuz? Beni yalanlayanın ben de elbisesini, evini ve etrâfındaki meleklerini yalanlarım, tanımam. **Ey münâfık! Ey deccâl!** Senin beni yalanlaman beni hiç ilgilendirmez.

Ey oğul! Sen bir nefis, bir hevâ ve boş bir hevessin. Kadınlarla, yabancılarla ve çocuklarla oturup kalkıyorsun, sonra da diyorsun ki: “Ben onlarla ilgilenmiyorum.” Yalancı! Ne şerîat, ne de akıl bunu sana uygun görür. Ateş üstüne ateş, odun üstüne odun atıyorsun. Hoş, din ve îman evini yakıyorsun ya! Halkın şerîati inkârı böyle olur; bundan hiç kimse müstesnâ değildir.

Îman, mârifetullah ve kurbiyet kuvveti tahsil etmeye çalış. Sonra Hakk'a (CC) niyâbeten halkın tabîbi ol. Yazık! Yılanları elinde nasıl tutarsın! Sen ne bir yılan oynatıcısın, ne de panzehir içtin! Sen körsün; insanların gözünü nasıl iyileştirebilirsin! Câhil! Sen dîni nasıl ikâme edebilir, ayağa kaldıracaksın! Kapı muhâfızı olmayan kimse insanları pâdişâhın huzûruna nasıl götürebilir! Kıyâmet günü olup acâiplikleri görünceye kadar sus, konuşma!

Amellerinizde ihlaslı olun, yoksa boşa yorulmayın. Eğer alâka duyduğun şeyler senden kesilir ve yüzüne kapılar kapatılırsa sana Hakk'ın (CC) tarafı, O'nun (CC) kurbiyet kapısı açılır. O'na (CC) giden yol sana gösterilir. Her şeyin en kıymetlisi, en hoş, en güzeli sana gelir.

Bu dünyâ geçicidir, gidicidir, pisliktir. Âfetler, belâlar ve sıkıntılar mekânıdır. Orada yaşamak hiç kimseye hoş gelmez, hele de “hikmet ehli” birisi ise. Ölümü düşünen hikmet ehli birinin gözleri dünyâda karar kılmaz, onunla mutlu olamaz. Hemen karşısında ağzını açmış bir yırtıcı ve vahşî hayvan duran kimse nasıl sâkin olabilir ve gözleri nasıl uyuyabilir? Ey gâfiller! kabir ağzını açmış bekliyor. Ölüm yırtıcı hayvanı ve yılanı ağızını açmış! Kader sultânı celladının kılıç elinde, emir bekliyor. Böyle olmasına rağmen ancak milyonda bir kişi uyanık oluyor! Uyanık, her şeye karşı zâhid olan, Rabbinden (CC) başka hiçbir şeye değer vermeyendir. O şöyle duâ eder: “Îlâhî (CC)! Ne istediğimi sen biliyorsun. Halk sofraları tercih etti. Ben ise senin kurbiyet sofrandan bir lokma istiyorum. Ben sana âit olandan istiyorum.”

Ey sebebi, vâsıtayı şirk koşan! Eğer tevekkül yemeğinden tatsa idin, sebebi şirk koşmaz ve O'nun (CC) kapısında sapasağlam bir tevekkül sâhibi olarak otururdun.

İki türlü yeme şekli biliyorum. Şeriate uygun bir kazanç yoluyla veyâ tevekkül yoluyla. Allah'tan (CC) utanmıyor musun ki, kazanmayı terk ediyor ve insanlardan dileniyorsun? Kazanç başlangıçtır, tevekkül ise nihâyettir. Ben sana gerçeği söylüyorum; senden de utanmıyorum. Dinle, kabul et, tartışma! Benimle tartışan Cenâb-ı Hakk (CC) ile tartışmış olur.

Namazları muhâfaza edin. Onlar sizinle Rabbiniz (CC) arasındaki sıladır, bağıdır. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Bir kul namaza durduğu ve kalbiyle Rabbinin (CC) huzûrunda bulunduğu zaman onun etrâfına nurdan otağlar kurulur; etrâfında melekler döner; gökten onun üzerine iyilikler iner; Cenâb-ı Hakk (CC) onunla övünür.”* Namaz kılıp da kalbini Hakk'a (CC) veren kimse, tıpkı kuşun kafesten uçtuğu, bebeğin anne kucağından kurtulduğu gibi, ülfet ettiği şeylerden, oturup kalktığı kimselerden, evinden barkından, sıyrılıp alınır; onlar onun gönlünden kaybolur; velev ki, ilmi yutmuş, parçalamış olsa dahi.

Hz. Peygamber'in (SAV) Sahâbesinin tâbiîlerinin ileri gelenlerinden Urve b. ez-Zübeyr b. el-Avvâm b. Uhti Âişe (RA) hakkında şöyle bir kıssa anlatılır: Ayağında bir çıban çıkar. Ona: “Bu çıbanı kesmelisin, yoksa bütün bedeninin yok olmasına sebep olacak” denir. O, tedâvi esnâsında doktora şöyle der: “Namaza başladığımda o çıbanı kes.” O secdede iken doktor çıbanı keser, yarayı sarar, fakat o hiç acı hissetmez.

Sizler öncekilere göre boş birer hevessiniz. Siz sâdece konuşursunuz, amel yok! Mânâsız sûretler gibisiniz. Bekliyorsunuz ama size haber getiren kimse yok. Dikkat et! İnsanların lakırdıları seni aldatmasın. Nasıl olduğunu sen daha iyi bilirsin. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Bilakis insan kendisi üzerine “basîrettir” (şâhittir).”**⁶⁷

Avâmın elindekini güzel görme, havâssın elindekini de çirkin görme. Bir şeyh müridlerine şöyle dermiş: “Zulme uğradığınızda zulüm yapmayın. Övüldüğünüzde şıarmayın. Zemmedildiğinizde hüzünlenmeyin. Yalanlandığınızda gazaplanmayın. İhânete uğradığınızda ihânet etmeyin.” Ne güzel bir söz! Müridlerine nefsi ve hevâyı boğazlamayı emretmiş. Bu söz Hz. Peygamber'in (SAV) şu hadîsinden alınmadır: *“Cebrâîl (AS) bana geldi ve dedi ki: ‘Cenâb-ı Hakk (CC) Sana şöyle buyuruyor: Sana zulmeden sen affet. Sana*

⁶⁷ Kıyâmet S. A.14.

gelmeyene sen git. Sana vermeyene sen ver. Allah'ın (CC) nîmetlerini, sanatını ve halkı üzerindeki tasarrufunu düşün!”⁶⁸

Dünyâya değer vermez, ona karşı zâhid olursan ve bu zühdünde belli bir seviyeye gelersen, dünyâ rüyâda sana kadın sûretinde görünür, sana boyun eğer gösterir ve: “Ben senin hizmetçinim. Yanımda emânetlerin var, onları al” diyerek, az çok ne varsa sana kendisindeki nasîbini verir. Mârifetin kuvvetlendiği zaman ise bu durum sana yakaza hâlinde vâki olur. Peygamberlerin (RA) ilk hâlleri ilham, ikinci hâlleri ise rüyâdır. Onların bu durumları kuvvetlenince Cebrâîl (AS) açık bir sûrette gelerek onlara: “Cenâb-ı Hakk (CC) size şunu şunu şunu buyuruyor” diye vahiy getirmiştir.

Akıllı ol! Baş olma sevdâsını at, yaklaş ve cemâatten biri gibi şuraya otur; tâ ki, sözlerim kalp toprağına ekin eksin. Eğer aklın olsaydı sohbetime gelir ve benden her gün bir lokmaya bile râzı olurdun. Sözlerimin sertliğine tahammül ederdin. Îmânı olan herkes sapasağlam durur ve meyve alır. Îmânı olmayan ise benden kaçır. Yazık! Ey başkasının gizli hâllerine muttalî olduğunu iddiâ eden: Biz seni nasıl tasdik edelim ki, sen kendi hâline bile muttalî değilsin? Her tarafın yalan. Yalanından tevbe et.

Allah'ım (CC)! Bizi bütün hâlimizde sadâkat ile rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

⁶⁸ Bk.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, “Müsnedü’ş-şâmiyyîn”, hadîs no: 17457, (Mısır-tsz.); Deylemî, *el-Firdevs*, V/318, (Beyrut-1986).

12.Sohbet MUCAHEDE (NEFSE KARŞI SAVAŞMAK)

Ey oğul! Nefsini dünyâya, kalbini ukbâya, sırrını ise Mevlâ'ya (CC) bırak. Dünyâ ile mütmain olma, huzur duyma. O süslü bir yılanıdır. Süsü ile insanları kendine çeker, sonra da helak eder. Kesin bir biçimde ondan yüz çevir. Rabbine (CC) ibâdetle, sâlih arkadaşlarla sohbetle, ihvâna hizmette ve şehvetlerden yüzçevirmede samîmi ol. Hakk'ı (CC) öylesine tevhîd et ki, kalbinde mahlûkattan bir zerre dahi kalmasın. O zaman evi, barkı da gözün görmezsin. Tevhîd her şeyi öldürür. Bütün devâ Hakk'ı (CC) tevhîdde ve dünyâ yılanından yüzçevirmektedir. Nefsini bilinceye, onu hazlarından men edinceye ve onun müstehakkını verinceye kadar sende hayır olmaz. O zaman kalb sırdan, sır da Hak'tan (CC) huzur duyar.

Mücâhede sopasını nefis üzerinden kaldırmayın! Onun tilkiliklerine aldanmayın. Onun uyuması sizi aldatmasın. Vahşî hayvanın uyuması sizi aldatmasın; o sizi gözetler, uyuyor görünür ama aslında bir fırsatını bekliyordur. Uyanıkken ondan nasıl sakınırsanız, uyurken de ondan öylece sakının. Nefislerinizden sakının! Silahlarınızı kalp boyunlarınızdan indirmeyin. Bu nefis hayır için rızâ, tevâzu ve hoşnutluk gösterir ama aslında o içinde bunun tersini saklar. Daha sonra ondan ne çıkacak? Sen ona dikkat et.

Hüznü artırın. Rahatlığı azaltın. Bu iş (tasavvuf) hüznün ve tasa üzerine binâ edilmiştir. Nebîler (AS), resuller (AS) ve sâlihler (RA) hep bu hal üzerine yaşamışlardır. Hz. Peygamber'in (SAV) hüznü uzun ve tefekkürü sürekli idi. Ancak tebessümle gülerdi. Rahat görünmek için kendini zorlardı. Akıllı olan kimse, dünyâlıklar ile, evlâd-ü ıyâl, mal mülk, elbise, araba, hanım gibi şeylerle şımarmaz. Bunların hepsi boştur. Mü'minin ferahı, îmânının kuvveti sebebiyle olur, "yakîn"i (sağlam bilgi ve inancı ile), kalbinin Rabbinin (CC) kurbiyet kapısına yaklaşmış olmasından dolayı olur.

Nefsinin gözünü aç ve ona şöyle de: "Rabbinin (CC) seni gördüğü gibi, sen de O'nu (CC) gör! O (CC), zenginleri, pâdişahları nasıl helâk etti? Bir bak! Öncekilerin nasıl yok olup gittiklerinden ibret al! Onlar ki, bu dünyânın hükmünü sürmüşler ve nîmetlerini yaşamışlardı. Sonra onların ellerinden dünyâ alındı. Şimdi ise onlar azap hâpishânelerinde esir bir şekilde yaşıyorlar. Kâşâneleri harâbe oldu, malları mülkleri kayboldu gitti; geride yaptıkları kaldı. Şehvetler gitti, yorgunluklar kaldı! Rahat yok, rahatlık vaktinde değiliz."

Eşinin ve çocuklarının güzelliği, mal mülk çokluğu seni şımartmasın. Nebîleri (AS), resulleri (AS) ve sâlihleri (RA) şımartmayan şey seni de şımartmasın. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: "**Muhakkakki, Allah (CC) şımarıkları sevmez.**"⁶⁹ Yâni dünyâlık ile, mâsivâ ile şımaranı sevmez. Oysa kendisiyle feraha kavuşanı, kendine yakınlık duyarak rahatlayanı

⁶⁹ Kasas S. A.76.

sever. Sûfîlerin özelliği, seciyesi onların isteklerinin âhirete müteallık olmasıdır; şehvetlere, zevklere ve saçmalıklara değil.

Ey hevesi peşinde koşan! Arzuladığın şeyden sana hayır yok. **Ey gâfiller!** Allah-ü Teâlâ'ya (CC) itâat etmeyenler için âhirette şiddetli bir azap vardır. Kulun kalbi istikâmet sâhibi olunca herşeye vedâ eder. Her şeyi kalbinin arkasına atar. Âhiret mülküne karşılık dünyâsının helâk olmasını önemsemez. Ateş üzerinde yürür, vahşî hayvanlara karışır, halktan kaçır. Kendini çöllerin susuzluğuna, açlığına bırakır da, şöyle der: “Ey şaşkınlara yol gösteren! Bana senin yolunu göster!” Allah'ım (CC)! Bütün gayretlerimizi, himmetlerimizi tek bir gayret, tek bir himmet yap.

Bu hâl ancak ve ancak, önce haramlara, sonra mübahlara ve sonra da helâllere karşı zâhid olmakla, onlardan yüzçevirmekle tamâmlanabilir. Kalbinde halktan bir zerre bile olmaksızın akşamlamaya ve sabahlamaya bak. Ben seni şehvetlerle, zevklerle, halkla, dünyayla, sebeplere güvenmekle dopdolu görüyorum. O halde niçin sâlihlerin ahvâlinden bahsediyorsun? Niçin onların hâlinin sende de olduğunu iddiâ ediyorsun? Bize başkalarının hâlini haber veriyorsun, bize başkalarının kesesinden ikramda bulunuyorsun! Başkalarının kitaplarını kurcalıyor, sözlerini çıkarıyor ve onlardan konuşuyorsun; seni dinleyen de o konuşmaların sana gelen ilhamlar olduğunu, senin ne kadar “ahvâl” sâhibi olduğunu, onları kendi kalbinden konuştuğunu vehmediyor.

Yazıklar olsun sana! Evvelâ, onların dedikleriyle amel et, sonra konuş. Kelâmın amelinin yavrusu olsun. Bu iş (tasavvuf) sâdece sâlihleri görüp onların sözlerini ezberlemekle olmaz. Aksine, onların dedikleriyle amel ederek, sohbetlerinde güzel edepli olmakla, onlara hüsn-i zan beslemekle ve bu hâli dâimâ korumakla gerçekleşir.

Sıradan insanlar ayaklarıyla attığı adımlar kadar sevap kazanırlar; “havâs” (özel kimseler) ise himmetleri kadar sevap alırlar. Kimin himmeti, gayreti bir tek olursa Cenâb-ı Hakk (CC) da onun için bir tek olur; kul O'ndan (CC) gayri her şeyden kalbiyle yüzçevirirse O (CC) da ona yüzünü döner.

Allah-ü Teâlâ (CC) Kur'ân-ı Kerîm'inde şöyle buyurmuştur: **“Benim velîm kitâbı indiren Allah'tır (CC); O (CC) sâlihlerin velîsidir (onların işlerini üzerine alır).”**⁷⁰ Böyle bir kulun kalbi Rabbine (CC) vâsıl olduğunda O (CC) onun tabîbi ve enîsi olur. O kul O'ndan (CC) başkasından devâ bulamaz, O'ndan (CC) başkasıyla ünsiyet edemez. Dâvûd (AS) şöyle dermiş: “Yâ İlâhî (CC)! Tabip kullarına gittim, hepsi de beni Sana gönderdiler; ey şaşkınlara delîli, rehberi, bana Sen delillik, rehberlik et!”

⁷⁰ A'râf S. A.196.

Allah-ü Teâlâ'yı (CC) seven kişinin kalbi tamâmen şevk olur, tam bir yüzçevirme dolar, her şeyiyle fenâ bulur, yok olur. Hoş, onun bütün gayreti de tek bir gayret olur ya.

Hakîkî bir keşif ancak hicaptan (perdeden) kurtulunca olur. Vuslat istersen dünyâyı, âhireti ve yerin dibinden arşa kadar ne varsa her şeyi terket. Resûlullah (SAV) hâriç, her mahluk hicaptır, Hakk'a (CC) perdedir; Resûlullâh (SAV) ise Hakk'ın (CC) kapısıdır. Allah-ü Teâlâ (CC) O'nun (SAV) hakkında şöyle buyurmuştur: “**Resûl (SAV) size ne verirse onu alın, neyden nehyederse ondan da uzak durun.**”⁷¹ O'nâ (SAV) ittibâ etmek Hakk'tan (CC) perde değildir, aksine vuslata vesîledir.

Ey oğul! Kalbin ne zaman gerçek hakîkati anlayacak? Sırrın ne zaman tertemiz olacak? Sen halkı Hakk'a (CC) şirk koşuyorsun. Kalbin tavkâdan hâlî iken, kalbinde zerre kadar takvâ yokken nasıl felah bulursun? Sen her gece işini gördürecek birini gözlüyorsun, şikâyetini ona yapıyorsun, ondan dileniyorsun; tevhîdden yoksun olan kalbin nasıl saf ve tertemiz olacak? Tevhîd nurdur, aydınlıktır; halkı şirk koşmak ise zulümdür, karanlıktır. Sen Hakk'tan (CC) halk ile perdelenmekte. Sebepler ile sebepleri yaratandan perdelenmekte. Halka tevekkül edip güvendiğin, îtimat ettiğin için perdelenmekte. Sen sırf iddiâsın. Hiçbir delilin olmaksızın, bomboş iddiân ile seni kim kabul eder?

Tasavvuf yolu ancak iki şekilde katedilir:

1- Mücâhede etmek, savaşıp didinmek, meşakkate alışmak ve yorulmak ile -sâlihler arasında mâruf olan ve yaygın olan yol budur-.

2- Hakk'ın (CC) mevhibesi, karşılıksız bağışı olarak -bu da nâdir olur ve çok az kişiye nasip olur-.

Ey oğul! Îmânın zayıf olduğu zaman nefsini kısıtlamaya bakmalısın; eşi dostu, konuyu komşuyu, ahâliyi milleti düşünmek senin neyine? Îmânın kuvvetlendiği zaman eşine dostuna, çoluğuna çocuğuna, halka bak. Takvâ zırhını giyinmeden, kalbinin başına îman miğferini takmadan, eline tevhîd kılıcını almadan, ok torbana kabul olan duâ oklarını koymadan, tevfiîk atına binmeden, savaş oyunlarını öğrenmeden onlara gitme.

Ondan sonra Hâlık'ın (CC) düşmanlarına karşı hamle yap. İşte o zaman sana Hakk'ın (CC) yardımı ve zaferi altı yönden, sağdan, soldan, yukarıdan, aşağıdan, önden, arkadan... O zaman halkı şeytanın elinden kurtarır ve onları Hakk'ın (CC) kapısına götürürsün. Bu makâma ulaşan kalp gözünden perde kaldırılır. Altı yönden hangisine yönelirse yönelsin, onun nazarı perdeyi yırtar. Ona bir şey gizli kalmaz. Kalbinin başını kaldırıncaya arşı ve gökleri görür. Nazarını yeryüzüne yönelttiğinde onun katmanlarını ve oralarda oturan cinleri görür.

⁷¹ Haşr S. A.7.

Bu makâma ulaştığında halkı Hakk'ın (CC) kapısına getir. Buna ulaşmadan senden hiçbir şey olmaz. Halkı Hakk'a (CC) dâvet edersen ve sen de Hakk'ın (CC) kapısında değilsen, bu çağrın ancak senin için bir vebal olur; kımıldadıkça aşağı inersin, yükselmek istedikçe alçalırsın. Sâlihlerden haberin yok! Sırf laklaksın. Gönlü olmayan bir dilsin. İçi olmayan dışsın. Halvetsiz bir celvetsin. Özsüz bir kabuksun. Kılıcın tahtadan. Okun kibrit çöpünden. Sen bir korkaksın, cesâret sende ne gezer! Seni en basit ok bile öldürür. Küçücük bir hücum senin kıyâmetini koparmaya yeter.

Allah'ım (CC)! Dînimizi, îmânımızı ve bedenimizi kurbiyetin ile koru. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

13.Sohbet SALİH AMEL-VELAYET

Kul nefsinden, hevâsından, irâdesinden ve halkı görmekten fânî olunca görüntüsü (bedeni) ile dünyâda olsa da mânâsı ile âhirette olur. Allah'ın (CC) ilminde (takdîrinde) ve onun elinin içinde olur. O'nun (CC) kudret denizinde yüzer. Hakk'tan (CC) korkanın korkusu şiddetlenince kalbi ona korkuyu unutmayı öğretir. Onu Hakk'a (CC) yakınlaştırır. Nefsini ona öğretir. Ona muştular verir. Yûsuf (AS)'ın kardeşi Bünyamin'e yaptığı gibi onun korkusunu sâkinleştirir:

Yûsuf (AS) kardeşlerine baktı. Bünyâmîn'i onlardan ayrılmış, tek başına yemek yerken gördü. Ona karşı rikkati (duygusallığı) arttı. Onları biraraya oturttu. Bünyâmîn'in yanına yaklaştı. Onunla berâber yemek yedi. Yemek bitince ona gizlice:

-- Ben senin kardeşin Yûsuf'um, dedi.

Bünyamin (AS) sevindi. Sonra Yûsuf (AS) ilâve etti:

-- Seni hırsızlıkla suçlamak istiyorum. Bu imtihana sabret!

O ikisi arasındaki duruma diğer kardeşleri şaşırdılar. Daha önceden Yûsuf'u (AS) kıskandıkları gibi, Bünyâmîn'i de kıskandılar. Hırsızlık ayıbının(!) ortaya çıkmasından sonradır ki, Bünyâmîn'e ikram geldi, kardeşine yakınladı.

Mü'min de böyledir; Allah-ü Teâlâ (CC) onu velî edinince, onu belâlarla ve türlü âfetlerle imtihan eder. Eğer sabır gösterirse onu ikramlarla, kendine yakınlık ile diğer insanlardan ayırır.

Ey oğul! Emirler karşısında tam bir vefâ örneği göster. Nehiyler karşısında ise hasta gibi ol. Belâ ve takdir karşısında ise sus ve kaybol! Fayda sana geri dönüp, zarar senden defedilinceye kadar ölü gibi ol. Muhib, Hakk'a (CC) nisbetle duyan ve görendir, fakat halka nisbetle sağır ve dilsizdir. Şevk ve iştîyak beş duyuyu kapladığında onun kalıbı halk ile olur, fakat mânâsı Hakk (CC) ile. Ayakları yeryüzündedir, fakat himmeti semâdadır. Niyeti ve tasası kalbindedir onun; halk onun kalbini göremez. Onun ayaklarını görebilirler, ama "himmet"ini (niyetini) ve "hümûm"unu (tasasını) göremezler. Çünkü onlar aynı zamanda Hakk'ın (CC) hazînesi olan kalp hazînesindedir.

Bu hâl nerede, sen neredesin, ey yalancı? Sen ancak malınla, çoluk çocuğunla, makam ve mevkin ile, halkı ve sebepleri şirk koşarak ayakta durabiliyorsun. Buna rağmen Hakk'a (CC) yakın olduğunu iddiâ ediyorsun! Yalan zulümdür; çünkü aslında zulüm bir şeyi asıl mevkiinden başka bir yere koymaktır. Yalancılığının felâketi sana dönmeden önce yalancılıktan tevbe et. Sûfilerle otur; zîrâ onlar bir kimseye nazar ederler ve himmetlerini ona yöneltirlerse o kimseyi severler. Bu kimse ister bir Yahudî, ister bir Hıristiyân, isterse bir

Mecûsî olsun. Eğer o, müslüman ise onun îmânı, yakîni ve sebâtı daha da artar; müslüman değilse, Allah-ü Teâlâ (CC) onun sadrını İslâm’a açar.

Ey Hakk’tan (CC) ve sâlihlerden gâfil kullar! Mal mülk, çoluk çocuk sizi Hakk’a (CC) yakınlılaştırır. Sizi O’na (CC) yakınlılaştıran ancak takvâ ve sâlih ameldir. Kâfirler malları ve yakınları vâsıtasıyla sultanlara ve hükümdarlara yakınlılaşıyorlar ve şöyle diyorlardı: “Eğer Allah-ü Teâlâ (CC) dilerse, kıyâmet günü bu yaptığımız gibi mallarımız ve çocuklarımızla O’na (CC) yakınlılaşıyoruz.” Bunun üzerine şu âyet indi: “Halbuki sizi bize yakınlılaştıran ne mallarınız, ne de çoluk çocuğunuzdur; ancak iman edip sâlih amel işleyenlerin bu amellerine karşılık kat kat mükâfat vardır. Onlar yüksek köşklerde güven içindedirler.”⁷²

Mallarınızla dünyâda iken Cenâb-ı Hakk’a (CC) yakınlılaşırsanız bu sizin için faydalıdır. Çocuklarınıza yazı yazmayı, Kur’ân okumayı ve ibâdeti öğretirseniz ve bu amellerinizle de Allah-ü Teâlâ’ya (CC) yakınlılaştırmayı kasederseniz bunlar da sizin için faydalıdır. Bütün bunların sevâbını öldükten sonra göreceksiniz. Ben size faydasız olan neyin varsa onu haber veriyorum! Size ancak iman, sâlih amel, sadâkat, Hakk’ı (CC) tasdik fayda sağlar. Rabbine (CC) yakınlılaştırmak için kalbine izin çıkması için, sâlih-ârif bir mü’min işlediği ameller ile Hz. Peygamber’in (SAV) rızâsını gütmekten hiç geri durmaz. O, Hz. Peygamber’in (SAV) huzûrunda bir çocuk gibi olur. Epey bir hizmet ettikten sonra ona şöyle der: “Ey üstad! Melik’in kapısını bana göster. Beni O’nunla (CC) meşgul et. Beni O’nu (CC) görebileceğim mevkiide tut. Elimi halktan çek, O’nun (CC) kurbîyet kapısına götür.” O da (SAV) onu alır, o kapıya götürür. O’na (SAV) denir ki: “Yâ Muhammed (SAV)! Yanındaki kim? Bir elçi mi? Bir rehber mi? Bir ilim öğreticisi mi?” O da (SAV) şöyle cevap verir: “Aslında Sen biliyorsun. O kendi ellerimle büyüttüğüm bir minik yavrudur. Ben onun bu kapıya hizmetinden râzıyım.” Sonra, Cebrâîl (AS)’ın, Hz. Peygamber’le (SAV) birlikte semâyı geçip Rabbine (CC) yaklaştığında “İşte Rabbin (CC), işte sen!” dediği gibi ona kalbinde şöyle hitap edilir: “İşte Rabbin (CC), işte sen!”

Ey oğul! Sâlih amel getir ve âlemlerin Rabbine (CC) yakınlılığı al. O yüksek köşklerdeki cennet ehli dünyâ âfetlerinden, fakr u zarûrete sabretmekten, çoluk çocuğun rızkını çıkarmaktan, hastalık ve sakatlıktan, gam ve kederden uzaktırlar, emniyet içindedirler. Ölümünden, onun kâsesini ikinci kere içmekten, Münker ve Nekir’in sorgulamasından emniyet içindedirler. Cennete girerler ve arkalarından kapılar kapatılır. Oradan bir daha aslâ çıkmazlar.

⁷² Sebe S. A.37.

Cennet ehli cennete girmekle rahata kavuşur, ama muhiblerin gönülleri mahbuplarını görmedikçe, binlerce defâ cennete girseler dahi bir türlü rahata kavuşamazlar. Onlar mahluk istemezler; onlar sâdece Hâlık'ı (CC) isterler. Onlar nîmeti istemezler, bilakis nîmeti bahşedeni isterler. Aslı isterler, fer'i değil... Onlar aşîretlerinden ayrılmışlardır. Malı mülkü terk etmişlerdir. Bütün genişliğine rağmen onların kalp arzları, dünyâları onlara dar gelir. Onlar halktan alıkoyan şey ile meşguldürler. Onlar cenneti gördükleri zaman ona göz ucuyla bile bakmazlar; ona vahşî hayvanlarına, prangalara, hapishâneye bakar gibi bakarlar. Derler ki: "Bunun hepsi perdedir, engeldir, sıkıntıdır, azaptır." Halkın yırtıcı hayvandan, prangadan, hapisten kaçtığı gibi, onlar da ondan kaçarlardı.

Ey oğul! Emelini kısalt. Hırsını azalt. Namazını vedâ ediyormuş gibi kıl. Benim huzûruma her şeyiyle vedâlaşmış birisi gibi gel. Son kez geldiğinde kader erişirse bu da senin hesâbında olan bir şey değil. Bir mü'minin, vasiyetini başının altına koymadan uyuması doğru değildir. Cenâb-ı Hakk (CC) onu bir âfiyet içerisinde uyandırırsa bu ona mübârek olsun; aksi halde ailesi onun vasiyetini bulsun, ona göre işlerini yapsınlar ve ona merhamet dilesinler. Yemeğin vedâ edenin yemeği olsun. Ailen ile vedâ eden bir kimsenin oturması gibi otur. Arkadaşlarınla, dostlarıyla karşılaşman vedâ edenin karşılaşması gibi olsun. Fermânı başkasının elinde olan kimse böyle nasıl yapmaz ki!

İnsanlardan çok az kimse kendisine ne olacağını ve kendisinden ne vâki olacağını, ya da ne zaman öleceğine muttalî olur. Bu bilgi onların kalplerinde gizli kalır. Sizin şu güneşi gördüğünüz gibi, onlar da bu bilgiyi görürler, ama dilleriyle o bilgiyi açıklamazlar. Bu bilgiye ilk muttalî olan "sır"dır. Sır bu bilgiyi kalbe, kalp nefs-i mutmainneye aktarır. Bu bilgi orada gizlenir. Nefs-i mutmainne, bu bilgiye ancak tedip ve terbiyeden, kalbe hizmet ettikten ve onunla birlikte kâim olduktan sonra muttalî olabilir. Bu duruma ancak mücâhedelerden, maşakkatlere katlanmalardan sonra ulaşılabilir. Bu makâma ulaşan kişi yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın (CC) nâibi ve halîfesi olur. O artık sırların kapısıdır. Hakk'ın (CC) hazîneleri olan kalp hazînelerinin anahtarları onun yanındadır. Bunlar halkın anlayacağı şeylerin ötesindedir. Bu bilgilerden açıklananlar, sâdece dağdan bir zerre, denizden bir katre mesâbesindedir. Güneşe göre bir lamba gibidir.

Allah'ım (CC)! Bu esrâr üzerindeki kelimadan dolayı sana özür beyan ederim; Sen biliyorsun ki, ben bunda mağlûbım, mecbûrum. Bâzıları bundan özür dilemem gerekmediğini söylediler, ancak ben kürsüye çıkınca, sizler benim gözümde kayboluyorsunuz, gözümün önünde çekinilecek, sakınılacak kimse kalmıyor.

Bu kalp sapasağlam olunca, düzelince Cenâb-ı Hakk'ın (CC) kapısının önünde kımıldamadan durur. Onun “tekvîn” (yaratma) çölüne, tekvîn vâdisine, tekvîn denizine düşer. Bâzan onun kelâmıyla, bâzan himmetiyle, bâzan da nazarıyla müşerref olur. Allah'ın (CC) fiili olur, nefsinı terkeder. O fânî olur, Hakk (CC) bâkî olur. Sizden çok azınız buna inanır, çoğu da bunu yalanlar. Buna inanmak “velâyet”tir, bununla amel etmek nihâyete ulaştırır. Sâlihlerin ahvâlini ancak münâfık ve hevâsına binmiş deccâl inkâr eder. Bu iş ancak, önce sağlam bir îtikat, sonra mârifetullâha (Allah'ı CC. bilmeye) ulaştıran hükümlerin zâhiriyle amel etme esâsı üzerine kurulmuştur. Hüküm onunla halk arasında olur, amel ise onunla Rabbi (CC) arasında olur. Onun zâhirî amelleri bâtınî amellerine nisbetle dağda br zerre misâlidir. Onun bütün uzuvları sükûna kavuşsa da kalbi huzur bulamaz; baş gözü uyuyabilir, ancak, kalp gözü uyuyamaz. O uyuduğu halde onun kalbi amel işlemeye, zikretmeye devam eder.

Dünyâyı ne zaman tanıyacak, terkedecek ve boşayacaksınız? Ne zaman kardeşinize karşı hasedi, onun elindekini ele geçirme kuruntularını bırakacaksınız? **Yazık sana!** Eşi, çocukları, evi ve elindeki dünyâlık husûsunda müslüman kardeşine haset ediyorsun! Oysa onlar onun için yaratılmıştır, sana onlardan bir nasip yok! Kardeşin için yaratılmış olan eşin dünyâda da âhirette de senin olmasını arzuluyorsun! Rızık bolluğu istiyorsun ama bu konuda rızıkının kıt olacağına dâir kalem geçti, kader yazıldı. Sen ancak boş şeyin peşinden giden, mahrum birisin. Çünkü sen payın olmayan şeyi talep ediyorsun. Dünyâ talebi peşinde ne kadar koşacak ve daha ne kadar hırs göstereceksin? Dünyâdan nasîbin ancak sana taksim edilen kadardır.

Allah'ım (CC)! Kalplerimizi gafletlerinden uyandır. Bizi sana uyandır. Sana hizmet etmeyi bizlere muvaffak eyle. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

14.Sohbet SUFİLER

Hız. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Her sanat için ehlinden yardım isteyiniz.*”⁷³ İbâdet bir sanattır. Onun sâlih, gerçek, iyi bilen ehilleri ise amellerinde ihlâslı, Allah'ın (CC) hükmünü bilen ve uygulayan, halk ile vedâlaşmış, nefsinden, malından, yakınlarından ve bütün mâsivâdan kalp ve sır ayaklarıyla uzaklaşmış kimselerdir. Onların bünyeleri şehirde halk arasında olsa da, kalpleri çöllerde ve ıssız yerlerdedir. Onlar kalpleri terbiye oluncaya ve kalp kanatları kuvvetlenip semâya uçabilir bir hâle gelinceye kadar bu halden vazgeçmezler. Böylece kaygıları azalır, kalpleri uçar ve Hakk (CC) katında olurlar. Allah'ın (CC) şu âyette belirtmiş olduğu kimselerden olurlar: “**Onlar bizim indimizde “mustafâ” (temizlenmiş, seçilmiş) imselerden ve “ahyâr”ndırlar (hayırlı, iyi kimselerdendirler).**”⁷⁴ Sırrına “emân” (emniyet) kitabı verilip, kalbiyle kurtuluşa erinceye kadar mü'minin korkusu gitmez. Bu çok az kimsenin bileceği bir şeydir, halk işlerinden değildir.

Yazık sana, ey halkı şirk koşan! Arkasında oturanı olmayan kapıları daha ne kadar çalacaksın? Kızgın olmayan, soğuk demiri daha ne kadar döveceksin? Aklın yok! Fikrin yok! Tedbîrin yok! Yazık, yazık! Bana yaklaş, benim yemeğimden bir lokma ye. Benim yemeğimden tatmış olsaydın, başkalarının yemeğine itlifat etmezdin. Hâlık'ın (CC) yemeğinden tatsaydın, kalbin ve sırrın halkın yemeğinden hoşlanmazdı. Bu iş kalplerde olur; elbisenin, derinin, kemiğin ötesindedir. İçerisinde halktan birileri dolaştıkça, kalp sıhhat bulamaz, düzelemez. Kalpte zerre kadar dahi dünyâ sevgisi bulunduğu müddetçe îman sıhhat bulamaz. İman yakîne (kesin bilgiye), yakîn mârifete, mârifet de ilme dönüşürse, işte o zaman sen Allah-ü Teâlâ (CC) için çabalayan bir kimse olursun. Zenginlerin elinden alır, fakirlere verirsın. Mutfağın sâhibi olursun, rızıklar senin sır ve kalp elinden geçer.

Böyle olduğun müddetçe sana “kerâmet (ikram) yok, **ey münâfık!** Sen vera sâhibi, zâhid, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) hükmünü ve ilmini bilen bir şeyh eliyle temizlenmedin. **Yazık sana!** Hiçbir şeyin yok, ama bir şey istiyorsun! Eline hiçbir şey geçmez. Dünyâ bile yorgunluklarla, çabalarla elde edilirken, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) indindekini elde etmek nasıl olur? Sen nerdesin, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kitâbında kendilerini “**Geceleri çok az uyurlar ve seher vakitlerini de istiğfar ile geçirirler**”⁷⁵ şeklinde çok ibâdetle vâsfettiği kimseler nerede? İbâdetteki sadâkatleri gerçekleşince onların başlarına “uyandırıcılar” konur; uyandırıcılar, onları yataklarından kaldırırlar. Hız. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur:

⁷³ bak.: Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, I/108 (no: 340).

⁷⁴ Sâd Sûresi, S. 47.

⁷⁵ Zâriyât S. A.17-18.

“Allah-ü Teâlâ (CC), Cebrâîl’e (AS) şöyle buyurur: ‘Ey Cibrîl (AS)! Falancayı kaldır, falancayı da uyut.’”

Sûfilerin Allah-ü Teâlâ’ya (CC) giden kalp adımları uyanınca, rüyâlarında uyanırken görmedikleri şeyleri görürler. Onların kalpleri ve sırları uyanırken görmedikleri şeyleri görür. Oruç tutarlar, namaz kılarlar, nefislerini aç bırakarak mücâhede ederler ve dünyevî hedeflerden yüzçevirirler. Her türlü ibâdetle karanlıkları gider, aydınlığa ulaşırlar. Böylece cenneti kazanırlar. Cenneti kazanınca onlara şöyle denir: “Bundan sonra Hakk’ı (CC) talep etmekten başka yol yok!” Artık amelleri kalpleriyle işlemeye başlarlar. Kalpleri O’na vâsıl olduğunda ise orada sapaşğlam durur, hayat bulur. Ne istediğini bilen kimse için Rabbine (CC) itâat yolunda harcadığı gayret ve enerjinin bir önemi olmaz.

Mü’min, Rabbiyle (CC) mülâkî oluncaya kadar dâimâ yorgun olur. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Rabbiyle (CC) karşılaşıncaya kadar mü’min için rahat yoktur.*”⁷⁶ Yine O’ndan (SAV) şöyle rivâyet edilmiştir: “*Mü’min vefat edip kabrine konulduğu zaman Münker (AS) ve Nekir (AS) ona sorular sorar, o da cevap verir. Rûhuna, Cenâb-ı Hakk’a (CC) yükselmesi ve O’na (CC) secde etmesi için izin verilir. Onunla birlikte bir grup melek de bulunur. O Rabbine (CC) mülâkî olur. Ondan perdeli olan şeyler ona açılır. Sonra cennette sâlihlerin ruhlarının toplandığı yere götürülür. Onu karşılarlar, ondan kendi hâlini ve dünyâyı sorarlar. Bildiklerini söyler. Sonra ona derler ki: ‘Filanca ne yapıyor?’ Der ki: ‘O benden önce öldü!’ Derler ki: ‘O bizim yanımıza gelmedi! Lâ hevle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm! O, Cehenneme atılmış olmasın?’ Sonra o cennette otlayan ve arşın altında asılı bir kandile konan yeşil bir kuşun kursağına konur.*”⁷⁷ İşte bu, mü’minlerin çoğunun karşılanma şeklidir. Allah’ın (CC) selâmı ve selâmeti onların üzerine olsun ve Cenâb-ı Hakk (CC) bizleri de onlardan eylesin, onlar gibi yaşatsın, onlar gibi öldürsün. (Âmin)

Ey fakîrler! Ey türlü türlü musîbetlere mübtelâ olmuşlar! Ölümü ve ölümden sonrasını düşünün. O zaman fakirliğiniz ve müsîbetleriniz size hafif gelir. Dünyâyâ ve içindekilere vedâ etmek kolaylaşır. Söylediklerimi dinleyin, çünkü bunu ben tecrübe ettim ve bu yoldan ben geçtim. Sûfiler Rablerinin (CC) rızâsından başka bir şey gözetmezler. Onlar cennetten kalktılar ve cennetin Hâlık’ının (CC) huzûrunda durdular.

Sâdece Rablerinin (CC) rızâsını ve hoşnutluğunu istedikleri için, onların yanları yatakta uzanmaktan nefret eder. Onların kalpleri ile ailelerinin arası ayrılmıştır. Onların

⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, “Zühd” hadîs no: 194.

⁷⁷ Zebîdî, *İthâfî’s-sâde*, X/393, Lübnan-tsz.

başına deli-divâne eden iş gelmiştir. Dükkanlarını kapatmışlardır. Çölleri ve sahrâları mesken tutmuşlardır. Sükûnları yoktur. Onların geceleri gece değildir, gündüzleri gündüz değildir. Yanları yataktan nefret eder. Kalpleri kızgın tavadaki tâne gibidir. Kalpleri ondan nefret eder ve kaçır. Tefekkür tavaındaki tâne... Muhâsebede, münâkaşada, münâzaada olan tâne... İşte akıllı, zekî ve uyanık olanlar bunlardır. Onlar dünyâyı da, içindekileri de tanımış olan kimselerdir. Onun hîlelerini, büyülerini, sıkıntılarını ve onun kendi çocuğunu bile boğazladığını bilmişlerdir.

Sûfilere kalplerinden nidâ edilmiş ve onların yanları da yataktan uzaklaşmıştır. Sûretleri duyduktan sonra, mânâları da duymuştur onların. Kafeslerle birlikte kuşlar da duymuştur. Onlar Hakk'ın (CC) şu kelâmını işitmişlerdir: “Bana muhabbet duyduğunu iddiâ edip de gece olunca uyuyan kimse yalancıdır!” İşte bu yoklamadan, onlar utanıp mahcup olmuşlardır da, gecenin karanlığında Rablerinin (CC) huzûrunda dikilmişlerdir. O'nun (CC) huzûrunda ayaklarıyla saf tutmuşlardır. Gözyaşlarını yanaklarına doğru akıtmışlardır. Kalp adımlarıyla O'nun (CC) yanına girmişlerdir. O'nun (CC) huzûrunda havf-u recâ ayaklarıyla durmuşlardır; reddedilmekten korkarak, kabul edilme emniyetini umarak.

Ey kavim! Ey Sûfiler! Bu açık hükme hizmet edin. Allah'ın (CC) kitâbı ve Nebîsinin (SAV) sünneti ile amel edin. Amellerinizde ihlaslı olun. Sonra O'nun (CC) lutuflarından, ikramlarından, kurtuluşlarından göreceklelerinizi bekleyin. **Ey mahrumlar! Ey firârîler! Ey sırtını dönmüş gidenler!** Buraya gelin. Ey kaçaklar! Geri dönün. Âfet oklarından kaçmayın. Onlar vehimden başka bir şey değil. Sebatkâr olun! Onlara şer olarak sizler yetersiniz. Sizin başınıza sizden başka bir şey düşmez! Sıddıkların göğüsleri onlara karşı kalkandır! Siz bu işin ehli değilsiniz. Ne siz o âfetler içinsiniz, ne de onlar sizin için. Sizler seyircisiniz. Sizler tebeasınız. Sizler sâdece bu topluluğun kalabalığını artırıyorsunuz. Bir topluluğu kalabalıklığını artıran onlardır.

Mü'minin üç gözü vardır:

1- Baş gözü: Onunla dünyâyı bakar.

2- Kalp gözü: Onunla âhirete bakar.

3- Sır gözü: Onunla da Cenâb-ı Hakk'a (CC) bakar.

Baş gözü dünyâ ile biter.

Kalp gözü âhiret ile biter.

Sır gözü ise hem dünyâda hem de âhirette Cenâb-ı Hak (CC) ile berâberdir. Çünkü o dünyâda da, âhirette de O'na (CC) bakar.

Bu vasıfları hâiz bir mü'min ümran bir bölgede olursa, o bölge halkı için o bir rahmettir. Şâyet orada böyle bir mü'min olmazsa, üzerine yukarıdan ip sarkıtsalar bile, orası bölge yerle bir olur. Bunu doğru bilin ve buna inanın. Nebîleri (AS) ve Resûlleri (AS) katleden, onlara ve Rablerine (CC) düşmanlık eden câhiller gibi olmayın. Onlar rahmetten uzaklaştırılmış, perdelenmiş, kovulmuş kimselerdir.

Allah'ım (CC)! Benim ve şu cemâ'atin tevbesini kabul eyle. Beni ve onları hidâyete ulaştır. (Âmin)

Ey dünyâ nîmetleri ile nîmetlenenler! Çok yakında nîmetlerinizden ayrılacaksınız. Şöyle diyen şâir ne güzel demiş: Ey Oğul:

Söz dinle mümkün olduğunca.

Bunu anlamazsan işte bu kayıptır, fevtir.

İstediğin kadar ye, istediğin gibi yaşa,

Herşeyin sonu ölümdür, mevtir.

Çok yakın zamanda malın da bitecek, gözün görmez olacak, aklına hâlele gelecek, yemen içmen azalacak. Gözlerin can çeken şeyler görececek, ama sen onları yiyemeyeceksin. Eşin dostun, çoluğun çocuğun sana kızacak ve ölmeni isteyecekler. Üzerine gamlar, kederler atılacak. Dünyâ senden uzaklaşacak, âhiret sana yaklaşacak. Şâyet senin sâlih amellerin olursa, o seni karşılayacak ve seni bağrına basacak. Eğer böyle değilsen yerin kabir çukuru, barınağın cehennem olacak. Bunlar boş değil! Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Gerçek hayat âhiret hayâtıdır”⁷⁸ ve bu sözü hem kendi kendine hem de Ashâbına (RA) karşı tekrar edip durmuştur.

Önümde ilim öğrenin, ey câhiller! Bana uyun, çünkü ben doğru yola götürürüm. Beni istediğini iddiâ ediyorsun ama neyin var neyin yoksa benden gizliyorsun; iddianda yalancısın! Mürîdin, şeyhinin karşısında gömleği, külâhı, altını ve malı mülkü olmaz. Onun sofrasından yer. Ne emrederse onu yer. O onda fânî olmuştur. Onun emrini ve nehyini gözetler. Çünkü mürîd bilir ki, şeyhi eliyle olan her şey Allah-ü Teâlâ'dandır (CC), onun lehinedir ve cesâretini artırmak içindir. Eğer şeyhini itham edersen, onun sohbetine gitme. Onun sohbetinin sana bir faydası dokunmaz. Hasta, doktora güvenmezse onun tedâvisinden şifâ bulamaz.

⁷⁸ Buhârî, *es-Sahih*, “Fazâilü's-Sahâbe” hadîs no: 3584.

Ey oğul! Mâlâyânî ile meşgul olma; ilgilenmen gereken şeyi kaçırırsın. Başkalarının hallerini, ayıplarını konuşman mâlâyânîdir. Seni ilgilendirmesi gereken kendi hallerini düşünmektir. Nefis, hevâ ve heves sâhibinin bütün konuşması kendi aleyhinedir, lehine değildir. Tıpkı gece odun toplayan kimse gibi: Eline ne geçtiğini bilemez. Nefis mutmain olur, hevâ ve hevesin heyecânı düşerse, o zaman akıl yeşerir, îman kuvvetlenir, sükûn gelir. Hak ile bâtilı temyîz gücü gelir. O kimse bâtilı tutup atar, hakkı, gerçeği konuşur. Sonra hüküm gelir, o da onunla amel eder. O'na (CC) tam “kul” olur. Emrinde ve nehyinde Resûle (SAV) itâat eder. Çünkü O (SAV) Hakk'ın (CC): **“O (Peygamber) (SAV) sizi neyden nehyederse ondan uzak durun”**⁷⁹ buyruğunu işitmiştir. Bil ki, Resûlullâh (SAV) emirden ve nehiyden ne getirdi ise bunlar umûma şâmildir. Resûlullâh'ın (SAV) tâatlerdeki emirlerine yapışıp, hatâlardaki nehiyelerinden kaçınan kimse “müslim” ve “müttakî” olur. Böyle bir kişi daha da ileri giderse ârif-billâh, âlim-billâh olur. O sessiz, sâkin ve dikkat kesilmiştir, kalbine gelen hitâbı dinlemektedir. Onun yanında dâimâ bir konuşan vardır. O dâimî bir suskunluk ve ferah içerisindedir.

Allah'ım (CC)! Bize kurbiyetinin lezzetini tattır. Sana güzel duâlar etmeyi, seninle sevinmeyi nasip et. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

⁷⁹ Haşr S. A.7.

15.Sohbet İBADET-TESLİMİYET-NEFSİ EMMARE

Halka karşı zâhitliği sağlam olan kişiye halkın rağbeti de sağlam olur, düzgün olur. Halk o kişinin kelâmından ve ona bakmaktan istifâde eder. Eğer bu kalbin halka karşı ve sırrın da kurbiyet hâriç Hakk (CC) katındaki her şeye karşı zühdü sağlam olursa, kurbiyet öylesi kimselerin dünyâda dostu ve âhirette de arkadaşı olur.

Eğer sen halka Allah'ın (CC) ilmini ve O'nun (CC) mârifetini öğretirsen, onların sıfatlarını görmezsin. Gözünde cin de, insan da, melek de kaybolur. Kalbin başka bir sıfatla donanır. Böylece, sırrın da Âdemoğlunun özelliği olan vücût kabuklarından kurtulur. Hüküm (ilim) gelir, üzerinde gömlek olur. Yeryüzünde sen kendi işlerinle, Rabbinin (CC) ve O'nun (CC) halkının işleriyle karışır gidersin. İlâhî, rabbânî bir ilim gelir, sırrının ve kalbinin üzerinde bir gömlek olur.

Manastırında, zâviyende cehâletle uzlete çekilme. Cehâlet ile uzlete çekilmek tam bir fesattır. Bunun için Hz. Peygamber (SAV): “*Önce dînini iyice öğren, sonra uzlete çekil*”⁸⁰ buyurmuştur. Yeryüzünde kendisinden bir şeyler beklediğin, ya da bir şeylerinden koktuğun kimseler olduğu halde senin zâviyende inzivâyâ çekilmen uygun değildir. Allah-ü Teâlâ'dan (CC) başka bir varlıktan korkman aslâ doğru değildir. İbâdet âdeti terketmektir. Âdet ibâdete dönüşmelidir. Dünyâ, âhiret ve halk ile alâkadar olmayı talep etmeyin. Cenâb-ı Hakk (CC) ile alâkadar olun. Kendinize boşuna süs vermeyin! “Tenkitçi” görüyor! Sizden sâdece huysuzluk ve tartışma çıkıyor. Siz ancak kendinize süs vermeyi biliyorsunuz; bunu bırakın. Bunu bir şey sanmayın. Sizden ancak körüğe girmiş ve fesattan temizlenmiş ameller kabul edilir. Bu işi kolay sanmayın!

Sizden pek çok kimse ihlaslı olduğunu iddiâ eder, halbuki onlar münâfıktır. İmtihan olmasaydı iddiâcılar çoğalırdı. “Hilim” (yumuşaklık) iddiâ edeni biz gazap ile imtihan ederiz. Cömertlik iddiâ edeni biz ondan bir şeyler isteyerek imtihan ederiz. Her kim bir şeyi iddiâ ederse, biz onun zıddıyla o kimseyi imtihan ederiz.

Kul dünyâyı ve âhireti terkeder ve mâsivâdan çıkarsa, onun kalbi Rabbinin (CC) kurbiyetini, ihsânını ve lutfunu kazanır. Onu yeme, içme, giyinme derdi veyâ dünyâlık her hangi bir sıkıntı almaz. Onun kalbi bunlarla iştigal etmekten uzaktır.

Yazık size, bedelsiz olarak bir şeyler almayı istiyorsunuz! Böyle, elinize bir şey geçmez; bedelini ödeyin, malı alın. “Yorulan kazanır”. Dünyânın hüznüne ve sıkıntısına katlanın ki, âhiret farahlığını elde edesiniz. Peygamberiniz Hz. Muhammed (SAV) çok hüznü idi. Dâimâ tefekkür hâlinde olurdu. Çok çok ibâdet etti de geçmiş ve gelecek bütün

⁸⁰ bak.: Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, I/278 (no: 1001)

hatâları affedildi. O, bâzan halk üzerinde, bâzan Hâlık (CC) üzerinde, bâzan da kendisinden sonra ümmetinin başına gelecekler üzerinde tefekkür ederdi.

Hasan-ı Basrî (RA) (v. 110/728) evinden dışarı çıktığında kabirden fırlamış gibi görünürdü, yüzünde hüznün ve mücâhede eseri olurdu. Mü'min, Rabbiyle (CC) mülâkî oluncaya kadar hüznü kendisine huy edinir. Sûfîler, kendilerine halka konuşma izni verilinceye kadar dilsizliği elden bırakmazlar. Bundan sonra halkın ve sâlih müridlerin arasına karışarak onlarla sohbet ederler ve muratlarına ulaşmada onlara rehberlik ederler. Onlar tam bir nâtik, hatip olurlar. Kalpleri halka meyledecek olursa, onlara Hakk'ın (CC) kıskançlığı, kabzası ve yuları gelir. Özür dileyip tevbe edinceye kadar onların ardından kapılar kapatılır. Tevbeleri gerçekleşince kapı onlara tekrar açılır ve kalpleri ile tekrar yakınlaşırlar.

Ey kalpleri ölü olanlar! Ey dünyânın ve sultanları köleleri! Ey zenginlerin, pahalının, değerlinin kulları! Benim yanımda ne işiniz var? Yazık sizlere! Bir buğday tânesinin değeri bir dinar olsa bile beni ilgilendirmez. Mü'min, yakîni ve Rabbine (CC) tevekkülü kuvvetli olduğu için rızık sıkıntısı çekmez. Kendini mü'minlerden saymayasın, onlardan ayrıl. Beni sizin aranızda tutan ne yücedir! Ne zaman kanatlarım uzasa, kudret eli gelir ve onları budar. İlim kanadı ne zaman uzasa, hüküm makası gelir ve onu keser.

Sözlerimi ve nasîhatlerimi dinleyin; onlar tevhîde götürür. Evliyânın ve sıddıkların sözüne kulak kesilin. Onların sözü Allah-ü Teâlâ'dan (CC) gelen vahiy gibidir. Onların konuşması O'ndandır (CC). O'ndan (CC) emir alırlar. Onlar âleme ve câhiller üzerine memurdurlar. Sen boş bir hevessin. Sözlerini kitaplardan çıkarıyor ve konuşmada onları kullanıyorsun. Kitapların kaybolursa ne yaparsın? Ya da onlar yansa? Ya da o kitabı ışığında okuduğun lamba sönse? Ya da testin kırılrsa ve ondaki su dökülse? Çakmaktaşın, kibritin, pınarın hani nerede? Kim ilim öğrenir, öğrendikleriyle amel eder ve amellerinde de ihlaslı olursa onun çakmağı da, pınarı da kalbinde olur. Onun kalbine Allah'tan (CC) bir nur olur. Kendisini de, etrâfındakileri de onunla aydınlatır. Ey laklakın çocukları, ey telif edilmiş kitaba bağlı olanlar, ey ellerinde nefis ve hevâyı tutanlar! Bundan vazgeçin!

Yazık sizlere! Kaderle çarpışıyorsunuz ama öldürücü darbeyi siz yiyorsunuz. Tehlikeye giriyorsunuz ama yazı değişmiyor! Sizin çabalamanızla kader ve hüküm nasıl değişir ki! Müslüman ve “müsellem” (selâmette) olun. Allah-ü Teâlâ'nın (CC): “**Onlar ki, âyetlerimize îman ettiler ve “müslüman” (teslim) oldular**”⁸¹ buyruğunu işitmediniz mi? İslâm'ın hakîkati “istislâm”dır, yâni kendini teslim etmeye çalışmaktır. Sûfîler, “niçin-nasıl”ı, “yap-yapma”yı unutarak, kendilerini Rablerinin (CC) önüne atmışlardır. “Havf” (korku)

⁸¹ Zuhurf S. A.69.

ayakları üzerinde dikildikleri halde her çeşit tâati yerine getirirler. Bu sebeptendir ki, Allah-ü Teâlâ (CC) onları şöyle vasıflandırmıştır: “**Verdiklerini kalpleri ürpererek verirler.**”⁸² Emirlerime yapışılar, nehyettiklerimden uzak dururlar, belâlarımına sabrederler, ihsanlarıma şükrederler ve kalpleri benden ürperti ve korku içindedir.

Ey dünyâyâ ve sıfatlarına aldanmış! Yakında safân kedere (sevincin hüzüne), zenginliğin fakirliğe, kuvvetin zaafa dönüşür. Hiçbir şeyine aldanma. Zikir meclislerine sürekli gitmeyi ihmal etme. İlmiyle amel eden şeyhlere karşı hüsn-i zan besle. Onların dediklerine kulak ver. Mürîdin şeyhi ile birlikteliği sağlam olursa, şeyh kalbindeki mârifet taâmından ve şarabından onu, kuşun yavrusunu beslediği gibi besler.

Ey mürîdler! Kalbinizden halkı çıkarıp temizleyin ki, acâiplikleri göresiniz. Yarın cennet ehline şöyle denecek: “Cennete girin!” Bugün ise, Allah-ü Teâlâ (CC) hâs kullarının kalbini dünyâdan, cennetten ve mâsivâdan fâriğ olduğunu görünce onlara şöyle hitap eder: “Kurbiyet cennetime istediğiniz zaman girin!”

Yazık sizlere! Rabbinize (CC) karşı çekişmesi husûsunda nefislerinize muvâfakat etmeyin. Sizin en azılı düşmanınız içinizdeki nefislerinizdir. Onu ne zaman doyurmaya, sulamaya, beslemeye kalkarsanız sizi yer, açgözlü, yırtıcı bir hayvan olur. Onun hazlarını ve isteklerini kesin. Ona hakkını verin: Ona bir dilim ekmek parçası ve önünü arkasını kapatması için bir elbise yeter. Bu zâten Allah-ü Teâlâ’ya (CC) itâatin de gereğidir. Ona de ki: “Allah-ü Teâlâ’ya (CC) itâat edinceye, oruç tutuncaya, namaz kılincaya ve tâat ve ibâdet husûsunda emrettiğim şeyleri yapıncaya kadar sana hakkını vermeyeceğim.” Onunla sıkı sıkı münâzara et. Bu duruma devam edersen onun şerri ölür, hayrı kalır. İşte o zaman ona helâlinden ve kâfi miktarda yedir. Ondan sakın emin olma; nifâk onun merâkı ve zevkidir. O insanların övgüsünü duymak için namaz kılar, oruç tutar, meşakkatlere katlanır, mahfillerde zikir yapar. İyi bilin ki, felâha erdireni göremeyen felah bulamaz. Mü’min kulun kalbi riyâ ve nifâk pisliğinden temizlenince, onun iki rekatlık namazı, kalbini bunlardan temizlememiş kimsenin binlerce rekatlık namazından daha hayırlı olur.

Ey münâfık! Bütün nifâkın nefisindendir. Nefsini gıdâlarından kes ki, Hâlık’ına (CC) boyun eğsin ve şerri gitsin. Nefis, salah bulabilmek ve kendisine yükleneni taşıyabilmek için terbiye ve eğitim ister. O satın aldığı küçük bir taya benzer; küçük tay ne seni, ne de yükünü taşıyabilir. Onu terbiye edip, yavaş yavaş yük taşımaya alıştıırırsan, bir müddet sonra yükünü de taşır, seni de dağlarda, çöllerde gezdirir.

⁸² Mü’minûn S. A.60.

Sen nefsine âşıksın. Ona muhâlefet edemiyorsun. Maamâfih, ölümün gelinceye kadar o seni her gün istediği her yere götürür. İtâat ve ibâdet etmeyi hep ileriye attın. “Bugün tevbe edeceğim, yarın tevbe edeceğim, Rabbime (CC) ibâdet etmek için ileride zaman ayıracağım, üzerimdeki hakları ileride ödeyeceğim, ileride şöyle yapacağım, böyle yapacağım...” dedin durdun. Sen bu başıboş aldatmacalar içerisinde iken ya ölüm gelirse? Ansızın gelip seni götürürse? Ondan kurtulamazsın ki! Aleyhine yük olarak günahların, borçların ve mâsiyetlerin kalmaz mı?

Yazık sana! Dinar üstüne dinar biriktiriyorsun. Biriktirmenin sonu yok! Bütün bunlar senin için birer akreptir, seni sokan yılandır. Dinar “dâr-ı nârdır (cehennemdir), dirhem dâr-ı hemdir (sıkıntı kaynağıdır)”. Dünyâ meşgûliyet yeridir, âhiret ise korku yeridir. Kul âhirete gittiğinde ya cennete gidecektir, ya da cehenneme!

Ey oğul! Ne olduğunu bilmediğin şeyi yeme. Haram lokma kalbi siyahlaştırır. Harama sabredemeyen helâli nasıl yemez? Ancak, nefsi, hevâsı ve şeytanı ile savaşan muhârip sabırlılar helal yer.

Allah’ım (CC)! Bize helal rızık ver. Haram ile bizim aramızı uzak et. Bize fazlından, hayırından ve kurbyetinden rızık ver. Kalplerimizi, sırlarımızı ve bütün uzuvlarımızı helal ile rızıklandır. (Âmin) **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

16.Sohbet SUFİLERE ZULMETMEK

Sûfiler âhirete nisbetle akıllı, dünyâyâ nisbetle delidirler. Kalp açısından akıllı, nefis açısından delidirler. Onları hakir görmeyin. Onlara eziyet etmeyin. Onlara zulmetmeyin. Onlara yardım eden onlardandır.

Mü'minin zaferi geç gelir. Mü'min kendisine zulmedeni yere sermedikçe, ona karşı zafer kazanmadıkça, onun cenâzesini, malının talan edildiğini, mevkîsinin düşmanlarının eline geçtiğini, yasaklarının câiz olduğunu (nâmusunun çiğnendiğini) görmedikçe ölmez.

Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet edilmiştir: “*Allah-ü Teâlâ'dan (CC) başka yardımcısı olmayan kişiye zulmedildiğinde Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurur: 'İzzetim ve celâlim hakkı için, daha sonra da olsa, sana mutlakâ yardım edeceğim'.*”⁸³

Hakk'ı (CC) bulursan eşyâyı ondan görürsün. Ne düşmanın kalır, ne üzerinde hakkın olan biri. Hakkını aramada Allah-ü Teâlâ'ya (CC) sığınırsan, kalbin cevher olur, sırrın da safâ bulur. Allah-ü Teâlâ (CC) için amel, O'na (CC) itâat ve O'nu (CC) hakîkî tevhîd eden kimseyi O (CC), amelde sebeplere sarılmaktan ve sebeplerle ilgilenmekten kurtarır. Bütün ahvâlinde hayırdan başka bir şeyle karşılaşmaz.

Allah'ım (CC)! İşlerimizi üstlen! Bizi ne nefsimize, ne de yarattıklarından her hangi birisine dayandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

⁸³ bak.: Tirmizî, *es-Sünen*, “Cennet” 2, (İstanbul-1992).

17.Sohbet FAKİRLERE YARDIM

Ey Allah'ın (CC) kulları! Akıllı olun. Ölmeden önce, mâbudunuzu tanımaya çalışın. Gece ve gündüz bütün ihtiyaçlarınızda O'nu (CC) kendinize vesîle edinin. Verse de, vermese de O'ndan (CC) istemek bir ibâdetdir. O'nu (CC) itham etmeyin. İsteklerinizde aceleci olmayın. O'ndan (CC) istemekten usanmayın. O'ndan (CC) zül kademi üzerine (tevâzu ile) isteyin. İsteğinize cevap gecikirse O'na (CC) îtiraz etmeyin. O (CC) neyin hayrınıza olduğunu sizden daha iyi bilir. Bu sözü dinleyin ve anlayın. Bu söz ile amel edin. Bu söz dosdoğru yolun sözüdür. Tecrübe edilmiş bir sözdür.

Siz yüzünüzden çektiğim hüznü vâh! Rabbinizi (CC) tanımadan nasıl ölürsünüz? **Yazık size!** Kendisini tanımadığınızı, kendisiyle münâsebetiniz bulunmayan, konuk etmediğiniz kimseye nasıl misâfir gidersiniz? Onun ziyâfetine nasıl katılırsınız? O'nunla (CC) alış-verişte bulunun; kazançlı çıkarsınız. O'na (CC) gitmeden önce O'nun(CC) yanında bir eliniz (mevkîniz) olsun. Fakirlere ve düşkünlere ikramda bulunun. Mallarınızdan fakirlere verip onlara yardım edin ki, O'nun (CC) katında bir mevki edinesiniz. Eğer böyle yaparsanız O (CC) size daha da cömert davranır, dünyâda ve âhirette daha güzelini verir.

Elinizdeki mallar sizin değil; onlar size birer emânettir. O (CC) sizinle fakirler arasında ortak. Sâhibi varken emâneti mülkiyetinize geçirmeye kalkışmayın. Sonra onu elinizden alır. Biriniz bir tencere bir yemek pişirdiğinde onu tek başına yemesin; ya komşusuyla, ya evine gelen bir misâfir ile veyâ bir dilenci ile birlikte yesin.

Gücünüz bir şeyler vermeye yetiyorsa, dilenciye boş çevirmeyin. Onları boş çevirmeniz nîmetin elden gitmesine sebep olur. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Hiçbir özür olmaksızın dilenciye kapısından boş çeviren kimsenin kapısına hafaza melekleri kırk gün uğramaz.”* Yanınıza bir dilenci geldiğinde ona: “Allah (CC) sana kolaylık versin. Allah (CC) sana yardım etsin...” gibi sözlerle duâ edin. Gücünüzün yettiği kadar bir şeyler vererek onu gönderin. Allah-ü Teâlâ'nın (CC) bir gün onun rızkını genişletip sizin rızkınızı daraltacağından kim emin olabilir?

Yazık sana! Zerrece malı olmayan bir fakir değil miydin? Allah-ü Teâlâ (CC) sana zenginlik verdi, hiç ummadığın kadar sana rızık ihsan etti. Sonra sana bir fakir gönderdi, sana bahşettiğinden ona bir şeyler veresin diye. Ve sen onu boş çeviriyorsun! Sana verdiği her şeyi çok yakında elinden alır. Sana tekrar fakirlik verir. İnsanların kalbine senin hakkında katılık ve sana sabretmeme duygusu ilkâ eder.

Allah'ım (CC)! Ölümünden önce uyanıklık ile, ölümünden önce tevbe ve hidâyet ile, ölümünden önce mârifet ile, ölümünden önce kapına dönmek ile, ölümünden önce kurbiyet evine

girmek ile bizleri rızıklandır. (Âmin) **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

18.Sohbet MUHABBET-TAKVA

Ey oğul! Tevhîd kılıcını eline al. Vera zırhını kuşan. Sıdk ve irâde atına bin. İhlâs hamlen ile nefis, hevâ, heves, şirk, şeytan ve dünyâ üzerine hamleni yap. Zafer ve yardım sana Allah (CC) katından mutlakâ gelecektir.

Sûfiler nefislerini hapsedtiler. Az ile yetindiler de, çoğa ulaştılar. Kendileri için hazırlanmış elbisenin kader direkleri üzerinde asılı olduğunu gördüler. Dünyevî ve uhrevî nasıpları kendilerine gelinceye kadar eski elbise giymeye sabrettiler. Eğer kalp, Hakk'tan (CC) gayrı her şeye zâhid olursa mârifet sahrâlarına, ilim çöllerine düşer. Emân ve emniyet evine girer. Âsilerin tasallutundan, şeytanın tâkibâtından ve Rahmân'a (CC) muhâlefet etmekten kurtulur.

Ey aceleciler! Sebat edin. Ey isteklerinin zamânından önce gelmesini isteyenler! Böyle yapmayın. Hz. Peygamber (SAV)'in: *“Acelecilik şeytandan, sükûnet Rahmân'dandır (CC).”*⁸⁴ buyruğunu işitmediniz mi? Şeytan, durumları bilmediği için insana aceleci davranmayı ve Rahmân'a (CC) isyan etmeyi emreder. Teennî (sükûnet) ise Rahmân'dandır (CC), çünkü O (CC) kulun hayrına olan şeyleri bilir. Allah-ü Teâlâ'yı (CC) seven kimsenin O'na (CC) karşı irâdesi kalmaz. Zîrâ muhibbin mahbûbuna karşı irâdesi olmaz. Muhabbet yemeğinden yiyen her muhib bunu bilir. Muhib, mahbûbunun yanında, efendisinin yanındaki köle gibidir. Akıllı ve itaatkâr bir köle hiçbir şeyde efendisine îtiraz ve muhâlefet etmez.

Yazık sana! Sen ne muhibsin, ne de mahbubsun. Ne muhabbet, ne de mahbubluk yemeğinden yemişsin. Muhib sakınma ve sıkıntı içerisinde olur, mahbub ise sâkin olur. Muhib acı içerisinde olur, mahbub sükûnet. Muhabbet iddiâsındasın ama mahbûbundan gâfilsin, uykudasın. Allah-ü Teâlâ (CC) bir kelâmında şöyle buyurmuştur: *“Bana muhabbet iddiâsında bulunup da gece gelince uyuyan kimse yalancıdır.”* Oysa muhibler ancak mecbur kaldıkları için veyâ sünnet olduğu için uyurlar. Hattâ secde uyuyakalırlar. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Kul secdede uyuyakaldığı zaman Allah-ü Teâlâ (CC) meleklerine onunla övünür ve şöyle der: Kulumu gördünüz mü? Rûhu benim yanımda, bedeni huzûrumda bana itâatte.”*⁸⁵ O namazda iken uyku ona gâlip gelmiş. O hâlâ namazdadır; çünkü niyeti namazda olmaktı, ama uykuya yenik düşmüştür. Cenâb-ı Hakk (CC) sûrete, şekle bakmaz, o niyete ve mânâyâ bakar.

Ârif âhirete karşı zâhid olunca ona şöyle der: *“Benden uzak dur. Ben Cenâb-ı Hakk'ın (CC) kapısının tâlibiyim. Seninle dünyâ benim nazarımda aynı. Dünyâ benim için sana karşı*

⁸⁴ Tirmizî, *es-Sünen*, “el-Birru ve's-Sıla” hadîs no: 2013.

⁸⁵ İbn Hacer el-Askalânî, *Telhîsu'l-habîr*, I/120, (Beyrut-1986).

perde idi, sen de Rabbime (CC) karşı perdesin. Beni O’ndan (CC) perdeleyen hiçbir şeye acımam.”

Bu sözü duyun; bu söz “İlmullâh”ın (Allah’ı CC. bilmenin) ve O’nun (CC) mahlûkâtından istediğinin özüdür –ki, bu Nebîlerin (AS), Resullerin (AS), Evliyânın (RA) ve sâlihlerin hâlidir-.

Ey dünyânın ve âhiretin köleleri! Sizler ne Allah-ü Teâlâ’yı (CC), ne O’nun (CC) dünyâsını, ne de âhiretini biliyorsunuz. Sizler duvar gibisiniz. Senin putun dünyâ. Senin putun âhiret. Senin putun şehvetler ve zevkler. Senin putun halkın seni övmesi, methetmesi ve seni benimsemesi. Allah-ü Teâlâ’dan (CC) gayrı her şey puttur. Sûfîler sâdece O’nun (CC) rızâsını isterler.

Yazıklar olsun size! Kıyâmet size çok yakın. O med ve cezirdir. O biraz uyku, biraz uyanıklıktır. O kabul veyâ reddir. **“Sabah yakın değil mi?”**⁸⁶ Kıyâmet günü müttakîlerin günüdür. O gün müttakîlere yardım günüdür. Müttakîlerin “ferah” (düğün, sevinç) günüdür. Müttakîler, halvetlerinde ve celvetlerinde, darlık ve bolluk anlarında, sevdikleri ve sevmedikleri şeylerde Allah-ü Teâlâ’ya (CC) karşı takvâ sâhibi olan, O’ndan (CC) sakınan kimselerdir. Onlar Allah (CC) kulu ve erleridir. Onlar erler ve kahramanlardır. Onlar önderlerdir, reislerdir. İmânın temeli ve binâsına onlardır sâhip olan. Açık olsun, gizli olsun şirkten ve nifaktan sakınırlar. Dünyâdan ve halktan yüzçevirirler. Nefsânî arzulardan nefret ederler.

Allah-ü Teâlâ’ya (CC), O’dan (CC) gayrı herşeyi terkeden kimseler ancak kurbiyet kesbedelidir. Sen dünyâyı istiyor ve onun için çabalıyorsun, O’nun (CC) indine nasıl ulaşacaksın? Bir şey infak edince elindeki en değersizini veriyorsun. Oysa sâlihlerin önde gelenlerinden birisine güzel bir yemek gelince, hizmetçisine: “Bunu falanca fakirin evine götür” dermiş.

Yazık sana! Zekat borcun olunca cebindeki en değersiz altını (parayı) çıkarıyorsun: Bundan utanmıyor musun? Veyâ böyle gerçek altını değil de, parçacıklarını çıkarıyorsun! Yanında cevherler varken, gümüş çıkarıyorsun! Yanında bir dinar varsa onu birbuçuk yapmaya çabalıyor, ama iş fakirlere gelince azaltmaya çalışıyorsun! Yanında yemek olsa, onun lezzetsizini fakirlere veriyorsun, fakat kendine gelince en güzel yemekleri yiyorsun! Sen nefsinin kölesinin; ona muhâlefet edemiyorsun, sen hevâna, şeytanına ve kötü akrânına tâbisin.

⁸⁶ Hûd S. A.81.

Müttakîler, aşîretlerini (yakınlarını) binlerce defâ terketmişlerdir. Boşa yorulmayın, Allah-ü Teâlâ (CC) sizden sâflık, tertemizlik dışında bir şey kabul etmez! Müttakîler, sâhibinin eliyle hazırlanmamış bir sofraya icâbet etmezler; onlar murdarı kabul etmezler. Dünyâyı ve halkı talep eden kimse murdardır, kirlenmiştir, sert ve pis çamurdur. Halkı ve sebepleri şirk koşmak necâsettir. Rabbimiz (CC) ancak ve ancak rızâsı için olanı kabul eder. O (CC) şirk koşanlardan müstağnîdir.

Akıllı olun ve sizi ilgilendirmeyen şeyi konuşmayın. Emrolunduğunuz şeyle meşgul olun. Zamânınızı boşa harcamayın. Rabbinize (CC) karşı takvâ sâhibi olun. O'na (CC) karşı takvâ sâhibi olanı O (CC) korur ve yüceltir; onu kurbiyet kapısına ve ebedî güzel hayâta yüceltir. Onu perdelenmişlikten yüce derecelere ve yıldızlardan yedinci kat semâyâ yüceltir.

Yakında kıyâmeti göreceksiniz. Allah-ü Teâlâ'nın (CC), diğer insanlar sıcağın ve terden boğulurken, müttakîlerini arşının gölgesinde nasıl haşrettiğini, onları üzerinde beyaz balların bulunduğu sofralara nasıl oturttuğunu göreceksiniz. Oysa bu sofralara oturmuş müttakîler halkın bu durumlarına da şahit olurlar: Bir topluluk cennete götürülür, bir topluluk da cehenneme götürülür. Cennetlikler orada otururlarken, cennetteki evleri de tam karşılarında durur. Hûrileriyle, gılmanlarıyla onlara görünür. Onlar cennete kavuşmadan önce kendileri için hazırlanmış şeyleri görürler.

Hiçbir mü'min yoktur ki, ölümü ânında basîreti açılmasın; o cennette kendisi için hazırlanmış şeyleri görür, hûrilerin ve vildanların kendisine işâret ettiğini görür. Cennetin güzellikleri ona ulaşır. Sekerât ve ölüm hâli güzelleşir. Allah-ü Teâlâ (CC), Firavun'un hanımı Âsiye'ye yaptığını onlara da yapar. Firavun ona türlü türlü azaplar etmişti. Ellerini ve ayaklarını demir halkalarla bağlamıştı. Basîretinden (gözlerinden) perde kaldırıldı ve göğün kapıları ona açıldı. Cenneti, içindekileri ve orada kendisi için bir binâ yapan melekleri gördü de şöyle dedi: **“Rabbim (CC)! Benim için cennette bir binâ yap.”**⁸⁷ Ona denildi ki: “İşte bu senin için.” Gülüverdi. Bunun üzerine Firavun şöyle konuştu: “Ben size dememiş miydim, o delidir, diye... Bakın, bu azap içerisindeyken bile nasıl gülüyor?”

İşte bütün mü'minler böyledir; ölüm ânında Allah-ü Teâlâ (CC) katında kendileri için olan şeyleri görürler. Onlardan bâzıları da ölümden önce bunu bilirler. Bunlar “müferrid” (ibâdetle öne geçmiş) murâd mukarreblerdir.

Cennet için amel eden kimsenin ameli amel sayılmaz, kabul edilmez. Allah rızâsı (CC) için amel edin. Oruçtan, namazdan ve bütün hayırlı fiillerden geri durmayın, ama ihlasla birlikte... Bu zâhirî emirleri sapasağlam yapın. İhlaslı amel sizi ilim vâdisine götürür.

⁸⁷ Tahrîm S. A.11.

Rabbimizin (CC) kapısına îman ve îkân (yakîn) ayaklarıyla koşun. İşte o zaman, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine gelmeyen şeyi görürsünüz.

Ey kalpler! Beni dinleyin. Ey güzel konuşanlar! Beni duyun. Ey akıllılar! Beni işitin! Cenâb-ı Hakk (CC) çocuklara hitap etmez; O (CC) ancak akıllılara ve büyüklere hitap eder. Nefislere hitap etmez; mü'minlerin kalplerine hitap eder. O'nun (CC) kelâmını ve hitâbını dinleyin. Müşrikler O'nun (CC) hitâbına karşı sağırdılar.

Allah'ım (CC)! Gaflet uykularımızdan bizi uyandır. Bütün ahvâlimizde bizim üstümüzü ört; hayırda da, şerde de üstümüzü ört. Bizimle Senin gayrın arasında bir muâmele (alışveriş) olmasın. Ne övgü, ne yergi. Ne bir medih bizim gönlümüzü çelsin, ne de bir ayıp bizi rezil etsin. Ne bundan, ne ondan, yâ Rabbi (CC)! (Âmin) **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

19.Sohbet İNAYET (HAKKIN YARDIMI)

Ben sizlerin çoğunu, şer gördüğünde onu etrâfına yayıyor, hayır gördüğünde ise onu gizliyor görüyorum; böyle yapmayın. Siz insanların vekili değilsiniz. Bırakın insanlar Allah'ın (CC) “setri” (gizlemesi) altında kalsın. İnsanları ellerinizden serbest bırakın. Onların hesâbı Rabblarına (CC) âittir. Eğer Allah'ı (CC) bilseydiniz halka merhamet eder, ayıplarını örterdiniz. Eğer O'nu (CC) bilseydiniz başkalarını inkâr eder, sonra da O'nun (CC) gayrısını O'nun (CC) vâsitasıyla bilirdiniz. Eğer O'nunla (CC) muâmelede bulunsaydınız başkasıyla muâmelede bulunmaktan tiksindiriniz. Eğer kalbiniz O'nun (CC) kapısını bilseydi, başkasının kapısından dönerdi. Nîmeti O'ndan (CC) bilseydiniz, O'na (CC) teşekkür eder, başkasına teşekkür etmeyi unutturdunuz. O'ndan (CC) isteyin, başkasından istemeyin. O'nu (CC) “tevhîd edin” (birleyin) ki, birlenesiniz. Birleyen birlenir. Talep eden ve cehdeden bulur. Teslim olan ve teslîmiyet isteyen selâmet bulur. Muvâfakat eden muvâfakat bulur. Kaderle münâzaaya giren kırılır, ölür.

Firavun kaderle münâzaa edip Allah-ü Teâlâ'nın (CC) ilmini (hükmünü) değiştirmek isteyince, onu kırdı geçirdi. Onu denizde boğdu. Mûsâ (AS) ve Hârûn'u (AS) ona vâris kıldı. Mûsâ'nın (AS) annesi, Firavun'un her doğan çocuğu öldürmekle görevlendirdiği cellatlardan korkunca, Allah-ü Teâlâ (CC) ona çocuğunu denize bırakmasını ilham etti. Annesi Mûsâ (AS) için çok korkuyordu. Ona şöyle hitap edildi: “**Üzülme, mahzun olma; biz onu sana tekrar döndüreceğiz ve O'nu (AS) peygamberlerden biri yapacağız.**”⁸⁸ Korkma, kalbin güvensin, sırrın sükûnet bulsun. Boğulacak ve ölecek diye korkma. Biz onu sana îade edeceğiz. Onunla senin fakirliğini zenginliğe çevireceğiz.

Bu iş için bir sandık buldu, onun içine çocuğunu koydu, suya bıraktı. Sandık suyun üzerinde, Firavun'un evine ulaşınca kadar gitti. Oraya ulaşınca onu Firavun'un câriyeleri ve kızı buldular. Sandığı açtılar, içinde küçük bir çocuk olduğunu gördüler. Ondan hepsi de hoşlandılar; onların kalplerine ona karşı merhamet duygusu konuldu. Başına güzel kokular sürdüler, giysilerini değiştirdiler. O câriyeler ve Firavun'un kızı için insanların en sevimlisi oldu. Firavun'un yakınlarından onu kim gördüyse sevdi. Bu Allah-ü Teâlâ'nın (CC): “**Onun üzerine benden bir muhabbet ilkâ ettim (bağışladım)**”⁸⁹ buyruğunun mânâsıdır. Denir ki: Mûsâ'nın (AS) gözüne kim baksa O'na (AS) muhabbet duyardı. Sonra Allah-ü Teâlâ (CC) onu annesine îade etti. Mûsâ'yı (AS) Firavun'un evinde ona rağmen yetiştirdi. Firavun'un O'nu (AS) öldürmeye gücü yetmedi.

⁸⁸ Kasas S. A.7.

⁸⁹ Tâ-Hâ S. A.39.

Rabbîn (CC) kendisi için seçtiğini kim kesebilir? Kim öldürebilir? O'nun (CC) koruması altında ve O'nun (CC) muhâtabı olan kimseyi kim boğabilir ki? Cenâb-ı Hakk'ın (CC) muhabbet ettiği kimseye kim buğzedebilir? Hakk'ın (CC) yardım ettiği kimseyi bozguna uğratmaya kimin gücü yetebilir? O'nun (CC) yücelttiğini yere çalmaya kimin kudreti vardır? Allah-ü Teâlâ'nın(CC) tâyin ettiğini azletmeye kim güç yetirebilir? O'nun (CC) kurbiyetine aldığı kimseyi oradan kim uzaklaştırabilir?

Allah'ım (CC)! Kurb kapını bize aç. Bizi “mukarrebler”den (sana yakınlaşmışlardan) eyle. Bizi sana itâat ve çokça ibâdet eden kimselerden eyle. Bizi senin askerlerinden eyle. Bizi fazîlet sofrana oturt. Ünsiyet şarâbından bize içir. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

20.Sohbet KADERE RIZA-BELAYA SABIR

Ey Allah'ın (CC) kulları! Zulümden kaçının. Çünkü o kıyâmet günü karanlık getirir. Zulüm yüzü ve kalbi siyahlaştırır. Mazlumun bedduâsından, ağıtından sakının. Mazlumun kalbinin yanmasından sakının. Zîrâ mü'min kendisine zulmedeni yere serinceye, onun ölümünü, ocağının söndüğünü, evlâdının tükendiğini, malının elinden alınıp velâyetinin başkasına intikal ettiğini görmedikçe ölmez.

Mü'min “kalp” olduğu zaman, ekseriyetle onun aleyhine hüküm vermemek gerekir. Bilakis onun lehine hüküm verilir. İşler onun aleyhine değil tersine, lehine kolaylaştırılır. Yükü ağırlaştırılmaz, aksine, kolaylaştırılır. Mahremiyeti mubahlaştırılmaz. Küçük düşürülmez. Zâlimlerin eline teslim edilmez.

İçinizden üzerinde günah kalıntıları olan çok az kimse vardır ki, onlar türlü âfetler, türlü belâlar ile temizlenirler. Bu durum onları âhirette ulaşılamayan derecelere ulaştırır. Size düşen kazâya rızâ göstermek, hükümleri yerine getirmek ve sıkıntıda, rahatlıkta, her hâlükârda sâlih amele sarılmaktır. İşte o zaman nefret ettiğiniz şeyi seversiniz. Sâlihlerden biri şöyle demiştir: “Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kazâsına rızâ göstermeyen ahmaklığına devâ yoktur: İstese de istemese de kader gerçekleşecektir!”

Yazık sana! Ey kaderinden dolayı Allah-ü Teâlâ'ya (CC) îtiraz eden, boşu boşuna hezeyanlar, saçmalıklar yapma! Kaderi değiştirecek bir kimse yoktur. Onu bertaraf edecek kimse yoktur. Teslim ol ki, rahat edesin. Şu geceyi ve gündüzü geri döndürmen mümkün mü? Gece geldiği zaman gelir; sen istesen de, istemesen de. Gündüz de aynen böyle. Her ikisi de sana rağmen gelir. Fakirlik gecesi geldiği zaman teslim ol ve zenginlik gündüzünü bekle. Hastalık gecesi geldiği zaman teslim ol ve sıhhat gündüzünü bekle. Sevmediğin bir gece geldiğinde teslim ol ve sevdiğin gündüzün gelmesini bekle. Hastalık, rahatsızlık, fakirlik ve hayal kırıklığı gecelerini müsterih bir kalp ile karşıla. Allah-ü Teâlâ'nın (CC) takdîrini, kazâsını ve kaderini reddetme, sonra helâk olursun, îmânın gider, kalbin kederlenir, bulanır ve sırrın ölür.

Allah-ü Teâlâ (CC) bir vahyinde şöyle buyurmuştur: “*Ben o Allah'ım ki (CC), benden başka ilah yoktur. Kaderime teslim olan, belâma sabreden ve verdiğim nîmetlere şükreden ismini indimde ‘sıddık’ diye yazarım ve onu sıddıklarla berâber haşrederim. Kaderime teslim olmayan, belâmâ sabretmeyen ve verdiğim nîmetlere şükretmeyen kimse benden başka bir rab arasın!*”⁹⁰ Kadere râzı olmazsan, belâyâ sabretmezsen, nîmetlere şükretmezsen, senin rabbin yoktur! O’ndan (CC) başka rab ara. O’ndan (CC) başka Rab yoktur ki!

⁹⁰ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, VI/207.

Kaderi kabullenirsen, acısıyla tatlısıyla kaderi, hayrın ve şerrin Allah'tan (CC) olduğuna inandığın vakit, senin başına ne gelirse gelsin, endişelenme; gayretin ve taleplerinden dolayı düştüğün hatâlar sana musîbet getirmez. İmanda tahkîke ulaştığın zaman velâyet kapısına gelirsin. İşte o zaman O'na(CC) kulluğu sapasağlam gerçekleştirmiş olan “ricâlullâh”tan (Allah CC. erlerinden) olursun.

Velîliğin alâmeti, her hâlinde Allah-ü Teâlâ'ya (CC) muvâfakat göstermektir. Velînin muvâfakatı, emirleri edâ etmek ve nehiylerden kaçınmakla birlikte “niçin”siz ve “nasıl”sız olur. Hoş, dâimâ O'nun (CC) sohbetinde (yakınlığında) olursun. Böyle birisi sırtı olmayan bir göğüs olur. Uzaklığı olmayan yakınlık olur. Bulanıklığı olmayan bir “safâ” (uruluk) olur. Şerri olmayan bir hayır olur.

Ey oğul! “Müslim” (müslüman) olmayı sağlamlaştırmadan, ibâdet ve emirleri yerine getirmeden nasıl “mü'min” (îmanı kalbine iyice yerleşmiş kimse) olursun? İmânı sağlamlaştırmadan nasıl “îkân” (tereddütsüz îman) sâhibi olursun? İkânı sağlamlaştırmadan nasıl bir ârif, bir velî ve bir bedel olursun? Mârifet, velâyet ve bedel olma ilmini sağlamlaştırmadan nasıl nefsinden fânî ve O'nunla (CC) vücut, varlık bulmuş bir muhib olursun? Kitap ve sünnetle emrolunduğun ve sen de onların ahkâmını yerine getirmediğin, onlara ittibâ etmediğin halde kendini nasıl “müslim” (müslüman) diye adlandırabilirsin? Allah-ü Teâlâ'yı (CC) talep eden O'nu (CC) bulur. O'nun (CC) uğrunda mücâhede edene O (CC) hidâyet yolunu gösterir. Zîrâ O (CC) Kitâb-ı Kerîm'inde şöyle buyurmuştur: **“Bizim uğrumuzda mücâhede edenlere, biz hidâyet yollarımızı gösteririz. Muhakkakki, Allah (CC) ihsan⁹¹ sâhipleri ile berâberdir.”**⁹²

O (CC) zâlim de değildir, zulmü de sevmez. Hele hele kullarına hiç de zulmetmez. O (CC) karşılıksız olarak ihsân eder, bağışta bulunur. Karşılık olunca kimbilir ne yapar? O (CC) şânı yüce olan Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“İyiliğin karşılığı iyilik değil midir?”**⁹³ Dünyâda amelini güzel yapana Allah (CC) dünyâda da, âhirette de ihsanda bulunur.

Sizi O'na (CC) itâatten ve tevhidden alıkoyan ancak günahlarınız, cehâletiniz, dindarlığınızın haraplığı ve mahrûmiyetinizdir. Yakında pişman olursunuz. Kur'ân'ın âyetlerini kalp kulaklarınızla dinleyin. Her kapıdan O'na (CC) koşun. Bütün kapıları terkedin, O'nun (CC) kapısına sarılın. O (CC) zararları defeder. O (CC) muztarip kimse duâ ettiğinde icâbet eder, karşılık verir. O'na (CC) karşı sabırlı olun ki, hayrı göresiniz. Size icâbet

⁹¹ Sözlük anlamı iyilik etmek, yardımda bulunmak, bir işi güzelce yapmak anlamlarına gelen “**ihsân**” kavramı, Hz. Peygamber (SAV) tarafından “*Allâh'ı (CC) görüyormuş gibi O'na (CC) kulluk etmek*” şeklinde açıklanmıştır. (Bk.: Buhârî, *es-Sahîh*, “İmân” 37, İstanbul-1992; Müslim, *es-Sahîh*, “İmân” 5, 7, (İstanbul-1992)

⁹² Ankebût S. A.69.

⁹³ Rahmân S. A.60.

ettiğinde O'na (CC) şükredin. İcâbet geciktiğinde ise O'na (CC) karşı sabırlı davranın. Cesur olmak sabretmektir.

Ey zararları ve belâları defeden! Zararlarımızı ve belâlarımızı defet. Muhakkak ki, Sen muztarip biri Sana duâ ettiğinde ona icâbet edersin. Ey istediğini yapan! Ey her şeye kâdir ve kadîr olan! Ey her şeyi bilen! Sen muhtaç olduğumuz şeyleri en iyi bilensin. İhtiyaçlarımızı gidermeye kâdir olan da Sensin. Ayıplarımızı ve günahlarımızı Sen biliyorsun. Onları setretmeye ve affetmeye kâdir olan yine Sensin. Bizi senden başkasına gönderme. Bizi başkasına bırakma. Bizi Senin kapından başka kapıya yöneltme. Bizi Senden başkasına yollama. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

21.Sohbet ZİKİR (CENABI HAKKI UNUTMAMAK)

Ey cemâat! Rabbinize (CC) ibâdetinizi artırın, uzatın. Çünkü O (CC) kendisine samîmiyetle, çokça ibâdet edenleri övmüştür. Hz. Peygamber (SAV)’den şöyle rivâyet edilmiştir: “*Kulun Rabbi için namaz kılariken kıyâmı uzadığında, kurumuş yaprakların şiddetli rüzgârın estiği günde ağaçtan yere serpildiği gibi günahları kendisinden dökülür.*”⁹⁴ Kul, Allah’a (CC) itâatinde ne kadar samîmî olursa günahları o derecede zâhirinden ve bâtınından dökülür. Kalbi nurlanır. Sırrı safâ bulur.

Ey oğul! Sahih ol ki, fasih olasın. Halvetinde sahih ol ki, celvetinde fasih olasın. Dünyâda sahih olursan, âhirette Allah’ın (CC) huzûrunda konuşmada fasih olursun. Şefaât eder ve şefaât edilirsin. Seni yarattıklarından istediğine kendi izni ve emriyle şefaâtçi kılar. Senin başkalarına şefaât etmeni sana bir ikram olsun diye ve indindeki değerini göstermek açısından kabul eder. Rabbin (CC) ile arandaki işlerde sahih ol ki, halkını eğitmede fasih olasın. Halka bir terbiyeci, bir öğretici olasın.

Yazık sana! Bu makamda oturuyorsun, insanlara vaaz ediyorsun ve sonra da onlarla berâber gülüyorsun, komik fıkralar anlatıyorsun; zararı yok, ne sen felah bulursun, ne de onlar! Vâiz bir ilim öğreticisidir, bir edep öğreticisidir, vâiz bir öğretmen ve bir eğitmendir. Dinleyiciler çocuk gibidir. Çocuklar kendilerine sert davranılırsa, asık surat gösterilirse öğrenirler. Ama onlardan çok az kimse de vardır ki, Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kendilerine bir mevhibesini, bir mevhibesini (bağışı) olarak bunun tersi metotla öğrenirler.

Ey sûfiler! Dünyâ fânîdir. Dünyâ ayak bağı, hüznün, sıkıntı ve Rabbinize (CC) bir perdedir. O’na (CC) baş gözlerinizle değil, kalp gözlerinizle bakın. Kalp gözü mânâyâ bakar, baş gözü ise sûrete bakar. Mü’min her şeyiyle Allah-ü Teâlâ (CC) içindir, onda halk için bir zerre dahi olamaz. O zâhiriyle de, bâtınıyla da O’nunla (CC) berâberdir. Hareketi O’nadır (CC), sükûnu O’nun (CC) içindir. Ancak O’nunla (CC) hareket eder, ancak O’nunla (CC) sükûn eder. Mü’min O’ndandır (CC), O’nunladır (CC), O’nun (CC) içindir. Mü’mini kısmeti, o habersiz olduğu halde gelir ve onun kapısını bulur. Ona gelir ve onun hizmetini bekler. Sizin ise bütün meşgûliyetiniz kısmetinizin sırtına atlamak ve ona karşı harîs olmak.

Ölümü ve sonrasını unuttunuz. Cenâb-ı Hakk’ı (CC) unuttunuz. O’nu (CC) sırtınızın arkasına attınız. O’dan (CC) yüzçevirdiniz ve dünyâyâ, halka ve sebeplere sarıldınız. Sizden pek çok kimse dünyâyâ ve dirheme tapıyor. Hâlık’a (CC) ve Rezzâk’a (CC) kulluğu terk ediyor. Bütün bu hastalıklar nefislerinizdendir. Onu, kuru yiyeceklere ve bir yudum suya râzı olup, ondan emin oluncaya kadar mücâhede hapishânesinde hapsetmeli ve gıdâlarından

⁹⁴ bak.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V/179.

mahrum bırakmalısınız. Bunlar bile onun zevkleridir. Eğer onu türlü zevkleriyle beslerseniz o zaman sizi de yer. Tıpkı şu sözdeki gibi olur: “Köpeğini beslersen seni yer.” Allah-ü Teâlâ (CC) onun hakkında: “**Muhakkakki, nefis kötülüğü emrecidir, Rabbimin (CC) merhamet ettiği müstesnâ**”⁹⁵ diye buyurmuşken, nefisten ne hayır beklenir?

Ey sûfîler! Hakk’ı hatırlayın ve zikredin. Zîrâ ancak “lûb” (gönül) sâhipleri O’nu (CC) hatırlar. Sûfîler gönül sâhibidirler. Onlar dünyâyı anlamışlardır da, ona karşı zâhid olmuşlardır. Sonra da âhireti anlamışlar ve ona dalmışlardır, tâ ki, âhîret ağaçları onlar için bitmiş, büyümüştür. Âhîretin nehirleri onlar için akmıştır. Uyku hâlinde olsun, uyanıklık hâlinde olsun onda yer edinmişlerdir. Cenâb-ı Hakk’ın (CC) mubabbeti onlara gelince, âhîretten kalkmışlar, oradan sefer etmişler ve oradan göçmüşlerdir. Kalplerini kuvvetlendirip, Rablerinin(CC) kapısına doğru yönelmişlerdir. Başka bir şey değil, sâdece O’nun (CC) rızâsını umanlardan olmuşlardır. Bu topluluğu tebrik edin. Onlara karşı samîmî olun. Onlara hizmet edin. Onları iyi tanıyın. Onların sohbetinde edepli olun.

Allah’ım (CC)! Bizi her hâlimizde, sana ve sâlih kularına karşı güzel edeple rızıklandır. “**Bize dünyâda da, âhîrette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.**”

⁹⁵ Yûsuf S. A.53.

22.Sohbet ÖLÜMÜ DÜŞÜNMEK

Kahrolasın, ey dünyânın kulu, ey halkın kulu! Ey gömleğin, sarığın, dinarın, dirhemini, övgünün ve yerginin kulu! Yuh sana! Her şeyin dünyâ için. Her şeyin Rabbinden (CC) başkası için. Halvette ve celvette O’nunla (CC) berâber olma zevkin nerede? Halbuki, O (CC) seni sâdece kendisine ibâdet etmen için yaratmıştır. Akli, gönlü, kalbi ve bilgisi olan kimse Rabbine (CC) ibâdet eder. Önemli işlerinde O’na (CC) yönelir. Akli olmayan kimse ise böyle davranmaz; onun kalbini dünyâ sevgisi ve halk kaplar.

Sizden çoğu zâhiriyle müslüman olduğunu iddiâ eder, fakat kâfirlerin şu sözlerini söyler: **“Bizim için hayat sâdece bu dünyâ hayâtından ibârettir; ölürüz ve diriliriz. Bizi “dehrden” (zamandan) başka bir şey de öldürücü değildir.”**⁹⁶ Kâfirlerin çoğu bu sözü söyler, sizden de böyle söyleyenler çoktur. Onlar bunu gizlerler, ama kendilerinden sâdır olan fiillerle böyle söylerler. Onların benim katımda bile sivrisinek kadar değerleri, kıymetleri yokken Hakk (CC) katında nasıl olur? Akılsızdır onlar. Zararı ve faydayı ayırdedecek kâbiliyetleri yoktur onların.

Ey Allah’ın (CC) kulları! Ölümü ve ölümden sonrasını düşünün. Cenâb-ı Hakk’ı (CC), halkı üzerindeki tasarrufunu, rubûbiyetini ve azametini düşünün. Ailenizden yalnız kaldığınızda, gözler uyuduğunda siz bunları düşünün. Kalp, Allah-ü Teâlâ (CC) için düzelip sapasağlam olunca, Allah-ü Teâlâ (CC) o kalbi alış verişle, sebeplere sarılmayla uğraştırmaz. Onu diğerlerinden ayırır, kurtarır. Düştüğü yerden kaldırır. Kapısının önüne oturtur. Lutuf denizinde uyutur.

Ey Rabbinden (CC) yüzçeviren! Toz duman kalktığında göreceksin. Eğer O’na (CC) dönmez, O’na (CC) yönelmez ve uyanmazsan, evinin haraplığını, Hakk’ın (CC) seni tutup yakalayivermesini yakında göreceksin.

Yazık sana! İslâm gömleğin paramparça. İman gömleğin pislik içinde. İmânın çıplak. Kalbin câhil. Sırrın bulanık. Sadrın İslâm’a açılmamış. Bâtının harap, ama zâhirin mâmur. Sayfaların simsiyah. Sevdiğin dünyâ seni terkediyor. Kabir ve âhiretin yaklaşıyor. Uyan, çok yakında gideceğin yer konusunda dikkatli ol! Sonra bu mümkün olmayabilir. Belki de ölümün bugün, hattâ şimdi gerçekleşecek. Seninle emellerin arasına duvar konacak.

Ne istediğini bilene, harcadığı az ve hafif gelir. Muhabbette sâdık olan, mahbûbundan başkasıyla berâber duramaz. Halktan biri: “Biz **“Orada nefislerin çektiği ve gözlerin zevk aldığı şeyler vardır”**⁹⁷ âyeti ile cennet hakkında haberdâr olduk, bunun bedeli nedir?” diye

⁹⁶ Câsiye S. A.24.

⁹⁷ Zuhruf S. A.71.

sorarsa ona deriz ki: “**Allah (CC), mü’minlerden canlarını cennet mukâbilinde satın aldı.**”⁹⁸ Nefsi ve malı teslim et ki, onlar senin için olsun.

Başka biri de şöyle diyebilir: “Ben sâdece O’nun (CC) rızasını gözetleyenlerden olmak istiyorum. Kalbim kurbiyet kapısını gördü. O kapıdan içeri giren ve dışarıda olan muhibler bana gösterildi. Onların üzerinde Melik’in elbisesi var. O kapıdan içeri girişin bedeli nedir?” Ona deriz ki: “Her şeyini harca, ver. Zevklerini, istek ve arzularını terket. Bu işte kendinden fâni ol. Cenneti ve içindekini terket. Nefsi, hevâyı, hevesi bırak. Dünyevî ve uhrevî arzu ve isteklerde yüzçevir. Her şeyi terket ve kalbinin arkasına at. Sonra içeri gir. İşte o zaman gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine gelmeyen şeyi göreceksin.

[Allah’ım (CC)! “**Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.**” (Âmin)

⁹⁸ Tevbe S. A.111.

23.Sohbet TEVECCÜH (HAKKA YÖNELMEK)

Ey oğul! “ ‘Allah (CC)’, de, sonra da onları terket.”⁹⁹ De ki: “Beni yaratan beni hidâyete eriştirir.” **Ey dünyâyâ karşı zâhid olan!** Eğer kalbin âhirete tâlip olarak dünyâdan ayrılmışsa, de ki: “Beni yaratan beni hidâyete eriştirir.” Ve sen de, ey Cenâb-ı Hakk’ı (CC) dileyen, O’na (CC) yönelen, O’ndan (CC) başka her şeye zâhid olan kimse! Eğer senin de kalbin Mevlâ’yı (CC) tâlip olarak cennet kapısından çıkarılırsa sen de de ki: “Beni yaratan beni hidâyete eriştirir.” Yol harâmîlerinden onun hidâyetine sığın.

Ey sûfîler! Bana icâbet ediniz. Zîrâ ben Allah-ü Teâlâ’nın (CC) dâvetçisiyim. Kalbinizle yaratıcınıza dönün. Çok yakında hepiniz öleceksiniz. O’na (CC) giden tevbe ve özür kapılarını aralayın. O’nu (CC) gözetleyin. Bilin ki, O (CC) sizin her şeyinize muttalîdir. O (CC) gözetleyendir, yakındır, şâhiddir, müşâhiddir. O’nun (CC): “**Üç kişinin kendi aralarında gizli konuşması olmasın ki, O (CC) onların dördüncüsü veyâ beş kişinin altıncısı olmasın. Veyâ bundan çok veyâ az olsun, nerede olurlarla olsunlar O (CC) onlarla berâberdir**”¹ buyruğunu işitmediniz mi?

O’nun (CC) zikir yemeğinden yeyin. O’nun (CC) ünsiyet şarâbından için. O’nun (CC) kurbiyeti ile zenginleşin. **Ey kalpleri ölümler! Ey “ribâ” (fâiz) üzerinde oturanlar!** Boğulmadan önce kalkın. Helâk olmadan önce kalkın. Ey “med” (ileri gelme) yerinde oturanlar! “Cezir” (geri çekilme) gelmeden önce kalkın. Kalkın! Su ayaklarınızın altına ulaştı. Şirk bölgesinden tevhîd bölgesine gidin.

Ey Rabbimiz (CC)! Bizi râzı olduğun caddede tut. “**Hidâyet bulduktan sonra kalplerimizi saptırma.**”¹ Kalplerimizi Hak’tan başka şeye meylettirme. Onları senin kitâbına ve nebîn Muhammed (SAV)’in sünnetine ittibâdan ve onlarla amel etmekten çıkarma. Bizi, daha önce geçmiş olan Nebîlerin (AS), Resullerin (AS), şehitlerin ve sâlihlerin yolundan çıkarma. Ruhlarımızı onların ruhlarıyla berâber eyle. Bizi âhiretten önce, dünyâda iken kurbiyet evine al. “**Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.**”

¹⁰² En’âm S. A.91.

¹⁰³ Mücâdele S. A.7.

¹⁰⁴ Âl-i İmrân S. A.8.

24.Sohbet KURBİYET (CENABI HAKKA YAKINLIK)

Ey oğul! Muhibler, eğer kıyâmet günü cennete girmekten kaçınmanın bir yolunu bulsalar, oraya girmezler. Çünkü onlar derler ki: “Biz cenneti ne yapalım? Biz Hâlık’ı (CC) isteriz. Biz sun’u (eşyâyı) ne yapalım? Biz Sâni’i (Yaratıcıyı) isteriz. Biz tekvîni (varlığı) ne yapalım? Biz Mükevvîn’i (Vareden’i) isteriz. Biz hâdisi (sonradan olanı) ne yapalım? Biz Kadîm’i (Evveli Olmayan’ı) isteriz.

İşte bu kalp, eğer sahih, sapasağlam olursa, böylesi sıfatlarla mücehhez olursa, Cenâb-ı Hakk’a (CC) kurbiyet de kazanır. Kalbin dünyâyı ve halkı terketmesi sağlam olursa, onun kurbiyeti de o derece sahih ve sağlam olur.

Sana yazıklar olsun! Ben küçüklüğümden şu ânıma kadar Hakk (CC) kapısında duruyorum. Oysa sen onu bir kere olsun görmedin. Kalbin ne o kapıyı, ne de o kapının sahibini bir kere olsun görmedi. Bu işâret ettiğim mağribde ise sen maşrıktasın.

Nasıl terbiye edildiğimi, nasıl yetiştirildiğimi iyi anla! Aklım yettiğinden beri ben seçkin kulları ile birlikte O’nun (CC) kapısındaım. “Emir doğru söylüyor” de, yoksa boynun uçurulur.

Ey Yûsuf’u satan!¹⁰⁵ Yanında neyin var? söyle. Arkada neyin var? haber ver. **Ey oğul!** Kalbinden ve sadâkatinden bahset; yoksa sus! Mâdeninden, hazînenden, evinden infak et; yoksa hırsızlık etme, infak etme! İnsanlara sofrandan yedir. Kendi kaynağından su içir. Ârif bir mü’min suyunu, aslâ kurumayan kaynaktan, mücâhede ve sadâkat kazmaları ile kazdığı kaynaktan içer ve içirir.

Ey oğul! Dünyâ tarafında cennet yoktur. O cennete de yaklaştırmaz. Kul, dünyâyı yaklaşıp ve onu ister. Sonra onun ayıplarını ve kusurlarını görür; ona karşı zâhid, isteksiz olur. Yaşatacak kadar dünyâlığa kanaat gösterir. Onu da şerîat, takvâ ve vera eliyle alır. Zühd eliyle alır. Kalp eliyle alır, nefis, hevâ ve şeytan eliyle değil. Bu tamam olunca ona cennet gelir. Çünkü onun dünyâyı karşı zâhid olması cennetin bedeli ve anahtarıdır. O zaman kalbiyle cennete girer, ayaklarıyla orada karar kılar; sırrı oraya yerleşir; oranın işleri ona kolaylaşır. Bu durumda iken kendisine doğru gelen Hakk (CC) erlerini görür. Onlara: “Nereye?” der. Şöyle cevap verirler: “Biz Allah-ü Teâlâ’nın (CC), haklarında: **“Ancak O’nun (CC) rızâsını umarlar”**¹⁰⁶ buyurduğu kimseleriz. Cennet bütün genişliğine rağmen ona dar gelir. Rabbinden (CC) bağışlamasını ister ve şunları okur: “Bana hayırlı kapıyı göster ki, çıkayım. Burada kafeste mahkum kuş gibi kaldım. Kalbim senin hâpishânende. Çünkü dünyâ

¹⁰⁵ bak.: Yûsuf S. A.20.

¹⁰⁶ Kehf S. A.28.

mü'minin, sen de ârifin hapishânesisin.” Oradan koşarak çıkar ve o geçmiş olan topluluğa katılır. Bu sâliklerin yoludur. Meczûbların yoluna gelince, kurbiyet şimşeği, ne bir aşama, ne de bir vâsıta olmaksızın daha ilk adımda onları avlar.

Allah’ım (CC)! Kalplerimizi kendine cezbet, çek. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

25.Sohbet VELİLER

Ey oğul! Sûfilerin dağlar kadar hayırlı amelleri olur. Ama onlar onu amelden saymazlar. Bu amelleriyle onlar ancak tevâzu ve tezellül gösterirler. İşte sen de akıllı ol; zül ve tevâzu ayakların üzerinde dur. Tevâzu üzere, sakınma üzere, mahvolma ve sırrını temizleme kederinden ve darlığından doğan korku üzere ol. Eğer bu hal üzere devam edersen Allah (CC) tarafından sana bir emniyet gelir. Kalbine ve sırrına mührünü vurur. Halvet duvarına yazısını yazar. Orada ve bütün uzuvlarında işâretler, diller, tesbîhler ve zikirler olur. Kalbin acâip şeyler işitir; halbuki senden bir kelime bile çıkmaz. Zâhirin ve halk senden bir kelime bile işitmezler. O senden dışarı çıkmayan bir şeydir. Senin için tanıdığın bir bildik olur. Kendi kendine onunla konuşursun.

“Rabbinin (CC) nîmetini anlat.”¹⁰⁷ Ey velî! Bu gizli nîmeti anlat! Sen, sen, bizzat sen ey oğul! Rabbinin (CC) celvette bile sana bahşettiği nîmetini anlat. Zîrâ velîliğin şartlarından birisi de kitmândır (saklamak ve saklanmaktır). Nebîliğin şartı ise ızhârdır (açıklık ve açıklamaktır). Velî durumunu Allah-ü Teâlâ’ya (CC) ızhar eder. Eğer o durumunu halka ızhar edecek olursa belâya dûçar olur ve hâli kendisinden alınır. Eğer onun durumu kendisi tarafından değil de, Allah-ü Teâlâ (CC) tarafından, O’nun (CC) bir fiili vesîlesiyle ortaya çıkacak olsa, o zaman velî için bir muâhaze (sorgulanma) veyâ bir ayıp sözkonusu olmaz. Çünkü fâil başkasıdır, o değil.

Biri bana şöyle dedi: “Bu iş başına gelenlerin hepsi gizliyor, ama sen ızhar ediyorsun?” Ona dedim ki: “Vah sana! Bir şey ızhar etmiyoruz; galebe ile ve kasıtsız olarak ortaya çıkıyor.” Havuzum ne zaman dolsa onu azaltırım. Ama sel gelince havuz etrâfına gayri ihtiyârî taşıyor. Buna ben ne yapabilirim?”

Yazık sana! “Fütûhat” (ilâhî feyizler) için zâviyeye çekiliyorsun ama kalbin halkla dolu! Sahrâlara git, çöllere düş. Oralara düştüğünde kurb hazînesini elde edersin. Sonra halk arasına oturur ve o zaman halka devâ olursun. Söylediklerime inanana, söylediklerimden zevk alana, “halvette ve celvette” (yalnızken ve halkın içinde iken) söylediklerimle amel edene Allah (CC) merhamet etsin.

Ey cemâat! Mücâhede edin, çabalayın ve ümitsizliğe düşmeyin; çok yakın bir zamanda kurtulacaksınız. İşitmediniz mi, Allah-ü Teâlâ (CC) nasıl buyuruyor: **“Umulur ki, Allah (CC) ondan sonra yeni bir iş (uygun bir durum) ortaya çıkarır!”¹⁰⁸** Rabbinizden (CC) korkun ve O’ndan (CC) ümitvâr olun. O’nun (CC) nasıl buyurduğunu işitmediniz mi:

¹⁰⁷ Duhâ S. A.11.

¹⁰⁸ Talâk S. A.1.

“Allah (CC) sizi kendisinden çekindirir.”¹⁰⁹ “Havf u hazer”iniz (korku ve çekinme duygunuz) kadar emân ve emniyet görürsünüz. Rabbinize (CC) tevekkül edin ve O’na (CC) karşı takvâ sâhibi olun. O’nun (CC): “Allah’a (CC) tevekkül edene O (CC) yeter”¹¹⁰ buyruğunu işitmediniz mi?

Allah’ım (CC)! Bizi yarattıklarından müstağnî kıl, onlara muhtaç etme. Bizi, halkın malını minderlerinin altında toplayıp saklayanlara ve o mallarıyla halka karşı böbürlenene muhtaç etme. Onlar ucüp ve kibir çöllerine dalmışlar; fakirler onlardan dileniyorlar, onlardan yardım istiyorlar da onlar duymazdan geliyorlar. Allah’ım (CC)! Bizi ihtiyaçları senden gelen, sıkıntılarında da senden yardım dileyen kimselerden eyle.

Süfyân-ı Sevrî’ye (v. 161/777), “câhil kimdir?” diye sorulduğunda o şöyle cevap verdi: “Câhil, ihtiyaçlarını Allah-ü Teâlâ’dan (CC) isteyinceye kadar O’nu (CC) tanımayan kimsedir.” Câhilin durumu, bir hükümdarın evinde bir işle meşgul olan bir adamın durumuna benzer: Hükümdar ona bir iş buyurur, o da o işi bırakır, hükümdarın komşularından birisinin kapısına gider. Ondan, yemek için bir dilim ekmek parçası ister. Hükümdar bu yaptığını bilseydi onu öldürmez miydi? Ona sarayına girmeyi yasaklamaz mıydı?

Ey kalpleri ölüler! Beni iyi dinleyin. Ben, o adamın sıfatını sizde görüyorum. Rabbinizi (CC) tanımadan nasıl ölürsünüz!

Allah’ım (CC)! Bizi mârifetinle, amellerimizde sana karşı ihlaslı olmakla, senden başkası için amel etmemekle rızıklandır. Bizi zâhir ve bâtın hükümlerinin ilmi ile rızıklandır. Bize sabır ver, rızâ ver. İlminin ve kaderinin gereği olan belâların acılarını bizlere tatlılaştır. Kalp etlerimizi erit ki, kudretinin gereği olan elemeleri hissetmeyelim ve Seninle sohbetimiz dâim olsun. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

¹⁰⁹ Âl-i İmrân S. A.28.

¹¹⁰ Talâk S. A.3.

26.Sohbet SIHHATİN VE BOŞ ZAMANIN KIYMETİ

Ey oğul! Nasîbin olan şeyi kaybetmezsin; onu senden başkası yiyemez; o başkasının nasibi değildir. Nasibin olan şeyi ona rağbet veyâ hırs göstermekle de elde edemezsin. O dün gibi geçmiştir. İçinde bulunduğun an bugünün, gelecek ise yarındır. Dünün senin için bir ibret, bugünün amel, yarının da ücrettir. Yarın ise sen belki olacaksın, belki de olmayacaksın. Sen yarın adının ne olacağını (başına ne geleceğini) bile bilmiyorsun. Size söylediklerimi hatırlayacak ve pişmanlık duyacaksınız.

Yazıklar olsun! Huzûrumda bulunmayı bir veyâ birkaç buğday tânesine karşılık satıyorsun. Kendini benden kesmen, ancak benim durumumu ve ne söylediğimi bilmemendendir. Söylediklerimin ne aslını, ne de teferruatını biliyorsun. Onun kaynağını da bir türlü göremedin; eğer bilseydin ve tanısaydın benden kesilmezdin. Bir süre sonra size yaptığım nasîhatleri anlayacaksınız. Sözümün sonucunu öldükten sonra göreceksiniz. **“Siz benim söylediklerimi sonra anlayacaksınız. Ben işimi Allah’a (CC) havâle ediyorum.”**¹¹¹ Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm.

Mü’mine en sevimli gelen şey ibâdetdir. Ona en sevimli gelen şey namaza durmaktır. O evinde oturur ama kalbi Hakk’a (CC) dâvet eden müezzindedir. Ezanı duyunca kalbini sevinç kaplar. Mescitlere ve câmilere uçarak gider. Yanında verecek bir şey olduğunda dilenci gelirse sevinir. Çünkü o Hz. Peygamber’in (SAV): *“Dilenci, Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kuluna hediyesidir”*¹¹² sözünü işitmiştir. Nasıl sevinç duymasın ki, dilenci vâsıtasıyla Rabbinin (CC) emrini yerine getirmiş ve O’na (CC) borç vermiş olur!

Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Allah-ü Teâlâ (CC) kıyâmet günü mü’min kullarına şöyle hitap eder: ‘Sizler âhiretinizi dünyânıza tercih ettiniz. Bana ibâdet etmeyi şehvetlerinize, istek ve arzularınıza tercih ettiniz. İzzetim ve celâlime yemin ederim ki, cenneti sizden başkası için yaratmadım.’”* İşte bu O’nun (CC) mü’minlere hitâbıdır. Muhiplere hitâbına gelince, o da şudur: *“Siz dünyâya, âhirete ve bütün yarattıklarına karşı beni tercih ettiniz. Yâni halkı kalbinizden çıkardınız, sırlarınızdan uzaklaştırdınız. İşte cemâlim sizin için. Kurbiyetim sizin için. Ünsiyetim sizin için. Sizler gerçek kullarımsınız.”*

Evliyâdan bâzısı uykularında cennet yiyecekleri yer, cennet içecekleri içerler, oradaki her şeyi görürler. Bâzıları da yemeden, içmeden kesilirler, halktan soyutlanıp perdelenerek yeryüzünde Hızır ve İlyâs gibi ölümsüz yaşarlar. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) yeryüzünde böyle, halkın kendilerini görmediği ama kendilerinin halkı gördüğü gizli kulları pek çoktur. Onlar

¹¹¹ Mü’min S. A.44.

¹¹² Hindî, *Kenzü’l-ummâl*, hadîs no: 16078.

arasında “velî” olanlar pek çoktur; “a’yân” olan ise az mı azdır. Her şey onlara gelir, onlara yaklaşır. Yeryüzü onlar vesîlesiyle yeşerir; gökten yağmur onlar vesîlesiyle yağar; halk üzerinden belâlar onlar vesîlesiyle uzaklaştırılır.

Meleklerin yiyeceği Hakk’ı (CC) zikretmek, tesbîh ve tehlîl etmektir. Evliyâdan çok az kimsenin yiyeceği de onlarınki gibidir. **Ey sıhhatli ve boş zamânı bol kişi!** Ne kadar çok adanmışsın! Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*İki nîmet vardır ki, insanların çoğu onda aldanmıştır: Sıhhat ve boş zaman.*”¹¹³

Bir hastalık gelip sıhhatini bozmadan ve bir meşgûliyet gelip boş zamânını doldurmadan, sıhhatini ve boş zamânını Allah-ü Teâlâ’ya (CC) tâatte kullan. Fakirlik gelmeden önce zenginliğinin kıymetini bil; zenginlik sürekli olmayabilir. Fakirlere ikramda bulun ve elindekini onlarla paylaş. Onlara verdiğin şeyi Rabbinin (CC) yanında bulacaksın ve onlar sana âhirette fayda sağlayacak.

Yazık size! Ölümünden önce, hayâtınızın kıymetini bilin. Ölümünden ibret alın. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Vâiz olarak ölüm yeter.*”¹¹⁴ Ölüm yeni olan her şeyi eskidir. Uzağı yakın eder. Duru olanı bulandırır. Ölümünden kaçış yok: Belki de şimdi gelecek, veyâ bugün... Hüküm başkasının elinde, sizin elinizde değil. Neyiniz varsa hepsi iğretidir, aslî değildir, geçicidir. Çocuklarınız, sıhhatiniz, boş zamânınız, hayâtınız geçicidir; işlerin en önemlisi ile uğraşın.

Vah sana! Kendin sabırsızın biri iken, başkasına sabırlı olmasını nasıl söylersin? Sen şükrü bırakmış iken, başkasına şükretmesini nasıl öğütlersin? Sen hoşnutsuzluk içerisinde iken, başkasından kadere râzı olmasını nasıl beklersin? Sen dünyâya meyletmiş ve âhirete karşı isteksiz iken, başkasına dünyâyâ karşı zâhid olmasını ve âhirete yönelmesini nasıl emredersin? Allah’a (CC) mütevekkil olmayı emrediyorsun, ama kendin O’ndan (CC) başkasına mütevekkilsin! Ve sen Cenâb-ı Hakk (CC) ve melekler indinde iğrençsin. Sâlih ve siddik kulların kalpleri de senden iğrenmekte!

Bir o kadar yanında olur, saklanma halktan

Büyük günah işlersen, işte o zaman utan!

sözünü duymadınız mı?

¹¹³ Buhârî, *es-Sahîh*, “Zühd” hadîs no: 2305.

¹¹⁴ Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, 10/308.

Her tarafın iftirâ! Her şeyin nifak! Zarar yok, Allah (CC) katında sivrisineğin kanadı kadar dahi değerin yok ya! Cehennemin en aşağı derekesinde münâfıklarla berâbersin. Sözlerimi, sohbetimi dinlemeye devam etmek îman alâmetidir. Sözlerimden kaçış ise nifak alâmetidir.

Allah'ım (CC)! Bize tevbe nasip et. Bize ne dünyâda, ne de âhirette felâket ver. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

27.Sohbet SADAKA VERMEK

Ey cemaat! Kıyl-u kâli terkedin. Dünyâlık biriktirmeyi ve o hususta birbirinize destek olmayı bırakın. Fakir ve yardıma muhtaçların haklarını ödeyip, geri kalanını da Allah’a Kıyl-u itaat ve ibâdet yolunda sarfetmedikçe, dünyâlıktan elinizde ne varsa hepsinden hesâba çekileceksiniz. **Size de, bütün bu mallarınıza da yazıklar olsun!** Yakınlarınızdan ve komşularınızdan utanmıyor musunuz ki, onlar aç olarak ölüyorlar da, siz onları hiç görmüyorsunuz, onlardan yüzçeviriyorsunuz? Rabbimizin (CC): **“O’nun (CC) sizi, ‘üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı’ şeylerden (mallarınızdan) infâk edin”**¹¹⁵ buyruğunu duymadınız mı? Onlar üzerinde sizi “sâdece tasarrufa yetkili” kıldığını bildirdiği halde siz onları kendinize “mülk edindiniz.” Bir sürü harcama kalemi ürettiniz. O (CC) size malınızın tamâmını elinizden çıkarmanızı emretmedi; yalnızca, fakirler için onun üzerine belli bir miktar hak koydu. O hak da; zekat, keffâret ve adaklardır. Fakirlerin haklarını ödeyin! Ailenizin ve akrabâlarınızın da haklarını ödeyin. Zekatı da çıkardıktan sonra hayır hasenâtta bulunmak: İşte mü’minin ahlâkı! Allah-ü Teâlâ (CC) ile alış-verişte bulunan kazançlı çıkar. En doğru sözü söyleyen Rabbimiz (CC) muhkem (sağlam) Kitabında şöyle buyurmuştur: **“Allah (CC) size onun (infâkınızın, sadakanızın) devâmını nasip eder.”**¹¹⁶

Ey oğul! Elindekenden kalbinle soyun, her şeyinden ayrıl ki, bütün bunların bedeli sana verilsin. **Yazık sana!** Halk sana ne zarar, ne de fayda verebilir; yeter ki, kalplerine Allah’tan (CC) bir mühür gelmesin. Halk O’nun (CC) elindedir, onları istediği gibi hareket ettirir. Bâzan sana musahhar kılar, emrine verir, bâzan musallat eder. O’nun (CC): **“Allah’ın (CC) insanlara açtığı rahmeti tutacak, engelleyecek kimse yoktur”**¹¹⁷ buyurduğunu işitmediniz mi?

Belâ geldiğinde, onu îman, sabır ve teslîmiyet ile karşıla. Zamânı geçip, devri doluncaya kadar ona sabret. Ey mürîd! Belâ okları sebebiyle murâdının kapısından kaçma. Sebat göster ki, murâdına eresin. Mürîd, mübtelâ olduğunda kendisini sabır ve şükür şerbetleri ile tedâvi eden, iyileştiren bir üstâda, bir tabîbe ihtiyaç duyar. Tabip ona bir şeyleri almasını ve bir şeyleri de almamasını söyler. Nefsinden yüzçevirmeyi ve belâyı kabullenmesini emreder. Allah-ü Teâlâ (CC), şeyhi ile yakınlığında sâdık ve samîmî olan kimseye şeyhini ya hemen ânında, ya da daha sonra yararlı kılar.

Ey acı ve tatlı su arasında duvar koyan Rabbimiz (CC)! Bizimle Sana karşı nefret veya hoşnutsuzluk göstermenin arasına duvar koy. Bizimle Senin takdîrinle çekişmenin arasına

¹¹⁵ Hadîd S. A.7.

¹¹⁶ Sebe S. A.39.

¹¹⁷ Fâtır S. A.2.

perde koy. Bizimle günahlar, isyanlar arasına rahmetinden bir perde çek. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

28.Sohbet ZİKR-İ DAİM-EDEB

Ey oğul! Ben seni şeytanın arkadaşı ve halefi görüyorum. Nefsine karşı ondan emniyet içerisinde sin. Onun sözüne güvenilir biri olduğuna inanıyorsun. O senin din ve takvâ etlerini yer. Sermâyenini bitirir. Oysa bundan senin haberin yok.

Vah sana! Şeytanı zikr-i dâim ile yanından defet ve kaçır. Zikr-i dâimi bırakma. O düşmanı helâk eder, hezîmete uğratar ve kırar. Cenâb-ı Hakk'ı (CC) dilinle bir kere zikredersen, kalbinle bir çok kere zikret. Yiyeceğini ve içeceğini değiştir. Her hâlinde vera sâhibi ol. “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. Mâ şâAllah-ü kân. Lâ ilâhe illAllah-ü'l-melikü'l-hakku'l-mübîn. SübhânAllahi ve bi-hamdih. SübhânAllahi'l-azîm ve bi-hamdih*”¹¹⁸ diyerek şeytanı hezîmete uğratmak için yardım al. İşte bu söz ile şeytan yenilgiye uğrar, hezîmete uğrar, gücü kırılır, ordusu dağılır. İblis'in kürsüsü deniz üzerindedir, ama ordusunu kara tarafına gönderir. Onun gözünde hürmete en lâıık olan kimse Âdemoğlunun en fitne olanıdır.

Sıradan birisi için tevbe nasıl farz ise, ârif için de edep öylece farzdır. O nasıl edepli olmasın ki, o halkın Hâlık'a (CC) en yakın olanıdır. Hükümdarlarla cehâlet üzere düşüp kalkanlar onların îdam fermânına da yakındırlar. Her kim ki, edep sâhibi değildir, o, halkın da Hâlık'ın da (CC) nefret ettiğı kimsedir. Hangi vakit ki, onda edep gözetilmemiştir, o vakit ölümdür. Allah-ü Teâlâ'ya (CC) karşı güzel edep üzere olmak îcap eder.

Ey oğul! Beni tanısaydın yanımdan ayrılmaz, nereye gidersem gideyim, bana tâbi olurdun. Yanıma gelmemenin ne demek olduğunu bilmiyorsun. Halbuki, seni bir işte istihdam edeyim veyâ etmeyeyim, senden bir şey alayım veyâ sana bir şey vereyim, seni fakirleştireyim veyâ zenginleştireyim, seni yorayım veyâ dinlendireyim... bunların hepsi eşittir. Bütün bunlarda asıl olan hüsn-i zan ve hâlis niyettir. Bunların ikisi de sende yok. O halde benim sohbetimle nasıl felah bulacaksın ve benim sözlerimden nasıl istifâde edeceksin?

Allah'ım (CC)! Bu sözleri duymalarını onlar aleyhine bir hüccet, bir delil yapma.
“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”

¹¹⁸ Güç ve kuvvet ancak, Yüce ve Azîm olan Allah'tandır (CC). Allâh'ın (CC) dilediğı olur. “Melik” (mülkün sâhibi), “Hakk” (gerçek) ve “Mübîn” (apaçık) olan Allah'tan (CC) başka ilah yoktur. Allah (CC) noksanlıklardan münezzehtir, uzaktır, “hamd” (övgü) yalnızca O'nadır (CC). “Azîm” (yüce) olan Allah (CC) her türlü noksanlıktan uzaktır ve hamd yalnızca O'nadır (CC).

29.Sohbet SALİH AMEL

Sâlih amel işleyen kimsenin o ameli, onun önünü aydınlatan bir nur, altında bindiği bir vâsıta olur. Onun kalp amelleri yüzünde görünür. Yüzü ayın ondördü gibi olur. Kalbi, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kendisine bağışladığı ikramları görmekten dolayı sevinç duyan bir melek gibi olur. Ameli ona Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kendisi için cennette hazırladığı nîmetleri müjdeler. Sâlih amel bir sûret kazanarak ona şöyle der: “Ben senin ağlamanım, sabrınım, takvânım, îmânınım, yakînininim, namazınım, orucunum, mücâhedenim, Rabbine (CC) iştiyâkınınim, mârifetullâhınınim, ilmullâhınınim, güzel amellerininim, Rabbine (CC) karşı gösterdiğin edebininim.” Bunun üzerine ondan ağırlık gider, korkusu sâkinleşir; endişesi emniyete, tedirginliği rehâvete döner.

Her kim de sâlih amel işlemez ve Rabbine (CC) büyük günahlarla, sırtında mâsiyet yükleriyle gelirse: Açlık, susuzluk, içinde bir korku ve önünde rüsvaylık... Melekler arkasından sürükleyip götürüyorlar... Ona öyle bir cezâ veriyorlar, öyle bir çekerek götürüyorlar ki.. Nihâyet, Arasat'a kadar gelir; başlarlar münâkaşaya, muhâsebeye, hesâba... Onu öyle şiddetli bir hesâba çekerler ki.. Sonunda onun hakkında cehennem kaydı konur ve orada azâba çekilir. Eğer tevhit ehlinden ise suçu kadar cezâsını çeker, sonra Allah-ü Teâlâ (CC) rahmeti gereği onu cehennemden alır. Fakat kâfirlerden olan kimse kendi cinsleriyle birlikte, cehennemde sonsuza kadar kalır.

“Rabbimiz! Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.”

30.Sohbet KURAN DİNLEMEK

Ey oğul! Sağlam bir tevbe ve tefekkür üzerinde olduğun müddetçe dünyâlığı terkeder, âhiret ameli ile meşgul olursun; halk için olanı terkeder, Hâlık (CC) için olanla meşgul olursun; şerri terkeder, hayır ile amel edersin.

Ey tevbe ve tefekkürü terkeden! Sen ziyanlardasın da haberin yok. Kazançlı değil, zararlısın. Senin misâlin, bir şeyler alıp satan, fakat harcanması gereken ve gerekmeyen yerlerin hesâbını tutmayıp para biriktiremeyen kimse gibidir. Bir müddet sonra bakar ki, sermâyesi bitmiş, yanında sâdece sahte gümüşler kalmış!

Eyvahlar olsun sana! Sermâyen olan ömrün tükendi de haberin yok! Bütün kazancın süs. Oysa diğer mü'minlerin kazancı hep cevher. Mü'minler yakında amellerinin karşılığını alacak; sen de elinde tuttuğunun karşılığını alırsın! Seninle berâber olan Hakk (CC), senden ancak ihlâs kabul eder. Hz. Peygamber'in (SAV): *"Hesâba çekilmeden önce kendinizi hesâba çekin. Ölçüye çekilmeden önce kendinizi ölçün. En büyük satış, en büyük fuar için kendinizi süsleyin, hazırlayın"*¹¹⁹ buyruğunu işitmediniz mi?

Denir ki: Allah-ü Teâlâ (CC) bir kimseyi âriflerinden bir ârif, velîlerinden bir velî, muhiblerinden bir muhib, muradlarından bir murâd yapmak istediğinde, onun başına halvetinde de celvetinde de bir melek koyar. Nebîsini (SAV) terbiye ettiği gibi onun kalbini terbiye eder. Ona hayrı ilham eder, şerden ona yüzçevirtir. Tıpkı Yûsuf (AS) hakkında: "... **O'nu (AS) kötülüklerden ve çirkinliklerden korumak için. Çünkü O (AS) "muhlas" (kendisine ihlas verilmiş) kullarımızdandır**"¹²⁰ dendiği gibi. İşte bu O'nun (CC) Nebîlerine (AS), Resullerine (AS), Velîlerine (RA), sâlihlerine ve sâdıklarına muâmelesidir. Îsâ (AS) çocuklara rastladı. O'na (AS) dediler ki: "Gel, oynayalım." Dedi ki: "SübhânAllah, biz oyun oynamak için yaratılmadık!"

Sûfilerin nefisleri şerri değil, hayırı çokça emredicidir. Mücâhededen sonra onlar kalplere karışmış, kalp olmuştur. O ne zaman ki, mücâhedeye alınsa mutmain olmuş ve Refik-i A'lâ'nın hasretini çekmiştir. Onun Kur'ân dinleyişi her şeyiyle birlikte olur; daha önce o sûreten dinlerdi, mânâ olarak dinlemez idi. Hezeyanları ve boş lafları sakın dinlemeyin. Muhakkakki, Kur'ân dinlemekle kalpler hayat, sırlar da safâ bulur. Cennette Rahmân'ın (CC) komşuluğunu kazanmanın esâsı da Kur'ân dinlemektir.

Mü'min halkı bilir, onların alâmetlerini tanır. Kalbi hassastır, Allah'ın (CC) nûru ile bakar. Çünkü kalbinde O'nun (CC) nûru vardır, kalplerin nûru... "Tahâret" (temizlik) kalp, sır

¹¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, "Zühd" hadîs no: 149.

¹²⁰ Yûsuf S. A.24.

ve halvet tahâretidir. Kalbin temiz olmadıktan sonra, halvetin temiz olmadıktan sonra, zâhirini temizlemenin sana ne faydası vardır? Zâhirini günde bin kere temizlesen bile kalbinin kirlerinden bir tânesi dahi gitmez. Günahların kötü bir kokusu vardır. Allah'ın (CC) nûru ile bakanlar onu bilirler, fakat bunu halktan gizlerler ve onları rûsvay etmezler.

Yazık sana! Sen tembelsin. Şüphesiz, bu şekilde eline bir şey geçmez! Komşuların, arkadaşların ve akranların yollara düştüler, araştırıp incelediler, istedikleri yere vardılar ve hazînelere kavuştular. Bire on, bire yirmi aldılar. Zengin olarak geri döndüler. Sen ise yerinde oturuyorsun. Çok yakında bu gücü ve elindeki bu kolaylığı da kaybedersin. Ondan sonra da insanlardan dilenirsin.

Yazık sana! Hakk (CC) yolunda çalış, didin. Kaderine güvenme. “**Bizim uğrumuzda mücâhede edenleri hidayet yolarımıza erdiririz**”¹²¹ buyruğunu duymadın mı? Çabala ki, sana hidâyet gelsin. Böyle tembel olduğun müddetçe sana bir şey gelmez. Tek başına bir şey elde edemezsin. Haydi! Gayrete gel, işini tamamla. Her şey Allah-ü Teâlâ'nın (CC) elindedir, başkasından bir şey isteme. O (CC) Kelâm-ı Kadîm'inde: “**Hiçbir şey yoktur ki, hazîneleri bizim yanımızda olmasın; ancak biz onu belli bir ölçüde indiririz**”¹²² buyuruyor, işitmedin mi? Bu âyetten sonra söz olur mu?

Ey dünyânın ve dirhemini tâlibi! Bunların ikisi de birdir. İkisi de Allah-ü Teâlâ'nın (CC) elindedir. Öyleyse niçin halktan istiyorsun? Niçin dünyâyı ve dirhemi, dilinle şirk koşarak ve sebeplere güvenerek halktan talep ediyorsun?

Allah'ım (CC)! Ey Halkın Yaratıcısı (CC)! Ey sebeplerin müsebbibi (CC)! Bizi halkı ve sebepleri şirk koşmak bağından korusun. “**Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.**”

¹²¹ Ankebût S. A.69.

¹²² Hicr S. A.21.

31.Sohbet DÜNYANIN GEÇİCİLİĞİ-FAKR

Ey Allah'ın (CC) kulları! Hikmet dünyâsında bulunmaktasınız; vâsitasız bir şey yapamazsınız. O halde, Mâbudunuzdan, kalp hastalıklarınızı tedâvi edecek bir tabip, size yol gösterecek bir delil, bir rehber isteyin. O kişi elinizden tutsun da sizi Hakk'a (CC) yakınlaştırsın. O'nun (CC) coşkunuğuna götürsün. O'nun (CC) kurbiyetinin perdesine, kapısının bekçilerine ulaştırsın.

Sizler nefislerinize, hevâ ve heveslerinize hizmet etmeye râzı oldunuz. Nefislerinizi râzı etmeye, onu dünyâ ile doyurmaya çabalıyorsunuz. Oysa, saatler geçtikçe, günler ilerledikçe, aylar tükendikçe, yıllar geride kaldıkça elinizde dünyâdan hiçbir şey kalmayacaktır. Ölüm size gelecektir. Onun elinden kurtulmaya ise gücünüz yetmeyecek.

O (CC) sizi gözetlemekte de haberiniz yok! O'nun (CC) bakışlarını göremiyorsunuz; oysa O (CC) tam karşınızda duruyor. O (CC) çok yakında sizin sâhanıza iner: Cezâlarınızın, hayâtınızın karşılığının verildiği sâhaya. Rûhun âhirete göçer, fakat cesedin koyun ölüsü gibi kalır. Birileri sana acır da, senin cesedini, sürüngenler ve haşerât yemeden önce toprağın altına koyar. Sonra ailen, eşin dostun senin malını mülkünü yeyip içer, nîmetlenir; arkandan ya merhamet okurlar, ya da okumazlar!

Birçok hükümdarı düşmanları öldürüp, cesedini defnetmeksizin, köpekler ve haşereler yesin diye, kasden arâziye bırakmışlardır. Sonu böyle olan mülkten daha kötü bir mülk olabilir mi? Ne güzel demişler: “Ölümle yok olan mülk mülk değildir; mülk o mülktür ki, ölümle zâil olmaya.” Akıllı kimse ölümü düşünen ve kaderin getirdiğine râzı olandır. Sevdği şeylere şükreden, sevmediği şeylere sabredendir. Şehvetlerinizi ve zevklerinizi düşündüğünüz kadar dinle ilgili hususları, ölümü ve sonrasını da tefekkür edin.

Allah-ü Teâlâ (CC) kismetlerin taksîmini bitirmiştir. Kısmette ne zerre miktârı bir artma, ne de zerre miktârı bir azalma olur. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Allah-ü Teâlâ (CC) yaratma, rızık ve ecel husûsunda işleri bitirmiştir; kıyâmete kadar olacaklar husûsunda kalem kurumuştur.*”¹²³ Taksim edilmiş şeyle meşgul olmayın. Böyle bir meşgûliyet oyun ve ahmaklıktır. Bütün işlerinizi O (CC) düzenlemiş ve belli olan vakitlerine göre yazmıştır. Nefis mücâhedeye râzı olmadığı müddetçe bu söylenenlere inanmaz. Mutmain olmadan önce hırsı ve inadı bırakmaz. Buna ancak dille, yâni kuru bir dâvâ olarak inanır.

Akıllı olun! Size söylediğim şeylerle süslenin. Takdir olunan, mukadder olan şeyleri taleple iştigâl etmeyin; onlar size zâten gelecek. Allah-ü Teâlâ'nın (CC) takdir ettiği ve yazdığı belli vakitte gelecek. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Bir kul: ‘Allah'ım*

¹²³ Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, hadîs no: 496.

(CC), *beni rızıklandırma!*’ dese dahi Allah-ü Teâlâ (CC) onu rızıklandırır.”¹²⁴ Sivrisineğin ısırması da Allah’tandır (CC), bakla da Allah’tan (CC) gelir. Bunların hiçbirisi mahluktan değildir.

Ey müşrik! Tevhîd nerede, sen neredesin?

Ey pis bulanık! Safâ nerede, sen neredesin?

Ey hoşnutsuz! Rızâ nerede, sen neredesin?

Ey halka şikâyetle bulunan! Sabır nerede, sen neredesin?

Senin bu dînin daha önce geçmiş olan sâlihlerin dîni değil!

Birisinin başkasını gördüğü halde “Allah, Allah” dediğini işittiğimde kupkuru kesiliyorum. **Ey Allah’ı (CC) zikreden kimse!** Sen O’nun (CC) yanındasın. O’nu (CC) başkasının yanında ne dilinle, ne de kalbinle zikret. Halktan O’nun (CC) kapısına kaç. Kalbinden dünyâyı, âhireti ve O’ndan (CC) gayrı her şeyi çıkar. Sonra kalp, sır ve mânâ dilinle O’nu (CC) zikret. Daha sonra da zâhir dilinle O’nu (CC) zikret.

Yazık sana! Ne de çok “Allah-ü Ekber” diyerek yalan söyleyeceksin? Halbuki senin indinde “ekber” (en büyük, en önemli) olan şey ekmek! Senin indinde ekber olan, katıklı ekmek ve et! Senin indinde ekber olan, yakınlarının zenginliği! Senin indinde ekber olan, sokağının bekçisi, şehrinin vâlisi! Senin indinde ekber olan, memleketin sultânı, idârecisi! İşte bütün bunlardan korkuyor ve bunlardan bir şeyler umuyorsun. Onlara yağcılık yapıyorsun. Onlardan saklanıyorsun. Elbisen seni örtüyor ama bütün kabahatlerin Rabbine (CC) açık ve seçik görünüyor. Önemli işlerinde onlara îtimat ediyorsun. Faydada ve zararda, atâda ve ihsanda hep onları görüyorsun. Bu konularda sizinle çekişecek, iddiâlaşacak olsaydım dinde iflas ederdim; ne müslümanlığınız kalırdı, ne mü’minliğiniz.

Uzaklık perde olur, yakınlık ise perdeyi çekip yırtar. Mukarreb her şeyi bilir, fakat gizler. Kendisinde galebe hâli olmadığı müddetçe gizli şeylerden bahsetmez. Kulları üzerine “Settâr” (örtücü) olan Allah-ü Teâlâ’yı (CC) tenzih ederim. Diğer kullarının ahvâlini (hallerini) “havâs” kullarına bildirip, sonra onları örtmeyi ve gizlemeyi emreden Allah-ü Teâlâ’yı (CC) tenzih ederim.

Ey cemâat! Gücünüz yettiğince dünyâ işlerini bırakın. Yakında ayrılacağınız şeylere rağbet etmeyin. Mü’min, elinden gelse yemek, içmek ve giyinmek gibi hususlarda bile zâhid olur; elinden gelse nefsinden, hevâ ve hevesinden soyunup sıyrılır: O Rabbinden (CC) başka hiçbir şeyi talep etmez. Mâlâyânî konuşmaktan dilinizi tutun. Rabbini (CC) zikretmeyi artırmaya bakın. Evlerinize girin, zarûret dışında, mecbur olmadıkça vayâ cemâatle namaz

¹²⁴ bak.: İsfahânî, *Hilyetü’l-evliyâ*, VII/90, (Beyrut-tsz).

kılmak, zikir meclisine katılmak gibi durumlar dışında dışarıya çıkmayın. Mesleğini evinde icrâ etme imkânı olanlar öyle yapsın.

Vah sana! İtaat etmediğin halde, Allah-ü Teâlâ'ya (CC) muhabbet dâvâsında bulunuyorsun! O'nun (CC) muhabbeti, emirlerine sarılıp nehiylerinden kaçtıktan, verdiği kanaatkâr, kaderine râzı olduktan sonra gerçekleşir. Ancak bunları yaptıktan sonra O'na (CC), verdiği nîmetler dolayısıyla muhabbet duyarsın. O'nu (CC) karşılıksız seversin. O'na iştîyak duyarsın. Muhib, Cenâb-ı Hakk'ı (CC) dili, uzuvları, kalbi ve sırrı ile zikreder. Muhib bu zikirde fânî olunca Cenâb-ı Hakk (CC) onunla halka karşı övünür, onu halktan seçip ayırır. O Hakk'ta (CC) hak olur. Kul gider, “Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın” olan kalır. Hem O'na (CC) muhabbet iddiâsında bulunuyorsun, hem de O'nu (CC) halka şikâyet ediyorsun! O'na (CC) muhabbet iddiânda yalancısın. O'nu (CC) bolluk hâlinde iken seven, darlık hâlinde O'ndan (CC) şikâyetle bulunmaz!

Fakirlik kokuşmuş, ham bir kalbe girdiği zaman onu ne îman ne de îkan eksiltebilir. Hoş, onun sohbetinde küfür de olur ya! Fakirlik ancak sabırlı, vera sâhibi mü'min için uygun olabilir. O nasıl sabırlı olmasın ki, dünyâ onun zindanıdır. Siz hiç zindanda olup da zindanda kalmayı isteyen kimse gördünüz mü? Mü'min dünyâdan çıkmak ister. Ondan kurtulmak ister. Onunla nefsi arasında düşmanlık vardır. Nefsinin aç, susuz, çıplak kalmasını, zelil olmasını arzu eder, tâ ki, nefis, itâatte ona yardımcı olsun. Dolayısıyla fakirlik mü'mine uygun düşer ve ve ona karşı ancak o sabırlı olabilir. Ey hurmacı! Hurmanı sakla ki, daha sonra bulabilesin.

Yazık sana! Beni istediğini iddiâ ediyorsun ama benden kaçırıyorsun! Daha böyle ne kadar zaman geçireceksin? Duvarı terbiye edebilir misin? İhlâssız amelleri ıslah edebilir misin? Yarım kalmış işleri, bâtını olmayan zâhiri, Hâlık tanımayan halkı, âhireti olmayan dünyâyı, ilimden yoksun ibâdet gayretlerini ıslah edebilir misin? Birçok âbid “ilmi” (hükmü) kazâ ve kaderi bilmeden, gece gündüz ibâdet ediyor, şerîatten habersizce hakîkatten bahsediyor da zındıklaşıyor! Bundan dolayı denmiştir ki: “Şerîatin şâhitlik etmediği her hakîkat zındıklıktır.” Bu sözün esâsı, temeli bu “Kelâm”ın (Kur’ân’ın) hükümlerini yerine getirmektir. Binâ ancak o zaman kurulabilir.

İstiğfârı ve tevbeyi çokça yapın! Bu ikisi, hem dünyâ, hem de âhiret işlerinin iki büyük aslıdır. Bundan dolayıdır ki, Nûh (AS) kavmine istiğfâr etmelerini emretti, bunun karşılığında da onlara “mağfireti” (bağışlanmayı) ve dünyânın onların emirleri altına, hizmetlerine verilmesini vaad etti. O (AS) kavmine şöyle demişti: **“Ey kavmim! Rabbinize (CC) tevbe edin. O (CC) “Gaffâr”dır (çok çok bağışlayıcıdır). Gökten size bol bol yağmur yağdırır.**

Mal mülk ve çocuklarla sizi destekler. Size “cennetler” (bahçeler) ve nehirler verir.”¹²⁵

Günahlarınızdan tevbe edin. Koştuğunuz şirklerden vazgeçerseniz, O (CC) sizi dünyevî ve uhrevî bütün muratlarınıza erdirir.

Babanız Âdem (AS)’ın günâha düştüğü gibi siz de günâha düştünüz; o halde O’nun (AS) tevbe ettiği gibi siz de tevbe edin. O (AS) ve zevcesi Havvâ (AS) Rablerinin (CC) yemelerini yasakladığı ağacın meyvesini yediklerinde, cezâları O’ndan (CC) uzak kalma oldu. Onlara bahşettiği ikram elbiselerini onların üzerinden soydu aldı; onları çıplak bıraktı. Onlar cennet ağaçlarının yapraklarından kendilerine örtü yaptılar. Fakat yapraklar kuruyup döküldü, yine çıplak kaldılar. Sonra yeryüzüne indirildiler, kovuldular. İşte bütün bunlar günahın ve muhâlefetin getirdiği felâketler sebebiyle oldu. Günah oku onların bedenlerine battı ve onları uzaklara düşürdü. Allah-ü Teâlâ (CC) onlara tevbe ve istiğfârı telkin ve ilham etti. Bunun üzerine tevbe ve istiğfâr ettiler. Allah-ü Teâlâ (CC) da onların tevbesini kabul etti ve onları bağışladı.

Bana düşmanlık eden de, bana muhabbet besleyen de benim nazarımda birdir. Benim için yeryüzünde ne bir dost, ne de bir düşman kalmıştır. İşte bu durum ancak tevhîd sapasağlam olduğunda ve halkı acziyet nazarıyla gördüğünde olur. Ancak yine de Allah-ü Teâlâ’ya (CC) karşı takvâ sâhibi olan kimse benim dostum ve ahibim, O’na (CC) âsî olan kimse de benim düşmanımdır. Bu îmanımın dostudur, o da îmanımın düşmanıdır.

Allah’ım (CC)! Beni bu hâle ehil kıl. Beni bu halde ve bu hâli de bende sâbit-kadem kıl. Bu hâli bana bir mevhibe ve bağış kıl, onu benim için iğreti ve geçici bir durum yapma. Sen biliyorsun ki, ben Senin dîninin ve irâdenin ipini eğiriyorum. Ben sâdece Senin rızân için Muhammedîlere, sırf Senin rızânı umarak Senden başka her şeyden yüzçevirmiş zâhidlere hizmet ediyorum. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹²⁵ Nûh S. A.10-12.

32.Sohbet İNFAK-MÛCAHEDE

Yazıklar olsun sana ey zengin! Zenginliğin şükrünün sâdece “el-hamdü lillâhi Rabbi’l-âlemîn” demek olduğunu zannetme. Zenginliğin şükrü fakirlere ondan haklarını dağıtman ve farz olan zekatı fakirlere ödemendir. Sonra mümkün olduğunca yine onlara yardım et. Malından onlara karşılıksız ve minnetsiz bir şekilde dağıt; çünkü minnet kalplere eziyet verir ve iyiliği kirletir. Fakirlerin çoğu fakirlik ateşine katlanır, fakat minnete tahammül edemez. Vereceksen minnetsiz bir şekilde ver, aksi halde verme. Allah-ü Teâlâ’nın (CC): “**Ey îman edenler! Sadakalarınızı minnet ve eziyet ile bâtil (geçersiz) hâle getirmeyin**”¹²⁶ buyruğunu işitmedin mi? Sadakanın bâtil hâle gelmesi demek, onda sevâbın kalmaması demektir. Minnet altında bırakan kişi malını da, sevâbını da kaybeder. Kalbini karartır. Zîrâ minnet şirktir. Mü’min verir ve minnet altında bırakmaz. Aksine, başkalarına vermeyi kendisine nasip ettiği için Allah’a (CC) şükreder. Hakîkatte verenin kendisi değil, Allah-ü Teâlâ (CC) olduğuna inanır. İnanır ki, Allah-ü Teâlâ (CC) “Vâhid”dir (birtektir), şerîki ve ortağı yoktur. O’ndan (CC) alır ve verir. İnanır ki, elindeki malı mülkü kendisine veren O’dur (CC); kendisi de O’ndan (CC) alan ve başkalarına dağıtan bir vâsıtaadır.

Ey zenginler! Ey bolluk içindekiler! Zenginliğiniz sizi aldatmasın. Şımarmayın ve zenginliğinizle fakirlere karşı kibirlenmeyin. Aksi takdirde bu sizin fakirliğe düşme sebebiniz olur. Ve sizler ey gençler! Gençliğiniz, güç ve kuvvetiniz sizi aldatmasın. Gençliğiniz Rabbinize (CC) karşı günah işlemenize desteğiniz olmasın. Günahlar sizin “din bedeni”niz için birer oktur. Günahlar sizin “din etleri”nizi, sağlığını ve zenginliğinizi yeyip bitiren vahşî hayvanlardır. Ne güzel demişler:

Bir nîmet içindeysen, onu koruyup gözet,

Zîrâ günahlar sebebiyle kaybolur nîmet.

Benim yanımda hüsn-i zanla ve töhmeti bırakmış bir şekilde bulunun. Evinize döndüğünüzde de bu sözü hatırlayın ve unutmayın. Ölümü ve sonrasını tezekkür edin. Geceyi ibâdetle geçirin ve kalbinizle Rabbinizin (CC) huzûruna durun. Oruç tutun, zîrâ oruç kalbin nûrudur; özellikle iftarınız helâl lokma ile olursa. Bir şey vermedikçe bir şeye kavuşamazsınız. İlim ve hikmet erbâbı nîmeti terketmeden nîmete kavuşulamayacağı husûsunda hemfikirdirler.

¹²⁶ Bakara S. A.264.

Sâlih bir kimsenin kırk sene boyunca sâdece secde hâlinde iken uyuduğu, secdesinin (seccâdesinin) onun yatağı, yorgani ve yastığı olduğu anlatılır. İşte bu, dünyâyâ karşı “zâhid” (isteksiz), âhirete karşı “râgıp” (istekli) olanın, ölümden ve hesaptan korkanın, halka ve onların elindekine karşı zâhid ve Hâlık’a (CC) karşı râgıp olanın, Hakk’ın (CC) indinde olanı takdir edenin, O’na (CC) ibâdeti bilen ve O’nun (CC) uğrunda nefsiyle mücâhede edenin hâlidir. Allah-ü Teâlâ’yı (CC) tanıyan O’nu (CC) sever. O’nu (CC) seven O’na (CC) muvâfakat gösterir.

Ey oğul! Bu dünyâyı ne yapacaksın? Ona yönelirsen onunla meşgul olursun, sırt çevirirsen onu özlersin; ondan aç kalırsan zayıflarsın, doyarsan ağırlaşır. Sizden onunla en iyi olanınıza bile hastalıklar, dertler, gamlar ve sıkıntılar gelir. Allah-ü Teâlâ’ya (CC) itâat yolunda harcamanın dışında dünyâda hayır yoktur.

Nefis câhildir; onu eğitin. O kötü edeplidir; ona edep öğretin. Dert ile devâyı, helâl ile haramı, kendisine faydalı olanla zararlı olanı ayırt edemez. Rabbi (CC) ile çekişmekten geri durmaz. Ona şehvet ve zevkten bir lokma bile yedirmeyin. Ona hakkı olan kuru ekmeğin dışında bir şey vermeyin, yâni devamlı vermeyin. Buna râzı olduğu zaman ona dağlardaki otlardan yedin; böylece o ekmeği her şeyiyle kabullensin ve ona gönül hoşnutluğu ile dönsün. Eğer râzı olur ve sükûnete ererse şerri gitmiştir; rızık, kısmeti ona verilir. Zîrâ size Rabbinizden (CC) ferman gelmiştir: **“Nefislerinizi öldürmeyin; Allah (CC) size karşı merhametlidir.”**¹²⁷ İşte o zaman o nefse şöyle denir: **“Ey ‘mutmain’ (huzura ermiş) nefis! Râzı olmuş ve râzı olunmuş olarak Rabbine (CC) dön.”**¹²⁸ Böyle olan bir kimseye kısmeti iâde edilir. “İlim” (kader) ona nasîbinden istifâde etmesini emreder. Kısmeti ona kesilmeksizin verilir. İşte o zaman nîmetlere karışması ona zarar vermez. Bu faydalanma onun için sadrında (iç dünyâsında) bir “inşirâha” (iç rahatlamasına), kalbinin aydınlanmasına ve safâ bulmasına vesîle olur. O, doktorun kendisini yemekten koruyup, âfiyet buluncaya kadar faydalı gıdâ ve içeceklerle beslediği hasta gibi olur. Hasta iyileştikten sonra doktor ona çeşit çeşit yemekler yemesini söyler, onu bir yemekten diğer yemeğe gönderir. O zaman yediği yemekler onun için devâ olur ve bedenini kuvvetlendirir. İşte bunun gibi, bu zâhid işin sonunda kısmeti olan nîmetlerden istifâde ettiğinde, bu onun dîni için bir âfiyet, bir sıhhat ve kalbinde ve sırrında bir nur olur.

¹²⁷ Nisâ S. A.29.

¹²⁸ Fecr S. A.27-28.

Allah'ım (CC)! Bizi senden başka her şeye karşı zâhid ve her hâlinde sana karşı istekli olanlardan eyle. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

33.Sohbet ÖLÜME HAZIRLIK

Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Allah (CC) katında din İslâm’dır.**”¹²⁹ İslâm’ın yâni “islâm” kelimesinin hakîkatı “istislâm”dır (teslim olmak ve teslimiyettir). Önce “İslâm’ı (İslâm Dînini) kabul edin, sonra da istislâmı (teslîmiyeti) nefislerinizde gerçekleştirin. Dışınızı İslâm ile, içinizi de “istislâm” (teslîmiyet) ile temizleyin. Kendinizi Rabbinize (CC) teslim edin. O’nun (CC) tedbîrine ve takdîrine râzı olun. Bırakın, hakkınızda O’nun (CC) takdîri hüküm versin. Kaderin getirdiği her şeyi makbul karşılayın. Rabbiniz (CC) sizi sizden daha iyi bilir. “Müdebbir” (her şeyi idâre ve takdîr eden) ve “Hâkim” (hüküm ve hikmet sâhibi) olarak O’ndan (CC) râzı olun. Yakın bir dost olarak O’nun (CC) Kelâm’ından (Kur’ân’dan) râzı olun. O’nun (CC) emirlerini de, yasaklarını da “kabul eli”yle karşılayın. O’nun (CC) dînini bütün kalbinizle karşılayın. Kendinize o dîni şiar ve örtü edinin.

Ölüm gelmeden önce, Allah’tan (CC) dönüşün mümkün olmadığı o gün, yâni kıyâmet günü gelmeden önce hayâtınızı ganîmet bilin. Emellerinizi kısaltın. Çünkü felah bulan kimse, ancak emelini kısaltmak sûretiyle felah bulmuştur. Dünyâyâ karşı hırsınızı azaltın. Harîs olmasanız bile kismetleriniz size gelecektir. Bu dünyâdan, nasiplerinizi elde etmeden ayrılmayacaksınız.

Vah sana! Hevesi kov. Ölümün elinden kurtuluş yok. Nereye gidersen git, nereye dönersen dön, o senin önünde ve etrâfında. Kıyâmetten kurtulamazsın. Ölüm günün senin hakkında özel bir kıyâmettir. Kıyâmet günü de hem senin için, hem de senin dışındakiler için genel bir kıyâmettir. İlk kıyâmet ikinci kıyâmeti getirir: O zaman ölüm meleğini görürsün; sana güler yüzle, mütebessim bir çehreyle gelir. Yanındakiler de öyledir. Sana selam verirler. Tıpkı enbiyânın, şühedânın ve sâlihlerin ruhlarını aldığı gibi senin rûhunu da yumuşaklıkla alır. Kıyâmet gününün senin hakkında hayırlı geçeceğini müjdeler. İlk gün ikinci günü getirir: Eğer hayır görürsen hayırdır; şer görürsen şerdir.

Ölüm meleği Mûsâ (AS)’a geldi, elinde bir elma vardı. Elmayı Mûsâ (AS)’a koklattı. Bu koklama esnâsında O’nun (AS) rûhunu aldı. Hepsi böyledir: Allah (CC) katında derecesi yüksek olanın rûhu en kolay ve en güzel bir sûrette alınır.

Ey cemâat! Ölmeden önce nefislerinizden ve irâdelerinizden ölün. Ölümü çokça zikredin ve gelmeden önce ona hazırlanın. Ölmeden önce ölürseniz, ölüm size kolaylaşır. Ona karşı ne bir ağırlık olur, ne de bir endişe. Ölüm ve kıyâmet günü mutlakâ gelecektir. Onları bekleyin. Bu iki gün husûsunda Allah’tan (CC) bir kaçış yolu yoktur. Akıllı olun! Ben sizde ne kalp görüyorum, ne de kalplerinizde bir mârifet!

¹²⁹ Âl-i İmrân S. A.19.

Yazık sana! Zâhidlik iddiâsında bulunuyorsun, zâhidlerin elbisesini giyiniyorsun, ama dünyânın çocukları (kulları) olan zenginlerin ve yöneticilerin kapısına da gidiyorsun! Nefsine dönüyorsun ve dünyâyı talep ediyorsun! Onda olanı istiyorsun! Hz. Peygamber’in (SAV): “*Bir çukurun etrâfında dolanan kimse oraya düşebilir*”¹³⁰ buyurduğunu işitmedin mi?

Dünyâ ile meşgul olmak, Allah (CC) yoluna düşmüş kimselerin yolunu keser bitirir; onları büyüler, akıllarını başlarından alır. Bu genel bir kâidedir; Allah’ın (CC) dilediği müstesnâdır. Çok az kimse vardır ki, Allah-ü Teâlâ (CC) onların kalplerine ve işlerine sâhip çıkar, onları halvetlerinde ve celvetlerinde muhâfaza eder. Kudret eliyle onların yiyeceklerini, içeceklerini ve giyeceklerini tertemiz eder.

Sûfiler, Resûl’ün (SAV) getirdiği ile amel etmişlerdir; böylece Resûl (SAV) onlardan râzı olmuş, onlara sâhip çıkmış ve onları sevmiştir. “Ev almadan önce komşu al!” “Yol’a girmeden önce yoldaş edin.” Bu komşu ancak Allah-ü Teâlâ’ya (CC) yakınlıktır, mârifetullahtır, îmandır, O’na (CC) tevekkül etmektir, O’nun vaadine bağlanmaktır. Sûfilerin kalpleri işe vâkıf olduklarından dolayı onlar, dünyâdan da, âhiretten de uzaklaşmışlardır. Diğer şeylerden hep uzakta durmuşlardır.

Ey gâfiller! Size açıkladığım bu hususlara ancak amel ile, bâzan beden ve bâzan da kalp ile, bâzan kalp bâzan fiil ile amele dalmak sûretiyle, yâni bâzan konuşma bâzan susma, bâzan amel bâzan talebi terk etmek metotlarıyla ulaşılabilir. Amel ve utanma ile ulaşılabilir. Kalp gözünün amelini görmemesi, onun amelleri görmeye karşı bir süre kapatılması yoluyla olur. Bu tamam olunca Allah-ü Teâlâ (CC) tarafından bir hareket gelir ve ona şöyle seslenilir: “Hareket et ve yürü! Gözlerini aç. Baş gözlerinle de kalp gözlerinle de bak.” Allah-ü Teâlâ’dan (CC) gelen şey ancak O’nun (CC) kudret eliyle gelir.

Sûfiler dâimâ alçak gönüllü ve mütevâzi davranırlar. Bu davranışı hiç elden bırakmazlar. Bunu da sırf Allah (CC) rızâsı için yaparlar. Mü’min, elindekini çıkarmak ve “îsâr”¹³¹ etmek için didinir durur. Çünkü o ihtiyaç ânında onu bulacağını bilir. Vera sâhibidir ve bulduğu her şeyi tertemiz yapmaktan geri durmaz. Aslını ve teferruatını bildiği “bir şey” bulmak için o her şeyi terkeder. Babasından ve annesinden kendisine mîras olarak kalan elindeki her şeyi çıkarmak için çalışır. “Belki onlar bu malı vera yoluyla kazanmamışlardır” diyerek, elindeki mîrası fakirlere ve düşkünlere dağıtır.

¹³⁰ Buhârî, *es-Sahîh*, “Îmân” hadîs no: 52.

¹³¹ “îsâr”: Kişinin ihtiyacı olmasına rağmen, elindekini başka birisine infak etmek demektir.

Allah'ım (CC)! Bize doğru yolu ilham et. Sevdiğin ve râzı olduğun ameli işlemeye bizi muvaffak kıl. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

34.Sohbet MUHABBET-MARİFET (CENABI HAKKI TANIMAK)

Ey “irâde” (mürîdlik, Hakk’ı CC. isteme) iddiâsında bulunan! İrâden düzgün değil. Sana murâdından gelen şeye “benim” ve “benim malım” diyorsun. Muhibbin mahbûbuna izâfetle ne bir malı, ne bir maksadı, ne bir hazînesi, ne de bir evi olur. Her şeyi murâdı ve mahbûbu içindir. Seven sevdiğinin kuludur, onun elinde zelildir. Kulun mâlik olduğu her şey Mevlâ’sınıdır (CC).

Sevenin sevdiğine teslimiyeti tam olunca, seven sevdiğinden teslim aldığı her şeyi ona geri verir. Teslim aldığı her şeyi ona bırakır. İş değişir! Köle hür olur. Zelil aziz olur. Uzak yakın olur. Seven sevilen olur. Mecnûn Leylâ’ya olan muhabbetinde sabredince, muhabbet tersine dönmüş, Leylâ Mecnun, Mecnun da Leylâ olmuştur. Allah-ü Teâlâ’ya (CC) muhabbetinde sabırlı ve sâdık olan kimse, üzerine gelen oklar sebebiyle O’nun (CC) kapısından kaçmaz. Kendisine gelen okları kalbinin göğsü ile karşılar. Böyle davranırsa mahbûb olur, murâd olur, matlûb olur. Bu zevki tadan mârifete ulaşmış demektir. Bu anlatılabilecek bir şey değildir. Bu halkın anlayabileceğinin dışında bir şeydir. Bunu çok çok az kimse dışında anlayan olmaz. Onlar halkın anlayışı en kuvvetli olanlarıdır. Halkın ilminin ötesinde bir ilme sâhiptir onlar. Hakîkatî bir göz kırpmasıyla, en küçük bir işâretle anlayabilirler. Kendilerinden istenene dönerler, onunla edeplenirler ve onu öğrenirler.

Ey cemâat! İman elbisesini giyin ve nefislerinize mücâhede sopasıyla vurun. Onu îman hocasına, öğretmenine teslim edin. O eğitilmemiş, kötü bir kısraktır. Nefisleriniz eğitimsizdir. O kibir ve büyüklenme doludur. Hak yolunda değildir. “Ben” “benim” ve “benimle”den başka bir şey bilmez. Bu yolun tamâmı mahv ve yokluktur. Başlangıçta îman zayıf olduğu için “Lâ ilâhe ilAllah” (Allah’tan CC. başka ilah yoktur) denir. Nihâyette, îman kuvvetlendiği zaman ise “Lâ ilâhe illâ ente” (Senden başka ilah yoktur) denir. Çünkü O’na (CC) hâzır ve şâhid olarak hitap edilir. Bu bâtınî bir durumdur. Sır içinde bir sırdır. Nefes içinde bir nefestir. Bundan dolayıdır ki, Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Sizin şu günlerinizde Allah-ü Teâlâ’nın (CC) nefesleri, solukları vardır; dikkat edin, O’nun (CC) nefeslerine taarruz etmeyiniz!*”¹³²

Ey münâfık! Söylediğimi anlamamayı hakediyorsun; çünkü sen benim söylediklerimi yalanlıyorsun! Eğer söylediklerimi akletmek ve anlamak istiyorsan, münâfıklığından tevbe et, amelinde ihlaslı ol, dünyâya ve Mevlâ’nın (CC) dışındaki her şeye karşı zâhid ol. Bu işin başlangıcı “Lâ ilâhe illAllah Muhammedün resûlullâh”tır. Sonu ise taş ve çamurun kişinin nararında eşit olmasıdır. Taş ile halkın sevgilisi olan altını ve paralarını kasedediyorum.

¹³² Beyhakî, *Kitâbü’z-zühdi’l-kebîr*, hadîs no: 733, (Kuveyt-1983).

Allah'ın (CC) ismi ile ayağa kalk ve azmet. Ben senin için ne bidâyet, ne de nihâyet görüyorum. “Lâ ilâhe illAllah Muhammedün Resûlullâh”ı gerçekleştirememişsin. Onun şartlarını da yerine getirememişsin. “Havâs” (özel kullar) ile berâber de değilsin ki, senin gözünde taş ile çamur bir olsun. O halde sen nesin? Biz seni nasıl anıp sayalım? Senin ne evvelin var, ne âhirin var! Benden seni sende olmayan şeylerle övmemi istiyorsun ki, nefsin şımarsın, benden râzı olasın ve bana hediyeler getiresin! Sana “kerâmet” (ikram) yok! Ben hakîkati söylerim ve kınayanın kınamasından da korkmam. Ben halk ile Hâlık (CC) arasında, amel edenle etmeyen arasında, güçlü ve kuvvetli duranla durmayan arasında “kerru ferr” (savaş oyunları) içerisindeyim, savaş taktikleri ile davranmaktayım. Sen câhilsin. Bana senden yana bir şey yok. Bana düşmanlığa kalkarsan helâk olursun. Bilmediğine düşman olanlardan olma. Bana karşı câhil oldun ve bu sebeple bana düşmanlık ettin. Hakkımda hiçbir fikrin yok, düşmanlığının sebebini de bilmiyorsun.

Ey oğul! Allah-ü Teâlâ (CC) eğer sana bir zarar dokundurur veyâ bir musîbet verirse, onu yine O’ndan (CC) başka giderecek başka biri yoktur. O halde niçin senin gibi âciz birine gidip de: “Şu içine düştüğüm belâyı benden gider” diyorsun? Bunu O’ndan (CC) başka giderecek kimse yoktur! Eğer mal kaybedersen veyâ aç kalırsan veyâ arkadaşlarından dostlarından uzak kalırsan, kimse sana bir lokma veyâ bir zerre bir şey vermezse ve dünyâ da bütün genişliğine rağmen sana dar gelirse, işte o zaman bütün kalbinle herşeyden kesil; zîrâ bunların hepsi Allah-ü Teâlâ’dandır (CC) ve bu musîbetlerin hiçbirini, O’ndan (CC) başka izâle edecek kimse yoktur. Onu ancak oraya koyan kaldırır. Onu kim atmışsa kaldıracak da ancak odur. Bu elbiseyi senin üzerinden çıkaracak olan, onu sana giydirendir.

Akıllı olun! Halkı ve sebepleri şirk koşmayın. Bir tek Rab edinin, birçok değil. Bir şeyi kişinin emrine veren de, başına musallat eden de, hâkim olan da, ferman veren de, fâil olan da ancak O’dur (CC). O’nun (CC) kaderi, takdîri elinde hastalık olduğu halde gelir ve senin âfiyet kapını çalar! Elinde sıkıntı, darlık olduğu halde gelir ve senin bolluk kapını çalar! O’nun (CC) takdîri elinde gam ve hüzn olduğu halde gelir ve senin ferahlık kapını çalar! O’nun (CC) takdîri elinde korku olduğu halde gelir ve senin güven kapını çalar! Bütün bunlar O’ndandır (CC) ve bunları O’ndan (CC) başkası da gideremez.

Dünyâ mü’minin zindanıdır; eğer mü’min ondan kesilir, ayakları gideceği yere varırsa, mârifete ulaşırsa, o zaman zindanın duvarı yıkılır ve önünde kapılar açılır. Kalbi palazlanır. Rabbinin (CC) ilim semâsında uçar. Oradaki ruhlara katılır. Bu sizin anlayabileceğiniz bir şey değildir. Sûfîler dünyâda oldukları halde, onların kalpleri ve ruhları, tıpkı şehitlerin cennette yemek yedikleri gibi, Rablerinin (CC) fazl ve ikram sofrasında yemek

yer. İşte bu durumda onların halka ihtiyaçları kalkar. Bu duruma ulaşan kimse “kalp meliği” olur. Onlar dünyâda da, âhirette de meliktirler. Dünyâda da, âhirette de reistirler.

Ey câhil! Ey dinarın ve dirhemin münâfığı! Ey halkın övmesi ve yüceltmesi ile şımaran! Sen övgünün, yüceltmenin ve bağışın kulusun. Eğer kalbin olsaydı hâline ağlardın.

“İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn.”¹³³ Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm. Allah’ım (CC)! Sana kulluğu hakkıyla yerine getirme rızkıyla bizi rızıklandır. Seni talep etmede sadâkatle bizi rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹³³ “Muhakkakki, biz Allah’tan (CC) geldik ve yine O’na (CC) döneceğiz.” (Bakara S. A.156)

35.Sohbet ZÜHD-DÜNYAYA DEĞER VERMEMEK

Sâdık kişi için geri yoktur, o geriye bakmaz; ilerlemekten, ileri gitmekten geri durmaz. Onun göğsü vardır ama sırtı yoktur. Talebinde sâdık olmaktan geri durmaz, böylece, onun zerresi dağ, damlası deniz, azı çok, lambaları güneş ve kabuğu öz olur.

Sâdık birini ele geçirirsen ona yapış. Yanında senin derdinin devâsı bulunan kişiyi ele geçirirsen ona yapış. Seni suyun kaynağına götüren kişiyi ele geçirirsen ona yapış. Kaybettiğin şeye seni götüren kişiyi ele geçirirsen ona yapış. Onları bilmemeyi, tanımamayı hakediyorsunuz. Bilenler ise çok çok az. Kabuk çok, oysa öz az. Kabuk çöplüklerde olur, oysa öz pâdişahların hazînelerinde bulunur.

Dünyâ, şehvet ve lezzetlerle dolu olan her kalp kabuktur. O ancak ateşte işe yarar. Kalbinde mahlûkattan bir şeyler olduğu müddetçe cezâlandırılacağını bil! Zîrâ, Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Ben cinleri ve insanları ancak Bana ibâdet etsinler diye yarattım. Onlardan ne bir rızık istiyorum, ne de Beni doyurmalarını. Muhakkakki, Allah (CC) rezzâktır, güç ve kuvvet sâhibidir.”**¹³⁴ Sizin çoğunuz perdelisiniz; Müslüman olduğunuzu iddiâ ediyorsunuz fakat hakîkat husûsunda hiçbir şeye sâhip değilsiniz.

Yazık size! “Müslüman” ismi size onun şartları ile amel etmedikçe hiçbir fayda vermez. Böyle kimselerin “zâhir”i (dışı) vardır ama “bâtın”ı (içi, özü) yoktur. Amelleriniz size hiçbir şey katmıyor. Zâhirin mihrapta, bâtının ise riyâ ve münâfıklık yapıyor. Zâhirin dindar, bâtının ise haramlarla dolu. Evinde dostun bekliyor! Şerîat zâhiren senden cezâyı düşürüyor; çünkü senden zâhiren ona aykırı bir şey zuhur etmiyor. İlim ise bâtinen, onun üzerine ölüm ve cezâlandırılma hükmünü vuruyor. İyi düşün! Bugün cezâdan kurtuldun, ama yarın kim kurtaracak? İyi düşün! Hüküm erbâbı nazarında gizlendin ama, O’nun (CC) nûru ile bakan ve halkı taşıdıkları işâretlere göre tanıyan “ilim erbâbı” katında nasıl gizleneceksin? Avam katında sen namaz kılan, oruç tutan, itâatte bulunan, tezkiye olan, hacca giden, veraya önem veren, müttakî ve zâhid birisin; “ilim ehli” indinde ise münâfık, deccal ve cehennemlik birisin!

Onların yanına gidersen din evinin harap olduğunu ve yüzündeki nifak alâmetlerini görürler. Seni sîmandan tanırlar, fakat konuşmazlar. Cenâb-ı Hakk’a (CC) kurbiyet mührü onların ağızlarındadır; O’nun (CC) günahları örtme, gizleme sıfatı ve O’nun (CC) “setr” (örtü) eli onların dillerini tutar; kerem, cömertlik ve yumuşaklık dilleri onları konuşmaktan engeller. Eğer böyle olmasaydı örtüleriniz yırtılırdı. **Ey münâfıklar!** İslâm’ı hakkıyla yerine getirin ki, îman da, îkan da, mârifet de, münâcât da size gelsin, hitâp ve konuşma gelsin.

¹³⁴ Zâriyât S. A.56-58.

Akıllı olun! Mânâsı olmayan kabuklarla yetinmeyin. Amel işleyin ve ihlaslı olun ki, kurtulasınız. İlmiyle âmil olan âlimlere hizmet edin. Hizmet eden hizmet görür. Tevâzu gösteren yücelik bulur. Hizmet et ki, efendi olasın. Duymadın mı?: “*Topluma hizmet eden onların efendisidir.*”¹³⁵

Sen nefsine, eşine, çoluk-çocuğuna güzel hizmet ediyorsun ama malını fakirlerden gizliyorsun; malını hevâ ve hevesin ve hîleli maksatların uğrunda harcıyorsun. Yakında haberini alırsın! Sen Rabbinden (CC) korktuğundan çok, sokağının bekçisinden, bölgenin yöneticisinden korkuyorsun. Onlara hediyeler veriyorsun. Çünkü onlar evinin harâplığına ve rezilliklerine muttalîler. Yakında malın bitecek. O kötü arkadaşların seni terkedecek. Bekçi ve yönetici, hediyeler kesildiği için senin kirli çamaşırlarını ortaya dökecekler. Sen O’nun (CC) nîmetlerini O’na (CC) karşı isyanlarda kullanırken, Allah-ü Teâlâ (CC) seni nasıl kutlar! Yakında sen dileneceksin, senden dilenilmeyecek! Kalacağın yer de çöplükler ve pislik yerler olacak. Ve kimbilir, belki de sen bu hal üzere iken ölüm sana gelecek ve ıztıraptan ıztıraba düşeceksin...

Akıllı ol ve Allah’tan (CC) utan! Dünyâ fânîdir, ama âhiret bâkîdir. Dünyevî istekler arzular devam etmez, uhrevî istekler ise sürekli. Mü’min âhiret karşılığında dünyâyı, Hâlık (CC) karşılığında halkı satar. Sûfîlerden bâzıları vardır ki, Allah-ü Teâlâ (CC) ile halktan ve yeryüzündeki her şeyden müstağnî olup, onlara muhtaçlığı gidince, Hâlık’a (CC) dönmesi ve halktan birşeyler istemesi, bir şeyler dilenmesi için, geçim ve maîşet temini derdi ona geri verilir. Onun halktan istemesi halka rahmet olur. Onun fakirliği zâhirdedir. Bâtında ise o zengindir. Onun zenginliği gizli, fakirliği açık olur. O, onlar üzerinde istediği gibi galebe eder, hâkim olur da onlar edeplerini bozmadan sükûnet içinde dururlar.

Onları ilk terbiye eden Kitap ve Sünnettir. Onlarla amel ederler ve müttakî olurlar. Sonra onları Hz. Peygamber (SAV) terbiye eder. Rüyâlarında onlara şöyle der: “Şunu şunu yapın, şunu şunu yapmayın...” Sonra Rablerini (CC) rüyâlarında görürler. Onlara çeşitli emirler verir, çeşitli nehiylerde bulunur. Bir dereceden diğer bir dereceye, bir kitaptan diğer bir kitaba, bir âleminden diğer bir âleme, bir zikirden diğer bir zikire sürekli yükselir giderler.

Mü’minin gözünde halk bir tek şahıs gibidir. Bu şahıs ise hasta, âciz, fakir, kendine zerre kadar bir fayda çelbedemeyen, bir zararı defedemeyen, kendine ters davranana buğzeden, kendine uyandan hoşlanan biridir. Mü’min ise buğzunda da, muhabbetinde de Rabbine (CC) muvâfakat eder. Halkı, kendisine bir şeyler verdikleri için sevmediği gibi, bir şey vermediklerinde de onlara buğzetmez. Muhabbetini de, buğzunu da hevâ ve hevesi uğruna

¹³⁵ bak.: Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, I/409-410 (no: 1513).

yapmaz. O sonsuza kadar nefsinden ayrılmıştır; ona ancak Rabbine (CC) itâati durumunda muvâfakat gösterir. Dünyâ onun kalbinden uzaklaşmıştır. O, Rabbinin (CC) dînini yerine getirmekten, onu gözetmekten ve ona yardım etmekten aslâ geri durmaz.

Yazık sana! Zâhid olan kalptir, ceset değil. Ey zâhiri ile zâhidlik taslayan! Zühdün merduttur (reddedilmiştir). Çünkü sen sarığını, gömleğini sakladın, altınını yerin altına gizledin ve derviş elbisesi giydin; bütün pislikleri topladın... Eğer tevbe etmezsen Allah (CC) senin derini yüzün, boynunu vursun. Bir dükkân açtın, orada nifak satıyorsun! Eğer O’ndan (CC) önce kendin o dükkânı yıkmazsan, Allah (CC) o dükkânı başına yıksın da altında seni helâk etsin. Tevbe et ve zünnârı (küfür alâmeti kuşağı) kes.

Vah sana! Mü’minin zühdü kalbindedir. Rabbine (CC) olan kurbiyeti sırrındadır. Dünyâ ve âhiret ise onun kapısında ve kasasındadır, kalbinde değil! Onun kalbi Mevlâ’sından (CC) başka her şeyden boştur. Rabbinden (CC) başkası onun kalbine nasıl girsin ki, orayı tamâmen O (CC), O’nun (CC) zikri ve O’nun (CC) kurbiyeti doldurmuştur. Kalbi, Mevlâ’sının (CC) rızâsı uğruna her şeye vedâ etmiştir, o kırıktır. Hoş Rabbi (CC) dâimâ onun yanındadır ya! Zîrâ O (CC) şöyle buyurmuştur: “*Ben kalpleri benim için kırılmış olanların yanındayım.*”¹³⁶ Onların nefisleri dünyâyı terketmek sûretiyle ve kalpleri de Mevlâ’larının (CC) rızâsı uğruna kırılmıştır. İşte onlar inkisârı, kalp kırıklığını hakkıyla yerine getirince, O (CC) onların yanında olur, kırıklıklarını düzeltir. Onları tedâvi eden tabiptir, onlara gelen. İşte nîmet budur! Ne dünyâ, ne de âhiret nîmeti nîmet değildir.

Sûfiler hastadırlar; tâbipleri ise yanlarındadır. Onlar tabiplerinin huzûrındadır. O’nun (CC) kerem ve lutuf hücrelerinde uyku hâlinedirler. Onları iyilik, yumuşaklık ve merhamet eliyle döndürür. Felâha vereni görmeyen felah bulamaz. Sûfilerle berâber oturun, onların konuşmalarını ve sohbetlerini dünyâ için değil, Allah (CC) rızâsı için dinleyin ki, ondan yararlanasınız.

İlim öğrenin! Zîrâ ilimde çok büyük hayır vardır. İlim öğrenin ve amel edin. Böylece, ilimden istifâde edersiniz. İlim kılıç, amel el gibidir. El olmadan kılıç kesmez. Kılıç olmadan da el kesmez. Zâhiren ilim öğrenin ve bâtınen ihlaslı olun. İhlas olmadan zerre kadar sevap kazanamazsınız.

Kur’ân’ı dinleyin ve onunla amel edin. Onu Cenâb-ı Hakk (CC) kendisine ulaşasınız diye indirmiştir. Kur’ân’ın iki yönü vardır: O’nun (CC) elinde olan tarafı, bizim elimizde olan tarafı. Eğer onunla amel ederseniz kalpleriniz Cenâb-ı Hakk’a (CC) yükselir. Ve daha dünyâda iken, âhiretten önce kalpleriniz O’nun (CC) kurbiyet evine girer. Eğer O’na (CC)

¹³⁶ Zebîdî, *İthâfü’s-sâde*, VI/290.

vâsıl olmak istiyorsan dünyâyâ ve halka karşı zâhid ol. Nefsine, evine, malına, isteklerine, arzularına, halkın övgüsünden ve yüceltmesinden hoşlanmaya, sana teveccüh göstermelerine karşı zâhid ol. Eğer bunu gerçekleştirebilirsen onlara muhtaçlığın gider. Bütün sıkıntın kalkar. Bâtının ve halvetin mâmur olur. Kalbin ve sırrın aydınlanır. Nefsin mutmain olur. İşte bütün bunlar Kur’ân ile amel etmenin bereketi sâyesindedir. Bu Kur’ân güneştir; o halde onu kalp evlerinize bırakın ki, sizi aydınlatsın.

Yazık sana! Lambayı söndürürsen gecenin karanlığında elinde olanın ne olduğunu nasıl göreceksin? Size hayat veren şeye dâvet eden Resûle (SAV) icâbet edin. Ölü kalp neyi duyar ki? Dünyâ ve dünyâ sevgisi ile ve halkı sevmek ve onlardan bir şeyler ummak sûretiyle ölmüş olan kalp nasıl görebilir? Nasıl duyar ve görür? Dünyâyı bil ki, ona karşı zâhid olasın; nefsi bil ki, ona muhâlefet edesin; halkı bil ki, onlara buğzedesin...

Ey ölü kalpliler! Siz dünyâyı talep ediyor, ona rağbet gösteriyor ve ona muhabbet duyuyorsunuz. Ve sizler de ey zâhidler! Cennet talebiniz sizi Rabbinizden (CC) alıkoydu, engelledi. **Yazık size!** Yolu şaşırdınız. “Dârdan önce câr” (evden önce komşu) “tarîkten önce refîk” (yoldan önce yoldaş) edinin. Ve siz ey vâizler! Hiçbir sanatınız olmadığı halde, ehil olmadığınız halde peygamberlerin kürsülerine oturdunuz! Kerr u ferri (savaş taktiklerini) ve dövüşmeyi beceremediğiniz halde en ön safa geçtiniz. İnin oradan! İlim öğrenin, amel edin, ihlaslı olun ve ondan sonra oraya çıkın. Bu iş nefisle, hevâ ve hevesle, şeytanla, dünyâ ile, şehvetlerle, zevklerle, halkı terk ile, zararda ve faydada onları görmek ile dövüşmekten ibârettir. Bütün bunların hepsine îman, yakîn ve tevhîd kuvvetinle gâlip gelir, onları kahredersen, işte o zaman Hakk (CC) senin kalbine ve sırrına “hil’at” (saltanat elbisesi) giydirir. Cenâb-ı Hakk (CC) bu gibileri kurbiyet evine yerleştirir, halkına emir tâyin eder, onlara geri gönderir. O zaman halka karşı verdiği savaştaki taktikleri de güzel yaparsın.

Allah’ım (CC)! Bizi, seni bizden râzı eden şeylerde kullan. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

36.Sohbet RAMAZAN VE ORUÇ

“Ramazân” beş harften oluşan bir kelimedir (Arapça’ya göre): Râ (ra)-mîm (ma)-dâd (z)-elif (â)-nûn (n). Râ harfi (ra) “rahmet” ve “re’fet”ten (şefkatten) gelir. Mîm harfi (ma) “mücâzât” (bir şeyin karşılığını verme) “muhabbet” ve “minnet”ten (iyilikten) gelir. Dâd harfi (z) sevâbı “dımân” etmekten (garanti altına almaktan) gelir. Elif harfi (â) “ülfet” ve “kurbiyet”ten gelir. “Nûn harfi (n)” ise “nûr” ve “nevâl”den (cömertlikten) gelir.

Bu ayı hakkıyla tamamlar ve onda gerekli olan ibâdetleri doğru bir şekilde yaparsanız, bu sayılan şeyler de Hakk (CC) katından sizlere gelir. Böyle yaparsanız dünyâda iken kalplerinizle ona yakınlaşır, kalplerinizi nurlandırırınız. Hakk’ın (CC) cömertliğine, açık ve gizli nîmetlerine nâil olursunuz. Âhirette ise, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir beşerin kalbine gelmeyen nîmetlere kavuşursunuz.

Çoğunuzun oruçtan haberi yok! Emre gösterilen saygı ve ihtiram âmire yâni emredene gösterilen saygı ve ihtiramdır. Allah’tan (CC), Nebîlerinden (AS), Resullerinden (AS) ve sâlih kullarından haberi olmayanın bu aydan haberi nereden olacak? Çoğunuz babasını, annesini ve komşularını oruç tutarken görmesi üzerine onlarla berâber oruç tutar oldu; yâni âdet üzere oruç tuttu, ibâdet olarak değil. Orucu sâdece yemekten ve içmekten kesilmek zannediyorlar. Şartlarını ve erkânını yerine getirmiyorlar.

Ey cemâat! Âdeti terkedin, ibâdete yapışın. Allah-ü Teâlâ (CC) için oruç tutun. Ne bu aydaki oruç, ne de bu ay içerisinde yapılan ibâdetler, sakın canınızı sıkmasın. Bu ayı amelle geçirin. Amellerinizde de ihlaslı olun. Terâvih namazlarına devam edin. Mescitlerinizi, câmilerinizi aydınlatın, zîrâ bu aydınlatmanız kıyâmet günü size nur olacaktır. Eğer bu ayı Allah-ü Teâlâ’ya (CC) ibâdât ve tâât ile geçirirseniz ve ona gerekli hürmeti gösterirseniz, bu size kıyâmet günü şefâatçi olur. Orucu hakkını vererek tutun ki, size de hakkınız ödensin. Onu eksiksiz yapın ki, karşılığını eksiksiz alasınız. Rabbiniz (CC) katında size şehâdet edilsin ve sizi övsünler. Bu vesîle ile, O’nun (CC) fazlından, kereminden, nîmetinden, iyiliğinden, rahmetinden, lutfundan, hıfzından, himâyesinden ve korumasından sizin için talep edilsin.

Yazık sana! Sana ne fayda verir ki: Oruca başlıyorsun haramla, oruç bozuyorsun haramla! Bu mübârek gecelerde günahlar ile uyuyorsun! Yine yazık sana ki, halk arasında bulunduğu zaman riyâkârlıkla ve bozgunculukla, oruç tutuyor görünüyorsun; fakat kendi başına kaldığında ise bir şeyler yiyor, sonra tekrar onlar arasına katılıyorsun ve onlara: “Ben oruçluyum” diyorsun. Uzun günlere sövüyorsun, hakâretler yağıdırıyorsun, yalan yeminlerle yemin ediyorsun! Pintilikle, hîleyle, gaspla insanların mallarını ele geçiriyorsun.

Orucun sana fayda vermez. Sen oruçlu da sayılmazsın. Çünkü Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Nice oruçlu vardır ki, aç ve susuz kalmak dışında oruçtan elde ettiği bir şey yoktur. Ve nice ibâdet eden vardır ki, ibâdetinden kendisine yorgunluk ve uykusuzluktan başka bir şey kalmaz.*”¹³⁷ Kimileri var ki, zâhiren, görüntü olarak müslüman, fakat bâtinen sanki puta tapanlar gibi! **Vah sizlere!** Müslümanlığınızı, tevbenizi, özürünüzü ve ihlâsınızı sürekli yenileyin, tâ ki, Rabbiniz (CC) sizi kabul etsin ve işlediğiniz günahları affetsin.

Ey oruçlular! Rabbinize şükredin, teşekkür edin. Çünkü o sizi oruca ehil kıldı ve oruç tutmanız için size güç verdi. Oruç tutan kimsenin kulağı da, gözü de, elleri de, ayakları da, yâni bütün uzuvları da oruç tutsun. Bütün zâhiri ve bâtını ile oruç tutsun. Oruç tuttuğunuz zaman yalanı terkedin; yalancı şahitlik yapmayın; gıybeti, koğuculuğu, insanlara iftirâ atmayı ve onların mallarını almayı (gasbetmeyi) terkedin. Öyle oruç tutun ki, günahlardan tertemiz ve pâk olun. Eğer günaha düşerseniz, böyle orucun size ne faydası olacak? Hz. Peygamber’in (SAV): “*Oruç cünnettir (sığınaktır)*”¹³⁸ sözünü işitmediniz mi? Buradaki “cünnet” kelimesinin anlamı, sâhibini örten ve üzerini kapatan şey demektir. Bundan dolayıdır ki, kalkana “mücenne” yâni sığınak da denir. Çünkü kalkan sâhibini kaplar ve onu oklardan korur. Aklını kaybetmiş kişiye de “mecnûn” denir. Çünkü onun da aklının üzeri örtülmüştür. Oruç vera, takvâ ve ihlas sâhibi olan oruçlu için bir sığınaktır. Çünkü sığınak onu dünyâ ve âhiret belâlarından korur. Ey oruçlular! İftar vakti fakirlere ve düşkünlere yiyeceklerinizden bir şeyler ikram edin. Zîrâ bu sizin sevâbınızı artırır ve orucunuzun kabul edildiğine de bir işârettir.

Her şey biter; âhiretiniz için önceden gönderdiğiniz, gücünüz yettiğince hazırlayabildiğiniz şeylerden başka hiçbir şey bâkî kalmaz. Kıyâmet günü aç, susuz, çıplak, korkulu, ürkek ve titreyen bir halde haşrolunacaksınız: İşte o gün, bu dünyâda yemek yedirene yemek verilecektir. Bu dünyâda iken su ikram edene o gün su ikram edilecektir. Bu dünyâda birilerini giydirene o gün elbise giydirilecektir. Bu dünyâda iken Cenâb-ı Hakk’tan (CC) korkan ve utanan kimse o gün emniyet içinde olacaktır. Bu dünyâda merhamet edene o gün Allah-ü Teâlâ (CC) merhamet edecektir.

Ramazan ayında Kadir Gecesi vardır. O gece yılın en büyük gecesidir ki, onun alâmetlerini sâlihler bilir. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) bâzı kullarının gözlerinden perdeyi kaldırılır ve onlar meleklerin yüzlerindeki nûru, ellerinde taşıdığı o ilâhî nûru, göklerin kapılarının

¹³⁷ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir*, XII/382, (Musul-1983).

¹³⁸ Buhârî, *es-Sahîh*, “Savm” hadîs no: 1795.

nûrunu ve Hakk'ın (CC) vechinin nûrunu görürler, zîrâ O (CC) bu gece yeryüzü ahâlisi için tecellî eder.

Ey cemâat! Himmetlerinizi (gayretlerinizi) yemeye içmeye yoğunlaştırmayın. Bu düşük bir gayrettir, himmettir. Yemeye içmeye mübtelâ oldunuz; halbuki rızık konusunda garantiniz var. O halde niçin ona yoğunlaşıyorsunuz. Yemeyen ve içmeyen, “Samed” (her şey kendisine muhtaç) olan Allah-ü Teâlâ (CC) ne yücedir! O (CC) Rızık verendir, rızık verilen değil; O (CC) yedirendir, yedirilen değil. O (CC) “samed”dir, O’nun (CC) karnı yoktur; O (CC) yemez, içmez, uyumaz. Hırsınız arttı, veranız ve “emânınız” (emniyetiniz) azaldı.

Yazık sana! Dünyâ bir saattir, onu itâatle geçir. Ey oğul! Dünyevî olsun, uhrevî olsun bütün işlerinde vera sâhibi ol ki, felah bulasın, kurtulasın. Vera sâhibi olursan aleyhine hiçbir delil kalmaz. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) rızâsına ulaşırsın.

Sâlihlerden birini rüyâda gördüler; kendisine Allah-ü Teâlâ’nın (CC) ne yaptığını sordular: “Affedildim” diye cevap verdi. “Ne ile?” dediler. Dedi ki: “Bir gün hamamda abdest almış, mescide doğru gidiyordum. Oraya yaklaştığımda ayağımda bir dirhemlik bir yere suyun değmediğini farkettim. Döndüm ve tekrar gusül abdesti aldım. Allah-ü Teâlâ (CC) bana buyurdu ki: Ben seni şerîatime saygın sebebiyle affettim!”

Sen neredesin, uyuyamayıp, yanları yataklardan uzak kalan kimseler nerede! Onlar nasıl uyusunlar ki: Onları korku basmış ve gözlerinden uykuyu kaçırmıştır! Ünsiyet (Hakk'ın CC. sıcaklığı) ise onların kıyamda buldukları ve ihtiyaç duydukları şeydir. Onlar ancak secde hâlinde iken uyku ağır basarsa uyurlar. Onlara bu secde hâlinde ağır basan uykuyu verip, onların bedenlerini bu şekilde ihtirahat etmeyi nasip eden Allah-ü Teâlâ (CC) ne yücedir! Bu kısa süre içinde dahi onların yanları yatak yüzü görmez. Çünkü gâh “havft”en dolayı, gâh “recâ”dan dolayı, gâh “hayâ”dan dolayı ve gâh “iştîyak”tan dolayı yatağa uzanıp uyuyamaz onlar.

Rabbinizden (CC) “havf”iniz ne kadar da az! Tâatiniz ne kadar da az! Oysa çok çok ibâdet ve itâat etmelerine rağmen sâlihlerin Allah-ü Teâlâ’dan (CC) “havf”i ne kadar da çok! Hz. Peygamber (SAV) namazda olduğu zaman göğsünden kaynaklanan tencerenin sesine benzer bir ses duyulurdu! Hz. İbrâhîm’in (AS) namaz kıldığı zaman göğsünden çıkan ses üç fersah öteden duyulurdu! Onlar sıddık, halîl, muhib ve duâsı kabul olunan kimseler olmalarına rağmen “havf” (korku) sâhibi idiler. Şimdi bana söyleyin: **Sizin bu hâliniz nedir?**

Görüyorum ki, orta yoldan çıktınız. Sayının dışında kaldınız. İtâate ünsiyetiniz çok az; buna karşılık ona soğuk mu soğuksunuz? Kolay olan hayırlarla ve çoğunlukla da sizi doyuran dünyâlıklarla yetindiniz. Bu amel ölecek olanın, Rabbi (CC) ile karşılaşacak olanın ameli

değil! Böyle ameller kıyâmet günü sâhibine geri verilir. Bu amel muhâsebeden (hesâba çekilmekten) ve münâkaşadan korkan kimsenin ameli değil! Bu amel, kabrine indirilmeyi isteyen, ancak oranın cehennem çukurlarından bir çukur mu, yoksa cennet bahçelerinden bir bahçe mi olduğunu bilmeyen kimsenin ameli değil!

Sûfiler gündüzü oruçla, geceyi kıyâm ile yâni ayakta geçirirler. Yorulduklarında yere düşüverirler ve ancak öyle ihtirahat ederler. Yanları yataktan uzak kalır. Biraz oturduktan sonra, Rablerine (CC) korku ve ümit ile duâ ettikleri yere tekrar dönerler. Reddedilmekten korkarlar. Kabul edilmeyi umarlar. Derler ki: “Rabbimiz (CC)! Biz ihlaslı, doğru dürüst, mükemmel, nefisten ve ucubden uzak bir amel işleyemedik.” Reddedilmekten korkarlar. Sonra da, Hakk Teâlâ (CC) cömert olduğu için, azı kabul edip karşılığında bol bol ihsân eden, yapmacık ve değersiz şeyleri kabul edip, tâze ve güzel olanı bağışlayan olduğu için onlar O’nun (CC) nezdinde kabul edilmeyi umarlar. O (CC) eksik yükü kabul eder, ama karşılığını yine de tam verir.

“Havf” azîmettir, “recâ” ise ruhsattır. Sûfiler “havf u recâ” arasındadır. Bâzan bundadırlar, bâzan onda. Bâzan zâhire, bâzan da bâtına göre davranırlar. Bâzan sâf ve dupduru olurlar, bâzan kederli ve bulanık. Bâzan izzet ve celâl sâhibi olurlar, bâzan zillet ve tevâzu. Bâzan ihsanlara ulaşırlar, bâzan ulaşamazlar. Ecelleri gelinceye kadar hep böyle olurlar. Ve kalpleri Hâlık’larına (CC) ulaşır; o zaman onlar için ne ruhsat kalır, ne keder... Bilakis tamâmen azîmet ve safâ olur.

Mal seni kapıya kadar, ailen ise kabre kadar tâkip edip geri dönerler. Amel ise sana arkadaşlık eder, seninle berâber kabre kadar iner ve senden ayrılmaz.

Ey gâfiller! Sizi terke edecek şeyleri azaltın ve size arkadaşlık edecek, sizi hiç terketmeyecek olan sâlih amelleri çoğaltın. Oruç tutun ve orucunuzda ihlaslı olun. Namaz kılın ve namazlarınızda ihlaslı olun. Haccedin ve haccınızda ihlaslı olun. Zekat verin ve zekatlarınızda ihlaslı olun. Rabbinizi (CC) zikredin ve zikrinizde ihlaslı olun. Sâlihlerle hizmet edin, onlara yakınlaşın ve onlara hizmetinizde ihlaslı olun. Kendi ayıplarınızla meşgul olun, başkalarının ayıplarından yüzçevirin. Mârûfu (doğruyu) emredin, münkerden (yanlıştan) nehyedin. İnsanların ayıplarını ortaya yaymayın. Onların örtülerini yırtmayın. Onların ortaya çıkan kusurlarını görmezden gelin. Kaldı ki, onların gizli kusurlarından size ne? Kendinizle meşgul olun, başkasından size ne? Mâlâyânîyi çoğaltmayın. Zîrâ Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Mâlâyânîyi terketmesi kişinin İslâm’ının güzelliğindendir.*”¹³⁹ Seni kendi

¹³⁹ Tirmizî, *es-Sünen*, “Zühd” hadîs no: 2433.

ayıbın ilgilendirir, başkasının ayıbı seni ilgilendirmez. İtâat et, isyan etme. Tevhîd et, şirk koşma; halka ve sebeplere güvenmen şirktir.

Yazık sana! Sen mecnunsun. Hoşnutsuzluk ve îtiraz sana bir şey getiriyor mu? Aksine yanındaki her şeyi gideriyor. Gazabın sana gelecek bir şeyi çabuklaştırıyor mu? Aksine geciktiriyor. Belâ vermek de, belâyı gidermek de Allah-ü Teâlâ'nın (CC) elindedir. Derdi de devâyı da indiren O'dur (CC). Derdi de devâyı da yaratan O'dur (CC). O (CC) ancak kendisini öğretmek için seni belâyâ mübtelâ kılıyor. Böylece, belâyı indirmede ve gidermede delillerini ve kudretini sana göstermek için sana belâ veriyor. Bununla sana belâ verebileceğini de, senden belâyı kaldırabileceğini de gösteriyor. Belâlar Cenâb-ı Hakk'ın (CC) kapısını çalmayı öğretirler. Kalp ile Cenâb-ı Hakk'ı (CC) bir araya getirirler. Yüksek menzillere, derecelere yükseltirler. Belâlara öfkelenmeyin. “Niçin?” ve “nasıl?” diyerek hoşlanmadığınız o belâlar sizin hayırınızdır. Eğer belâlara sabrederseniz gizli ve açık bütün günahlardan temizlenirsiniz. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Günahından eser olmaksızın yeryüzünde yürüyünceye kadar, mü'minden belâ eksik olmaz.”*¹⁴⁰ Onun günahları amel defterinden kaldırılır, o günahları yazmış olan melekler onları unuttur. Sâlihlerden biri şöyle dermiş: “İlâhî (CC)! İnsanlar seni nîmetlerin için sevdi, ben ise belâların için sevdim.” Onlardan birisi de kendisine belâ gelmediği zaman şöyle dermiş: “İlâhî (CC)! Bugün ne günah işledim de bana belâ vermedin?”

Yazık sana! Eğer O'nun (CC) takdîrine râzı olmuyorsan O'nun (CC) verdiği rızkı yeme ve kendine O'ndan (CC) başka bir Rab bul! Allah-ü Teâlâ (CC) bir vahyinde şöyle buyurmuştur: *“Ey Âdemoğlu! Kaderime râzı olmaz, belâlarıma sabretmezsen, kendine benden başka bir rab ara!”*¹⁴¹ Rabbinize (CC) karşı sabırlı olun; O'ndan (CC) başka rabbiniz yok! O'ndan (CC) başka ikinci bir rab yok! O'ndan (CC) başka kapı yok! Başka bir yaratıcı yok! Vâhid olan Allah-ü Teâlâ'nın (CC) irâdesine karşı sabredin...

Allah'ım (CC)! Bizleri mutmain, râzı, muvâfakat gösteren müslüman ve teslim olmak isteyenlerden eyle. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹⁴⁰ Dârimî, *es-Sünen*, II/320, Dimaşk-1349.

¹⁴¹ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, VI/207.

37.Sohbet İHLAS-İNFAK

Kul, Hakk'ı (CC) tanıyınca kalbi her şeyi ile O'na (CC) yakınlaşır. Cenâb-ı Hakk (CC) da kula bütün bağışlarını yapar. Ona tam bir ünsiyet verir. Bütün izzet ve şerefi ona bağışlar. Bu halde sükûnete erişince, Cenâb-ı Hakk (CC) bütün verdiklerini kulundan alır. Elinde bir şey bırakmaz. Onunla kendi arasına perde koyar. Kulun kaçacak mı, yoksa sebat mı göstereceğini dener. Kul sebat gösterirse Hakk (CC) aradaki perdeyi kaldırır ve ona önceki makâmını iade eder. Hani, bilmez misiniz; baba denemek için çocuğunu kapı dışarı eder, kapıyı onun suratına kapatır. Sonra da çocuğun ne yapacağını beklemeye koyulur. Baba, çocuğunun kapının eşiğinden ayrılmadığını, komşulara gitme, babasını başkalarına şikâyet etme gibi edebe aykırı düşen yollara tevessül etmediğini görünce hemen kapıyı açar, çocuğunu bağrına basar ve ona olan ihsânını artırır.

Amelinde ihlaslı olmayan kimsenin eline Allah-ü Teâlâ'ya (CC) yakınlıktan ve ikrâm-ı ilâhîden zerrece bir şey geçmez. Cenâb-ı Hakk (CC) bir vahyinde şöyle buyurmuştur: *“Ben kendime başkalarının şirk koşulmasından müstağniyim. Kim ki, bir amel işler ve o amelinde benden başkasını ortak eder, şirk koşarsa onun o ameli bana ortak koştuğu kimse içindir, benim için değildir; ben sâdece benim rızâm için yapılanı kabul ederim.”*¹⁴² Yine Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Kıyâmet günü münâfık çağırılır: ‘Ey hâin, ey fâcir! Kimin için amel işledi isen karşılığını da ondan iste’.”*

Ey Rablerinden (CC) başkası için kulluk edenler! O'nun (CC): **“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım”**¹⁴³ buyurduğunu işitmediniz mi? Yine O (CC) buyurmuştur ki: **“Onlar ancak, dinde “muhlis” (ihlaslı) olarak Allah'a (CC) ibâdet etmekle emrolundular.”**¹⁴⁴ Her kulun, başka bir maksat ya da bağış için değil, ancak ve ancak Rabbinin (CC) rızâsını talep ederek kulluk etmesi îcap eder.

Celvette (toplumla birlikte) iken amelinde ihlaslı olamayanlarınız, ibâdetlerini halvette, herhangi bir mahlûkun göremeyeceği, kırâatini ve tesbîhini kimsenin işitemeyeceği yerlerde yapsınlar. Riyâ hâdisesi çok büyük bir hâdisedir. Bir sâlih şöyle demiş: “Birisi karanlık bir evde namaz kılsa ve âciz ve fakir, elinden bir şey gelmeyen bir zencinin dahi ibâdetini gördüğünü farketse, o âbid ibâdetini bırakır.” Amel edip de amelinde ihlaslı olmayana ondan bir fayda yoktur.

¹⁴² İbn Mâce, *es-Sünen*, “Zühhd” hadîs no: 3202.

¹⁴³ Zâriyât S. A.56.

¹⁴⁴ Beyyine S. A.5.

Ey infâk etmekten, nafaka vermekten geri duran! Cenâb-ı Hakk'ın (CC): **“Kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler”**¹⁴⁵ sözünü işitmedin mi? Yâni mallarını ailelerine, çoluk çocuklarına, fakirlere ve düşkünlere infak ederler. Cimri kişi mahrum, matrut ve merduddur. Halktan da Hâlık'tan (CC) da uzaktır. Rabbinizin (CC) keremini dileyin. Cevap verse de vermese de O'ndan (CC) isteyin; çünkü O'ndan (CC) istemek ibâdettir. Duâ (çağırma) uzaklıkta, münâcât (yalvarma) yakınlıkta, îmâ ise muhabbette olur. Uzakta olan kimse hükümdarın kapısına gelir ve seslenir: “Ey melik! Bana atâ ve ihsanda bulun, beni yakınlığına al.” Ona yakınlaşmış, kapıdan içeri ulaşmış olan ise ona hafif bir sesle yalvarır. Çünkü ona yakınlaşmıştır. Onun yanına oturan kimseye gelince; onu heybet kaplar, sükût eder ve işâretle konuşur. Uzakta olan müslüman da nidâ ile duâ eder. Ârif mü'min ise yakındadır ve hüsn-i edeple münâcât eder. Kalbiyle vuslata ermiş mahbûb ise “kurbiyet hazînesi” içindedir. Dolayısıyla îmâ ile konuşur.

Söylediğimi anlayıp onunla amel edene, ben ve sözlerim hakkındaki töhmeti kalbinden atana ve anlamayıp da amel edemediği sözlerimi Rabbine (CC) havâle edene Allah-ü Teâlâ merhamet etsin.

Sûfîler îman edip tasdik ederler ve mallarından sâlihler için infak ederler, mallarını nefislerine karşı kullandıkları çeşitli delillerle ellerinden çıkarırlar. Bâzan farz olan zekât şeklinde, bâzan farz olmayan sadaka şeklinde, bâzan “îsâr” olarak ve bâzan da adak olarak mallarını harcarlar. Sûfîler ellerindeki çıkarmak için kesin yemin ederler. Bütün bunları kalplerinin ve îkanlarının kuvvetlenmesi ve nefislerinin kahrı, yenilgisi için yaparlar. Bâzı sûfîler Allah-ü Teâlâ'ya (CC) benzemek için malından belli bir kısmın bağış olarak verilmesini adamlarına emreder. Bâzı sûfîler de bağışı bizzat kendi eliyle yapar ama bundan haberi bile olmaz. “Evliyâ” fakirlere ve düşkünlere yardım edilmesini sürekli emrederler. “Abdâl”¹⁴⁶ ise insanların mallarını alırlar ama bundan haberleri olmaz.

Şöyle bir hikâye anlatılır: Sâlih bir zât çölde namaz kılıyormuş. Yanına “kurnaz ve oynak kimseler” gelmiş. Birisi o sâlih zâtın omuzundaki hırkasını almış (sonra tekrar koymuş). Namazı bitirince hırkasını alan kişi ona demiş ki: “Hırkanı aldığım ve sana sıkıntı verdiğim için hakkını helâl et.” Şöyle cevap vermiş: “Benden hırkayı aldığın zamânı da, onu bana tekrar verdiğin zamânı da hatırlamıyorum. Eğer onu almak istiyorsan al senin olsun.”

Sûfîler içinde oldukları hâlin dışında bir şeyi şuur edemezler. Rablerinin (CC) huzûrunda durdukları zaman, O'nun (CC) dışındaki her şey onlar için kaybolur. Mânâ

¹⁴⁵ Bakara S. A.3.

¹⁴⁶ “**Abdâl**”: Peygamberlerin (AS) bedelleri olan velîler.

kaybolur, sûret kalır. Kalp kaybolur, kalıp kalır. Tâbiînden olan Müslim b. Yesâr (RA) evine girdiği zaman çocuklarını sıkıştırır ve terbiye edermiş. Tâ ki, onlardan hiçbirisi gülemezmiş. Onlara bu sıkıştırmasını iyice hissettirmiş. Namaza durmak istediği zaman onlara: “Haydi, artık önceki hâlinize devam edin, rahatlayın, çünkü ben ne yaptığınızı duymam.” dermiş. O namaza durunca çocuklar oyuna dalar, rahatlarlar, gülüp oynarlarmış. Onun ise çocukların yaptığından hiç haberi olmazmış. Bir keresinde de câmide namaz kılıyormuş. Omuzunun üzerine bir direk düşmüş; o ise ne yere düşmüş ne de o direğin üzerine düştüğünden haberi olmuş.

Sûfiler her şeyleriyle Cenâb-ı Hakk (CC) içindir. Onların her şeyi halkın lehinedir. Hâlık (CC) ise onlar içindir. Elleriinde olan mallarını da, kalplerinde olan ilimlerini de infak ederler. Onlar en büyük hazînenin ortasına düşmüşlerdir. Dolayısıyla dünyâ malı onların gözünde önemsizdir. Mükevvenden (mahlûktan) yüzçevirdikleri için, onların kalplerine tekvîn (yaratma kuvveti) verilmiştir. Bu zâhir, elinde olduğu ve kalbin de onu gönülden kucakladığı müddetçe tekvînin zerresini göremezsin. Sâlihlerden birisine: “Yemeği nereden yiyorsun?” diye sormuşlar. “En büyük ambardan” demiş. “En büyük ambar da nedir?” demişler. “Kün fe-yekûn” (bir şeye “ol!” demek ve onun da oluvermesi) diye cevap vermiş.

Dünyâ işlerine sizden aşağıda olanların gözüyle bakın, âhiret işlerine ise sizden yüksekte olanların gözüyle bakın. Sâlihlerden birisi bir bayram günü bakla satın almış, yemeye başlamış ve şöyle demiş: “Acabâ, böyle bir günde benim gibi yağsız ve tuzsuz bakla yiyen başka biri var mı?” Gözü yan tarafına ilişmiş ve attığı baklaların kabuklarını yiyen birisini görmüş; ağlayıvermiş, söylediklerinden dolayı Allah-ü Teâlâ’dan (CC) özür dilemiş.

Ey Âdemoğlu! Kendine karşı cimri olma. Cenâb-ı Hakk (CC) senden borç almakta değil midir? Sen niye vermiyorsun? O’nun (CC): “**Allah-ü Teâlâ’ya (CC) kim güzel bir borç verirse...**”¹⁴⁷ buyruğunu işitmedin mi? Eğer O’na (CC) borç verir ve fakir eliyle bunu O’na (CC) havâle etmeyi kabul edersen, O (CC) sana kat kat verir ve yarın senin verdiğinden çok fazlasını sana bahşeder. O’nunla (CC) alış-veriş yapın da, kârın ne olduğunu görün! O’nunla (C) hiçbir tecrübeye gerek duymaksızın alış-verişte bulunun. Câfer-i Sâdık (RA) (v. 148/765) elinde on dinarı olup on beş dinara da ihtiyâcı olduğunda o on dinarı tasadduk edermiş. Birkaç gün içinde on beş dinar gelirmiş. Eğer gelmeyecek olursa, ne Rabbini (CC) itham edermiş, ne O’na îtirazda (CC) bulunurmuş, ne de O’nu (CC) cimrilikle suçlamış.

Sûfiler Rableri (CC) ile O’nun (CC) kitâbı, Resûlünün (SAV) sünneti ve kalplerinin yakîni üzere alış-verişte bulunurlar. Bir sâlihin yanında üç yumurta varmış. Bir dilenci gelmiş.

¹⁴⁷ Bakara S. A.245.

Câriyeye yumurtaları dilenciye vermesini söylemiş. Câriye, yumurtalardan ikisini dilenciye vermiş ve birisini saklamış. Bir saat sonra bir arkadaşı ona yirmi yumurta hediye etmiş. Câriyeye sormuş: “Dilenciye kaç yumurta verdin?” Câriye: “İki yumurta verdim, birini iftar etmen için sakladım” demiş. Ona demiş ki: “Ey yakîni kıt kadın! Bizi on yumurtadan ettin!”

Hz. Peygamber’den (CC) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Kendi gibi bir varlıktan izzet ve şeref bekleyen mel’undur!*”

Ey miskin! Borç isteyen bir fakir sana geldiğinde hemen ona borç ver ve sakın: “Bunu bana kim verecek?” deme. Nefsine muhâlefet et. Ona borç ver. Bir müddet sonra da onu hibe et. Fakir olup da birisinden bir şey istemek kendisine ağır gelen kimseler, borç istesin ve o borcu ödemeye Allah-ü Teâlâ’ya (CC) güvenerek niyetlensin.

Ey zengin! Birisi sana gelip da borç isteyince hemen ver. Sadakanı onun yüzüne bakarak verme, onun burukluğu, ezikliği daha da artar. Zaman uzayıp ödeyemeyince ondan vazgeç ve ondan, verdiğin şeyi senden bir borç olarak kabul etmesini iste; sonra da o borcu sil gitsin. Onun ilk andaki ve sonraki ferahlığının sevâbı sana yeter. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Kulun kapısına gelen dilenci Allah-ü Teâlâ’nın (CC) ona hediyesidir.*”¹⁴⁸

Vah sana! Fakir, Allah-ü Teâlâ’nın (CC) hediyesi nasıl olmasın ki, o senin dünyandan alıyor, âhiretine götürüyor. Senden bir şey alıp saklıyor ve sen onu lâzım olduğu zaman elde ediyorsun. Bu verdiğin miktar kayboluyor, yok oluyor ve sen Allah-ü Teâlâ (CC) katında yüksek derecelere ulaşıyorsun.

Yazık sizlere ey âbidler! Size cennetler versin, hûriler versin, vildanlar versin diye Rabbinize (CC) ibâdet ediyorsunuz. Cennet gerçek vatan, pekiyi, komşu nerede? Cenâb-ı Hakk’ın (CC) rızâsını kim istiyor? Cenneti kim istiyor? Dünyâyı kim istiyor? Halkı, mahlûkâtı kim istiyor? Allah-ü Teâlâ’yı (CC) görmeyi ve O’nun (CC) kurbiyetini isteyen ne kadar da az! Âriflerin ve muhiblerin gözlerinin aydınlığı O’nu (CC) görmektir. Cenneti görmek, orada hûrilerle birlikte oturmak, yemek ve içmek ise zâhidlerin gözlerinin aydınlığıdır. Bunların aralarında ne kadar da büyük fark var! Bu iki grup birbirinden ne kadar da uzak!

Ey dünyâyı isteyen! Zamânın boş şeyler uğruna gitti. Ve ey cenneti, hûrileri ve vildanları isteyen! Sen de Rabbinden (CC) başkasını istedin ve O’ndan (CC) başkasını tercih ettin. Eğer sende hayır olsa idi, bir an bile O’ndan (CC) ayrı kalmak sana câzip gelmezdi, fakat sen O’nu (CC) tanımıyorsun! **Yazık sana!** Cenâb-ı Hakk’a (CC) bir kere bakışın lezzeti,

¹⁴⁸ Hindî, *Kenzü’l-ummâl*, hadîs no: 16078.

cennetteki vildanlara, lezzetlere, her türlü istek ve nîmete bedeldir; ya O'na (CC) saatlerce bakmanın lezzeti nasıl olur?

Dünyâ belâ (imtihan) yeridir. En büyük belâ ise mîde ve şehvet belâsıdır. Bekâr birinin gündüzleri oruçsuz gezmesi, sokaklarda dolaşması, istekleri ve zevkleri için yeyip içmesi ve kötü arkadaşlar olan insan şeytanları ile oturup kalkması uygun değildir. Bütün bunlar nefis oyununda şehvet ateşini tutuşturan şeylerdir.

Allah'ım (CC)! Nefislerimize karşı verdiğimiz mücâhedelerimizde bize kuvvet ver. Bizi hidâyet ile rızıklandır. İnsanlara hidâyet yolunu göstermeyi bizlere nasip et. Kalplerimizi nurlandır. Bize insanların yollarını aydınlatacağımız bir nur ver. Bize ünsiyet şarabından içir; ondan biz de kana kana içelim, bütün susuzlar da kana kana içsinler. Bizi ihsanlarınla ve rızân ile rızıklandır. Atâ ve ihsânına karşı bize şükretmeyi, vermediğin zaman, kapı kapalı olduğu zaman da rızâ göstermeyi ilham et. Sadâkatimizde tahkîke ulaştır; yalanlarımızı ve bâtıllarımızı sil. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.”**

38.Sohbet CENNET NİMETLERİ

Müttakîler, halvetlerinde de, celvetlerinde de Cenâb-ı Hakk’a (CC) karşı takvâ sâhibi olan kimselerdir. Bütün hallerinde O’nu (CC) gözetirler. Göğüsleri gece gündüz O’na (CC) karşı bir korku ve titreyiş içerisinde. Kendilerini küfre düşürerek Hakk’tan (CC) alıkoyan, sabır gösteremeyecekleri âfetlerin gelmesinden korkarlar. Ayrıca, kötü bir amel üzerinde iken ölümün gelmesinden korkarlar. Elleri olanı verirler, ama kalpleri ürperti içerisinde. Namaz kılarlar, oruç tutarlar, hac farızasını îfâ ederler, gerekli yerlere maddî yardımı yapmaktan geri durmazlar, her türlü hayır işine koşarlar; fakat kalpleri reddedilme korkusu ve ürpertisi içerisinde. Allah’ın (CC) kendileri hakkında takdîr ettiği ilminden (hükmünden) korkarlar.

Fudayl b. İyâz (RA) (v. 187/803) Süfyân-ı Sevrî (RA) (v. 161/777) ile karşılaştığında şöyle dermiş: “Hadi, gel; Allah’ın (CC) bizim hakkımızdaki ilmine ağlayalım!” Bu ne güzel sözdür! Bu, Allah-ü Teâlâ’yı (CC) ve tasarrufâtını bilen ve tanıyan (âlim ve ârif) kişinin sözüdür. O Allah-ü Teâlâ’nın (CC) şu sözündeki işâreti bilen kimsedir: *“Bunlar cennete gidecekler; onlarla ilgilenmiyorum. Bunlar da cehenneme gidecekler; onlarla da ilgilenmiyorum. Sonra hepsini bir yerde toplayıp karıştırır; onların hangisinin hangi gruptan olduğu anlaşılır.”*¹⁴⁹ Onlar kendilerinden zuhur eden amellere aldanmazlar. Çünkü ameller netîcelerine göre değerlendirilir.

Müttakîler açık ya da gizli, bütün günahları, bütün hatâları, riyâyı, nifâkı ve halk için ve bir karşılık için amel işlemeyi terkedene kimselerdir. Onlar bugünden tâat cenneti içerisinde, yarın ise gerçek cennetlerde, pınarlar arasında olacaklar; hiçbir zaman yeşilliği gitmeyen, meyvesi hiç tükenmeyen ağaçlar arasında, suyu hiç kesilmeyen nehirler arasında oturacaklar. O nehirlerin suyu nasıl çekilsin ki, onlar arşın altından çıkarlar. Cennetliklerden her biri için bir su nehri, bir süt nehri, bir bal nehri, bir şarab nehri vardır. Bu nehirler onlar nereye giderse, onlarla birlikte akıp giderler. Dünyâda olan her şeyin bir benzeri âhirette mutlakâ vardır, ayrıca başka şeyler de vardır. Âhirette olan her şeyin de dünyâda bir örneği bulunur.

İşte cennetlikler Rablerinin (CC) kendilerine verdiği nîmetlerle nîmetlenirler ki, onları ne bir göz görmüştür, ne bir kulak işitmiştir ve ne de bir beşerin aklına gelmiştir onlar. O cennet meyvelerini toplamak çok kolaydır. Birisi o ağaçlara dayandığında meyvesi hemen onun ağzına düşer ve o da o meyveyi uyuyor olsa bile yiyiverir. O ağaçların kökleri yukarı doğru gider, meyveleri ise aşağı doğru sarkar. Onların gövdeleri gümüşten, dalları altındandır.

¹⁴⁹ Müslim, *es-Sahîh*, “Kader” hadîs no: 2651.

Cennetlik birisinin aklına o meyvelerden yemek fikri düştüğü vakit, ağaç meyvesini hemen onun ağzına sunuverir, o da istediğı kadar ondan yer, sonra ağaç geri çekilip gider. Cennette her şey cennetlikler için neşe ve eğlence saçır. Nehirlere, ağaçlara varıncaya kadar oradaki her şeyin sesi, seslerin en güzel tonundadır.

Ey dünyâyı talep edenler! Dünyâ geçicidir, yorucudur. Bâkî olan cennete tâlip olun; zîrâ o rahatlık yeridir, nîmetler yurdudur, şükür evidir. Orada ne namaz, oruç, hac, zekât, belâlara, hastalıklara, yaralara sabretme ve fakirlik vardır, ne de oradan çıkma korkusu vardır.

Ey cemâat yakında ölüm gelecek ve sizi alacak. Sanki hiç yaratılmamış ve göze görünmemiş gibi olacaksınız. Ailelerinizden, çoluk çocuğunuzdan ve mal ve mülklerinizden kalplerinizle yüzçevirin. Rabbinizin (CC) yarattığı her şeye karşı zâhid olun. Az şey için olsun, çok şey için olsun onlara güvenip yaslanmayın.

Allah'ım (CC)! Her hâlimizde sana tevekkül etmekle ve senden başkasını acziyet gözüyle görmekle bizi rızıklandır. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

39.Sohbet BELAYA SABRETMEK-TEVHİD-VERA

Ey oğul! Belâdan ve belâyâ sabretmekten kaçma. Belâ da, ona sabır da gereklidir. Yoksa, dünyevî cibilliyet ve orada yaratılan her şey senin lehine nasıl değişecek? Beşerin en hayırlısı olan Peygamberler (AS) dahî türlü türlü belâlara dûçar olmaktan kurtulamadılar. Onlara uyanların önde gidenleri, onların yolundan gidenler, izlerini tâkip edenler de böyledir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) Efendimiz Cenâb-ı Hakk'ın (CC) mahbûbu idi, her şey O'nun (SAV) hürmetine yaratıldı; ama O (SAV) dahi ölünceye kadar fakirlik, açlık, savaş, muhârebe, halkın eziyeti gibi bir çok belâyâ uğradı.

Allah-ü Teâlâ'nın (CC) babasız olarak yarattığı, körlerin gözünü açan, hastaları iyileştiren, ölüleri diriltiren, duâsı makbul, rûhullah ve kelîmullah olan Hz. İsa (AS) da kavminin tasallutuna mâruz kaldı. O'na (AS) sövdüler. O'nu (AS) ve annesini taşâ tuttular, dövdüler. Sonunda o ve havârîler kaçtılar. Ama onları yakaladılar, dövdüler, çeşitli eziyetler ettiler ve Hz. İsa'yı (AS) asmaya kalktılar. Allah-ü Teâlâ (CC) O'nu (AS) kurtardı ve onlar bu işte ön-ayak olan kişiyi astılar. Hz. Mûsâ (AS) da aynen öyle. O da (AS) o korkunç belâlara mübtelâ oldu. Her bir Peygamberin (AS) kendine mahsus sıkıntısı ve derdi oldu.

Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kendi Nebîlerine (AS), Resullerine (AS), sevdiklerine yaptıklarıdır bunlar; sen kim oluyorsun ki, O'nun (CC) kendin ve dünyâ hakkındaki ilmini, hükmünü değiştirmeye kalkışıyorsun? Kendi istek ve tercihlerine karşı zâhid ol, onlara önem verme. Nefsinden, hevâ ve hevesinden, dünyandan behsetmeye önem verme. Halk ile konuşmaya, onlarla ünsiyet etmeye değer verme. Bunu tamamlarsan kalbinin Rabbinle (CC) konuşması, O'nunla (CC) ünsiyet etmesi gerçekleşir. O'nun (CC) zikrini kalbine kurarsın. Sen O'nu (CC) zikredersin, O (CC) da seni zikreder. Kalbin, "fuâd"ından (gönlünden) ve bütün bedeninden O'na (CC) gitmek uğrunda istifâde eder. Kalbin O'nun (CC) huzûrunda olur. O'nun (CC) istediğini ister. O'nun (CC) hâricindeki her şey senin gözünde yok olur.

Rûhânî vâsıllardan kimileri beldelerde ve insanlar arasında zâhidlik ederek gezerler ve halk üzerinden belâlar onlar vâsıtasıyla defedilir. Onlar Rablerinin (CC) kendilerine verdiğini alırlar ki, bu atâ ve ihsanlar gerçek atâ ve ihsanlardır, diğerleri mecâzîdir.

Ey oğul! Dünyâ ve âhiretle ilgili sâhip olduğun ahvalinden halktan herhangi birilerine bahsetme. Açığını kapat. O ahvâli kapalı kapıların arkasına bırak. Hâlinin yüzünü kapat. Gözlerinden başka bir şey görünmesin. Yüzünün örtüsü peçe olursa senin için daha hayırlı olur. Bugünler âhir zamânın fetret günleridir. Nifâk sokağı, rağbet ve "rehbet" (kaçış) sokağıdır. İnsanlar dünyâlık geldiğinde rağbet ediyorlar, ondan başkasından ise kaçıyorlar. Halka yakın olmaya rağbet ediyorlar, onlardan uzak durmaya iltifat etmiyorlar. Hükümdarlar halkın çoğu tarafından ilah edinilmiş durumda. Dünyâ, zenginlik, hoş yaşam, güç ve kuvvet ilah edinildi.

Yazık size! Teferruatı asıl yaptınız; merzûku râzık, yâni rızık verilen kimseyi rızık veren, memlûkü mâlik yâni köleyi efendi, fakiri zengin, âcizi kuvvetli, ölüyü diri yaptınız. Sizde hayır yok. Size de uymuyoruz, sizin görüşünüzü de doğru kabul etmiyoruz. Bilakis sizden uzak kalacağız. Biz selâmet tepesi üzerinde duruyoruz. Sünnet üzereyiz; bid'ati terkettik. Tevhîd ve ihlâs tepesinde duruyoruz; riâyâ ve nifâkı terk ettik. Halkı acziyet, zaaf ve yokluk gözüyle görüyoruz. Kazâyâ, kadere râzıyız; hoşnutsuzluğu bıraktık. Sabra sarıldık; şikâyeti terkettik. "Kalp ayakları"mızla Melîk'imizin kapısına doğru yürüyoruz. Tıpkı yaratmanın da, rızıklandırmanın da O'ndan (CC) olduğu gibi, bir şeyi veyâ bir kimseyi emrimize âmâde kılma da, üzerimize musallat etme de O'ndandır (CC). Dünyânın gaddarlarını, firavunlarını, idârecilerini, zenginlerini tâzim edip, Allah-ü Teâlâ'yı (CC) unuttur, O'nu (CC) tâzim etmezsen, senin hakkındaki hüküm puta tapanlar hakkındaki hükümdür. Tâzim ettiğin kimse senin putundur.

Vah sana! Putların Hâlık'ına (CC) kulluk et ki, putlar senin gözünden düşsün. Allah-ü Teâlâ'ya (CC) yaklaş ki, halk da sana yakınlaşsın. Senin Allah-ü Teâlâ'ya (CC) tâzimin ölçüsünde O'nun (CC) yarattıkları da sana tâzim eder. O'na (CC) olan muhabbetin ölçüsünde O'nun (CC) yarattıkları da sana muhabbet duyar. O'ndan (CC) korkun kadar O'nun (CC) yarattıkları da senden korkar. O'nun (CC) emirlerine ve nehiyelerine gösterdiğin hürmet kadar O'nun (CC) yarattıkları da sana hürmet gösterir. O'na (CC) yakınlığın kadar O'nun (CC) yarattıkları da sana yakınlaşır. O'na (CC) yaptığın hizmet kadar O'nun (CC) yarattıkları da sana hizmet eder.

Veraya sarıl. "Kalp eli"n veradan boş kalmasın. Onu terkettiğin zaman bil ki, hezîmet de senin tarafındadır. Verayı terkedene kimsenin kalbi şüpheli ve karmaşık şeylerle siyahlaşır.

Yazık sana! Müttakî olduğunu iddiâ ediyorsun ama verayı terk ediyorsun. Vera sâhibi olan kimse haram ve şüpheli şeye düşme korkusuyla pek çok şeyi terkeder. Böyle bir kimseyi Allah-ü Teâlâ (CC) en hafif şekilde sorguya çeker.

Bir gün bir köye uğramıştım. Yakınlarında mısır tarlası vardı. Mısırlardan birisini kopardım ve yedim. Köylülerden iki adam geldi. Elllerinde sopa vardı. Beni yere düşünceye kadar dövdüler. O zaman bana verdiği bütün ruhsatları kullanmayacağıma dâir Allah-ü Teâlâ'ya (CC) ahdettim. Çünkü şerîat zor durumda kalanlar için, ekilmiş şeylerden ve meyvelerden ihtiyaç miktârınca yemeyi mübah kılmıştır. Bunun karşılığında da ondan bir şey alınmaz. Bu genel bir ruhsattır. Fakat bana bu ruhsat için izin verilmedi ve benden ip-ince veraya ve azîmete sarılmam istendi.

Ölümü çokça hatırlayanın verası da çok olur; ruhsatı azalır, azîmeti artar. Ölümü hatırlamak nefis hastalıklarının devâsıdır. Tasavvufî hayâtımın başlangıcında gece-gündüz ölümü düşünerek geçirdiğim zamanlarım çok oldu. Ben ölümü düşünerek felah buldum. Nefsimi ölümü düşünerek ezdim. O günlerde ölümü düşünerek akşamdan seher vaktine kadar ağladığım zamanlar oldu. Yine böyle bir gece ağlamış ve şöyle duâ etmiştim: "İlâhî

(CC)! Senden, rûhumu ölüm meleğinin değil, senin kabzetmeni diliyorum.” Gözlerim kapandı. Rüyamda çok güzel yüzlü ihtiyar bir adam gördüm. Kapıdan içeri girip yanıma geldi. Ona: “Sen de kimsin?” dedim. “Ben ölüm meleğiyim” dedi. Dedim ki: “Ben Allah-ü Teâlâ’dan (CC) rûhumu kendisinin kabzetmesini, senin kabzetmemeni dilemiştim!” Bana dedi ki: “Niçin böyle duâ ettin? Benim ne günâhım var? Ben sâdece görevli bir memurum. Bâzı kimselere yumuşak davranmakla, bâzı kimselere de sert davranmakla emrolunurum.” Bana sarıldı ve ağlamaya başladı. Ben de onunla birlikte ağladım. Sonra ağlayarak uyandım.

Hevâ ve hevesi kendinizden uzaklaştırın. Bu iş süslenip püslenerek, boş kuruntular kurarak veyâ laklak ile olacak şey değildir. Bu sofraya, bu kaynağa oturmuş isen ye, iç, yedir ve içir. Yok, sâdece lafını duymuşsan, sus! Görmediğin şeyden haber verme. İnsanları başkasının dâvetine çağırma. İnsanları boş eve dâvet etme, sonra sana gülerler. Bize sen kendi ok torbandan ok ver. Bize kendi kesenden, kendi kazancından ve kendi alın terinden infak et. Komşularından hırsızlıkla çaldığını bize ikram etme. Kendi yırtık pırtık elbisenle bizi giydirme. Biz ancak senin kendi malını hediye olarak kabul ederiz, ödünç veyâ gasb malını değil.

Tevhîd her şeyi yakan bir ateştir. **“Ey ateş! Serin ve selâmetli ol!”**¹⁵⁰

Allah’ım (CC)! Bugünün hayırını bize nasip et, onun şerrinden bizi koru. Bütün günleri ve geceleri de böyle yap. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹⁵⁰ Enbiyâ S. A.69.

40.Sohbet ZİKİR-MUHASEBE (NEFSİ HESABA ÇEKME)

Ey dünyâsına sırtını dayayıp, uzun emeller hülyâsına dalanlar! Yakında ecel gelecek ve sizinle emelleriniz arasına girecek! Ecel gelmeden önce onu geçin. Ölümün yüzüne âniden bakın. Hastalık ölümün şartlarından değildir. İblis sizin düşmanınızdır; o sizin gaflet, günah ve küfür durumunda iken ölmenizi ister. Düşmanınızdan gâfil olmayın. Onunla meşvereti kabul etmeyin. Ondandır emin olmayın; o emin birisi değildir. Ona karşı uyanık olun. Onun kılıcı sıddık ya da zındık dinlemez. Çok az kişi onun elinden kurtulur. Babanız Âdem (AS) ve anneniz Havvâ'yı cennetten çıkartan odur. O sizin cennete girmemeniz için çabalar. O isyânkârlığı, zelilliği, küfrü ve muhâlefeti emreder. Allah'ın (CC) kazâ ve kaderi hâriç, bütün isyanlar, günahlar ondandır. Allah'a (CC) kullukta muhlis ve muhakkık olanlar dışında bütün insanlar onun belâsına uğrar. Muhlis ve muhakkıklara karşı şeytanın bir gücü yoktur. Bâzan şeytan onlara da eziyet edebilir. Kader gelince göz görmez olur. Şeytanın onlara karşı işi ancak beden üzerinde olur, kalpte olmaz. Dünyevî işlerde olur, uhrevî işlerde değil. Halk ile ilgili işlerde olur, Cenâb-ı Hakk (CC) ile ilgili şeylerde değil. O halkı en fazla dünyâ ve nefis yoluyla aldatır. Şüphesiz, dünyâ talebi yakıcı bir ateştir.

Ey gençler! Kendinizi ilgilendiren ve menfaatinize olan şeylerle uğraşın. Ölümünden sonrası için amel işlemek sizi ilgilendirir. Nefislerinizle mücâhede etmek sizi ilgilendirir. Ayıplarınızla ıstıgal sizi ilgilendirir. İnsanların ayıplarıyla ıstıgal sizi ilgilendirmez. Ölümü hatırlayın ve ölümünden sonrası için amel hazırlayın. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Akıllı kişi nefisini alçaltır ve ölümünden sonrası için amel işler; âciz kimse ise nefisini hevâsına uydurur ve Allah-ü Teâlâ'dan (CC) mağfiret umar!”*¹⁵¹

Nefislerinizi Allah-ü Teâlâ (CC) için ve mü'minler için tevâzu göstermeye alıştırın. Nefislerinizden Allah-ü Teâlâ'nın (CC) haklarını yerine getirmesini isteyin. Onlarla, tıpkı sâlihlerin yaptığı gibi münâkaşa edin, hesâba çekin. Hz. Ömer (RA) gece olunca nefisini hesâba çekerek: “Rabbin (CC) için ne yaptın? O'nun (CC) için ne işledin?” dermiş. Sonra eline bir kamçı alır dizlerine vururmuş. O (RA) nefisinden Allah-ü Teâlâ'nın (CC) hukûkunu istiyordu. Ayrıca O'na (CC) hizmette daha fazlasını da istiyordu. Çünkü o sıddıkların, mukarreblerin, muhaddeslerin ve cennetliklerin büyüklerindendir. Sâlihler nefislerini, sâlih olmalarına, tâat ehli olmalarına rağmen hesâba çekerler; oysa siz nefislerinizi hesâba çekmiyorsunuz. Hoş ondan istifâde de edemezsiniz ya!

¹⁵¹ İbn Mâce, *es-Sünen*, “Zühd” hadîs no: 4260.

Allah'ım (CC)! Nefislerimize, hevâ ve heveslerimize ve şeytanlarımıza karşı bize kuvvet ver. Bizi senin grubunun içine al ve onlardan eyle. Ölmeden evvel kalplerimizi sana yakınlaştır. Herkesin karşılaşacağı günden önce bizi “özel karşılama” ile rızıklandır. (Âmin)

Lokman (AS) oğluna şöyle diyordu: “Ey oğul! Ateşin üzerinden geçecek olan kimse ateşten nasıl emin olabilir? Dünyâ ile meşgul olan kimse ondan nasıl emin olabilir? Ölecek olan kimse ölümden nasıl emin olabilir?” Hiç kimseden gâfil olmayandan (Allah-ü Teâlâ’dan CC.) nasıl gâfil olunur?” Hepiniz ateşi hakediyorsunuz. Ateşten sâdece Allah-ü Teâlâ’ya (CC) karşı takvâ sâhibi olanlar kurtulabilir. Ateşin üzerinden geçmek bir seferdir ki, “takvâ azığı” ister; oysa ben sizin takvâ azığını kazandığınızı zannetmiyorum.

Ey dünyânın tâlipleri! Ey dünyânın âşıkları! O, cennete nisbetle sâdece bir hizmetçi değil midir? Cennet ise gerçek şereftir ve asıldır. Ahmed b. Hanbel (RA) şöyle dermiş: “Her ne kadar göğüslerinde (ezberlerinde) Kur’ân olsa da, insanlar için dünyâ sevgisi çok kıymetli!” Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Muhakkakki, şu kalpler paslanır; onların cilâsı ise Kur’ân-ı Kerîm tilâveti ve zikir meclisleridir.*”¹⁵² İlmiyle amel eden âlimlerin meclislerine katılmak kalpleri cilâlandırır, parlatır, yüceltir ve kasvetini giderir.

Adamın biri Hasan-ı Basrî’ye (RA) kalbinin kasvetinden şikâyet etti. Hasan-ı Basrî (RA) ona şunları söyledi: “Kalbini zikre yaklaştı. Allah-ü Teâlâ’yı (CC) zikredenler O’nu (CC) hakkıyla bilenler ve O’nun (CC) velîleridir.” Onlar gerçek “Melik”i tanımış, meliklerdir. O’na (CC) koşmuşlar ve O (CC) da onları melik yapmıştır. Onlar âhireti görmüş ve kalplerinde dünyâ küçülmüş olan kimselerdir. Onlar Hakk’ı (CC) görmüş ve halk, nazarlarında küçülmüş olan kimselerdir. Gerçek izzet, şeref Allah-ü Teâlâ’ya (CC) tâatte ve günahları terk etmektedir.

Bu kalp sevdiği şeylerin tamâmını terketmedikçe, her gittiği yerden kesilmedikçe, bütün mahluklara karşı zâhid olmadıkça sıhhat ve felah bulamaz, düzelemez. Terket ki, terkettiğin şeyden daha hayırlısı sana verilsin. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Allah (CC) rızâsı için her kim bir şeyi terkederse, Allah (CC) ona terkettiği şeyden daha hayırlısını verir.*”

Allah'ım (CC)! Kalplerimizi senin için uyandır ve senden gâfil kılma. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹⁵² bak.: İbn Adiy, *el-Kâmil*, I/257, (Beyrut-1988).

41.Sohbet ŞÜKÜR

Sâdık olan kişi nîmete şükreder, cezâyâ sabreder. Emredilene sarılır, nehyedilenden uzak durur. Kalpler bu usûlde terbiye edilir. Nîmete şükretmek nîmeti artırır. Cezâyâ sabretmek cezâyı giderir ve işi kolaylaştırır. Çocuklarınız veyâ diğer yakınlarınız öldüğünde, mal mülk elden gittiğinde, maksatlar zâyî olduğunda ve halk eziyet ettiğinde sabırlı olun ki, büyük hayır göresiniz. Kolaylığın geldiğinde şükreder, zorluğun geldiğinde de sabredersen Mevlâ'ya (CC) gitme vâsıtaların olan “îman kanatları”n palazlanır ve kuvvetlenir. Kalbin ve sırrın o kanatlarla Rabbinin (CC) kapısına uçar. Sabrın olmadığı halde îmanlı olduğunu nasıl iddiâ edersin? Hz. Peygamber'in (SAV): “*Beden için baş ne ise, îman için de sabır odur*”¹⁵³ dediğini işitmedin mi? Eğer sabrın yoksa, îmanın başı da yoktur. Bu durumda, cesede itibar edilmez. Eğer belâ vereni tanısaydın, belâyâ sabrederdin. Eğer dünyâyı tanısaydın, ona dalmazdın.

Allah'ım (CC)! Dalâlette olanların hepsine hidâyet nasip et. Bütün âsîlerin tevbesini kabul et. Bütün mübtelâlara sabır ihsan et. Bütün âfiyette olanlara şükür muvaffakiyeti başışla. (Âmin)

Birisi: “Hangisi daha şiddetlidir: Havf ateşi mi, şevk ateşi mi?” diye sordu. O (Abdulkâdir Geylânî KSA.) şöyle cevap verdi: “Mürîd için havf ateşi, murâd için ise şevk ateşi. Bu başka bir şeydir, o başka bir şey. Pekiyi, ey soruyu soran! Bunlardan sende hangisi var?”

Ey sebeplere güvenenler! Size fayda verecek olan tek kişidir. Size zarar verecek olan tek kişidir. Melikiniz tektir. Sultânınız tektir. İlâhınız tektir. Yaratıcınız tektir. Yaptığınız şeyleri sizin elinizle yapan O'dur (CC). Sizi O (CC) yarattı. Size O (CC) rızık verdi. Size zararı da, faydayı da veren O'dur (CC). Sizi hidâyete erdiren O'dur (CC). Niçin kendiniz gibi bir mahluka dayanıyorsunuz? Kendisine fayda da, zarar da veremeyecek olana niçin tapıyorsunuz? Allah-ü Teâlâ'nın (CC): “**Rabbi (CC) ile “likâ”yı (güzel bir sûrette karşılaşmayı) umanlar sâlih amel işlesinler ve ibâdetlerinde O'na (CC) hiçbir şeyi ortak koşmasınlar**”¹⁵⁴ buyurduğunu işitmediniz mi?

Ey münâfık! Zamânın boşa gidiyor. Ey işlerini elinde tutan! Kaybediyorsun, sermâyen gidiyor. Hoş, bir kâr da göremezsün ya! Sermâyen dînindir. Sen ise onunla dünyânı yiyorsun. Sen eğer dînini yersen, o da biter, tükenir; dînin halk için, saygı görmek için, dinar ve dirhem için, makam ve mevki için işlediğin amellerle kaybolur gider. Sen Allah-ü

¹⁵³ Deylemî, *el-Firdevs*, hadîs no: 3840, (Beyrut-1986).

¹⁵⁴ Kehf S. A.110.

Teâlâ'nın (CC) düşmanı ve nefret ettiği bir kimsesin. Sen sıddık kulların nefret ettiği bir kimsesin. Sen meleklerin nefret ettiği bir kimsesin. Melekler sana lânet ediyor. Ayaklarının altındaki yeryüzü sana lânet ediyor. Üzerindeki gökkubbe sana lânet ediyor. Giydiğin elbise sana lânet ediyor. Sen halkın da, Hâlık'ın da (CC) lânetlediği bir kimsesin. Münâfığın ateşin en aşağı yerine gireceğini bilmiyor musun? Teslim ol, müslüman ol, sonra tevbe et. Ölüm âniden gelmeden ve seni birdenbire kapmadan önce işini tedârik et; sonra pişman olursun da pişmanlığın sana bir fayda vermez. Ben seni tanıyorum, ama seni ifşâ etmem mümkün değil. Çünkü biz şerîatte sana da, başkalarına karşı da setr etmekle emrolunduk. Fakat sözümü belli birini kasdetmeksizin söylüyorum. Sana işâret ediyorum, ama bu işâret açık bir sûrette değil. Seni kasdediyorum, komşusu sen anla. “Köleye sopayla vurulur, hür kimseye ise bir işâret yeter.”

Hakk Teâlâ (CC) celvetlerinde de, halvetlerinde de insanlara ve onların kalplerine nazar edicidir. O (CC) ancak kendisi için işlediğiniz amelleri, O'nun (CC) rızâsını isteyerek yaptığınız amelleri kabul eder. Amellerinizde yapmacık davranmayın, süsleyip püslemeyin, hîleye hurdaya kaçmayın. O (CC) gizliyi de, açığı da bilir. “**O (CC), gözlerin hâin bakışlarını ve göğüslerin sakladığını bilir.**”¹⁵⁵

İşte bu Melik'e (CC) hizmet edin; bu Hâlık'a (CC), bu Râzık'a (CC), Mün'im'e (CC) (nîmetler bahşedene) ki, sizin için güneşi bir aydınlık kaynağı, ayı bir ışık ve geceyi de sükûnet vakti yapan O'dur (CC). Verdiği nîmetler ile sizi uyandıran O'dur (CC). O'na (CC) şükredesiniz diye, O (CC) nîmetleri türlü türlü yaptı. O (CC) nîmetlerin sayısı hakkında da şöyle buyurdu: “**Eğer Allah'ın (CC) nîmetlerini saymaya kalksanız sayamazsınız.**”¹⁵⁶ Allah-ü Teâlâ'nın (CC) nîmetini gerçek yönüyle gören kimse, onun şükrünü edâ etmekten âciz kalır, şaşırıp kalır. Bundan dolayıdır ki, Mûsâ (AS): “İlâhî (CC)! Şükürdeki acziyetimle sana şükrediyorum” demiştir.

Şükrünüz ne kadar az! İtirâzınız ne kadar çok! Eğer O'nu (CC) tanısa idiniz, O'nun (CC) huzûrunda dilleriniz ahras kesilir, konuşamazdı; kalpleriniz ve bütün uzuvlarınız her hâllerinde edepli olurdu. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Allah'ı (CC) tanıyanın dili tutulur.*”¹⁵⁷ Ârif dilsizdir. Esrâr hakkında O'ndan (CC) izin almadan konuşmaz.

Ey oğul! Kendini, bedenini, aileni ve malını Cenâb-ı Hakk'a (CC) havâle et. Çünkü O (CC) emâneti kaybetmez. Kalbinle O'na (CC) yürü. Sen bütün hayrı O'nun (CC) indinde

¹⁵⁵ Gâfir S. A.19.

¹⁵⁶ İbrâhîm S. A.34.

¹⁵⁷ bak.: Süyûtî, *Şerhu Süneni İbn Mâce*, I/288, (Keratşi-tsz.).

bulacaksın. Hükümün (şerîatin) hakkını öde. Bu Nebîden (SAV) râzı ol ve O'na (SAV) tâbi ol. Sonra Rabbinin (CC) huzûruna O'nun (CC) hakkındaki ilminin ve mârifetinin ayaklarıyla gir. Kapıya varıncaya kadar dînin hükümleri ile arkadaş ol. Oraya ulaştığında hükümleri durdur ve O'na (CC) selâmetle ve baht saâdeti ile duâ et. Sonra sır ve mânâ evine gir. Sâlihlerden birinin şöyle dediği rivâyet olunur: “Benim için, dünyâyı davul zurna ile yemem, din ile yememden daha sevimlidir.”

Çok yakında her biriniz tevhîdden ve şirkten, nifaktan ve ihlastan ne yaptığını göreceksin. O gün görenler için cehennem ortaya çıkacak! Kıyâmette olanların hepsi onu göreceksin. Çok az kimse hâriç, herkes ondan korkup kaçacak. Mü'mini gördüğünde ise o alçalacak, mü'min onu geçinceye kadar ateşi sönecek. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Kıyâmet günü cehennem mü'mine şöyle diyecek: Ey mü'min çabuk geç! Çünkü nûrun ateşimi söndürüyor!*”¹⁵⁸ Ona üzerinden geçmeden önce: “Çabuk ol! Geç! İşimi boşa çıkarma, benim seninle bir işim yok!” diye seslenecek. Onun üzerinden müslüman da, kâfir de, itaatkâr da, âsî de geçecek. Mü'minin adımı o sırat köprüsüne bastığında cehennem geri çekilecek, alevi sönecek ve mü'mine şöyle seslenecek: “Geç! Nûrun alevimi söndürdü!”

Onun üzerinden geçenlerden bâzıları da onu görmeyecek. Cennete girdiklerinde diyecekler ki: “Allah-ü Teâlâ (CC) **‘Sizden herkes ona (cehenneme) uğrayacak!’**”¹⁵⁹ şeklinde buyurmamış mı idi? Biz onu görmedik.” Onlara denecek ki: “Siz onun üzerinden o sönük iken geçtiniz.”

İsyankâr, Mevlâ'sından (CC) kaçaktır. İtaatkâr mü'min ise Mevlâ'sının hizmetinde durur; O'nunla (CC) karşılaşacağını ve kendisinden dünyâda yaptıklarını soracağını bilir. O hevâ ve hevesine uymayı terketmiştir; çünkü hevâ ve hevesin kendisini sapıtacağını, kendisinin Rabbiyle (CC) çekişmeyi isteyeceğini bilir. Mü'min, nefesine düşmanlık ve muhâlefet eder; çünkü onun Rabbine (CC) karşı düşmanlık beslediğini bilir. Allah-ü Teâlâ (CC) Hz. Dâvûd'a (AS) şöyle vahyetmiş: “Ey Dâvûd (AS)! Hevânı terket. Hevâdan başka benimle çekişen hiçbir şey yoktur.” Hakk (CC) ile sükûnet, mutluluk ve güzel edep üzere berâber olun. İrâdenizi O'nun (CC) irâdesine, ihtiyârınızı (tercihinizi) O'nun (CC) ihtiyârına, hükümünüzü O'nun (CC) hükmüne, dileğinizi O'nun (CC) dileğine bırakın. **“O (CC) istediğini yapandır.”**¹⁶⁰ **“O (CC) yaptığından sorumlu tutulmaz, bilakis insanlar**

¹⁵⁸ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, VII/360.

¹⁵⁹ Meryem S. A.71.

¹⁶⁰ Bürûc S. A.16.

yaptıklarından sorumludurlar.”¹⁶¹ O’nunla (CC) berâber olmak yırtıcı hayvanlarla ve yılanlarla berâber olmak gibidir. Bundan dolayı sûfiler O’nunla (CC) “havf ve hazer kademi” üzere berâber olurlar. Onların ne geceleri gecedir, ne de gündüzleri gündüzdür. Yemeleri hastanın yemesi gibidir. Konuşmaları mecbûriyettendir. Hasta en az şeyle doyar ve yemeğini korkarak yer. Onun bünyesine uygun olup olmadığını bilemez. Suda boğulan kimsenin boğulmanın tesiriyle gözleri kapanır, fakat dalgalar onu uyandırır. O kudret denizindedir. Onlar **“O (CC) istediğini yapandır”** denizindedirler, “kendi istediklerini yaparlar” denizinde değil. Dalgaların kendilerini boğmasından, ya da bâzı hayvanların musallat olup kendilerini yemesinden korkarlar. Sâhil-i selâmete atılmayı umarlar. Rablerinin (CC) kurbiyet sarayına, O’na (CC) münâcât ve müşâhede sarayına girmeyi dilerler.

Ey mürîd! Çalış, çünkü sen irâde sâhibi değilsin. Sâlihlerden birisine: “Neyi arzu edersin?” diye soruldu. “Arzu etmemeyi arzu ediyorum” cevâbını verdi. Bütün mesele kadere rızâda, irâdeyi terkte ve kalbi “mukallib”inin yâni onu çekip çevireninin önüne bırakmaktadır.

Allah’ım (CC)! Bizi senin kudretinin önüne bırakılan müslümanlardan eyle. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

¹⁶¹ Enbiyâ S. A.23.

42.Sohbet KALP KATILIĞI-HAVF (ALLAH'TAN KORKMAK)

Ey oğul! Sûfîler her şeyi terkettiler ve dediler ki: “Mâsivâ posa ve kabuktan başka birşey değildir.” Onlar özü istediler. Gerekli olanı gereksiz olandan ayırdılar ve özle yetindiler. Gerekli olan Cenâb-ı Hakk’tır (CC). O’ndan (CC) gayrısı gereksizdir. Hakk (CC), kulun talep ettiği şeyde sadâkatini bilirse ona sıhhat, âfiyet ve kendisine yakınlık verir. Bu durumda, “Allah (CC) için velâyet” gerçekleşir. İçinde korku olmayan bir kalp, polissiz bir memlekete, çobansız bir sürüye benzer. Böyle bir belde harap olmaya, böyle bir sürü kurtlar tarafından yenmeye mahkûmdur. Korkusu olan mal biriktiremez. Bir yerde karar kılamaz, sürekli dolaşır. Sûfîlerin yolculuklarının nihâyeti Hakk’a (CC) kurbîyet ülkesidir. Yolculuk, kalbin yolculuğudur. Vuslat, “esrâr”ın vuslatıdır. “Esrâr” (kalp) vâsıl olursa, melik olur; diğer uzuvlar da onun etbâ ve avanesi olur. Kalp Hakk’ın (CC) kapısına ulaşınca içeri girmek için izin ister ve öyle girer.

İlminiz ne kadar çok ve ameliniz ne kadar az! İlimden sâdece onu ezberleme ve hikâyeler anlatmak için nasiplendiniz. Bunun size faydası olmaz. Bâzılarınız bu kadar, bu kadar hadîs ezberliyor, ama onların bir harfî ile dahi amel etmiyor. Bu sizin aleyhinize bir delildir, lehinize değil. Diyorsunuz ki: “Şeyhim filan. Falanın sohbetlerine katıldım. Filancadan okudum. Falanca âlime dedim ki...” Bütün bunlar amel olmadan hiçbir şey etmez.

Amelinde sâdık olan kimse şeyhlere vedâ eder, onları geçer. Onlara işâret ederek der ki: “Siz yerinizde oturun; ben bana rehberlik ettiğiniz hususlara erişeyim.” Şeyhler kapıdır; bir kapıya yapışp da evin içine geçmemen doğru olur mu? Allah-ü Teâlâ (CC) insanlara darb-ı meseller gösterir.

Kulun şakîliğinin (cehennemlik oluşunun) alâmeti kalp katılığı, göz kuruluğu, uzun emeller peşinde koşması, elinde olanda cimrilik etmesi, emir ve nehyi küçümsemesi ve belâ geldiğinde hoşnutsuzluk göstermesidir. Bu vasıflarda birini görürseniz biliniz ki, o şakîdir. Katı kalpli olan, kimseye merhamet etmez. Sevincinde de, üzüntüsünde de gözlerinden yaş gelmez. Çünkü gözlerinin kuru olması kalbinin katılığına işârettir. Onun kalbi nasıl katı olmasın ki; o günah, hata, uzun emel, nasîbi olmayan şeye hırs gösterme, haset etme gibi şeylerle doludur. Farz olan zekâtta cimrilik eder. Keffâretleri ödemez. Adakları yerine getirmez. Akrebâlarını araştırmaz. Gücü olduğu halde borcunu ödemez, aksine onu ödemeyi uzatır veyâ inkâr eder. Hakkı hukûku yerine getirmekten ve iyilik etmekten hoşlanmaz. İşte bütün bunlar ve benzerleri şakâvet alâmetleridir.

Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**İman etmiş olanların kalplerinin, Allah’ın (CC) zikrine ve hak olarak inen şeye karşı haşyet (korku) duyma zamânı gelmedi**

mi?”¹⁶² O’nun (CC) kaderini O’nun (CC) aleyhine delil yapmayın. Çalışın, çabalayın. Yapışın, isteyin. Tazarrû edin, ağlayın. O’ndan (CC) şefâat isteyin, kendinizi küçük görün. Kapıda sâbit durun, kaçmayın. Bütün işler Allah-ü Teâlâ’nın (CC) elindedir. İkaz eden de, sakındıran da O’dur (CC). Uyandıran O’dur (CC), uyutan O’dur (CC). Peygamberimiz (SAV) Cenâb-ı Hakk’ın (CC) “**Ey örtüsüne bürünen!**”¹⁶³ nidâsını işitince yatağından kalktı ve iştiyaklı bir şekilde dışarı çıktı. İşte Hakk’ın (CC) hitâbını duyan kalp de aynen böyledir; O’na (CC) hemen icâbet eder ve O’nun (CC) talebini yerine getirmeye koyulur, O’na (CC) iştiyak duyar. O (CC), kalpleri uyandırır ve kalplere yol gösterir. Senin bir iş yapmanı istediğinde o işi sana kolaylaştırır. Bu bâtınî bir durumdur. Bu kaderdir, ilimdir. Kader üzerinde durmamız ve onu delil göstermemiz uygun değildir. Aksine biz çalışırız, çabalarız. İtiraz da etmeyiz, tembellik de.

Allah’ım (CC)! Bizi kaderinden râzı et. Belâlarına karşı sabır ver. Nîmetlerine güzelce şükretmeyi nasip et. Senden, bizi nîmetin tamâmına erdirmeni, âfiyetin devamlı olmasını ve muhabbetinde sâbit-kadem olmayı dileriz.

İbrâhîm b. Edhem (RA) (v. 161/777) şöyle demiş: “Bir geceyi akşamdan sabaha kadar Allah-ü Teâlâ’ya (CC) türlü türlü duâlar ederek ve ağlayarak geçirdim. Sabaha doğru gözlerim kapandı. Rüyamda Allah-ü Teâlâ’yı (CC) gördüm. Bana şöyle buyurdu: ‘Ey İbrâhîm (RA)! Bana hiç de güzel duâ etmedin. Şöyle de: Allah’ım (CC)! Kaderinden beni râzı et. Belâna karşı bana sabır ver. Nîmetlerine güzelce şükretmemi nasip et. Senden nîmetin tamâmını, âfiyetin devâmını ve muhabbetinde sebatlı olmayı diliyorum.’ Uyandım ki, bu sözleri tekrar ediyorum.”

Cenâb-ı Hakk’a (CC) kulluğu sapasağlam yapan kimse, halktan kurtulur ve Rabbi (CC) ile yetinir. O’nunla (CC) berâber olmak ona yeter; başkalarıyla olmaya ihtiyaç duymaz. Hz. Peygamber (SAV) ona yeter; başka bir şeye ihtiyaç duymaz. Aksine diğerleri ona muhtaç olur.

Sûfîler, Allah-ü Teâlâ’dan (CC) kendisinden başka bir şey istemezler. Onlar nîmet bahşedeni isterler, nîmeti değil. Hâlık’ı (CC) isterler, halkı değil. Yemekten, içmekten giyinmekten, nikahtan ve dünyâyâ meyletmekten kaçmışlardır. O’na (CC) kaçmışlardır. Onlar sırf O’nun (CC) rızâsı için ibâdet ederler, nefsin azığı ve ziyâfet evi değil. Derler ki: “Zahmeti ne yapalım? Biz rahmet istiyoruz. Biz mahbub ile zahmetsiz halvet istiyoruz.” Sen hiç yemek, içmek veyâ başka bir ihtiyâcını gidermek için dolaşan misâfır gördün mü? Muhabbet

¹⁶² Hadîd S. A.16.

¹⁶³ Müddessir S. A.1.

iddiâsındasın ve uyuyorsun! İnsan ya muhibdir, ya da mahbubdur. Eğer sen muhib isen, muhib nasıl uyur? Eğer sen mahbub isen, ey iddiâcı, muhib senin misâfirindir! Haberiniz yok! Yakında O'nun (CC) haberini alırsınız. Hemen veyâ daha sonra, iddiânızın karşılığını göreceksiniz.

Ey âlimler! Ey ilim öğrenenler! İlim maksat değildir, maksat ilmin meyvesidir. Meyvesi olmayan ağacın ne faydası olur? İlmin meyvesi ancak amel ve ihlastır. Kitap ve Sünnet araçtır; onlarla amel edilir, iş yapılır. Kendisiyle iş yapılmazsa âlet nasıl faydalı olur? Sanatkâr, bir iş yaptıktan ve yorulduktan sonra onun ecrini kazanır.

Dünyâ sofrasını, varlığı ve halktan geçinceye kadar sana konuşma hakkı yok! Ondan geçtiğin zaman her şey sana ayan beyan olunur, keşfolunur, şerholunur. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Allah’a (CC) karşı takvâ sâhibi olun ki, O (CC) size ilim öğretsin.”**¹⁶⁴ Yine şöyle buyurmuştur. **“Allah’a karşı takvâ sâhibi olan kişiye O (CC) bir çıkış yolu yapar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır.”**¹⁶⁵

Takvâ her hayrın başıdır; dünyânın, hikmetin, ilmin, kalp ve sır safâsının geliş sebebidir. Tavkâ sâhibi olun ve sabredin. Îmânın başı sabır ve vücûdu ameldir. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Beden için baş ne ise, îman için de sabır odur.”*¹⁶⁶ Bütün ameller, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) takdîrinin altında ancak sabır ile tamamlanır. Sabırlı olun, sebâtlı olun, vera sâhibi olun. Halvette de, celvette de vera sâhibi olun. Başkalarının kısmetine karşı zâhid olun, kendi kısmetlerinizden de yüzçevirin.

Sen dîne mukâbil makam-mevki elde ediyorsun. Sen kendine gelirler, dinarlar, elbiseler, evler, komşular, şâhinler, hizmetçiler biriktiriyorsun. Bunların hepsi boş bir hevestir. Yakında onlardan ayrılacaksın. Rabbine (CC) dön. Gittiğin yanlış yoldan dön. Bâtılı, karışıklığı, deliliği bırak. Başkasına terkedeceğin şeyi nasıl toplarsın! Oysa onun hesâbını yalnız vereceksin! Topladığın şeylerin sana zerre kadar faydası yok. Ondan senin eline, onun isbâtından, hesâbından, korkusundan, kaybolmasından ve pişmanlıktan başka bir şey geçmeyecek. **Aklın yok!** Benden akıl satın al. Benim karşıma geç ve öğüdümü dinle. Ben senin bilmediğini biliyorum. Ve âhiretle ilgili senin görmediğini görüyorum.

Yazık sizlere! Sâlih amel, sizi kabirde azaptan kurtaracak ameldir. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Mü'min kabre konulduğu zaman, sadakası başında oturur, namazı sağında oturur, orucu solunda oturur, sabrı ayaklarında oturur. Azap başı tarafından gelir; sadakası der ki: ‘Benden sana geçit yok.’ Sağ tarafından gelir; namazı*

¹⁶⁴ Bakara S. A.282.

¹⁶⁵ Talâk S. A.2-3.

¹⁶⁶ Deylemî, el-Firdevs, hadîs no: 3840.

der ki: ‘Benden sana geçit yok.’ Sol tarafından gelir; orucu der ki: ‘Benden sana geçit yok.’ Sabrı der ki: ‘Ben de burada hazırım, ihtiyaç durumunda ben de yardıma hazırım’.”¹⁶⁷

Ey cemâat! Îmânınızı zayıf hissettiğiniz anda fakirlerle kendinizi eşit tutun ve onlara îsârda bulunun yâni ihtiyaç ânında onları kendinize tercih edin. İmanın kuvvetli olduğu anlarda da onlara yardım edin ve tebessümle yine îsârda bulunun. Fakirleri atâ ve ihsanla karşılayın veya elinizde bir şey yoksa onları güzel bir sûrette geri çevirin. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Dilenci, Allah-ü Teâlâ’nın (CC) kuluna hediyesidir.*”¹⁶⁸

Yazık sizlere! Allah’ın (CC) hediyesini kerih görüyorsunuz, reddediyorsunuz ve kabul etmiyorsunuz. Yakında cezânızı görürsünüz. Fakirlik size gelecek, zenginliğinizi alacak ve onun yerine geçecek. Hastalık gelecek, âfiyetinizi bozacak ve onun yerine oturacak. Rabbinizin (CC) dilenciye vermeniz için size bahşettiği önemli nîmetleri hiç hatırlamıyorsunuz. Mü’min bilir ki, Rabbi (CC) dilenciği kendisine, elindeki nîmetlerden bir şeyler versin diye göndermiştir. Ve o, dilenciye bir şeyler verdiği zaman, ona en güzel bir sûrette ikram eder ve onun kendisine gönderilmesini kabul eder. Ona dünyevî ve uhrevî nîmetlerden bol bol, çokça ve en güzel bir şekilde verir.

Ey dünyâ işleri peşinde koşanlar! Makam ve mevki için sultanlara, emirlere ve zenginlere gidin; bu hususta “Meliklerin meliki”ne gitmeyin. O (CC) zenginlerin en zenginidir ve hiçbir zaman ölmez. Hiçbir zaman fakir olmaz. O’na (CC) bir borç verdiği zaman, onun karşılığını kat kat verir. Dünyâda bir dirhemine karşılık on dirhem verir. Âhirette de eksiksiz sevâbını verir. Dünyâda bereket, âhirette de sevâp verir. O’nun (CC): “**Allah (CC) size onun (infâkınızın, sadakanızın) devâmını nasip eder**”¹⁶⁹ buyurduğunu işitmedin mi?

Allah’ım (CC)! Seninle alış-veriş yapmakla bizi rızıklandır. Sana hizmetimizi güzel yapmayı nasip et. Bütün hizmetlerle birlikte senin kapında durmayı bize nasip et. “**Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.**”

¹⁶⁷ İbn Hibbân, *es-Sahîh*, hadîs no: 3113.

¹⁶⁸ Hindî, *Kenzü’l-ummâl*, hadîs no: 16078.

¹⁶⁹ Sebe S. A.39.

43.Sohbet KIYAMET GÜNÜNE HAZIRLANMAK

Hiz. Peygamber'in (SAV) şöyle söylediği rivâyet edilmiştir: “*Cebrâil (AS) bana dedi ki: ‘Allah (CC), kullarından ancak merhamet ile davrananlara merhamet eder.’*”¹⁷⁰
“*Yeryüzündekilere merhamet et ki, gökyüzündekiler de sana merhamet etsin!*”¹⁷¹

Ey Rabbinden (CC) rahmet isteyen kişi! Onun değerini bir ölç. Zîrâ o şu an senin elinde. Onun değeri nedir? Rabbinin (CC) rahmetinin değeri, senin O’nun (CC) yarattıklarına karşı merhamet göstermen, şefkatli davranman ve onlara karşı niyetini düzeltmendir. Sen istediğin şeye karşılık ortaya bir şey koymuyorsun. Ücreti ver, malı al! Yazıklar olsun sana ki, Allah’ı (CC) bildiğini söylüyorsun da, O’nun (CC) yarattıklarına merhamet etmiyorsun!. Sen iddianda yalancısın... Ârif-billah olan kimse O’nun (CC) yarattıklarına ilim yönünden merhamet eder; topluluklara da hüküm (şerîat) cihetinden merhamet eder. Hüküm ayırır. İlim ise bir araya getirir.

Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Evlere kapılarından girin.**”¹⁷² Sâdık ve ilmiyle amel eden şeyhler Cenâb-ı Hakk’ın (CC) kapıları ve O’nun (CC) kurbiyetinin “yolları”dır. Onlar Nebîlerin (AS) ve Peygamberlerin (AS) vârisleri ve nâipleridir, vekilleridir. Onlar Cenâb-ı Hakk’ın (CC) “müferrid”leri¹⁷³ ve dâvetçileridir. Onlar O’nunla (CC) halkı arasındaki elçilerdir. Onlar “din doktorları”, “hak öğretmenleri”dir. Onları kabul edin ve onlara hizmet edin. Câhil nefislerinizi onların emir ve nehiyelerine teslim edin.

Rızıklar Allah-ü Teâlâ’nın (CC) elindedir. Bedenin rızkı, kalbin rızkı, esrârın rızkı... bütün bunları O’ndan (CC) isteyin, başkasından değil. Bedenin rızkı yemek ve içmektir. Kalbin rızkı tevhiiddir. Esrârın rızkı ise “hafî” (sessiz, gizli) zikirdir. Mücâhede ile, ona bir şeyler emredip, birşeylerden nehyederek ve riyâzat ederek nefislerinize merhamet edin. Mârûfu (doğruyu) emrederek, münkerden (yanlıştan) nehyederek, onlara nasihat ederken samîmi davranmak sûretiyle, ellerinden tutup Hakk’ın (CC) kapısına getirmek sûretiyle halka merhamet edin.

Rahmet, merhamet mü’minin sıfatlarındandır. Katılık ise kâfirlerin sıfatlarındandır. Size gelmeyene siz ulaşın. Sizi mahrum edene siz verin. Size zulmedenizi siz affedin. Eğer böyle yaparsanız ipleriniz Allah’ın (CC) ipine ulaşır. O’nun (CC) sâhip olduklarına siz sâhip değilsiniz. Zîrâ bu ahlak Cenâb-ı Hakk’ın (CC) ahlâkıdır.

¹⁷⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, I/194 (no: 654).

¹⁷¹ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, I/97-98 (no: 314).

¹⁷² Bakara S. A.189.

¹⁷³ Müferrid: Hakk’a (CC) ibâdet ve itâat etmede öncü kişiler.

Münâcât ve mânevî ziyâfet evi olan mescitlere çağıran müezzinlere icâbet edin. Onlara icâbet edin ki, kurtuluş ile, onların indindeki gerçek alış-veriş ile karşılaşasınız. Eğer O'nun (CC) dâvetine icâbet ederseniz, O (CC) sizi evine alır, size karşılık verir, yakınlaştırır, mârifeti ve ilmi öğretir. Yanında olanı size gösterir. Bedeninizi süsler. Kalplerinizi temizler. Sırlarınızı tertemiz eder. Doğru yolu size ilham eder. Sizi karşısına oturtur ve kalplerinizi kurbîyet evine ulaştırır. O (CC) eve girmeniz için sizi çağırır. O (CC) kerîmdir. Eğer O'nun (CC) dâvetini kabul eder ve O'na (CC) duâyı hafife almazsanız size karşılık verir. Size lutuf ve ihsanda bulunur. Size “hil’at” (makam elbisesi) giydirebilir. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“İyiliğin karşılığı iyilik değil midir?”**¹⁷⁴ Ameli güzel yaparsanız sevâbı da güzel olur. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Nasıl muâmele edersen öyle muâmele görürsün.”*¹⁷⁵ Ve yine: *“Bulunduğunuz hâle göre idâre edilirsiniz”*¹⁷⁶ buyurmuştur. Amelleriniz kendi amellerinizdir.

Dünyâda, ibret alan ve iffet sâhibi olan zâhidlerin kalpleri ile yaşayın. Onda vatan tutmayın. O ne vatan yeridir, ne de makam yeridir. Asıl vatan ve son makam vardır. Bu dünyâ âhirete göre zindandır. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Dünyâ mü'minin zindanıdır.”*¹⁷⁷ Mü'min, dünyâda nîmetler içerisinde binsene yaşasa bile yine de dünyâ mü'minin zindanıdır. Onun kurtuluşu, sevinci, hoşluğu, sevâbı, devleti, emir ve nehyi ve rahatlığı ise ancak âhirettir.

Âlim ve sıddık ârife gelince, o sevâbını âhiretten önce dünyâda alır. O Rabbine (CC) yakınlaşmıştır. O yaratılmamış olmayı temennî eder. Kıyâmeti de, cenneti de zahmet olarak görür. Kıyâmet günü sakladığı sırların ortaya çıktığını görür. Zîrâ o gün sırlar şekil kazanır. O, kabrinden kalktığını ve üzerinde zînetli elbiseler olduğunu görür. Onu gılmanlar ve merâsimciler karşılıyordur. Fakat onun kalbi bunlara karşı ebediyyen zâhiddir. Rabbini (CC) görmenin yanında, zahmet olarak gördüğü için bunlardan hoşlanmaz. O nîmet vereni sever, nîmeti değil. O Rabbinin (CC) huzûruna sır kapısından girmeyi sever, merâsim ile girmeyi değil. Cennette olmaktan hoşlanmaz. Zîrâ oradaki nîmetlere aldanarak değişebilir. Ayrıca, Allah'ı (CC) seven kişi O'ndan (CC) başka her şeyi terk eder. Hattâ o, oraya bağlanmasın, oraya aldanmasın, adımları Rabbinden geri durmasın, başka şeyle meşgul olmasın diye cenneti görmemeyi temennî eder.

¹⁷⁴ Rahmân S. A.60.

¹⁷⁵ Deylemî, *el-Firdevs*, hadîs no: 2203.

¹⁷⁶ Deylemî, *el-Firdevs*, hadîs no: 4918.

¹⁷⁷ Müslim, *es-Sahîh*, “ez-Zühd ve ve'r-Rakâik” hadîs no: 2965.

Allah-ü Teâlâ'yı (CC) âhiretten önce dünyâda tanıyamayanlar! Sizlerden dolayı vâh yangınlarım ve vâh ateşlerim! Ve O'nun (CC) kurbiyetinin nesîmini, rüzgârını koklayanlar! Ve O'nun (CC) fazîlet, üstünlük yemeğini yeyip, ünsiyet şarabını içenler! Size daha ne kadar nidâ edeceğim, ey münâfıklar? Sizler duymuyorsunuz ki... Yarın derinden duyacaksınız ama icâbet edemeyeceksiniz. Ne kadar uzaktasınız! Ve size ne kadar da uzaktan sesleniliyor! Sesiniz yerin dibinden geliyor; kurbiyet kalesinden değil, iyilik sâhilinden değil. Bütün işleriniz mîdeniz, şehvetiniz, bedenleriniz ve bütün dünyânız. Bütün bunların hepsi pisliktir, kirdir.

Açlık, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) yeryüzündeki yemeğidir: Sıddıkların karnı onunla doyar. **Ey fakirlikten korkanlar!** Asıl fakirlik fakirlikten korkmaktır. Zenginlik ise Allah-ü Teâlâ (CC) ile O'nun (CC) dışındaki herşeyden zengin olmaktır: Dirhem ve dinar zenginliği zenginlik değildir.

Ey oğul! Nefsinin kıyâmetini kopart. Tefekkür ayaklarıyla cehenneme ve cennete gir. Onlara îman ve yakîn gözlerinle bak. Mü'min, fikri ve nazarı düzelinceye kadar amel işlemekten geri durmaz. Fikri ve nazarı düzeldiği zaman kıyâmeti kopmuş demektir. Rabbinin (CC) huzûrunda dirilir, ayağa kalkar; amel defterinin sayfalarını okumaya başlar, iyiliklerini ve kötülüklerini görür. Kötülüklerinin iyiliklerinden fazla olduğunu görür. Cehenneme girmeyi hak etmiştir. Sıratı geçmesi gerekir. Onun üzerinden havf u recâ ile, helâk olma, cehenneme düşme duyguları ile geçer. İşte o bu halde iken, Allah-ü Teâlâ (CC) ona rahmetini yetiştirir ve onun kendisine bırakılmasını emreder. Ayaklarının altındaki sırat genişletilir, cehennemin alevi rahmet suyu ile söndürülür. Hattâ cehennem ona şöyle der: “Geç, ey mü'min! Nûrun alevimi söndürdü.”¹⁷⁸ İşte mü'min bütün bunları tefekkür eder, düşünür, enine boyuna değerlendirir. Kesin bir kanaate sâhip oluncaya kadar bunları tefekkür etmekten geri durmaz.

Size açıkladığım bu, nasiplerinizin peşinden koşma meselesini düşünmekten geri durmayın. Nasiplerin peşinden koşmayın, bırakın onlar sizin peşinizden koşsun. Bu benim tecrübe ettiğim, gözlerimle gördüğüm bir şeydir. Bunu, bu “yol”a girmiş olan ve bu yolu deneyen benden başka kimseler de görmüştür. Acele etmeyin; nasiplerinizi kaybetmezsiniz. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “Hiç kimse rızkını tamamlamadan dünyâdan geçmez. O halde Allah-ü Teâlâ'ya (CC) karşı takvâ sâhibi olun ve isteklerinizi

¹⁷⁸ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 7/360.

güzelleştirin.”¹⁷⁹ Yavaş olun, hırslanmayın, boşa yorulmayın, sebatlı olun. İsteklerinize karşı işte böyle olun.

Eğer hükümdarların kapısından yüzçevirirsen Allah-ü Teâlâ (CC) sana hiç kapanmayan bir kapıyı açar: Sır kapısı, bâtin kapısı... Bu kapıyı sana hiçbir kuvvetin, gücün ve tahmînin olmadan açar.

Mü'min, Rabbinin (CC) kapısını hedef edinmek sûretiyle, nefsinin hevâ ve heves evini terkeder. O bu durumda iken, nefsinin, malının, ailesinin âfetleri onun yoluna durur. O şaşırıp kalır. Günahlarına, Rabbinin (CC) şerîatinin hudutlarını yırttığı kötü ahlâkına geri döner. Sonra bütün bunlardan tevbe eder, “niçin”i ve “nasıl”ı terkeder. Münâzaadan, iddiâcılıktan bâtinen ve zâhiren hiç konuşmaz olur. Teslim olur, kendini bırakır, müdâfaa etmez.

Onun önündeki o set, onun hareketiyle, çalışıp çabalamasıyla değil, ancak Rabbinin (CC) ona yardımı ile açılabilir. Bütün işi O’nu (CC) zikretmek, O’na (CC) dönmek, günahlarını düşünmek, onlara istiğfar etmek ve nefsini kötölemek olur. Bu durumdan çıkınca, Rabbinin (CC) kaderine geri döner. Der ki: “Allah-ü Teâlâ’nın (CC) benim hakkımdaki kaderi ve kazâsı değişmez yazıdır.” Dil ile değil, kalben teslim olur, tefvîz eder, her şeyi Allah-ü Teâlâ’ya (CC) bırakır. Bu halde iken, kapalı olan gözlerini açar, bakar ki, o set gitmiş, kapı açılmış. Artık, âfet yerine nîmet gelmiştir; darlık yerine genişlik; hastalık yerine âfiyet; yokluk yerine mülk... Bütün bunları Allah-ü Teâlâ’nın (CC) şu buyruğu desteklemektedir: **“Allah’a (CC) karşı takvâ sâhibi olan kişiye O (CC) bir çıkış yolu yapar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır.”**¹⁸⁰

Böyle bir kul yine de nîmete şükretmekten geri durmaz. Kalbinin adımlarıyla Rabbine (CC) ulaşınca kadar, belâlara muvâfakat göstermekten, hatâları ve günahları itiraf etmekten, nefsinin kınamaktan geri durmaz. Rabbinin (CC) kapısına ulaşınca kadar iyiliklerle, günahlardan tevbe ile adım atmaktan geri durmaz. Oraya vardığında ise, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine gelmeyen şeyi görür.

Kulun kalbi Rabbine (CC) vâsıl olduğunda tevbesi kesilir, iyilikler ve kötülükler, şükür ve sabır, yorgunluk ve rahatlık biter: Nasıl ki, misâfir, gideceği yere varınca adımları biter ve sohbe, müşâhedeye, konuşmaya katılır ve sırlara vâkıf olur, işte öyle... Muhib mahbûbuna ulaştığında yorgunluk kalır mı? Yorgunluk rahata döner; uzaklık yakına, gaybet huzûra, duyma gözle görmeye... Mahbûbunun sırlarına muttalî olur. Mahbûbu ona evini gezdirir. Hazînelerinin kapısını ona açar. Yataklarında onu istirahat ettirir. Siz de böyle

¹⁷⁹ Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, II/4, (Halep-tsz).

¹⁸⁰ Talâk S. A.2-3.

yapmıyor musunuz? Allah-ü Teâlâ (CC) insanlara misaller verir. Ehl-i işâret olan işâretten anlar.

Ey “huzurda duran kalp” ile ibâdet etmeyen âbid! Senin durumun gözleri bağlı olup da değirmen taşı çeviren devenin durumuna benziyor. O fersahlarca yol aldığını zanneder de, aslında yerinden ayrılmamıştır. **Yazık sana!** Namazında ayakta duruyorsun, oturuyorsun, namazında acıkıyorsun, susuyorsun: Zerrece ihlas ve tevhid olmayan namazın sana ne faydası olur? Eline yorgunluktan başka bir şey geçmez. Namaz kılıyorsun, oruç tutuyorsun, ama kalp gözün insanların evlerinde, ceplerinde ve sofralarında!... Onların sana hediyeler getirmesini bekliyorsun. İbâdetini gösteriyorsun, orucunu ve mücâhedeni bildiriyorsun. **Ey halkı şirk koşan!** Sen hiçbir şeye sâhip değilsin. Şirkinden dön. **Ey münâfık! Ey mürâî! Ey ruhânî ve rabbânî siddıkların saflarından geride duran!** Sen benim sizin kaşağınız, körüğünüz ve zâbita memurunuz olduğumu bilmiyor musun? İddiâlarınızın isbâtını isterim! Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Eğer iddiâları insanlara bırakılsa idi, herkes diğerinin kanının helâl olduğunu iddiâ ederdi; fakat dâvâciya isbat, dâvâliya ise yemin düşer.”*¹⁸¹

Ne kadar çok konuşuyorsun; buna karşılık fiilin de ne kadar az! Gittiğin yoldan dön. *“Allah’ı (CC) tanıyan kimsenin dili tutulur.”*¹⁸² Kalbi konuşur. Sırrı safâ bulur. Yüksek derecelere ulaşır. Rabbine (CC) ünsiyet kazanır, O’nunla (CC) rahata erer. Bütün ihtiyaçlarını O’nunla (CC) giderir.

Ey kalp ateşi! Serin ve selâmetli ol. Ey kalp! Öyle bir güne hazırlan ki, o gün yeryüzü ve dağlar yürür, yeryüzü içindekileri ortaya çıkarır. İşte, asıl “erkek adam” o gün îmân, yakîn, Mevlâ’sına (CC) olan tevekkül, muhabbet ve iştiyâk ayaklarıyla, âhiretten önce dünyâda elde etmiş olduğu mârifet ayaklarıyla sapasağlam durur. O gün sebep ve halk dağları gider, müsebbib ve Hâlık (CC) kalır. Sûret ve zâhir melikleri gider, kaybolur; bâtın melikleri ortaya çıkarlar. Onlar kıyâmet günü, o değişip dönüşme gününde sapasağlam ayakta kalırlar. Şu dağları görüyorsunuz da onların gücüne, kuvvetine, sağlamlığına, dimdik ayakta duruşuna hayran kalıyorsunuz ya, işte onlar o gün çırpılmış pamuk gibi olacak. Yerlerinden kökleriyle birlikte sökülecekler. Azametleri kaybolacak, bulutlardan daha hızlı kayıp gidecekler. Gökyüzü eriyecek, erimiş bakır gibi olacak. Göğün ve yerin vasıfları değişecek. Dünyâ nöbeti, ahkâm nöbeti, ameller nöbeti, ekim nöbeti ve teklif nöbeti sona erecek. Âhiret nöbeti,

¹⁸¹ Müslim, *es-Sahih*, “Akdiye” hadîs no: 1711.

¹⁸² Süyûtî, *Şerhu Sünen-i İbn Mâce*, I/288.

kudret nöbeti, amellerin mükâfâtlandırılması nöbeti, hasat nöbeti, külfetten kurtulma nöbeti, her iyilik sâhibine iyiliğinin karşılığının verilmesi nöbeti başlayacak.

Allah'ım (CC)! O gün kalplerimize ve uzuvlarımıza sebat ihsan et. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

44.Sohbet GÜZEL AHLAK

Hiz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet edilmiştir: “*İnsanlar arasına güzel huylarla karışın ki, öldüğünüzde size rahmet okusunlar.*”¹⁸³ Böyle yaparsanız, onlarla birlikte yaşadığınız zaman da onlar size karşı muhabbet beslerler. Bu vasiyeti duyun! Onu can kulağınıza küpe edin, sakın unutmayın! Bu söz size sevâbı çok ve en kolay işi bildiriyor. Güzel huy ne güzeldir! Sâhibine de başkalarına da rahatlıktır. Kötü huy ne çirkindir! Sâhibine yük, başkalarına da eziyettir. Mü'mine yakışan, nasıl ki, diğer bütün tâatler için nefsiyle mücâhede ediyorsa, öylece, huylarını güzelleştirme ve güzel huylarla bezenmek uğrunda da onunla mücâhede etmektir.

Nefsin özelliği kibir, gazap ve insanları tahkir etmektir. Mutmain oluncaya kadar onunla mücâhede edin. Nefis mutmain olunca tevâzu sâhibi olur, zillet sâhibi olur, huyları güzelleşir, ölçüsünü bilir, başkalarına tahammül gösterir. Mücâhedededen önce o bir “Fıravun”dur. Ne mutlu, nefsini bilen, ona düşmanlık ve muhâlefet eden kimseye! Onu zevklerinden mahrum edin, haklarını bildirin ki, zillet göstereceksin ve huyları güzelleşsin. Onu tefekkür kabzasına alın ve cennete ve cehenneme sokun. Tâ ki, oraları görsün de zillet sâhibi olsun ve huyları güzelleşsin.

Kıyâmeti düşünün. Kıyâmetiniz kopmadan önce kendi kıyâmetinizi koparın. Kıyâmet günü bir kısım insanlar için düğün iken, bir kısmı için gam olacaktır. Bir kısım insanlar için düğün, bir kısım insanlar için mâtem olacaktır. O gün sâlihlerin bayramı olacaktır. O gün onların üzerinde süsleri ve zînetleri olacaktır. Gılmanlar ve tanıdıkları onlara görünecektir. Amelleri sûret kazanacak, amellerinin nurları onların yüzlerini aydınlatacak.

Ey oğul! Eğer sen Rabbinden (CC) bir şeyler bekliyor ve O'nu (CC) istiyor isen, bana yapış ve benim vereceğim bir hırkaya ve bir lokmaya râzı ol. Senden istediğim hizmetleri yerine getir. Sözlerime muhâlefet etme. Eğer böyle yaparsan na âlâ, aksi halde benden uzak dur. Bu tarikat nefisle, hevâ ve hevesle, halkı görerek girilecek yol değildir. Durum sana açıklandı; istiyorsan kabul et, aksi halde sen bilirsin. Eğer kabul edersen, Allah-ü Teâlâ'dan (CC) sana bol bol hayır vermesini dilerim. Bana uy; açlık ve fakirlik husûsunda korkun olmasın. Emin ol ki, istediğinden başka bir şey olmayacak ve hayırdan başka bir şey olmayacak.

Ben küçükken boş arazilerde yalnız kalırdım ve kimseyi görmediğim halde şöyle bir ses işitirdim: “Ey mübârek! Sen hayırlı birisin ve hayır göreceksin.” Kalkar çevremde

¹⁸³ Tirmizî, “Birr” hadîs no: 54.

dolaşırdım, ama bu sesin kimden geldiğini bilemezdim. Allah’a (CC) hamd olsun ki, bütün ahvâlimde hayır ve bereket gördüm.

Allah-ü Teâlâ’nın (CC) nice kulları vardır ki, bir şeye “ol” derler, o da hemen oluverir, ama onlar farkedilmezler. Onları gördüğünüzde tanımazsınız. Onların yüzüne karşı kapıları kapatırsınız. Keselerinizi ve elbiselerinizi onlardan çekersiniz. **Yazık size!** Eğer kapılarınızı fakirlere kapatırsanız, Allah-ü Teâlâ (CC) da size kapatır. Eğer kapılarınızı onlara açarsanız, Allah-ü Teâlâ (CC) da size açar. Eğer halkın hoşnutluğu için infak ederseniz işleriniz zorlaşır. İnfak edin, cimrilik etmeyin. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve fuhşiyâtı (âdîlikleri) emreder.**”¹⁸⁴ Oysa Allah-ü Teâlâ (CC) infak mukâbilinde size bu işin devâmını vaadetmiştir: “**Allah (CC) size onun (infâkınızın, sadakanızın) devâmını nasip eder.**”¹⁸⁵

Yazık sana! Müslüman olduğunu iddiâ ediyorsun, ama Hz. Peygamber’e (SAV) muhâlefet ediyorsun; onun dîni hakkında hevâ ve hevesinden geldiği gibi konuşuyorsun. Müslümanlığında yalancısın. Sen tâbi değil, mübtedîsin, bid’atçinin birisin. Muvâfık değil, muhâlif birisin. Hz. Peygamber’in (SAV): “*Tâbi olun, bid’atçilik yapmayın: Bu size yeter...*”¹⁸⁶ buyurduğunu işitmedin mi? Yine buyurmuştur ki: “*Sizi tertemiz, apaçık bir yol üzere bıraktım.*”¹⁸⁷ Onu reddediyorsun, O’nun (SAV) sözüne muhâlefet ediyorsun ve O’na (SAV) tâbi olduğunu iddiâ ediyorsun. Sende bir kerâmet (iyilik) yok. Ben sana gerçeği söylüyorum. İstersen gelirsin, istemezsen gelmezsin. İstersen översin, istersen zemmedersin. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**De ki: Rabbin (CC) katından hak geldi. İsteyen inansın, istemeyen inanmasın.**”¹⁸⁸ Benim sözlerimden ancak deccal, hîlebaz ve iddiâcı münâfık kaçır; hevâsına binmiş, nefsinin her isteğine uyan, Allah’ın (CC) kitâbına ve Resûlünün (SAV) sünnetine muhâlif, gerçeğe buğzeden, bâtılı seven, Mevlâ’sına (CC) yakınlaşmak için kalbinin adımları olmayan kimse kaçır.

Ey oğul! Töhmetsin, kalbinle duy ve bak... bak ki, ne acâip şeyler göreceksin! Sûfîler hakkında töhmette bulunma. Onları tasdik et. Onlara “niçinsiz” ve “nasılsız” muvâfakat et. Seni sohbetlerine alırlar. Hizmetinden memnun kalırlar. Kendilerine inen nîmetlerden ve güzelliklerden, semâdan sıddıkların kalplerine inen şeylerden ve gece ve gündüz onların sırlarına inen “mevârid”den¹⁸⁹ sana da pay ayırırlar. Eğer onların senin

¹⁸⁴ Bakara S. A.268.

¹⁸⁵ Sebe S. A.39.

¹⁸⁶ Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, I/181.

¹⁸⁷ Zebîdî, *İthâfî’sâde*, I/182.

¹⁸⁸ Kehf S. A.29.

¹⁸⁹ “Mevârid” “vârid” “vâridât”: Cenâb-ı Hakk’tan (CC) sûfinin kalbine gelen ilhamlar ve tecellîler.

hizmetinden memnun olmalarını istiyorsan zâhirini de, bâtınını da temizle ve onların huzûrunda dur. Kalbini bid’atten temizle. Zîrâ sûfîlerin îtikâdı Nebîlerin (AS), Resûllerin (AS) ve sıddıkların îtikâdıdır. Onlar selef inancındadırlar. Mezhepleri âcizlerin, ezilmişlerin mezhebidir. Onlar öyle bir îtikat sâhibidirler ki, o îtikatlarına töhmetten münezzehtir olan iki âdil şâhit şâhitlik eder: Allah-ü Teâlâ’nın (CC) Kitabı ve Nebîsinin (SAV) sünneti.

Ey sûfîler! Ne kendinize, ne de başkalarına zulmedin. Zulüm memleketleri harap eder. Asılları söker atar. Kalpleri ve yüzleri karartır. Rızkı daraltır. Zulmetmeyin; kıyâmet bizim içindir, o mutlakâ kopacak. Gelecek olan her şey yakındır. Bizim bir yaratıcımız var: Bizi karşısına alacak ve hesâba çekecek, münâkaşaya çekecek, azdan ve çoktan sorguya çekecek, zerrelerimizi dahi sorgulayacak. Ben size sâdece bir nasîhatçiyim. Nasîhatime karşı sizden bir ücret de istemiyorum.

Ribâya (fâize) yaklaşmayın: Rabbinize (CC) karşı harp îlan etmiş olursunuz ve mallarınızdan bereket kalkar. Dinarı dinara karşılık borç verin. Fakire borç verip daha sonra onu Allah (CC) rızâsı için helâl edebilecek olan kimse öyle yapsın. Öyle yapanlar iki kere sevinç duyarlar: **1-** Borç verdikleri zaman, **2-** Onu helâl ettikleri zaman. Rabbinize (CC) güvenerek ve dayanarak böyle yapın. Yaratan, sâbit-kadem kılan ve mübârek eden O’dur (CC).

Dilenciye bir şey vermeden göndermemeye çalışın, aksine, elde olan şeylerden verin. Az da olsa bi şeyler vermek onu mahrum etmekten hayırlıdır. Eğer bir şey bulamazsanız, onu azarlamayın, yumuşak sözle onu gönderin, onu kırmayın.

Dünyâ her yönüyle gelip geçicidir. Gece ve gündüzün değişmesiyle gelip gider. Ölen herkesin kıyâmeti kopmuş ve o lehindeki ve aleyhindeki şeyleri bilmiş demektir. Her şeyin bir sonu vardır: Âfiyetin de, belânın da. Hayrın da, şerrin de. Zenginliğin de, fakirliğin de. Hayâtın da, ölümün de. İzzetin de, zilletin de. Bütün bunlar birbirine zıt şeylerdir. Biri gelir, öbürü gider. Ölüm ise her şeyin sonucusudur.

Ârif bir mü’min baş gözlerini kapatınca kalp gözleri açılır: Halkı oldukları gibi görür. Kalp gözünü kapatınca sır gözleri açılır: Cenâb-ı Hakk’ı (CC) ve O’nun (CC) halk üzerindeki tasarrufunu görür. Hâlık (CC) gelince halk gider. Âhiret gelince dünyâ gider. Sıdk gelince yalan gider. İhlas gelince şirk gider. İman gelince nifak gider. Her şeyin bir zıddı vardır. Akıllı kişi sonuca bakar. Dünyânın zâhirine ve süsüne bakmayın. Zîrâ o yakın bir zamanda gidecek, kaybolacak. Önce siz yok olacaksınız, sonra da sizden sonrakiler.

O’ndan (CC) size gelen âfetler sebebiyle Rabbinizin (CC) sohbetinden kaçmayın. Sizin menfaatinizi O (CC) sizden daha iyi bilir. İyilik, kerih görülen şeylerde dürülmüştür.

Akıllı ve edepli olun. Sıddıkların kalplerine âfetler gelir de, onların kalpleri o âfetlere teslim olur, onları ikiye katlar. Allah-ü Teâlâ'ya (CC) dayanmış olan kimseler o âfetleri kucaklarlar, alınlarının ortasından öperler; onları sabır, muvâfakat ve rızâ ile evlendirirler. O âfetler bir müddet orada kalır, sonra oradan alınır. “Yeri ve ziyâfeti nasıl buldun?” diye sorulur. Şöyle cevap verir: “Ne güzel mekân, ne güzel ziyâfet, ne güzel hediye, ne güzel hediyeci!” Belâlara düşmüş bu sâdâtın (kutlu kişilerden) birine (RA) sorulmuş: “Bu belâ içinde nasılsın?” demiş ki: “Belâyı benden sorun!” Rabbinize (CC) karşı sabırlı olun, işte o zaman O (CC) belânızı giderir, sabrınızın karşılığı esnâsında derecelerınızı yükseltir. Nefsinize karşı sabırla berâber olun. Sabretmek için sıddıklarla berâber olun, onunla berâber olan, onunla iş yapan ve onunla amel edenlerle berâber olun.

Allah'ım (CC)! Eşyâyı bize musahhar kıl (itâat ettir), bize işlerimizde kolaylık ver, bize hayrı aç, işlerimizi hafiflet. (Âmin)

Hastalığın, fakirliğin, açlığın ve günlük ihtiyaçların silip götürdüğü îman, gerçek îman değildir. Îmânın cevheri ve sıhhati belâ ânında ortaya çıkar ve nûru o zaman görünür. Onun cesâreti belâ askerleri geldiğinde belli olur.

Rabbiniz (CC) yaptıklarınızdan haberdardır. Ey melikler, sultanlar ve ey onların tâbileri! Ey avâm ve ey havâs! Ey zenginler ve ey fakirler! Ey halvet ehli ve ey celvet ehli! Hiç kimse O'na (CC) perdeli değildir. **“Nerede olursanız olun, O (CC) sizinle berâberdir.”**¹⁹⁰

Allah'ım (CC)! Günahlarımızı ört, affet, bağışla. Bize lutuf ve ilim ver. Hatâlarımızı önemseme. Yardım et. Kanaat ver. Âfiyet ver. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”** (Âmin)

¹⁹⁰ Hadîd S. A.4.

45.Sohbet BELALARIN HİKMETİ

Hayırdan ve şerden, doğruluktan ve yalancılıktan, ihlastan ve şirkten, tâatten ve mâsiyetten her neyiniz varsa, O (CC) onların hepsini bilir. O (CC) rakîbdir (gözetleyendir), hâzırdır (her yerde bulunandır) ve müşâhiddir (her şeyi görendir). O'nun (CC) bakışlarından utanın! İman gözü ile bakın: O'nun (CC) bakışlarını altı cihetten görürsünüz. Eğer can kulağıyla dinleyip, öğüt alacak olursanız bu söz size yeter. Rabbinizden (CC) halvette ve celvette korkmanız için de bu söz size yeter. O'nu (CC) gözetleyin. O'nun (CC) ve kirâmen kâtibîn meleklerinin size bakışlarına bakın. O'ndan (CC) korkun ve O'nu (CC) üzerinize yüklediği şerâtin hudutları ile gözetleyin. O (CC) sizin sultânınız ve emîrinizdir. Eğer O'ndan (CC) korkarsanız sizin üzerinize görevlendirilmiş olanları yormamış olursunuz.

Ey fakir! Ey aç! Ey çıplak! Ey muhtaç! Başkasından yardım istiyorsun. Susman senin için daha iyi ve daha faydalı. O'nun (CC) senin hâlini bilmesi sana yeter, istemene gerek yok. Belâya düşmen O'na (CC) dönmen için. Kalbinle O'na (CC) dön ve sebat et ki, hayrı göresin. O'nun (CC) kapısına mı, yoksa başkasının kapısına mı yapışacağını görmek için, O (CC) seni aç bıraktı, çıplak bıraktı, muhtaç etti, mahrum etti. O'ndan (CC) memnun mu olacaksın, yoksa hoşnutsuz mu? Şikâyetini O'na mı (CC) yapacaksın, yoksa O'ndan mı (CC) şikâyet edeceksin? O'na (CC) bağırarak mısın, yoksa O'na (CC) tazarrû ve niyaz mı edeceksin? O (CC) size belâları ne yapacağınıza bakmak için verir!

Ey câhiller! Siz zenginlik kapısını terkettiniz, fakirlik kapısına yapıştınız. Cömertin kapısını terkettiniz, sizi aşağılayanın kapısına yapıştınız. Merhamet sâhibinin kapısını terkettiniz, merhametsizin kapısına yapıştınız. Kâdirin kapısını terkettiniz, âcizin kapısına yapıştınız.

Ey O'nu (CC) tanımayan câhiller! Yakında O (CC) hepinizi önüne toplayacak, o toplanma gününde hepinizi biraraya getirecek. Birbirinizden ne kadar farklı olursanız olun hepinizi toplayacak.

Ey Hakk (CC) yolunun yolcusu! Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Bugün fasl (ayırma, hüküm) günüdür, sizi ve evvelkileri biraraya getirdik; eğer bana karşı bir hîleniz varsa, buyurun yapın!**”¹⁹¹ Kıyâmet günü Allah-ü Teâlâ (CC) bütün yarattıklarını toplayacak, ama bunu bu dünyâda yapmayacak; mâsum kanının akmadığı, hatânın işlenmediği bir dünyâda gerçekleşecek bu; bunda hiç şüphe yok!

¹⁹¹ Mürselât S. A.38-39.

Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “**Kıyâmet günü gelecektir, bunda şüphe yok. Muhakkakki, Allah (CC) kabirde olanları diriltecektir.**”¹⁹² Kıyâmet günü aldanma günüdür, pişmanlık günüdür, hatırlama günüdür, muvâfakat günüdür, şehâdet günüdür, kısas günüdür, ferah günüdür, hüzün günüdür, korku günüdür, emniyet günüdür, nîmet günüdür, azap günüdür, rahat günüdür, yorulma günüdür, acıkma günüdür, görme günüdür, giyinme günüdür, çıplak kalma günüdür, kazanç günüdür, kaybetme günüdür; o gün mü’minler Allah-ü Teâlâ’nın (CC) yardımıyla sevinç duyarlar.

Allah’ım (CC)! O günün şerrinden sana sığınırız ve o senden günün hayrını dileriz.
“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”

¹⁹² Hac S. A.7.

46.Sohbet NEFSE VE DÜNYAYA ALDANMAMA

İbâdet, âdeti terketmektir. Çünkü âdet ibâdetin hükmünü ortadan kaldırır. Şerîat ise âdeti kaldırır, yok eder. Rabbinizin (CC) şerîatine sarılın ve âdetlerinizi terkedin. Âlim ibâdetle, câhil ise âdetle ayakta kalır. Kendinizi, çoluk çocuğunuzu ve eşlerinizi hayır işlemeye ve onda devamlı olmaya alıştırm. Ellerinizi dünyâ malını dağıtmaya alıştırm; kalplerinizi de ona karşı zâhid olmaya alıştırm. Ondan fakirlere verme husûsunda cimrilik etmeyin. Dilencileri boş çevirmeyin: Cenâb-ı Hakk (CC) da sizin dileklerinizi boş çevirir. O (CC) sizin dileklerinizi nasıl boş çevirmesin ki, siz O'nun (CC) hediyesini kabul etmediniz! Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Kapıya gelen dilenci, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) kuluna hediyesidir.*”¹⁹³

Yazık sana! Komşunun fakir ve aç olduğunu belirtip, sonra da bâtil zannınla onu mahrum bırakmandan utanmıyor musun? Diyorsun ki: “Aslında onun gizli altınları var, ama kendini fakir gösteriyor!” İman iddiâsındasın ama komşun aç dururken sen uyuyorsun ve yanında fazladan bir şeylerin olduğu halde ona vermiyorsun. Yakında malın elinden alınır, sofran önünden kaldırılır; zillet ve fakra düşersin; o çok sevdiğin dünyandan ayrılırsın.

Dünyâyı, ıztırârî (zorunlu) olarak değil, ihtiyârî (gönüllü) olarak terkedin. Kısmetlerinize râzı olun, başkasının kısmetine nazar etmeyin. Kıt kanaat geçinmeye ve üzerinizin örtülmesine râzı olun. Eğer başka bir nasibiniz varsa, o size gelir. Bu zekî ve tecrübeli kimselerin davranışıdır.

Müsterih olun! Allah-ü Teâlâ (CC) tamahkârlığı ve zelilliği ağır bir davranış olarak belirledi. Zâhidler dünyâyı tanıdılar, ama onu bir mârifet ve bilgi ile tanıdılar. Bildiler ki, dünyâ terbiye edilir sonra öldürülür; alınır sonra verilir; ele geçilir sonra terkedilir; sevilir sonra buğzedilir; beslenir sonra yenir; kabul edilir sonra idâre edilir; başlar üzerinde kaldırılır sonra başaşağı edilir... Ondan kalplerinizle ve mânâlarınızla kaçın. Onun memesinden içmeyin, onun odasında uyumayın, süsünden dolayı ona rağbet etmeyin. Onun teni ve elbisesi yumuşaktır, sözü güzel, yemeği tatlıdır: Aslında onun yemeği zehirlidir. O bir kâtil, bir sihirbaz, bir hilekâr, bir hâindir. O ne ebedî kalınacak, ne de ikâmet edilecek bir yerdir. Daha önce geçmiş olanlara ve onun onlara ne yaptığına bakın. Onu daha fazla isteyerek kendinizi öldürmeyin. O sizin mallarınıza sâhip olduğu şeyden fazlasını katacak değildir. Fazla veyâ noksan talebini terket, sus, edepli ol, râzı ol. De ki: Allah-ü Teâlâ (CC) da, Resûlü (SAV) de şu vaatte ve sözde sâdıktılar: “*Rabbiniz (CC) yaratma, rızık ve ecel işlerini bitirmiştir;*

¹⁹³ Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, hadîs no: 16078.

kiyâmete kadar olacak şeyler husûsunda kalem kurumuştur.”¹⁹⁴ Ve yine: “Allah (CC) kalemi yarattığında ona şöyle buyurdu: “Yürü, yaz” O dedi ki: “Neyi yazayım?” Buyurdu ki: “Yarattıklarım hakkındaki kiyâmete kadar olacak hükümlerimi yaz!”¹⁹⁵

Ey oğul! Eğer ölümü tezekkür eder, sürekli hatırlarsan, nefsinin sana söyleyecek sözü olmaz ve Mevlâ’na (CC) tâatte sana muhâlefet etmez. Fakat sen onu emîrin ve sürücün yaptın. O (nefsin) senin ölümü tefekkür ederek kendisine elem vermeni, kızdırmanı ve üzmeni istemez. O (nefsin) seni ateşe oturtuyor da senin haberin yok!

Ey nefsin, hevâ ve hevesin kulu! Sen babanın (Hz. Peygamber’in SAV.) nesebinden çıktın, ama onunla bağlantıyı kopardın. Eğer nefsini, sâlihlerin nefislerini gördüğü gibi görseydin, ondan kaçardın. Yazık sana! Uyan... O seni hamal yaptı, yüklerini sana yükledi ve senin üzerine bindi, sen de onu bir diyardan bir diyara taşıyıp duruyorsun!

Evliyâ ise bunun tam tersini yaptı; onlar nefislerini hamal yaptılar, onun üzerine mücâhede yüklerini, ibâdet sorumluluklarını yüklediler ve onun üzerindeki “selâmet tepesi”ne oturtular. Hoş, ondan sonra da dünyâ ve âhiret onlara hizmetkâr olarak geldi ve onların huzûrunda emirlerine âmâde bir şekilde durdu. Onlar bu dünyâdaki nasiplerini hemen alıyorlar, daha sonra da âhiretteki nasiplerini alacaklar.

Ey bu sözümü işitenler! Eğer nefsi kullanmazsanız, kiyâmet günü sizin aleyhinize şahit olur; kullanırsanız lehinize olur. Size denir ki: “İşittiniz, ama amel etmediniz. Hevâ, günah ve îtiraz meclislerinde çokça bulundunuz; o halde burada huzurda bulunmanız boşuna. Size sevap yerine cezâ var, hayır yerine şer var.” Bu sıfatla burada bulunmaktan tevbe edin. Faydalanma niyetiyle burada bulunun ki, fayda temin edin. Ben Allah-ü Teâlâ’dan (CC) benden sizi faydalandırmasını ve kalplerinizi, niyetlerinizi ve maksatlarınızı düzeltmesini dilerim. Şu âyete imtisâlen sizden ümit kesmiyorum: “**Umulur ki, Allah (CC) bundan sonra yeni bir iş (durum) yaratır.**”¹⁹⁶ İleride uyanacak ve O’nun haberini alacaksınız.

Allah’ım (CC)! Bizi uyanıkların uyanıklığı ile rızıklandır. Onlara nasıl muâmele ettiysen bize da öyle muâmele et. Bizi affet, bize dinde, dünyâda ve âhirette dâimî bir âfiyet ver ve bizi onların halleriyle hallendir. Afv ve âfiyetle bizi senin yakınlığından rızıklandır. Bugünün ve ve her günün hayrından bizi rızıklandır. Burada hazır olanların sevâbıyla da, olmayanların sevâbıyla da rızıklandır. Burada olanın veyâ olmayanın şerrinden de bizi koru. Arzında yerleştirdiğin sultanların sevâbıyla da bizi rızıklandır. Ve onların şerrinden, bütün şerhilerin şerrinden, fâcirlerin tuzaklarından, ibâdının ve bilâdın (kulların ve beldelerin)

¹⁹⁴ Hindî, *Kenzü ’l-ummâl*, hadîs no:496.

¹⁹⁵ Beyhakî, *el-Esmâ ve’s-sıfât*, hadîs no: 378, (Beyrut-tsz).

¹⁹⁶ Talâk S. A.1.

şerrinden, alnındaki perçeminden tuttuğın yürüyenlerin şerrinden bizleri korusun. Sen dosdoğru bir yol üzerindesin. Âsîleri itaatkârlara, câhilleri âlimlere, seni görmeyenleri huzûrunda olanlara, seni talep edenleri ilmiyle âmil olanlara, sapıtmışları mühtedîlere bağışla. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.”**

47.Sohbet SUFİLER-TEVHİD

Kalplerinizden zıtları, putları ve ortakları atın! Zîrâ Allah-ü Teâlâ (CC) ortak istemiyor; özellikle de “evi” olan kalpte. Hz. Hasan (RA) ve Hz. Hüseyin (RA) Hz. Peygamber’in (SAV) huzûrunda oynuyorlardı. Daha küçüktüler. Hz. Peygamber (SAV) onlar ile çok mutlu oluyor, onları çok seviyordu. Cebrâil (AS) geldi: “*Şu zehirlenecek, şu da öldürülecek*”¹⁹⁷ dedi. Bir anda mutlulukları kedere dönüşüverdi.

Hz. Peygamber’in (SAV) Hz. Âişe’ye (RA) muhabbeti vardı. Sonra meşhur olay¹⁹⁸ cereyan etti de, suçsuzluğunun Hz. Peygamber (RA) tarafından bilinmesine rağmen Hz. Âişe onun gönlünden uzaklaştı. Allah-ü Teâlâ (CC) da onun tamâmiyle suçsuz olduğu husûsunda Hz. Peygamber’i (SAV) kesin bir bilgi sâhibi yaptı. Ve Hz. Peygamber (SAV) de Cenâb-ı Hakk’ın (CC) bu husustaki maksadını anladı.

Ya’kûb (AS) da Yûsuf (AS)’a muhabbet düşürünce olanlar oldu... Birbirlerinden ayrılıverdiler. Bu türden olaylar Peygamberlerin (AS), Velîlerin (RA) ve Hakk (CC) mahbublarının kıssalarında çoktur; çünkü o “Gayûr”dur yâni “kıskanç”tır. Onların kalplerini kendisinin dışındaki her şeyden temizlemiştir.

İhlâslı olun! Yarattığı şeyler için değil, O’nun (CC) için namaz kılın. Kulları için değil, Allah (CC) için oruç tutun. Dünyâda nefisleriniz için değil, O’nun (CC) için yaşayın. Bütün tâatleriniz Allah (CC) için olsun, yarattıkları için değil.

Sâlih amellere ve ihlâsa ancak kasr-ı emel ile güç yetirebilirsiniz. Kasr-ı emele ise ancak ölümü tezekkür ederek güç yetirebilirsiniz. Ona ise kabirlere bakıp ibret alarak, kabir ehlini ve orada olanları tefekkür ederek ulaşabilirsiniz. O ibretlik kabirlerin yanında oturun ve kendi kendinize şöyle deyin: “İşte bunlar da yiyorlardı, içiyorlardı, evleniyorlardı, giyiniyorlardı; halleri nice oldu? Şimdi bunların onlara ne faydası var? Elllerinde sâlih amellerden başka ne kaldı?”

Ey bu beldenin insanları! İçinizden, Dehriyye mezhebine uyarak, ba’se ve neşre, yeniden dirilmeye inanmayanlar var. Onlar öldürülmekten korktukları için kendilerini gizliyorlar. Ben onlardan birçoğunu tanıyorum, ama size Allah-ü Teâlâ’nın (CC) hilmi ile davranıyorum. **Ey böyle inananlar!** Allah’ın (CC) ilmi yönünden sizleri açıklamıyorum. Sizleri birer birer kurtarıyorum. Gözlerimi size kapıyorum. Allah’ım (CC)! Günahlarımızı ört, affet. Bizi hidâyete, kifâyete ve gâyeye erdir. (Âmin)

¹⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III/242.

¹⁹⁸ “Meşhur kıssa” tâbiri ile Nûr Sûresi 24/11-17. âyetlerinde konu edinilen “ifk hâdisesi” kastedilmektedir.

Vah sana! Ahmak olma! Allah-ü Teâlâ (CC) ile ahmaklığın ve câhilliğinle çekişip münâzara etme: Sonra zâhir başını da, dîninin başını da tehlikeye atarsın. Gözlerini yum, kapıyı çal, edepli ol. Sen kimsin?, bil. Gücünü bil, nefsinin alçalt. Sen kulsun, kulun ise Mevlâ'sına (CC) karşı mülkü olmaz. Kendisi için tasarrufu olmaz. İrâdesini efendisinin irâdesine, sözünü onun sözüne terketmesi gerekir. Sen nefsin için Rabbine (CC) karşı utanmazca davranıyorsun.

Sûfiler halk için, Rablerine (CC) karşı âdetâ “arsızlaşırlar”. O’na (CC) şöyle yalvarırlar: “Rabbim (CC)! Hayâtım onlara fedâ olsun.” Onlar bu tür kabalıkları halk için yaparlar. Oysa onlar halka vedâ etmiş, kalplerini halktan temizlemiş, kalplerinde halktan zerrece bir şey kalmamış olan kimselerdir. Onlar sâdece O’nunla (CC) berâber ve O’nun (CC) için ayaktadırlar. Onlar “kabz”ı¹⁹⁹ olmayan küllî bir “bast”²⁰⁰, zilleti olmayan küllî bir izzet, mahrûmiyeti olmayan küllî bir bahşış, engelleyeni olmayan küllî bir icâbet, reddi olmayan küllî bir kabul, üzüntüsü olmayan bir sevinç, aciziyeti olmayan bir kudret, zaafı olmayan bir kuvvet ve nikmetsiz (kesintisiz) bir nîmet içindedirler. Onlar “kerâmet hil’atı”ni giymişlerdir. Böylece Tevkî’ (onaylama), tefvîz (Hakk’a CC. havâle etme), temkîn (yerleşme, muhkem olma ve etme) ve tekvîn (yaratma) onların “kalp elleri”ne teslim edilmiştir. Tekvîn onların ellerinde bitmeyen bir hazîne ve çekilmeyen bir menbâ olmuştur. Ne kadar çok korkarlarsa o kadar emniyetleri artar. Ne kadar geri giderlerse o kadar ilerlerler. Onların sözleri duyulur. Şefâatleri makbuldür. Dünyâ ve âhiret işleri onlara havâle edilmiştir. Bu halkın anlayabilceği bir şey değildir. Onlara melekût âleminde “uzemâ” (büyükler) diye çağırılır. Hz. Peygamber’den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*İlim öğrenen ve öğrendikleriyle de amel edenler melekût âleminde “azîm” diye çağırılır.*”²⁰¹

Neyin içindesiniz ve ne üzerindesiniz? onu düşünün. Eğer Allah-ü Teâlâ’nın (CC) rızâsına uygun bir şey görürseniz ona yapışın, O’nun (CC) rızâsına muhâlif bir şey görürseniz terkedin. Yediklerinizde, içtiklerinizde, evlenmenizde ve davranışlarınızda vera sâhibi olun.

Ey oğul! Sâhip olduğun mânevî halleri gizle. Eğer ondan başkalarına haber verirsen, o senden alınır. Kendinde olan şeylerden haber verirsen cezâlandırılırsın. Bu husustaki edep, haber veren kişinin sen olmamandır.

Sâlihlerden biri dergâhında halvet hâlinde oturuyor, murâkabe ediyor ve Rabbini (CC) zikrederek O’nunla (CC) ünsiyet hâlinde bulunuyordu. İnsan, cin ve melek sâlihlerinden bir aziz ona geldi ve şöyle seslendi: “Allah-ü Teâlâ (CC) senin ünsiyetini ve zikrini mübârek

¹⁹⁹ “**Kabz**”: Sûfinin kalbine Hakk’tan (CC) karşılıksız olarak gelen darlık ve sıkıntı.

²⁰⁰ “**Bast**”: Sûfinin kalbine Hakk’tan (CC) karşılıksız olarak gelen ferahlık ve sükûn.

²⁰¹ Azîm-Âbâdî, *Avnû ’l-Ma’bûd*, IV/229.

etsin, ey tertemiz edilmiş, seçilmiş, mukarreb, müttakî, ihlaslı ve nîmetler bahşedilmiş kişi!” O başını hiç kaldırmadı ve duyduklarına da kalbiyle hiç aldanmadı. Daha sonra o sözleri birkaç defâ daha duydu, ama o bu sözleri sanki hiç duymamış gibiydi.

Eğer onlardan biri halka dönerse, bu dünyâ hastânesinde onlara tabip olur. Onun ilaçları faydalı ve tesirli olur. Onun sürmesi kalbin gözyaşı selini kopartır, kalp hastalıklarını giderir. O, âfiyet içerisindedir. Ona kendisiyle aydınlandığı bir nur verilir. Onun, yediğinde doyduğu bir yemeği vardır. İçtiğinde kandiği bir içeceği vardır. Makbul bir şefâati vardır. Geçerli bir söze sâhiptir. O emir verdiğinde emri hemen yerine getirilir, nehyi de kabul edilir.

Sûfiler kalplerinde olanı gizlerler. Mârifetlerini ve ilimlerini gizlerler. Onların kalplerinin kapıları, Rablerinin (CC) kurbiyet yurduna gece ve gündüz açıktır. Onlar “kalp ziyâfeti evi”ne sâhiptir. Onların kalpleri ve sırları, gece-gündüz, Rablerinden (CC) gelen “vârid”leri (ilâhî tecellîleri) dinlemekten geri durmaz. Âdemoğlu düzelir ve mânevî sıhhat bulursa her şeyin üzerine çıkar. Cevherleşir, saflaşır, yükselir, herşeyden üstün olur. Bütün güzelliklere sâhip olur. Âdetâ, Hz. Mûsâ’nın (AS) bütün hayırları topladığı asâsı gibi olur.

Denir ki: Cebrâîl (AS) o asâyı cennetin köklerinden aldı ve Hz. Mûsâ’ya (AS) Firavun’dan kaçtığı zaman verdi. Ve yine denir ki: Hz. Ya’kûb (AS) onu kendisinden sonraki birilerine teslim etti. Allah-ü Teâlâ (CC) o asâyı halk için bir mûcize ve Hz. Mûsâ’nın (AS) nübüvveti için bir takviye ve bir tashih vâsıtası yaptı. Onu Hz. Mûsâ (AS) için daha başka nice atâ ve ihsanlara da vesîle kıldı. O asâ, Hz. Mûsâ’yı (AS) yorulduğunda, canlı bir hayvan gibi, taşırdı. Önüne bir nehir geldiğinde üzerinden geçtiği köprü olurdu. Bir düşmanla karşılaştığında onunla savaşırdı. Bir gün sahrâ çöllerinde Rabbinden (CC) başka hiçbir mûnisinin olmadığı ve tek başına bulunduğu bir sırada koyunlarını otlatırken, uyku bastı ve uyudu. Birden uyanıverdi; asânın tepesinde bir kan izi gördü. Hemen etrâfını kolaçan etti, bir de ne görsün: Kocaman bir yılan ölüsü! Asânın kendisini korumasından dolayı Allah-ü Teâlâ’ya (CC) şükretti. Acıktığında hemen meyveli bir ağaç oluverir, o da ondan yeterince yedi. Susadığında hemen bir nehir olur, o da ondan yeterince içti. Güneşin sıcaklığı onu rahatsız ettiğinde onu sırtına koyar, o da ona gölgelik olurdu.

İşte bir kul da böylece, kalbi düzelir ve Rabbi (CC) için ıslah olursa, Allah-ü Teâlâ (CC) o kalpte halk için genel ve onun için özel nice manfaatler yaratır. Genel ve özel herkes ondan faydalanır. Bunların bir kısmı halka zâhir olur, bir kısmı onlara gizli kalır. Halka karşı açık, kalp sâhibinin kendisi için gizli olur.

Bu işin evveli “Lâ ilâhe illAllah Muhammedün resûlullâh” ve âhiri ise, övgünün ve yerginin, iyiliğin ve kötülüğün, faydanın ve zararın, kabûlün ve reddin, teveccühün ve sırt

çevirmenin kişinin gözünde eşit olmasıdır. Bir şeyin evvelini düzgün yaparsan, sonu da düzgün olur. İlk derecede ayağını sâbit basamazsan ikinci dereceye nasıl yükselirsin? Amellerin netîcelerine bakılır. “Lâ ilâhe illAllah Muhammedün Resûlullâh” bir iddiâdır; delîlin nerede? Onun delîli tevhîd, ihlas, ahkâmı yerine getirmek ve onun hakkını vermektir.

“Muvahhid”in (Hakk’ı CC. gerçek anlamda tevhîd eden kimse) sultandan da, şeytandan da haberi olmaz. O Rahmân’la (CC) berâber olan kalbiyle onlardan uzaktır. O O’nun (CC) halk ve kendi üzerindeki tasarrufâtını görür. Onun eli kazâ ve kader kapısının iki halkasındadır. Onların nasıl açılıp kapandığına bakar. Halkı âciz, zayıf, hasta, fakir, zavallı ve ölü olarak görür. Rabbi (CC) onu birisine karşı bedduâ etmesi için konuşturduğunda onun aleyhine bedduâ eder ve başka birisine karşı duâ etmesi için konuşturduğunda da onun için duâ eder. O emrin ve nehyin hükmü altındadır. Onun kalbi meleklere karışmıştır. Ki, böylesi kimseler hakkında Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Onlar Allah’ın (CC) kendilerine emrettiği hususlarda isyan etmezler, ne emredilirse onu yaparlar.”**²⁰² O, kıyâmet günü uzuvların konuşacağı gibi konuşur. Kendilerinden olan birisi onları kınadığında derler ki: “Her şeyi konuşturan Allah (CC) bizi konuşturuyor.” Bu makâma bu kul kendinden fânî ve Rabbi (CC) ile mevcut olmak suretiyle ulaşmıştır.

Allah’ım (CC)! Senin uğrunda yaptığımız iddiâlarımızı düzelt. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

²⁰² Tahrîm S. A.6.

48.Sohbet FENAFİLLAH-MUHABBET

Hız. Peygamber'in (SAV) şöyle söylediği rivâyet edilmiştir: “*Âilesine mal bırakıp da, Allah'a (CC) şer ile gelene yazıklar olsun!*”²⁰³ Ben insanların çoğunun bu şekilde olduğunu görüyorum. “Vera”sız bir şekilde dinar ve dirhem biriktiriyorlar; onu da âilelerine ve çocuklarına bırakıyorlar, onları o mala emânet ediyorlar. Halbuki o malın hesâbı onlar üzerine olduğu halde zevki başkalarıdır. Harbini onlar yapar, ama kutlamasını başkaları yapar.

Ey ailesine dünyâyı bırakanlar! Peygamberinizin (SAV) sözünü dinleyin. Kendinizden sonrakilere haram bırakmayın. Aksi halde Allah'ın (CC) sohbetine karşı kötüyü, azâbı ve felâketi tercih etmiş olursunuz.

Münâfık, çocuklarını geriye bıraktığı malına teslim eder. Oysa mü'min, çocuklarını Rabbine (CC) teslim eder; geriye dünyâyı bırakmış olsa bile çocuklarını o mala teslim etmez. Çoğu kez tecrübe edilmiş ve bilinmiştir ki, insanların çoğu çocuklarını geriye bıraktığı mala emânet etmiş ve onlar babalarından sonra zelil olmuşlar, fakirleşmişler, insanlardan dilenmişler, geriye bırakılan mal ve mülk üzerinden bereket kalkmıştır. O mal ve mülkün üzerinden bereket kalkmıştır, çünkü sâhipleri onu vera eliyle biriktirmemiş, ona güvenmiş, çocuklarını ona teslim etmiş ve Rablerini (CC) unutmuş idiler.

Münâfık halkın kuludur; dinarın ve dirhemın kuludur; gücün, kuvvetin ve kazancın kuludur; zenginlerin, meliklerin ve sultanların kuludur. Onlar kendisini Rabbine (CC) çağıran, O'na (CC) götüren kişilere düşmanlık beslerler, onları kötülerler. Mü'minler ise, zorlukta, darlıkta, rahatlıkta, bollukta, âfiyet içindeyken, hastalık hâlindeyken, fakirlikte, zenginlikte, halk kendilerine teveccüh ettiğinde, sırtını dönüp gittiğinde... bütün hallerinde Rableriyle (CC) berâber dimdik ayakta dırlar. O'ndan (CC) kalpleriyle bir an olsun ayrılmazlar. Müslümandırlar, teslim olmuşlardır. Kendilerini onun önüne atmışlardır. Râzı olmuşlar ve muvâfakat göstermişlerdir. Münâzaayı terketmişlerdir. Onlar kendilerini ancak emrin ve nehyin uyandırdığı gâib (halkın gözünden kaybolmuş) kimselerdir.

Ey oğul! Bütün tasarruflarında, davranışlarında Kitap ve Sünnetten fetvâ al. Eğer dînle ilgili bir konuda sıkıntıya düşersen şöyle de: “Ne dersin ey Kitap? Ne dersin ey sünnet? Yâ ResulAllah (SAV)! Bu müşkilim hakkında ne dersiniz? Ey Resûlullah (SAV) adına bana rehberlik eden şeyh! Sen ne dersin? Ey kendisini elçi olarak gönderen adına bana rehberlik eden Resûl (SAV)! Ne dersiniz?” Eğer böyle yaparsan müşkilin hallolur, zulmetin kaybolur. Bir müşkille karşılaştığında onu hüküm ehlinden, dîn âlimlerinden zâhiren sor;

²⁰³ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, II/314, (no: 2976)

kalbinden ise bâtinen sor. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*İnsanlar sana fetvâ verseler de, sen kalbinden fetvâ al.*”²⁰⁴

İnsanlar sana fetvâ verseler de, müftülerden çokça istifâde etsen de, sen yine de bâtınının, içinin sana ne dediğine bak. Müftüler fetvâ verseler de, kalbin ne diyor? Onda nasıl bir hareket var? Sen ona bak. Hâcibe (saray görevlisi), bevvâba (kapı görevlisi) ve vezire danış, sonra sultanın yanına gir ve sana ne dediğine bak. Eğer uygun görürse, uygunluğa merhaba! Eğer uygun görmezse onun sözüne yapış, başkalarının lafını bırak.

Ey oğul! Melik (Sultân) ile devamlı sohbet istersen, mülkten ayrıl. Mülk, melike karşı perdedir. Nîmet, nîmet bahşedene karşı perdedir. Belâyâ takılıp kalmak, belâyı verene karşı perdedir. Mahlûkâta, mükevvenâta, musavverâta takılıp kalmak, kalpler, sırlar ve ma’nâlar için bağdır. Allah-ü Teâlâ (CC) kim için hayır dilerse onu bağlar, onu kalbinin iki ayağı üzerinde huzûrunda oturtur. O (CC) senin kalbine iki kanat vermiştir. Kalbin o kanatlarla O’nun (CC) ilim semâsında uçar, sonra O’nun (CC) kurbiyet burcuna konar. Bununla birlikte kalbine, bir korku ve sâhip olduğu şeylerle aldanmayı terketme duygusu da verilmiştir. Kalp, mârifete ulaştıktan sonra gayret ve kıskançlık sebebiyle kanadının kesilmesinden ve perdelenmekten korkar. Kul, dünyâda olduğu müddetçe, her ne dereceye ulaşmış olursa olsun, korkması ve gururlanmayı, aldanmayı terketmesi gerekir. Zîrâ dünyâ değişme ve dönüşme yeridir. Âhiret ise ikâmet yeridir, orada değişme de, dönüşme de yoktur.

Yazık sana! Kalbinin vuslata erdiğini söylüyorsun ama kapıların peşinde kayıtlı ve hapsedilmişsin. Süsünü benden başkasına göster! Benim yanımdaki sana uygun değil. Benim yanıma başka şey için değil ancak gösteriş için geliyorsun. Yoruluyorsun, ama süsünü alan kimse yok! Benim yanıma, altınını senin yanında bırakayım, ondan şüpheyi, gümüşü, kabuğu ayıklayayım, çıkarayım diye geliyorsun. Buyur gel! Sen bilmez misin ki, sûfiler “din dinarları”nın kusurlarını araştırırlar, iyisi ile kötüsünü, Allah (CC) için olanı ile halk için olanını ayırırlar, ayıklarlar. Sûfiler elçidirler, rehberdirler, doktordurlar, uzmandırlar, vekildirler, görevlidirler. Onlar Rablerinin (CC) dînine çağıran kimselerdir.

Ey cemâat! Rabbinizi (CC) sevin ve O’nu (CC) halkına sevdin. O’nu (CC) sevin ve O’nun (CC) için halka rehberlik edin ki, halk da sizinle birlikte O’nu (CC) sevsin. Gâfillere O’nu (CC) hatırlatın, O’nun (CC) nîmetlerini hatırlatın ki, onlar da O’nu (CC) sevsinler. Allah-ü Teâlâ (CC), Hz. Dâvûd’a (AS) şöyle vahyetmiş: “Ey Dâvûd (AS)! Beni halkıma, yarattıklarına sevdin.” O’nu (CC) dileyen kimseye O’nun (CC) muhabbetinin hak olduğu yazılmıştır. O’nu (CC) sevene O’nun (CC) ilminin verilmesi bir hak olarak yazılmıştır. Allah-

²⁰⁴ Aclûnî, *Kesfû’l-hafâ*, I/110 (no: 345).

ü Teâlâ (CC), Hz. Dâvûd’a (AS) halkına kendisini sevdirmesini emretmiştir ki, bu kadîm önceden yazılmış ilim (hüküm) ortaya çıksın.

Karanlık bir evdesin, yanında da çakmak, kibrit gibi yanıcı maddeler var: Onları yakığında ortaya ateş çıkmaz mı? Ateş, yanıcı maddelerde kadîmdir, ezeldendir. Fakat onu ancak çakma fiili ortaya çıkarır. Allah-ü Teâlâ’nın (CC) teklîfi (emir ve nehiyleri) de bu şekilde ortaya çıkar: Bu halk hakkındaki ezeli ilimdir. Nehiy ve emir, itaatkâr kul ile isyankâr kulu belli eder. Emir ve nehiyden oluşan teklîf uzmanı, iyi borçluyu da, kötü borçluyu da tanır.

Eski zamanlarda ihlaslı kimseler azdı, bu zamanda ise azdan da az. Mü’min, kendisini belâya mübtelâ etse bile, yiyeceğini, içeceğini, giyeceğini, makâmını, sağlığını az verse de, halkı üzerine salsada, Allah-ü Teâlâ’yı (CC) sever. O’nun (CC) kapısından kaçmaz, kapısının eşğine başını koyar. O’ndan (CC) soğumaz. Verse de, vermese de O’na (CC) îtirazda bulunmaz. Eğer verirse O’na (CC) şükreder, vermezse sabreder. Onun maksadı atâ ve ihsan değildir. Aksine, onun maksadı O’nu (CC) görmek, O’nun (CC) yakınlığına ermek ve O’nun (CC) katına girmektir.

Ey yalancılar! Sâdık kimsenin yalanı olmaz. Sâdık kimse geriye dönmez. Sâdık kimsenin önü vardır, arkası yoktur. Yalanı yoktur, sadâkati vardır. Ameli vardır, lafı yoktur. Delîli vardır, iddiâsı yoktur. Üzerine gelen oklar sebebiyle mahbûbundan geri dönmez, bilakis o okları göğsüyle karşılar. Bir şeye olan muhabbetin seni ona karşı sağır ve kör yapar. İstedliğini bilen kimseye yaptığı harcamalar hafif gelir. Muhabbetinde dâimâ sâdık olan muhib, mahbûbu uğruna tehlikelere atılır. Eğer önünde ateş olsa, ateşe dalar. Onun uğruna, kimsenin cesâret edemediği hücumlara kalkışır. Sadâkati onu bu durumlara götürür. Muhabbeti ve mahbûbuna karşı sabırsızlığı onu bu durumlara sürükler.

Belâlar sâdık ile yalancıyı birbirinden ayırır. Ne güzel demişler: “Rızâ hâlinde değil, hoşnutsuzluk hâlinde sevenle sevmeyen belli olur.” Belâlar ve âfetler îmanı ve yakîni ortaya çıkarır. Mârifet ve ilim öz ile kabuğu birbirinden ayırır. Belâlara muvâfakat eden kimse özdür, onunla çekişen kimse ise kabuktur. Rabbine (CC) muvâfakat eden kimse, kalbinden halk kabuğunu temizler ve orada kabuksuz bir öz kalır. Tevhîdi, tevekkülü ve yakîn gözü ile görme gücü kuvvetli olan kimse Hakk (CC) yolundan dönmez, O’nun (CC) kapısından kaçmaz. Sıdk ve istikâmet ayağı üzere olmaktan geri durmaz. Rablerine (CC) muhib olan kimseler dünyâyı, âhireti, insanları, cinleri ve melekleri görmemeyi dilerler. Ne gözleriyle başkalarını görmeyi, ne de başkalarının gözlerinin kendilerini görmesini isterler; tıpkı, bir âşığın mâşûkuna kavuştuğunda halvet duvarını veyâ evin kapısını görmek istemediği gibi. O âşık ne

mâşûkunun dadısını, ne de lalasını görmek ister. Bunun gibi Hakk (CC) âşıkları da O'nu (CC) başka şeyler olmaksızın isterler. O'nun (CC) rızâsını dünyâ veyâ âhiret dışında, bağış, övgü ve senâ olmaksızın isterler.

Bu gibi kimseler nâdirden de nâdirdir. Sizler nefislerinizi, şehvetlerinizi, zevklerinizi ve hoşlandığınız kimselerin rızâsını seviyorsunuz; o halde felah bulamazsınız. Rabbinizin (CC) kurbiyetini göremezsiniz. En fazla yemeye, içmeye, giyinmeye ve evlenmeye önem veriyosunuz. Konuşmalarınızın çoğu bunlar hakkında. Hattâ câmilerde, Cenâb-ı Hakk'ı (CC) zikretme evleri olan yerlerde bile bunlardan konuşuyorsunuz. Oysa câmiler Allah-ü Teâlâ'yı (CC) zikredenlerle neşelenir, başka şeyleri ananlardan nefret ederler.

Açlık ve fakirlikten ne kadar da çok korkuyorsunuz! Eğer yakîniniz olsaydı bu gibi şeyleri düşünmezsiniz. Rabbinizin (CC) irâdesine muvâfakat gösterin. Aç bırakırsa, kalplerinizden gelen bir güzellikle sabredin. Eğer doyurursa şükredin. O (CC) sizin lehinize olanı daha iyi bilir; O'nun (CC) yanında cimrilik ve pintilik yoktur. Yetmiş Peygamberi (AS) açlığın ve bitlenmenin öldürdüğü anlatılır. O memlekette onları doyuracak kimse yok mu idi? Fakat O (CC) onlar hakkında bunu dilemişti, buna râzı olmuştu. Bunu başka şey için değil, onların derecesini yükseltmek için yapmıştı, onları küçük düşürmek için değil. Aksine dünyânın onlara önemsiz gelmesi içindi.

Böyle bir kul için sâdece O'nu (CC) isteme vardır, bir mahlûku değil. Irâdesini O'ndan (CC) başka her şeye karşı hapsedmiştir. Nefsinin eriyip iştahının sönmesi, rûhuna dünyâda kalmanın ağır gelmesi ve Rabbinin (CC) olduğu âhirete iştiağ duyması için, eşyâ ile, varlık ile kendi arasına perde koyar. Bundan dolayı o, Rabbine (CC) kavuşacağı için ölümü ister ve onu güzel görür. Bu genel bir durumdur. İstisnâlar ise az mı azdır.

Allah-ü Teâlâ (CC) onları başka bir mânâ için yaratmıştır; onların durumu adedin ve âdetin dışındadır; onları ne için yarattığını ancak kendisi bilir. Allah-ü Teâlâ (CC) onları, halka kendisi adına sâhip olmaları, onlara kendisi adına nâiplik, elçilik ve rehberlik etmeleri yaratmıştır. Onları doğuda, batıda ve denizlerde seyrettirir, yürütür. Onlar halka kendi dilleri ile hitap ederler. Cenâb-ı Hak (CC) onları kendisine ulaştıran kapılar yapmıştır. Onlar ise ne hayâtı ne de ölümü temennî ederler. Onlar kendi irâdelerinden sıyrılarak O'nda (CC) fânî olmuşlardır. Onların irâdesi ölmüş, nefisleri itmînâna (huzura) ermiştir. Onların hevâ ve hevesleri kırılmış, nefis ateşleri sönmüştür. Şeytanları hezîmete uğramış, dünyâ onların gözünde küçülmüştür. Dünyânın onlara karşı bir gücü kalmamıştır. Onlar nâdirden de nâdirdirler. Aşîretlerinden soyutlanmışlardır. Onlar Hakk'ın (CC) âşıklarıdır, halktan çok O'nu (CC) sevenlerdir.

Ey cemâat! Eğer muhib olamıyorsanız, muhiblere hizmet edenlerden olun. Muhiblere yakınlaşın, muhiblere muhabbet duygun, muhibler hakkındaki zannınızı güzelleştirin.

Dinleyenlerden birisi şöyle dedi: “Sanırsız muhabbet başlangıçta ıztırârî (zorunlu) sonda ise ihtiyârî (isteyerek, gönüllü) oluyor, ne dersiniz?” Şöyle cevap verdi: Muhabbet ıztırârî de olur, ihtiyârî de. Çok az kimse için ıztırârî olur. Cenâb-ı Hakk (CC) onlara nazar eder, onlar da O’na (CC) muhabbet duyar. Onları bir anda bir halden başka bir hâle aktarıverir. Onların seneler sonra kendisine muhabbet duymasını değil, o sâat ve o an içinde, hemen muhabbet duymalarını ister; onlar da, herhangi bir tehir, takdim, tedric olmaksızın ve zaman kaybı olmaksızın, zorunlu bir şekilde O’na (CC) karşı muhabbet duyarlar.

Genelin durumu ise şudur: Muhibler halka karşı Allah-ü Teâlâ’nın (CC) muhabbetini seçerler. Nîmeti halktan değil, O’nun (CC) katından bilirler. O’nun (CC) lutuflarını, kendilerini terbiye ettiğini, atâ ve ihsanlarını gürürler ve O’na (CC) karşı muhabbet duyarlar. Sonra da O’nu (CC) hem dünyâya, hem de âhirete karşı tercih ederler. Haramı, şüpheliyi ve mübahı terkederler. Helâli de azaltırlar. Olanı tercih ederler. Yorganı, yatağı, uykuyu dürerler ve rahattan kaçarlar. Yanları yataklardan uzak kalır. Onların ne geceleri gecedir, ne de gündüzleri gündüz! Şöyle derler: “Ey İlâhımız (CC)! Her şeyi terkettik ve kalplerimizin gerisine attık. Senin rızâna hemen kavuşmak istedik.” Bâzan kalp adımlarıyla, bâzan sır adımlarıyla, bâzan irâde adımlarıyla, bâzan himmet adımlarıyla, bâzan sadâkat adımlarıyla, bâzan muhabbet adımlarıyla, bâzan şevk adımlarıyla, bâzan zillet adımlarıyla, bâzan tevâzu adımlarıyla, bâzan kurbiyet adımlarıyla, bâzan havf adımlarıyla ve bâzan da recâ adımlarıyla O’na (CC) doğru yürürler. Bütün bunlar O’na (CC) muhabbettir, O’nunla (CC) mülâkî olmaya, karşılaşmaya iştiyaktır.

Ey soruyu soran kimse! Sen Allah-ü Teâlâ’yı (CC) ıztırârî olarak mı, yoksa ihtiyârî olarak mı sevenlerdensin? Eğer bunlardan da, onlardan da değilsen, sus! Müslümanlığını düzeltmeye çalış. Keşke, islâmını ve îmânını düzeltseydin. Keşke, bugün de, yarın da kâfirler ve münâfıklar zümresinden çıkmış olsaydın. Keşke, halkı ve sebepleri şirk koşanların ve Cenâb-ı Hakk (CC) ile münâzaa edenlerin meclisinden kalkıp gitmiş olsaydın. Tevbe et. Meliklerin hazînelerine ve sırlarına taarruz etme.

Şeyh Hammâd (RA)²⁰⁵ şöyle derdi: Kadrini (aczini) bilmeyen kişiye diğer kudretler, kadrini bildirir.” Kadrini (zaafını) îtiraf etmek, inkâr etmekten daha güzeldir. Zîrâ câhil kendi gücünü de, başkalarının gücünü de bilmeyen kimsedir.

²⁰⁵ Şeyh Hammâd b. Müslim ed-Debbâs (v. 525/1130), Abdulkâdir-i Geylânî’nin (KSA) tasavvufa intisap etmesini sağlayan Bağdatlı bir sûfidir ve aynı zamanda da onun ilk şeyhidir.

Allah'ım (CC)! Bizleri iddiâcılardan, yalancılardan, seni ve senin halk içindeki “havâss”ını (özel kullarını) bilmeyen câhillerden eyleme. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi koru.”**

49.Sohbet SABİR-HÜZÜN-MARİFETULLAH-ADAB-I MUAŞERET

Tevhîdiniz ne kadar da az! Allah'tan (CC) râzılığınız ne kadar da az! Allah'ın (CC) istediği dışında, aranızda hiçbir ev (kalp) yok ki, içerisinde Cenâb-ı Hakk (CC) ile tartışma ve O'ndan (CC) hoşnutsuzluk olmasın. Halkı ve sebepleri ne kadar da çok şirk koşuyorsunuz! Allah'ı (CC) değil de, falan ve falan kişileri rab ediniyorsunuz. Faydayı, zararı, bağışlara nâil olmayı veyâ olmamayı onlara izâfe ediyorsunuz. Böyle yapmayın. Rabbinize (CC) dönün. Kalplerinizi O'nun (CC) için boşaltın. O'na (CC) tazarrû edin. İhtiyaçlarınızı O'ndan (CC) isteyin. Sizin için başka bir yer yok. Başka kapı yok. Bütün kapılar kapalı; sâdece O'nun (CC) kapısı açık. Tenhâ yerlerde O'nunla (CC) başbaşa kalın. O'nunla (CC) konuşun. İman dillerinizle O'na (CC) hitap edin. Âile fertleri uyuyup, halkın sesi kesilince her biriniz temizlensin. Yüzünüzü secdeye koysun. Tevbe etsin. Özürler dilesin. Günahlarını îtiraf etsin. Emellerini arzetsin. İhtiyaçlarını dilesin. Göğsünü sıkıştıran her şeyi O'na (CC) şikâyet etsin.

Sizin Rabbiniz O'dur (CC), başkası değil. İlâhınız O'dur (CC), başkası değil. Melikiniz O'dur (CC), başkası değil. Âfet okları yüzünden O'ndan (CC) kaçmayın. Zararda ve faydada, zorlukta ve rahatlıkta, size gelen her şeyin gerçek fâili O'dur (CC). Bunlar O'nu (CC) tanımanız, şikâyetlerinizi O'na (CC) yapmanız, O'nun (CC) için sabretmeniz ve O'na (CC) “tevbe etmeniz” (dönmeniz) içindir.

Cezâlar avam içindir. Kefâretler müttakî mü'minler içindir. Yüksek dereceler ise, mü'min, müeyyed (desteklenmiş) ve sıddık olan sâlihler içindir. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Biz peygamberler insanlar içinde en şiddetli belâya uğrayan kesimiz. Sonra diğerleri, sonra da diğerleri gelir.”*²⁰⁶

Mü'min, bir belâya uğradığında sabreder ve belâsını halktan saklar, onlara şikâyet etmez. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Mü'minin sevinci yüzünde olur. Onun kalbinde ise hüznün vardır. Kalbine diğer insanlar muttalî olmasın diye o, hüznü sevinçle karşılar.”*²⁰⁷ Bâtınlarındaki hâzîneleri gizlerler. Bâtınlarındaki yükleri, azıkları gizlerler. Hüzün kalp azığı, kalp yüküdür; havf nefsin azığıdır. Hüzün, kalplere sır hikmetlerini yağdıran bir buluttur. Allah-ü Teâlâ (CC): *“Ben kalpleri benim için kırılmış olanların yanındayım”*²⁰⁸ buyurmuşken, onlar hüzün ve inkisar üzere nasıl sabretmesinler? Onların kalpleri her ne zaman uzaklık sebebiyle kırılrsa, kurbiyet onlara zorla gelir. Her ne zaman halktan uzaklaşsalar, Allah-ü Teâlâ (CC) ile ünsiyet onlara öyle bir gelir ki! Her ne

²⁰⁶ Buhârî, *es-Sahîh*, “Mardâ” 3; Tirmizî, *es-Sünen*, “Zühd” 57.

²⁰⁷ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV/315.

²⁰⁸ Zebîdî, *İthâfû's-sâde*, VI/290.

zaman halktan uzaklaşıp soğusalar, Allah-ü Teâlâ'nın (CC) ünsiyeti ile ünsiyet, yakınlığı ile yakınlık bulurlar. Dünyâda hüznleri ne kadar çok olursa, âhiretteki ferahları da o derece çok olur.

Peygamberimiz (SAV) çok hüzn ve tefekkür-i dâim sâhibi idi. Sanki birisi O'na (SAV) konuşuyor veyâ sesleniyor da O (SAV) ona kulak veriyormuş gibi idi. O'nun (SAV) halîfeleri, nâîbleri ve vârisleri de çok hüzn ve tefekkür-i dâim sâhibidirler. Onlar fiillerinde nasıl o Peygamberlerine (SAV) uymasınlar ki, O'nun (SAV) makâmına geçmişlerdir; O'nun (SAV) yemeğinden yerler, O'nun (SAV) içeceğinden içerler; O'nun (SAV) binekleri üzerinde taşınırlar; O'nun (SAV) kılıçları ve mızrakları ile savaşırlar. Sûfîler, isimleri ve lakapları yönünden değil, halleri ve makamları cihetiyle, onlara mahsus özellikler ve fazîletler yönünden Peygamberlere (AS) vâris olmuşlardır.

“Evliyâ”nın ve “abdâl”ın sayısı bellidir;²⁰⁹ onlar artmaz da, eksilmez de. Onlardan kiminin durumu hayatlarının ilk döneminde, kiminin durumu da son döneminde belli olur. Haller onunla değişir. O, Allah'ın (CC) ilmi içerisinde ve Allah'ın (CC) velîsidir. Mâsumluk (günahsızlık) bedel olmanın ve velî olmanın şartlarından değildir; Peygamberlerden (AS) sonra mâsum gelmeyecektir. “İsmet” (gühahsızlık) Peygamberlerin (SAV) sıfatlarından. Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: “*Allah-ü Teâlâ'nın (CC) velîlerinden birisi günah işlediği zaman melekler güler ve birbirlerine şöyle derler: Bakın, bakın, bir Allah (CC) velîsi nasıl da günah işliyor!*” Onun günâhından, küfründen, uzaklığından, nifâkından nasıl da taaccüp ediyorlar, hayrete düşüyorlar? Halbuki onlar onun birkaç gün sonra mukarreb, mutahhar (tertemiz), şefâatçi, rehber ve vâris bir velî olacağını bilirler.

Ey münâfık! Senin bu sözü dinlemekle eline ne geçiyor? Çık git; sen Allah'ın (CC) düşmanısın, sen O'nun (CC) Resûlünün (SAV), Peygamberlerinin (AS) ve Velîlerinin (RA) düşmanısın. Eğer hilim sâhibi olmasaydım ve Allah'tan (CC) utanmasaydım, buradan iner, seni boğazından tutar ve dışarı atardım! Neyin varsa hepsi boş bir heves...

Ey cemâat! Amel edin, ihlaslı olun ve ucüplenmeyin, böbürlenmeyin. Yaptığınız amellerdeki başarınızla Rabbinizi(CC) minnet altına almaya kalkmayın. Ucüp sâhibi câhildir. Minnet altında bırakan câhildir. Halka karşı büyüklenen câhildir. Tevâzu Rahmân'dan (CC), tekebbür ise şeytandandır. Kibirlenenlerin ilki İblîs'tir; o bu yüzden lânete ve nefrete uğramıştır, tardedilmiştir, mahrum edilmiştir. Eğer zül ve tevâzu için yüksek bir derece olmasaydı, Allah-ü Teâlâ'yı (CC) sevenler ve O'nun da (CC) kendilerini sevdiği kimseler şu

²⁰⁹ Kanaatimizce Hazret burada, sayısı belli olan ricâl-i gaybı kesdetmektedir.

şekilde vasıflanmazlardı: “Ey îmân edenler! Sizden her kim dîninden dönerse bilsin ki: Allah (CC) öyle bir topluluk getirir; O (CC) onları sever, onlar da O’nu (CC) severler. Onlar mü’minlere karşı zül (tevâzu), kâfirlere karşı ise şeref ve izzet sâhibidirler.”²¹⁰

Mü’minler mü’minlere karşı zül ve tevâzu gösterirler, kâfirlere karşı ise üstünlük ve şiddet gösterirler. Onların mü’minlere karşı gösterdikleri zül de, kâfirlere karşı gösterdikleri tekebbür de bir ibâdetir.

Mü’min halka karşı tekebbür göstermez, bilakis onlara karşı zül gösterir. Halkın işini ve hâlini zül ve tevâzusu ile gizler. O melikin evinde O’na (CC) yakındır. Oradan dışarı çıkacak olursa, Rabbiyle (CC) berâber ve bir hizmetçi kıyâfetine çıkar. Böylece, kimse onun Rabbine (CC) yakınlığını bilmez. Meselâ bir vezir, sultanla birlikte tebdîl-i kıyâfet ederek dışarı çıkar. Dostlarından biri veziri tanır ve onunla konuşur. O anda vezir o adama karşı kibirlenerek ve onu bir kenara çekerek: “Bak, sultan benim yanımda” diyemez. Bilakis ona gülümser. İşine bakar, hattâ yanındakinin kendi hizmetçilerinden birisi olduğunu îâm eder, onu gizler.

Ey oğul! Ne onların hallerini biliyorsun, ne de sözlerine inanıyorsun. Halkla berâber oluşun onlardan seni perdeliyor. Dünyâ makam ve mevkîsi sevdan, baş olma isteğin seni onlardan perdeliyor. Eğer onları istemede sâimî olsaydın, onları görür ve onların sözlerinden istifâde ederdin.

Yazık sana! Onların ilmine sâhip olmayan bu âlimlerin meclisine gitme. Benim yanımda içtiğini onların yanında dökme, yoksa şarab sana tesir etmez. Onların hepsi de ilmiyle âmil olanlara nisbetle avamdır, halktır. İlmiyle amel etmeyen kimse, isterse bütün ilimleri yutmuş olsa dahi avamdır. Allah-ü Teâlâ’yı (CC) tanımayan herkes avamdır. Allah-ü Teâlâ’ya (CC) karşı havfî olmadığı halde recâsı olan herkes avamdır. Halvetinde de, celvetinde de takvâ sâhibi olmayan kimse avamdır.

Boşuna bana yol göstermeyin; benim indimde sizin halleriniz şu güneş gibi apaçık. Sizler âdetâ oyun oynayan çocuklarsınız. Şehvetlerinizi yerine getirmek istiyorsunuz. Sizler halkın kulusunuz. Onların atâ ve ihsanlarının kulcuklarsınız. Medihlerinin ve zemlerinin kullarsınız. Boşuna bana delil getirmeyin; benim şüphem kalmadı. Kapının dışında olan da, evin içinde olan da benim nazarımda birdir. Kalplerinizde olan her şeyin yüzünüzde izleri ve işâretleri var.

Beni sizin aranızda oturtan ve beni size konuşturan Allah’ı (CC) tenzîh ederim. Ben kendim hakkında da, sizin hakkınızda da, kısmetim hakkında da zâhidim. Müjdeler olsun

²¹⁰ Mâide S. A.45.

bana ki, ben yemiyorum, içmiyorum, giymiyorum, evlenmiyorum, görmüyorum ve gösterilmiyorum... Müjdeler olsun bana ki, ben sizden uzakta duruyorum ve size sözle değil, işâretle vaaz ediyorum. Ben münâfıkları, isyankârları ve müşrikleri görmekten hoşlanmıyorum, ama onlarsız da olmuyorum. Onlar hasta, ben ise onların ateşiyim.

Ey oğul! İmânda mübtedî olan kimse onlardan bir tânesini bile görmeye katlanamaz ve bir an dahi çekemez; bir münâfık veyâ bir isyankâr veyâ bir müşrik gördüğünde öfkelenir, hattâ elinden gelse onu öldürür. Öyle ki, onlardan bâzıları bir kâfir gördüğünde öfkesinin şiddetinden bayılıp yere düşer. Daha da ilerisi, onların bu hâli Allah-ü Teâlâ (CC) için gösterdikleri gayret ve kıskançlıktan ve o kişiye olan öfkelerinden kaynaklanır. “Bir kul nasıl olur da kâfir olur?” Şüphe yok ki, böyle düşünenler mübtedîdirler. Zîrâ îman başlangıçta zayıf olur, nihâyet ise kuvvetli olur.

Derler ki: “Münâfığın yüzüne ancak ârif güler.” Çünkü ameli çok, mahâreti çok ince ve tıbbı yerleşmiş olduğu için o, münâfığın yüzüne gülümser. Yâni: “Senin devan bendedir, yaklaş!” demektedir. Onu kendine çekebilirsin, onunla meşgul olabilirsin diye, ona karşı güzel konuşur. Kendisiyle ünsiyet kurabilirsin onunla ünsiyet kurar. O kâfir, ârife yakınlaştığında onun hastalığını iyileştirir. Ona islâmı ve îmânı sunar. Bunların vasıflarını, özelliklerini ona anlatır. Ona Rabbinin (CC) kelâmını sunar. Onunla Allah-ü Teâlâ (CC) arasında sulh (barış) olacağına garanti verir. Gün geçtikçe onun küfrü, nifâkı ve mâsiyeti erir, kalbinin hastalığı azalır. Nefsinin cerâhati iyileşir. Zâhiri de, bâtını da herhangi bir husûmet ve münâzaa olmaksızın, herhangi bir azarlama veyâ vurma olmaksızın düzelir.

Hiz. İsâ b. Meryem (AS) ve Hiz. Yahyâ b. Zekeriyâ (AS) çölde Cenâb-ı Hakk'ı (CC) tesbîh ediyorlardı. Gece olunca Hiz. Yahyâ (AS) mü'minlerin köyüne gitti. Hiz. İsa (AS) da fâsıkların köyüne gitti. Hiz. Yahyâ (AS) hâlinin zayıflığından dolayı mü'minlere, Hiz. İsâ (AS) da hâlinin kuvvetinden dolayı fâsıklara vaaz etmek, onları uyarmak ve onların ellerinden tutup, Rablerinin (CC) kapısına götürmek için gitmişlerdi. Bu, mü'minler arasında namaz kılmaz ve oruç tutmak isterken, öbürü insanları Allah-ü Teâlâ'ya (CC) ve O'na (CC) kulluğa çağırarak istiyordu.

Ârifin yevmiyesi ve ibâdeti halkı Allah-ü Teâlâ'ya (CC) dâvet etmektir. O bu makamda Allah-ü Teâlâ (CC) ile berâber olmaktan geri durmaz. Mü'min ameledir, mü'min gündelikçidir; ârif-billâh binâ yapandır (mîmardır); âlim-billâh ise mühendis ve yol yapan kimsedir.

Yazık sana! İslâmını düzeltmeden nasıl bu makâma çıkar ve halka ilim öğretirsin? Aşağı in! Aksi halde başaşağı indirilirsin. Allah-ü Teâlâ'nın (CC) dînini koruyacağı, münâfık

kimseleri velâyetinden azledeceği, kürsülerinden alaşağı edeceği, halka konuşmalarını engelleyeceği muhakkaktır. **Ey münâfıklar!** Benim halka karşı genel bir muhabbet ve dinde herkes için velâyet sâhibi olduğumu bilmiyor musunuz?

Ey bütün halk! Ben Allah-ü Teâlâ (CC) ile size karşı zenginim. Dünyâdan zerrece bir şeye sâhip olmasam dahi, zenginlik benim ellerimindedir. Halktan birisi bana bir şey verirse veyâ bana bir iyilik ederse, ben onu Allah-ü Teâlâ'nın (CC) elinden alırım ve o iyiliği onun hezeyânı, Rabbine (CC) karşı cehâleti ve O'ndan (CC) uzaklığı olarak görürüm. Birisine bir şey verdiğimde de bunu Allah-ü Teâlâ'nın (CC) muvaffakiyeti sayarım. O'nun (CC) atâ ve ihsânı nasıl benim elimden çıkmasın ki, ben gerçekte verenin Allah-ü Teâlâ (CC) olduğunu, kendim olmadığını bilirim. Önemsemen kadar atâya kavuşursun, önemsemen kadar menedilirsin. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: *“Muhakkakki, Allah (CC) yüce işleri sever, önemsizleri değil.”*²¹¹

Ey cemâat! Çoluk çocuğunuza ve eşlerinize edep öğretin, Allah-ü Teâlâ'ya (CC) ibâdeti, O'na (CC) karşı güzel edepli olmayı, O'ndan (CC) râzı olmayı öğretin. Rızıklarınız husûsunda kalp yönünden endişelenmeyin, ama kazanç ve çaba yönünden onları önemseyebilirsiniz. Ben sizlerin çoğunu evlat terbiyesini terketmiş, fakat rızık konusuna büyük önem veren kimseler olarak görüyorum. Aksine gidin, gittiğiniz yoldan dönün... Hz. Peygamber'den (SAV) şöyle rivâyet olunmuştur: *“Hepiniz çobansınız (gözeticisiniz) ve hepiniz götüğünüzden (gözetiminizden) sorumlusunuz.”*²¹² Baba, evlâdından ve eşinden sorumludur, evlat ve eşler de babadan sorumludur. Her lider kendisine tâbi olanlardan sorumludur, her tâbi de liderinden sorumludur. Öğretmen öğrencilerinden sorumludur. Muhtar köy halkından sorumludur. Sultan memleketindeki insanlardan sorumludur. Mü'minlerin lideri de –ki, o halkın tamâmını gözeten kimsedir- halkından sorumludur. İcinizde sorumlu olmayan kimse yoktur. Herkesin bir derecesi vardır.

Zulmetmemeye çalışın. Hakları hak edenlere vermek uğrunda çabalayın. Aranızda hediyeleşin. Birbirinize merhamet edin. Birbirinize lânet okumayın. Birbirinize kahretmeyin. Birbirinize güzellikle, hoşlukla muâmele edin. Gizli yönlerinizi araştırmayın. Birbirinizin hatâlarını affedin. İnsanları Allah-ü Teâlâ'nın (CC) örtüsü altına çağırın. Hiçbir teftiş, tecessüs (araştırma) ve meraklanma olmaksızın, mârufu emredin, münkerden menedin. Ortaya çıkan hatâları görmezden gelin; siz gizliden sorumlu değilsiniz. Siz insanların hatâlarını örtün ki, Allah-ü Teâlâ (CC) da sizin hatâlarınızı örtsün. Hz. Peygamber (SAV) insanların hatâlarını

²¹¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, hadîs no: 2894.

²¹² Buhârî, *es-Sahîh*, “Cum'a” hadîs no: 853 (bu hadîsin anlamı hakkında açıklama için 34 no.lu dipnota bakınız).

örtmeyi sever, iz ve işâret peşinde gitmekten hoşlanmazdı. Bundan dolayı şöyle demiştir: “Sınırı şüphelilerle bitirin.”²¹³ Ve güneşi işâret ederek, Hz. Ali’ye (KV) şöyle buyurmuştur: “Ey Ali (KV)! İşte bunun gibi apaçık olanlar için şahitlik et.”

Ey oğul! İhsân, hakkı vermek ve bâzı hakları almaktır. Gücün varsa hakkının hepsini hibe et, bağışla, hattâ fazlasını da ver. Bu senin için îmâna ve Rabbine yakınlığa dönecektir. Tarttığında fazla fazla tart ki, Allah-ü Teâlâ (CC) da kıyâmet gününde senin mîzânını fazla fazla tartsin. Ey tartıcı! Fazla fazla tart ki, senin için de fazla fazla tartılsın. Katı olma. Hz. Peygamber (SAV) birisinden bir şeyler ödünç almıştı. Geri öderken tartıcıya şöyle dedi: “Fazla fazla tart.”²¹⁴ Biriniz birisinden bir borç aldığında -başlangıçta şart koşulmaksızın aldığından daha iyisini veyâ fazlasını ödesin.

Ey cemâat! Allah’tan (CC) Allah’ın (CC) kurbiyetini satın alın. Allah’tan (CC) Allah’ı (CC) satın alın. Kismetlere gelince, onlar yazılmıştır, kaydedilmiştir. Talep etmeniz de, talep etmeseniz de, Rabbinize (CC) ibâdet etmeniz de, isyan etmeniz de, iyi olsanız da, kötü olsanız da onlar ne artar, ne eksilir. Onların sonradan geleni öne geçmez, önce geleni ertelenmez. Size düşen, kalp cihetinden halktan çıkmak ve sır ayaklarınız üzerine Rabbinizin (CC) huzûrunda ayakta durmaktır. Muhakkak ki, Allah-ü Teâlâ (CC) gerçek râzıktır, gerçek rızık verendir. Diğerleri ise ancak “rızık verilen”dir. O (CC) zengindir, diğerleri fakirdir. O (CC) kâdirdir, güçlüdür, diğerleri âcizdir. Hareket ettiren, sükûnet veren, musallat eden, musahhar kılan hep O’dur (CC). Halk O’nun (CC) elindeki bir sebepten ibârettir. O (CC) her şeyi sebep kılmıştır. Kalpleriniz yönünden, halvetleriniz, mânâlarınız ve sırlarınız yönünden halkı unutun. Mâsivâyı kalplerinizden çıkarın. O’ndan (CC) başka bir şeyin isteği ve arzusu olduğu halde kalplerinize nazar edilmesinden sakının. İslam olun, teslim olmaya çalışın. Tevhîd edin, birleyin ki, vahdeti bulasınız. Kadere râzı olun, mukadderde fânî olun. Rabbinizi (CC) dinleyin, halkı dinlemekte sağır olun. Halkı dinlemeye karşı bir saatçik de olsa sağır ve onları görmede kör olun. “Cesâret bir saatlik sabretmektir.” Bütün kalbinizle bu saatte tevbe edin.

Ölümü ve ondan sonrasını düşünün. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Zevkleri yerle bir edeni çokça anın; o çok hatırlanan şeyleri azaltır, az hatırlanan şeyleri çoğaltır.”²¹⁵ Ölümü düşünmek nefis hastalıklarının devâsı ve kalpler için bir azık ve faydadır. Ölümü unutmak kalbi katılaştırır ve ibâdetlere karşı tembelleştirir. Ölümü unutmak insana, halkı dikkate alma, zararı ve faydayı ondan görme, onlara izâfe etme duygusu verir ve onu

²¹³ Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, I/63 (no: 166).

²¹⁴ Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, “Büyû” hadîs no: 3336.

²¹⁵ Tirmizî, “Zühhd” hadîs no: 3308.

küfre iter, karartır, Rabbinden (CC) perdeler. Sebeplere güvenmek î mânî eksildir; î kan nûrunu söndürür; kalbi Rabbinden (CC) perdeler; O'ndan (CC) nefret etmeye sevkeder; O'nun (CC) gözünden düşmeye sebep olur; O'nun (CC) kurbiyetinin kapısını kapatır.

Vah sizlerden çektiklerim! Bu hâlinizle nasıl ö lürsünüz! Kalpleriniz î mandan, î kandan, tev hîdden, ihlastan ve mâ rifetullahtan bomboş... Rabbinize (CC) karşı î tirazınız ne de çok! **Yazık sizlere!** Siz kimsiniz? **Ne kadar da küstahsınız!** Bütün işiniz gücünüz gece gündüz Rabbinize (CC) î tiraz etmek. Î tiracı, kurbiyet kokusunu duymaz. Eline zerrece bir şey geçmez. Rabbinize (CC) karşı î tirazı terkedin, **ey kalplerini kaybetmişler, ey î mânî gerilerine atmışlar!**

Allah'ım (CC)! Bizi sevdiğin şeylerle biraraya getir. Sevmediğ in şeylerden bizi ayır.
“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâ bından bizi koru.” (Âmin)

50.Sohbet KİŞİNİN ACZİNİ BİLMESİ

Sâlihlerden birinin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: “Münâfık kırk sene bir tek hâl üzere kalır. Sıddıkın hâli ise bir günde kırk kere değişir.” Münâfık nefis, hevâ, heves, şeytan ve dünyâ ile berâberdir. Onlara hizmetten geri durmaz. Onların görüşünden çıkmaz. Onlara sözlü muhâlefet etmez. Bütün derdi ve tasası yemek, içmek, giyinmek, evlenmektir. Bunları nereden ve nasıl elde ettiği de onu ilgilendirmeyiz. Bedenini ve dünyâsını mâmur eder. Kalbini ve dînini tahrip eder. Halktan râzı, Hâlık’tan (CC) hoşnutsuzdur. Münâfıklığı arttıkça kalbi katılaşıp ve kararır. Hiçbir nasîhat onu harekete geçirmeyiz, rahatsız etmeyiz. Hiç kimsenin vaazını dinlemeyiz. Hiçbir hatırlatmaya kulak asmayız. Hoş, bu şekilde de aynı hal üzere kırk yıl kalır.

Sıddık ise bir günde kırk kere değişir. Çünkü o “Mukallibü’l-kulûb” (kalpleri değiştiren) ile berâberdir. O’nun (CC) kudret denizine dalmıştır. Bir dalga gelir onu kaldırır, başka bir dalga gelir aşağı çeker. O, “boş arâzideki bir tüy” (rüzgârın önündeki yaprak) gibi, gassalın önündeki ölü gibi, ana kucağındaki bebek gibi, çevgan oyununcusunun deyneğinin önündeki top gibi, Rabbinin (CC) tasarrufu ve takallübü (değiştirmesi) altındadır. Zâhirini de, bâtınını da O’na (CC) teslim etmiş, O’nun (CC) yönetiminden, idâresinden râzı olmuştur. Bundan dolayı şöyle denmiştir: “Sûfilerin yemeleri, hastanın yemesi gibi, uyumaları da suda boğulanın uyuması gibidir, konuşmaları ise zarûretten dolaydır.”

Nasıl böyle olmasınlar ki, onlar diğerlerinin görmediği şeyleri kalpleriyle müşâhede etmişlerdir. Rablerinden (CC) başka her şeyi unutmuşlardır. Dünyâ, âhiret ve bütün mâsivâ onların gözlerinden kaybolmuştur. O’nun (CC) kapısının önüne çadır kurmuşlar, O’nun (CC) kapısının eşiğine muvâfakat yoluyla baş koymuşlardır. Kazâ ve kader onlara hizmet eder, onları alınlarının ortasından öper, onları başlarının üzerinde taşırlar. Onlar eğer sûfilerden değillerse bile, sûfilere hizmet ederler, onlarla arkadaşlık kurarlar, onlarla oturup kalkarlar, onlara yakınlaşırlar. Mallarını onların uğruna dağıtırlar. Onların konuşmalarındaki hikâyelere değil, fiillerinde onlara tâbi olurlar. Onlara karşı güzel düşünürler, hayran kalırlar.

Elbiseni değil, kalbini temizle. Halkın giydiğini giy, ama onların yaptığını yapma. Yemekte, giyinmekte ve nikahta ruhbanlık yoktur. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: “...Ruhbanlığı onlar kendileri çıkardı, biz onlara farz kılmamıştık...”²¹⁶ Hz. Peygamber (SAV) de: “İslâm’da ruhbanlık yoktur”²¹⁷ buyurmuştur.

²¹⁶ Hadîd S. A.27.

²¹⁷ Beyhakî, *Şuabu’l-îmân*, hadîs no: 9761.

“Muhlis” (ihlaslı) “muvahhid”lerin (tevhîd ehlinin) tekkeleri kalpleridir. Onlar nefislerine, hevâ ve heveslerine karşı haşindirler. Onların meyveleri halvetlerindedir. Müşâhedeleri Rableriyle (CC) ünsiyet etmek ve O’na (CC) münâcât etmektir. İşte size sâlihlerin halleri konusunda, o hallere siz de kavuşasınız ve sâlihlerle uyasınız diye, benim lisânımdan O (CC) haber veriyor. Bu hususta nasîbiniz sâdece dinlemekten ibâret olmasın. Size, haberiniz olsun diye, benim lisânım vâsıtasıyla O (CC) haber veriyor. Öğüt alasınız diye. O halde sizler de öğüt alın. Sizi benim dilim vâsıtasıyla çağırıyor: O halde O’nun (CC) dâvetine icâbet edin. Sizi safâya çağırıyor. Sizi yarattıklarına karşı zâhid olmaya ve kendisine rağbet etmeye çağırıyor. O’nu (CC) zikredenlerden olmanıza çağırıyor; tâ ki, O’nun (CC) katında zikredilenlerden olasınız. Mevlâ’sını (CC) talep etmede sâdik olan bir kul, O’nu (CC) bâtinen ve zâhiren, halvette ve celvette, gece ve gündüz, darlıkta ve bollukta, nîmette ve sıkıntıda zikretmekten geri durmaz. Öyle ki, zikredilenlerden olur, onun zikrini etrâfındaki herkes işitir. Sizler sûfîlerin nâil olduğu nîmetlerden gâfilsiniz. Sizler bayılmış kimseler gibisiniz.

Ey nîmetlerden gâfil olanlar! Sizler gâfilsiniz. Sizler kayıpsınız. Sizler bayılmışsınız. Sizler dünyâ işlerinde akıllı, ama âhiret işlerinde akılları başından gitmiş kimselersiniz. Sizle öyle bir bataklığtasınız ki, kımıldadıkça batıyorsunuz. Ellerinizi ilticâ ile, tevbe ile, özür ile Allah-ü Teâlâ’ya (CC) uzatın ki, bulunduğunuz bataktan sizleri kurtarsın.

Dikkat edin! Ben sizi nefsinize, hevâ ve hevesinize, şehvetlerinize karşı muhâlefet etmeye, bunlardan çokça yüzçevirmeye ve sabretmeye çağırıyorum. Bu dâvetime icâbet edin. Bunun meyvesini hemen veyâ daha sonra göreceksiniz. Ben sizi “kızıl bir ölüm”e çağırıyorum. **Haydi Bismillah!** Kim istiyor? Kim geliyor? Kimin buna cesâreti var. Kim bu tehlikeyi göze alıyor? O ölümdür, ama arkasından ebedî bir hayat gelir. Kaçmayın. Sabretmeye çalışın, sabredin. Cesâret bir saatlik sabırdır. Rabbinize (CC) muvâfakat etme husûsunda sabredin. Sizden her kim kazâyâ rızâ gözterirse, Allah-ü Teâlâ (CC) da onun yükünü alır ve onu “cesurlar defteri”ne kaydeder. Nefsiyle savaşıyor kimse nefis şeylere mâlik olur. İsteddiği şeyi bilen kimseye onun uğrunda harcadığı şeyler hafif gelir.

Ey Allah’ın (CC) kulları! Yerinizde sâbit durun. Acele etmeyin. Sadâkat ayaklarınızla yaklaşın ki, Cenâb-ı Hakk’ın (CC) kapısını çalalım. Kapı bize açılıncaya kadar, yolumuz açılıncaya kadar ayrılmayalım. İhtiyaçlarınızı O’ndan (CC) isteme husûsunda arsızlaşın, ısrarcı olun. Bu sizin için, meliklere, sultanlara ve zenginlere karşı arsızlaşmaktan daha iyidir. Rablerini (CC) talep etmede sizden öne geçenlere ve fânî olanlara uyun.

Allah'ım (CC)! Sen bizim de onların da Rabbisin (CC). Bizim de onların da yaratıcısısın. Bizim de onların da rızık vereni Sensin. Bize, onlara muâmele ettiğin gibi muâmele et. Bizi bizden çıkar, kendine ilet. Meliklerin mülklerini ve onlara musallat olan sultanları, ister zengin ister fakir, ister havâs ister avam, ister pahalı ister ucuz, ister çok ister az... hepsini bize unuttur. Bize senin zikrini hatırlat. Fiillerinde bize lutfunla muâmele et. Bizi yakınlığına yakınlaştır. Kalplerimizi ünsiyetinle ünsiyet et. İbâdının ve bilâdının (kullarının ve beldelerinin) şerrini, her canlının şerrini bizden gider. Sen onları alınlarının perçeminden tutarsın. Bizi şerlilerin şerrinden, fâcirlerin tuzaklarından koru. Bizi, Seni işâret eden, Senin için rehberlik eden, Sana dâvet eden, Senin rızan için tevâzu gösteren, Sana karşı ve Senin mü'min kullarına karşı tekebbür edenlere tekebbür eden kullarından eyle. (Âmin)

Ey oğul! Halk sokağından öyle bir geçiş ile geç ki, bir kapısından gir, öbür kapısından çık. Kalbinle ve niyetinle onlardan çık. “Yalnız kuş” gibi ol. Ne kimseye ünsiyet et, ne de kimse sana ünsiyet etsin. Ne kimseyi gör, ne de kimse seni görsün. Ecel vakti gelinceye kadar, kalbin Rabbinin (CC) kapısına yaklaşıncaya kadar böyle ol. İşte o zaman sûfilerin kalplerini orada görürsün. Onlar seni karşılarlar. Selâmetini kutlarlar. Alnının ortasından öperler. Sonra kapının içerisinden lutuf eli çıkar ve seni karşılar. Sana öyle güzel yükler yükler, öyle zevkler tattırır ki... Seni kabul eder. Sana yemekler yedirir, sular içirir. Güzel kokular sürer. Sonra seni çıkarır, mutlu bir şekilde kapının önüne oturtur. Müridlerden ve tâliblerden gelenlere bakarsın. Sonra elinden tutar ve geldiğin zaman kendisinden teslim aldığı ele seni teslim eder. Bu şekilde düzelirsen halka çık ve onların arasında, hastaların ortasındaki doktor gibi, delilerin arasındaki akıllı gibi, evlatları arasındaki şefkatli bir baba gibi otur. Böyle olmadan önce sana kerâmet, iyilik yok. Aksi halde onlar için bir münâfık olursun. Onlara kul olursun. Duygularına tâbi olursun. Sen zannedersin ki, onları tedâvi ediyorsun; oysa onları şirk koşarsın. Senin tedâvin sana cezâ olur. Çünkü o iş cehâletle yapılmıştır ve onda hiçbir sanat, mahâret yoktur. Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Cehâlet üzere ibâdet eden kimsenin fesadı sulhünden (zararı faydasından) daha çok olur.*”²¹⁸

Ey oğul! Seni ilgilendiren şeyi konuş, mâlâyânîyi terket. Eğer Allah-ü Teâlâ'yı (CC) tanısaydın, O'ndan havfin daha çok olur, O'nun (CC) huzûrunda az konuşurdun. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Allah'ı (CC) tanıyanın dili tutulur.*”²¹⁹ Yâni: Nefsinin, hevâ ve hevesinin, âdetlerinin, yalancılığının, iftirâcılığının ve sahtekârlığının dili tutulur, kalbinin, sırrının, mânâsının, sıdkının ve safâsının dili konuşur. Bâtıl dili tutulur,

²¹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, II/233 (no: 2528).

²¹⁹ Süyûtî, *Şerhu Süneni İbn Mâce*, I/288.

hak dili konuşur. Mâlâyânî dili tutulur, kalp dili konuşur. Nefsini talep dili tutulur, Hakk'ı (CC) talep dili konuşur.

Mârifetin başlangıcında insanın konuşması kesilir ve bütün varlığı erir. Kendi varlığından da, başkalarının varlığından da fânî olur. Sonra eğer Hakk (CC) dilerse onu tekrar canlandırır. Eğer onun konuşmasını dilerse ona yeni bir dil yaratır ve onunla onu konuşturur. İsteddiği hikmet ve sırları ona söyler. Onun konuşması devâ içinde devâ, nur içinde nur, hak içinde hak, doğru içinde doğru, safâ içinde safâ olur. Çünkü o ancak kalbine Allah-ü Teâlâ'dan (CC) gelen bir emir üzerine konuşur. Emredilmeksizin konuşacak olursa helak olur. O ya emir üzerine veyâ galebe netîcesinde konuşur. Eğer böyle konuşacak olursa, Allah-ü Teâlâ (CC) onu muâheze etmek yerine ona ikramda bulunur. Galebe hâlinde yapılan fiilde nefis, hevâ, heves, şeytan ve irâde yoktur. Tıpkı ölünün, konuşmasından²²⁰ dolayı ve uyuyanın ihtilamdan dolayı muâheze edilmediği gibi. Çünkü insan uykusu esnâsında ne görür, ne de bilir. Sesin ölmüş kimselerden işitilmesi de onlar öldükten sonra olmuştur. Bu sıfatlara sâhip olmaksızın halka konuşma yapan kimsenin susması, konuşmasından daha hayırlıdır. Cesâretlilerden başka kimse birinci safta görünmez.

Yazık sana! Hakk'a (CC) muhabbet iddiâsında bulunuyorsun ama başkasına muhabbet duyuyorsun! Bu iddian senin helak sebebin olur. Alâmetleri senin üzerinde görünmezken nasıl olur da Hakk'a (CC) muhabbet iddiâsında bulunursun? Muhabbet evde bir köşedir ki, ne kapısı vardır, ne de anahtarı. Onun alevi üstünden çıkar. Muhib muhabbet kapısını kapatır ve gizler. Muhabbet onun üzerinde görünür. Onun özel bir lisânı ve konuşması vardır. Mahbûbundan başka birisini istemez ki, bu da onun ve sadâkatinin en büyük alâmetlerinden biridir.

Ey yalancı! Ey sahtekâr! Sus; sen onlardan biri değilsin. Sen ne muhibsin, ne de mahbubsun. Muhib kapıda durur, mahbub da kapıdan içeride olur. Muhib heyecanlı, kıpır kıpır, endişeli olur; mahbub ise, sâkindir, lutuf göğsüne sığınmıştır, orada uyur. Muhib için yorgunluk, mahbub için rahatlık sözkonusudur. Muhib öğrenci, mahbub âlimdir. Muhib mahpustur, mahbub serbesttir. Muhabbet (aşk) aklı baştan giderir. Çocuk yılan gördüğünde bağırır; ehli ise yılan gördüğünde susar. Vahşî hayvan gören kimse bağırır ve kaçır; vahşî hayvan eğiticileri ise onlarla oynar ve onların yanında uyur. Oysa onların arasına giren herkes dehşet duyar. Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Allah'a (CC) karşı tavkâ sâhibi olun ki, O da (CC) size ilim öğretsin.”**²²¹

²²⁰ Ölmüş bir kimsenin rüyâda görülmesi esnâsındaki konuşması kastedilmektedir.

²²¹ Bakara S. A.282.

Muhib müttakîdir, kapısının üzerini tehzib eder, temizler. Bedenini ve kalbini yâni “kapıyı” temizler. Orası temizlendiğinde, kurbiyet kâtipleri gelir ve o kapıdan içeri girer. Hüküm, kapının üzerinde güzellik olur, ilim ise kapının iç tarafını güzelleştirir. Hüküm ile güzelleşen kimse ilimle ünsiyet eder, ilim onu üstlenir, ona emirler verir, onu zenginleştirir. Hüküm ortak kapıdır, ilim ise özel kapıdır ve mahublar içindir. Oraya yapışman, oraya sürekli vurman, hayâ etmen, kulluğu gerçekleştirmen ve nefsine kusur ve noksan gözüyle bakman sâyesinde, kapıdaki makâmın uzun olmadıkça sana konuşma hakkı yok, yasak.

Noksanını gören, kemâle ulaşır. Kemâlini görende de noksan olur. Gittiğiniz yoldan dönün. Danışın, istişâre edin ki, yolun doğrusunu bulasınız. Sabredin ki, zafere ulaşasınız, mülke ulaşasınız, varlık bulasınız, yük edinesiniz. Sabredin ki, size de sabredilsin. Râzı olun ki, sizden de râzı olunsun. Tahammül edin ki, size de tahammül edilsin. Güvenin ki, size de güvenilsin. Muvâfakat edin ki, size de muvâfakat edilsin. Hizmet edin ki, size de hizmet edilsin. Kapıya yapışın ki, size açılsın. Acele etmezseniz muhakkakki, size bağış gelir. İkram edin ki, size de ikram edilsin. Yakınlaşmak için çabalayın ki, size de yakınlaşılsın.

Kalp, eğer mücâhede ve mükâbede (zorluklara dayanma) ayaklarıyla yürür, mesâfeler kateder ve Rabbine (CC) vâsıl olursa, orada sebat bulur. Artık oradan dönüşü olmaz. Hikmetten kudrete, âlet ve sebeplerden “Sâni”a ve “Müsebbib”e intikal eder; kendi irâdesinden Rabbinin (CC) irâdesine intikal eder. Sükûnu ve hareketi Rabbi (CC) ile olur.

Ey dünyânın tâlipleri! Onu istediğiniz müddetçe yorulacaksınız. O, kendisinden kaçanlara tâlip olur. O kendisinden kaçanları peşinden koşturarak dener. O kimse eğer ona iltifat ederse onun yalancılığına hükmeder. Onu sıkıca tutar, bağlar, kullanır, sonra da öldürür. Şâyet iltifat etmezse, onun sadâkatine hükmeder ve ona hizmet eder. Dünyâdan, ona karşı zâhid olmadıkça ve ondan kaçmadıkça istifâde edilemez. Ondan kaçın! Onda öldürücü, tuzaklar kurucu, büyüleyici şeyler vardır. O sizden ayrılmadan önce siz ondan kalplerinizle ayrılın. O size karşı zâhid olmadan önce siz ona karşı zâhid olun. Onunla evlenmeyin. Eğer onunla evlenirseniz, mehrini dîniniz yapmayın. O önce evlenir, sonra hemen boşanır. Onun evlenmesi de, boşanması da çok hızlıdır. Eğer onu dînin karşılığında istersen, mehri dînin olur. Zîrâ münâfığın dîni dünyânın mehridir. Şehit mü’minin kanı da âhiretin mehridir. Muhibbin kanı ise Mevlâ’sına (CC) kurbiyet mehridir.

Dünyâ sana sürekli zarar veriyor ve fayda vermiyor olduğu halde, sen daha ne zamâna kadar ona hizmet edeceksin? Onu kalbinden tardedip uzaklaştırırsan, onun hayrını, hizmetini ve önünde zillate düştüğünü görürsün. O üzerinde her türlü süs olduğu halde, senin mü’min kalbine en güzel hâliyle görününce kalbin ona: “Sen kimsin?” der. O da: “Ben dünyâyım” der.

Kalbin ondan yüzçevirir; işte o zaman onun ayıplı, kusurlu hâli ortaya çıkıverir. O güzel sûret, çirkin bir sûrete dönüverir.

Yazık sana! Dünyâya karşı zâhid olduğunu iddiâ ediyorsun ama dinarı ve dirhemi seviyorsun, onların peşinden koşuyorsun. Onlar uğruna zenginlerin ve sultanların huzûrunda eğiliyorsun. Sen zühdünde yalancısın. Sâlihlerden birisi şöyle demiş: “Rüyamda güzel bir kadın gördüm. Ona dedim ki: “Sen kimsin?” Bana şöyle cevap verdi: “Ben dünyâyım.” Ona: “Senden ve senin şerrinden Allah-ü Teâlâ’ya (CC) sığınırım” dedim. Bana şöyle dedi: “Dirhemden ve dinardan nefret edersen benim şerrimden kurtulursun!”

Allah’ım (CC)! Bizi dünyânın ve her türlü şerlinin şerrinden korusun. Sen her şeye kâdirsin. **“Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.”**

51.Sohbet DÜNYA VE AHİRETE KARŞI ZAHİD OLMAK

Ey yalancılar! Rabbini (CC) istemede sâdık olmanın en başta gelen şartı, ister gizli, isterse açık olsun mâsivâyâ buğzetmektir. Mâsivânın zâhiri, dünyâ ve dünyevî arzular, dünyânın kulları ve ellerindekiler ve halkın övgüsü ve yergisidir. Mâsivânın gizlisi ise cennet ve içindeki nîmetlerdir. İşte bu düşünceyi gerçekleştiren, bu düşünceye ulaşan kişinin irâdesi düzelmiştir. Kalbi Rabbine (CC) yakınlaşmıştır. O'nun (CC) yanında oturmuş, O'na (CC) konuk olmuştur. O zaman dünyâ da, âhiret de kişinin sofrasına gelir. Dünyâ süsü ile, âhiret ihtişamı ile gelir. İki hizmetçi olurlar. Ama onların sofrası nefis içindir, kalp için değil. Dünyâ ve âhiret yemekleri nefis içindir. Kurbiyet yemeği ise kalp içindir. Benim kendisine dâvet ettiğim şey Allah-ü Teâlâ'nın (CC) irâdesidir, sizin dâvet ettiğiniz şeyler değil.

Ey münâfıklar! Akıllı kişi işlerin başlangıcına değil, sonucuna bakar. Akıllı kişi, sûflerin câriyeleri olan dünyâ ve âhiretten yüzçeviren, onları deneyen, onların sözlerini işiten kimsedir. Akıllı kişi, dünyâyı ve sıfatlarını nefsi için dinler ve ondan uygun olanını satın alır; fânî olduğu için ona karşı zâhid olur. Âhiretten de, mahluk ve muhdes (sonradan olma) olduğu için, Rabbinden (CC) kendisini perdelediği için, bağlayıcı ve Rabbin dışında rağbet edilen bir şey olduğu için yüzçevirir.

Dünyâ akıllı kişiye şöyle der: “Bana tâlip olma, benimle evlenme çünkü ben bir evden diğer bir eve, bir mülkten diğer bir mülke sürekli el değiştiririm. Ben evlendiğim kimseyi öldürürüm. Malını mülkünü elinden alırım. Benden sakın; ben öldürücü bir zevk veririm. Ahitli olduğum kimsenin ahdine vefâ göstermem.” Âhiret ise ona şöyle der: “Alış-veriş sevinci üzerine Allah-ü Teâlâ (CC) şöyle buyurmuştur: **“Allah, (CC) mü'minlerden canlarını cennet karşılığında satın aldı.”**²²² Ben senin yüzünde kurbiyet sevinci görüyorum, ama sen yine de beni satın alıyorsun ve Cenâb-ı Hakk (CC) seni bana bırakıyor!” Akıllı kişi, bu durumla karşılaşp, dünyâyı ve âhireti terkedip, Rabbine (CC) tâlip olarak onlardan yüzçevirince, dünyâ ona geri verilir, kısmeti zararsız ve eksiksiz bir şekilde ona iâde edilir. Âhiret de iâde edilir. Onun için, işlerini gören, çekip çeviren birisi olur.

Ey dünyâyı da, âhireti de isteyenler! Ey bundan da, ondan da râzı olanlar! İyi dinleyin. Bu size açıkladığım hususlar sizin dertlerinizin ilacıdır, iyi anlayın! Kim ki, bir şeye karşı zâhid olursa, o ona tâlip olur. Yaratılmış şeylere karşı zâhid olun ki, Yaratıcınız (CC) sizi sevsin. Allah-ü Teâlâ (CC) katında mahbûbun misâli, şefkatli bir doktorun göğsüne sığınmış, ona kendisini bırakmış hastanın durumuna benzer.

²²² Tevbe S. A.111.

Ey cemâat! Beni kabul edin. Dünyâyâ karşı zâhid olun. Dünyâyâ râğbetiniz ve muhabbetiniz sizi âhiretten ve Rabbinize (CC) yakınlıktan perdeler. Kalp gözlerinizi kör eder. Dünyâ ile berâberlik sizi âhirete karşı perdeler. Nefis ile berâber oturmak da sizin için Cenâb-ı Hakk’a (CC) karşı bir perde oluşturur.

Ey câhiller! Âhiret âmeli karşılığında dünyâyı yemeyin, sonra ikisini de kaybedersiniz. Âhiret efendidir, dünyâ ise onun kölesidir. Köle efendiye tâbi olur. O aşağıdadır, bu ise yukarıdadır. Aşağıdaki yukarıdakine tâbi olur. Panzehirini yemeden önce dünyâ yemeğinden yemeyin. Onun yemeği zehirlidir. Pekiyi, onun panzehiri nedir? Onun panzehiri, ona karşı zâhid olmak, kalp yönüyle ondan çıkmaktır. Hüküm denizinden kudret denizine geçmektir. Tıptan, yemeğin zehirlisini ve etlisini ayırt eden tabîbe ulaşmaktır. Hiç görüp işitmediniz mi ki, doktor yılanı alır, öldürür, parçalar, zehirini çıkarır, sonra da etini yer. Cenâb-ı Hakk (CC) bu dünyânın zehirini kendisine karşı gelen kâfirler için yaratmıştır. Onun temizlenmiş etini de kendisine inananlar, tevâzu gösterenler ve kendisinden başka her şeyi unutanlar için yaratmıştır. Dünyâ onlar için nasıl temizlenmesin ki, onlar O’nun (CC) konuklarıdır, O (CC) onlara sevenin sevgilisine davrandığı gibi davranır. Onlar için tatlıyı acıdan, duruyu bulanıktan ayırır, temizler. Murad olan kimseler için yiyecekler, içecekler, giyecekler ve ihtiyaç duyulan her şey tertemiz edilir.

“Mütezehhid” (zâhid olmaya çalışan veya sahte zâhid) çalışır, çabalar. Bâzan durulur, bâzan durulmaz. Bâzan ayakta dimdik durur, bâzan oturur. “Zâhid”²²³ için en büyük iş inkişâf etmiş, gerçekleşmiştir. Onun sevapları hatâlarından daha çoktur. Ârife gelince, onun için işin işin tamânı inkişâf etmiş, bitmiştir. O duruyu bulanıktan ayırt eder. Duru da, bulanık da ona ses verir.

Sûfilerin bütün yönleri birtek yön olmuştur. Onlar için birtek yön kalmıştır. Halk yönü, halka tarafı onların nazarında sıkıntıdan başka bir şey değildir. Onlar için Cenâb-ı Hakk’ın (CC) yönü (vechi), genişlik ve ferahlık yönüdür. Onlar sadâkat elleriyle halk tarafını kapatmışlar ve kalp elleriyle Hâlık (CC) tarafını açmışlardır. Hoş, onların kalpleri genişlemiş, büyümüş, yücelmiştir. “Gayret” (kıskançlık) onların kalp kapılarında bekler; oradan o kapının mâlikinden ve sâhibinden başka kimsenin girmesine imkân yoktur. Sûfilerin her biri bu dünyâda güneş ve ay gibidir. Onlar dünyânın aydınlanma sebebidirler. Onların yüzleri Hakk’a (CC) yönelmiş, sırtları ise halka dönmüştür. Eğer onların yüzü, teveccühü dünyâyâ dönecek olsa oradaki her şey yanıp kül olur.

²²³ “Zâhid”: Dünyâdan tam mânâsıyla yüzçevirmiş kimse.

Sizler yeryüzünde yürüyen ölülersiniz. **Akıllı ol!** Senin aklın yok! “Ricâl”den (Hakk CC. erlerinden) de değilsin, onları tanımıyorsun. Sen halkın büyüklerini ve önderlerini tanımıyorsun. Sözlerin kalbinde olana işâret ediyor. Dil kalbin tercümanıdır. Senin gönlüne bir kişinin muhabbeti ve başka bir kişinin de buğzu düşerse, nefsin sebebiyle ne sevdiğine buğzedebilirsin, ne de buğzettiğini sevebilirsin. Halbuki her ikisi hakkındaki hükmü de Kitap ve Sünnete göre vermelisin. Eğer sevdiğin kişinin tavır ve hareketleri Kitap ve Sünnete uygunsa onu sevmeye devam et, yok muhâlifse, onu sevmekten vazgeç. Buğzettiğin kişinin tavır ve hareketleri Kitap ve sünnete uygun ise ona buğzetmekten vazgeç, tersi ise buğzuna devam et.

Yazık sana! Bana buğzediyorsun, çünkü ben hakkı söylüyorum ve seninle bu hususta çekişiyorum. Bana ancak câhiller, Allah’ı (CC) bilmeyenler, ameli az, sözü çok olanlar buğzeder ve beni tanımaz. Bana muhabbet besleyenler ise âlim-billâh olanlar ve ameli çok, sözü az olanlardır. Cenâb-ı Hakk’a (CC) kurbiyet beni her şeye karşı müstağnî kılmıştır. Etrâfımda çok su var ve ben bir kurbağa gibiyim; yanımda olan şeyleri söylemeye gücüm yok. Suyun çekilmesini bekliyorum ki, konuşayım. İşte o zaman kendi haberini de, başkalarının haberini de duyarsın.

Ey geride kalanlar, ey âsîler! Ne zaman tevbe edeceksiniz? Tevbe vâsıtasıyla Rabbinizle kendi aranızı düzeltin. Eğer Allah-ü Teâlâ’dan (CC) utanmasaydım ve O’nun (CC) hilmi olmasaydı, buradan iner, hepimizin elini teker teker tutar ve şöyle derdim: “Sen şunları, şunları işledin; Allah-ü Teâlâ’ya (CC) tevbe et.” İmânın, ikânın ve mârifetullâhın kuvvetleninceye kadar sana konuşma yok. İşte o zaman, kalbinin Rabbine (CC) vuslat vâsıtası olan sapasağlam ipe tutunursun. Hz. Peygamber (SAV) ve bütün ümmet seninle övünür.

Ey diliyle îman etmiş olan! Ne zaman kalbinle îman edeceksin? Ey celvetlerinde îman etmiş olanlar! Ne zaman halvetlerinizde de îman edeceksiniz? Bunun size bir faydası yok! Münâfiğin îmânı, kılıçtan korkanın îmânıdır. **Ey isyankârlar!** Tevbe edin. Rabbinizin (CC) rahmetinden ümit kesmeyin. Allah’ın (CC) merhametinden ümitsizliğe düşmeyin. **Ey ölü kalpliler!** Rabbinizi (CC) zikretmeye, O’nun (CC) Kitâbını ve Nebîsinin (SAV) sünnetini okumaya, zikir meclislerine devam edin; o zaman kalpleriniz, ölü toprağın su gelince canladığı gibi canlanır. Kalp, Cenâb-ı Hakk’ı (CC) zikretmeye devam ederse, ona mârifet, ilim, tevhid, tevekkül ve mâsivânın tamâmından yüzçevirme melekesi ulaşır. Zikre devam, dünyâda da, âhirette de hayrın devâmına sebeptir.

Halk ve dünyâ ile berâber olduğun müddetçe övgüden ve yergiden etkilenirsin. Çünkü sen nefsinle, hevânla ve hevesinle mevcutsun. Kalbin Rabbine (CC) ulaşır, işin O’na (CC) âit

olunca, onların övgüsü ve yergisinin tesiri gider, büyük bir yükten kurtulursun. Kendi gücüne ve kuvvetine güvenerek dünyâ ile meşgul olduğun müddetçe geri kalırsın, parçalanırsın, yorulursun, memnun kalmazsın. Cenâb-ı Hakk (CC) ile meşgul olursan, geçim kapısı O'nun (CC) gücüyle ve O'na (CC) tevekkül etmek sûretiyle açılır. O'nun (CC) muvaffakatiyle tâat kapısı açılır. Talep etme mertebesine ulaştığında O'ndan (CC) O'nu (CC) talep etme güç ve sadâkatini iste. O zaman kalbin, dünyâ ve âhiret meşgalelerinden sıyrıldığında, O'nun (CC) huzûrunda kalp ayaklarıyla sâbit ve sağlam durursun.

“Rabbimiz! Bize dünyâda da, âhirette de güzellik ver ve cehennem azâbından bizi korusun.”

52.Sohbet SABIR-KURBİYET

Ey oğul! Yazıklar olsun sana! Senin nefsin hasta. Dolayısıyla onu, Rabbinin (CC) yakınlığı âfiyetine erişinceye kadar yiyeceklerden uzak tut. **Yazıklar olsun sana!** Üzerinde haram varken, yemende, içmende, oturmanda, evliliğinde ve bütün işlerinde haram içerisinde yüzerken Allah-ü Teâlâ'ya (CC) yakınlığı nasıl beklersin? Nefsin ve hevân seni istilâ etmişken, seni onlar idâre ediyorken, onlar seni şehvetlere, zevklere, hevâ ateşine sürüklüyor, dinini ve takvânı yakıp yıkıyorlarken, Allah-ü Teâlâ'ya (CC) yakınlığı nasıl beklersin? **Akıllı ol!** Bu, ölüme inanan, ona yakîn duyan kişinin ameli değil. Bu Allah-ü Teâlâ (CC) ile karşılaşmayı bekleyen, O'nun (CC) muhâsebesinden ve münâkaşasından (sorgusundan) korkan kişinin ameli değil. Sende tefekkür yok; irâde yok; tedbir yok; gece-gündüz sükûnet yok. Sen dünyâya, onu düşünmeye, dünyâ ehli ile sohbeta ve onlar önünde eğilmeye dalmışsın.

Sûfiler dünyâdan, hayattan ve halka bulaşmaktan istifâ etmişlerdir. Onların her biri, kervanını Horasan'a göndermiş, kendisi ise tek başına bir bineğe binip yerinde kalakalmış, dolayısıyla, kâfilenin gelmesini bekleyen kimseye benzer. Bedeni oradadır, ama gönlü evindedir onun. İşte mü'min de malını âhirete göndermiş, orada bir saray yaptırmış ve muhtaç olduğu her şeyi orada bulmuş kimsedir. Bütün kalbiyle Rabbine (CC) yakınlaşmıştır. Bundan dolayı Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “*Dünyâ mü'minin zindanıdır.*”²²⁴

Mü'min îmânında tahkîke ulaşmaya devam eder, tâ ki, ârif-billâh ve âlim-billâh olur; O'nun (CC) karîbi, yakını olur, O'na (CC) vâsıl olur. İşte o zaman O'nu (CC) her şeye tercih eder. Malını kapıda bekleyenlere dağıtır. Bütün tasası kurbiyet evine girmek olur. Cennetteki köşkünün anahtarını muhâfızına geri verir. Sırrı cennet kapılarına varır, onları da halk ve varlık kapılarını da kapatır. Kendini melikin (sultânın) kapısının önüne atar. Orada hastalanır, bir et parçası gibi yere düşüverir. Lutuf ayaklarının gelmesini ve üzerine basıp geçmesini bekler. Rahmet gözünün nazarını, cömertlik ve iyilik elinin kendisine yetişmesini bekler. O bu halde iken kurbiyet hazînesine, lutuf odasına, tabîbin ve “Habîr”in (her şeyden haberdâr olanın) önüne düşüverir. Cenâb-ı Hakk (CC) onu güzelce tedâvi eder ve kuvvetini ona geri verir. Onunla ünsiyet eder, ona güzel, süslü elbiseler giydirebilir. Fazîlet yemeğinden yedirir. Ünsiyet içeceğinden içirir. İşte o zaman O'na kurbiyet evinde rahatlığa erer. Kurbiyet şerefelerinden ferahlıklar gelir. Bütün yaratıklar onun altında olur. Onlara rahmet ve şefkat gözüyle bakar. Cenâb-ı Hakk'ın (CC) ahlâkı ile ahlâklanır. Çünkü Cenâb-ı Hakk'a (CC) vâsıl olanların kalpleri halka karşı rahmet ile dolar. Müslümanlara da, kâfirlere de, avâma da,

²²⁴ Müslim, *es-Sahîh*, “ez-Zühd ve ve'r-Rakâik” hadîs no: 2965.

havâssa da rahmet nazarıyla bakarlar. Şerâatin hudutlarını onlardan istemekle birlikte, herkese merhamet ederler. Zâhiren talep, bâtinen rahmet!

Ey Allah'ın (CC) kulları! Sûfilerden birini gördüğünüz zaman ona hizmet edin, onu kabul edin. Çünkü o size nasîhat verir. **Ey evlerinde ve savmaalarında (tekkelerinde) nefis, hevâ ve hevesleri ile, azıcık ilimleri ile oturanlar!** İlmiyle âmil şeyhlerin sohbetlerine katılın. Onlara tâbi olun ve adımlarınızla onların arkasından yürüyün. Onlara tevâzu gösterin. Onların sizi kırmasına sabredin ki, hevânız kaybolsun, nefisleriniz kırılsın, ateşiniz sönsün. İşte o zaman dünyâyı tanır ve ondan uzaklaşırsınız. O zaman dünyâ sizin hizmetçiniz olur. Verilmesi gerekenleri, kismetlerinizi size verir. Siz Rabbinizin (CC) kurbiyet kapısında olduğunuz halde kismetlerinizi size getirir. Dünyâ ve âhiret, Hakk'a (CC) hizmet edenin hizmetçisidirler.

İçerisinde tevhid ve kurbiyetin yettiği bir kalp, her gün daha da büyür. Her seferinde daha da büyür, yücelir ve yükselir. Ne yeryüzünde, ne de gökyüzünde Allah'tan (CC) başka bir şey görmez. Bütün mahlûkat onun kaydı altında olur. Onunla Rabbi (CC) arasında bir "sır" gerçekleşir. O'na (CC) iyice yaklaşır ve ulaşır. Zamânının sultânı olur. Kazâ ve kaderi, ilmi ve hükmü anlar. "Melik" in sıfatları ona hizmet eder, zâtı ona yaklaşır.

Ey cemâat! Allah-ü Teâlâ'yı (CC), Resûlünü (SAV) ve sâlih kullarını tasdik edin. O (CC) sözüne sâdıktır, çünkü şöyle buyurmuştur: **"Sözünde O'ndan (CC) daha sâdık kim vardır?"**²²⁵ Resûl (SAV) de sözünde sâdıktır, sâlihler de sözünde sâdıktırlar. O (CC) kendisine sadâkat gösterilmesini sever, ister.

Ey oğul! Rabbinin (CC) kapısı önünde kalbinin beklemesi uzadıkça oburluğun ve yanlış isteklerin kaybolur, edebinin güzelliği artar. Sabır, şehvetleri giderir. Sabır alışkanlıkları sona erdirir, sebepleri bitirir, putları söküp atar. Sen bir hayâlperestsin. Sen Allah-ü Teâlâ'nın da (CC), Resûlünün de (SAV), Evliyâsının ve hâs kullarının da (RA) câhilisin. Sende Rabbine (CC) râğbet yok. Sen dünyâya râğbet ettiğin halde, hâlâ zâhid olduğunu iddiâ ediyorsun! Senin zühdün lafın gelişi. Bütün râğbetin dünyâya ve mahlûkâta. Sende Rabbine (CC) karşı ve O'nun (CC) huzûrunda durmaya karşı râğbet yok. Zannını ve edebini güzelleştirirsen, Rabbine (CC) doğru gitmende sana rehberlik eder, O'na (CC) giden yolu sana öğretirim. Kibir elbisesini üzerinden çıkarıp, tevâzu elbisesini giyersen, yücelirsin. Sen boş bir heves içinde boş bir hevessin. Eğer nefsinin, şeytanın ve dünyânın "hâtır"ından (vesvesesinden) yüzçevirirsen sana âhiret gelir, meleğin ve sonra da Cenâb-ı Hakk'ın (CC) "hâtır"ı (ilhâmı) sana gelir ki, işte o gâyedir. Kalbin düzgün olursa hâtırın künhüne vâkıf olur

²²⁵ Nisâ S. A.221.

ve ona şöyle dersin: “Sen bir hâtır mısın? Nasıl bir hâtırsın?” O da der ki: “Ben şöyle şöyle... bir hâtırım.”

Yazık size! Sizin çoğunuz boş birer hevesiniz ve dergahlarınızda boş hevesler içinde Cenâb-ı Hakk’a (CC) ibâdet ediyorsunuz. Bu iş öyle cehâletle halvetlere çekilme yoluyla olacak bir şey değildir. **Yazık sana!** İlim uğrunda ve ilmiyle âmil âlimleri talep uğrunda, yol tükeninceye kadar yürü. Gücün kuvvetin tükenene kadar yürü. Âciz kaldığın zaman önce zâhiren, sonra da kalben ve mânen otur. Zâhiren ve bâtinen kaybolup oturduğun zaman sana Allah-ü Teâlâ’dan (CC) kurbîyet ve vuslat gelir. Kalp ayakların kesilip yürümeye dermanın tükenirse, işte bu durum O’na (CC) yakınlaşmana bir işârettir. Huzur duy ve rahatla; ister kırdâda sana bir tekke açalım, ister seni harâbâtta oturtalım, ister mâmur yerlere yerleştirelim, ister dünyâyı, âhireti, cinleri, insanları, melekleri ve ruhları senin hizmetine verelim... Cenâb-ı Hakk’ın (CC) kapısında durursan, “acâiplikler” görürsün.

Yemeni, içmeni, giyinmeni... bütün varlığını ve toplumun övmesini ve yermesini unut. İşte bütün bunlar kalp amelleridir. Böyle bir kalpte bostanlar olur, ağaçlar olur, meyve olur. Orada çöller olur, kırlar olur, denizler olur, dağlar olur. Cin, insan, melek ve ruh toplulukları olur. Bunlar aklın ötesindedir.

Allah’ım (CC)! Eğer ben hak üzere isem, o durumu sâlikler için de gerçekleştir; yok, eğer bâtil üzere isem, onu yok et. Eğer hak üzere isem şânımı yücelt ve yükselt. Halkı benim vâsıtamla hemen hidâyete erdir. Kalplerimizi sana doğru yükselt.

Bu yorgunluk daha ne zamâna kadar? Kalp adımların ne zaman sona erecek? Ne zaman kalp köşkünde ziyâfet yiyecek ve onun şerefelerinden halkı rahatlatacaksın? Allah (CC) misaller verir. Kalp sağlamlaştığı zaman Cenâb-ı Hakk’ın (CC) dışındaki her şeyi unuttur. O kadîmdir (ezelîdir) ve dâimdir (ebedîdir); O’nun (CC) dışındaki her şey sonradandır, muhdestir, yaratılmıştır. Kalp sağlamlaştığı zaman, kendisinden sâdece doğrular, reddedilemeyen hakikatler çıkan bir söz olur. O zaman kalp kalple, sır sırla, halvet halvetle, mânâ mânâ ile, lûb (öz, gönül) lûb ile, doğru doğru ile muhâtap olur. O zaman kalbe gelen söz, toprağa atılan tohum gibi yumuşacık, hoş olur. Çorak olmaz; filizler ve kökler verir. O zaman istersen dünyâyı öğrenir ve dünyâ için çalışırsın, istersen âhireti öğrenir ve âhîret için çalışırsın.

Dallar kökten çıkar. “*Sen nasıl davranırsan sana da öyle davranırlar.*”²²⁶ Her kap içindekini sızdırır. Senin kabına katran konmuş, ama sen onun su sızdırmasını istiyorsun! Sende hiçbir kerâmet (hayır) yok. Dünyâyı inşâ etmek için çalışıp çabalıyorsun ve yarın da

²²⁶ Deylemî, *el-Firdevs*, hadîs no: 3918.

âhirete sâhip olmak istiyorsun: Bunda kerâmet olmaz! Halk için çalıştın ve yarın da Hâlık’a (CC), O’nun (CC) kurbiyetine, O’nun (CC) nazarına nâil olmak istiyorsun: Sende kerâmet yok! Bu durum zâhir ve umûmîdir; ama O (CC) isterse sana bütün bunları amelin olmaksızın da bağışlayabilir.

Beni dinleyin ve söylediklerimi anlayın. Ben daha önce gitmiş olanların çocuğuyum, kölesiyim. Onların huzûrundayım. Onların mallarını dağıtırım. Onların mallarını korurum; onlara ihânet etmem. Ben ebedî bir mülk iddiasında da değilim. Onları övüyorum. Allah-ü Teâlâ (CC), Resûlüne (SAV) tâbi olmamın bereketi ile ve anne babama (RA) karşı gösterdiğim güzel davranışlarım vesîlesiyle beni hoş karşılasın. Babam gücünün yettiği kadarıyla dünyâyâ karşı zâhid birisi idi. Annem de bu konuda babama muvâfakat göstermiş ve ondan râzı idi. Her ikisi de salâh ve diyânet sâhibi idiler. Halka karşı şefkatli idiler. Onlar için de, halk için de benim elimde bir şey yok. Ben Resûle (SAV) onlar sâyesinde geldim ve hayır adına neyim varsa, hepsini onlarla berâber veyâ onların yanında elde ettim. Ben halktan, Hz. Muhammed (SAV)’den başka hiç kimseyi istemem; ben Rabbimden (CC) başka da herhangi bir rab istememem.

Ey oğul! Sözlerin dilinden çıkıyor, kalbinden değil; sûretinden çıkıyor, mânândan değil. Sağlam bir kalp, kalpten değil, dilden çıkan sözlerden kaçır. Onun böylesi konuşmaları dinlemesi, kuşların kafeste kalması ve münâfıkların câmide bunalması gibidir. Sıddık birisi, bir toplulukta münâfık bir âlim ile karşılaştığında onun için en güvenli hareket orayı terketmektir.

Sufiler, münâfık, deccal, bid’atçı, Allah (CC) düşmanı, Resûl (SAV) düşmanı olanları yüzlerindeki işâretlerden tanırlar. Onların işâretleri yüzlerinde de olur, sözlerinde de. Onlar sıddıklardan, aslandan kaçtıkları gibi kaçır. Sıddıkların kalp ateşleriyle kendilerini yakmalarından korkarlar. Melekler onlara karşı sıddıkları ve sâlihleri müdâfaa eder. Onlar halk katında büyük olabilirler, ama sıddıkların gözünde hakîrdiler, alçaktırlar. Onlar halk nazarında âdemîdir, insandır, fakat sıddıkların gözünde onlar kedi gibidirler, hiçbir değeri yoktur.

Ey cemâat! Hüküm tabîbini bulun. O sizin hastalıklarınızı tedâvi eder. Ona tâbi olun, onu kabul edin ki, sıhate erişesiniz. Görevli kişiye tâbi olun ki, o sizi hikmet sâhibi olan bir üstâda götürsün. İlim kölesine, ilim çocuğuna tâbi olun; onun nereden girdiğine bakmayın, onun arkasından siz de girin. Rabbinizin (CC) kapısını talep edin. Hükümle (dîn ile) aranızı güzelleştirin; çünkü o “kapı görevlisi”dir. Hüküme tâbi olmazsanız ilme ulaşamazsınız.

Rabbimizin (CC): “**Resûl (SAV) size neyi verirse onu alın ve sizi neyden nehyederse ondan uzaklaşın**”²²⁷ buyruğunu işitmediniz mi?

Rabbimizin (CC) kapısındaki hükümle muâşeretiniz güzel olursa ve onun edebiyile edeplenirseniz, O (CC) sizden hoşlanır ve size kurbiyet kapısını açar. Sizi fazîlet ve ikram sofrasına oturtur. O’nun (CC) konuğu olursunuz. Kalplerinize konuşur. Sırlarınız ünsiyet bulur. Havâs (seçkin) kullarına öğrettiği ilmi size de öğretir. Böylece halk ile aranızda O’nun (CC) hükmü, kendisi ile aranızda ise O’nun (CC) ilmi girer. Çünkü hüküm müşterek, ilim özeldir. Hüküm îman etmek, inanmaktır; ilim ise apaçık görmektir.

²²⁷ Haşr S. A.59.

DUA

“**Ey kul!** Kulak ver. Çünkü sen görensın, benim mürîdimsın. Kalp kulağınla dinle, çünkü ben senden uzak değilim. **Ey kul!** Sen daha nefsin için olmadan önce ben senin “müdebbirin” (her şeyi idâre edenin) idim. O halde, nefsin için olmaksızın onun için ol. Sen daha zuhur etmeden önce ben onun yönetmini üstlenmişim, şu an da onun gözetimi bana âit.

Ey kul! Ben yaratmada ve sûret vermede tekim. Hükmetmede ve yönetmede tekim. Yaratmamda ve sûret vermemde benim ortağım yok. Hükmetmemde ve idâre etmemde şerikim yok. Ben mülkümün mâlikiyim, sâhibiyim, bunda nazîrim yok. Hükmetmekte tekim, vezîre ihtiyâcım yok.

Ey kul! Sen yaratılmadan önce senin idârecin kimdi? O halde, istenen şeyde O’nunla (CC) çekişme. Seni güzel bakmaya kim alıştırdı? O halde O’na (CC) inatla karşılık verme. Seni bana güzel bakışa ben alıştırdım. O halde sen de tedbîri terkederek bana alış.

Ey kul! Tecrübeden sonra hâlâ şüphe olur mu? Her şey apaçık belli olduktan sonra hâlâ hayret ve zihin karışıklığı olur mu? İlmin seni bana yükseltir, çünkü senin benden başka murâdın yok. Yaptığın bütün hayırlar seni benimle münâzaadan uzaklaştırır.

Ey kul! Varlığına, benim yarattığım nazarıyla bak, kendinin fânî olduğunu görürsün. Fânî olan şey hakkında ne dersin? Otur, sen benim memleketimin idâresini bana teslim ettin. Sen de benim memleketimden bir parçasın. O halde benim rabliğim husûsunda tartışma, ilâhî vücûdumdaki irâdemde bana zıt davranma.

Ey kul! Ben sana yeterim; bu sana yetmez mi? Benimle sükûnet bulman, sende bana sevkeden alışkanlıklara vesîle olmuyor mu?

Ey kul! Ne zaman sana ihtiyaç duysam, sen bana sığınuyorsun. Memleketimden her hangi bir şeye bir vekil tâyin etsem, hep seni tâyin ederim.

Ey kul! Seni kendi varlığım için yaratmadan önce, senin için cömertliğimi hazırladım. Bana karşı nasıl inkâr sâhibi olabilirsin?

Ey kul! Benim istediğim kişi ne zaman başarısız olur? Benim yardımcı olduğum kimse ne zaman yenilgiye uğrar?

Ey kul! Seni, benden bir şeyler talep etmek değil, bana hizmet etmek meşgul etsin. Benim hakkımdaki hüsn-i zannın, rubûbiyetim ile ilgili şüpheli düşüncelere engel olsun.

Ey kul! İhsan sâhibini itham etmen, güç ve kuvvet sâhibi ile çekişmen, kakhâra, ezip geçene mukâvemet göstermen, hikmet sâhibinin hükmüne îtiraz etmen, lutuf sâhibini sıkıntıya sokman aslâ uygun değildir.

Ey kul! İrâdesini benim için terkeden kişi kurtulmuştur. Bana kurnazlık(!) yapan işini yoluna koymuştur. Bana karşı fakirliğinde samîmî olan kimse zenginlik hazînesine kavuşmuştur. Bir kulun hareketi sırf benim için olursa ona yardımım vâcib olur. Benim vesîleme sarılan kimse en kuvvetli vesîleye sarılmıştır. Ben, tedbir ehlini (sırf kendi aklına güvenen kimseleri) cezâlandıracağıma, onların binâlarını yerle bir edeceğime ve düğümlerini çözeceğime dâir kendime söz verdim. Onları kendi kendilerine vekil yapacağıma, hîlelerini kendi aleyhlerine çevireceğime, onları rızâ rahatlığından, işlerini bana havâle etme nîmetinden mahrum edeceğime söz verdim. Eğer onlar bana îtimat etselerdi, kendi tedbirlerinden ziyâde benim onlar hakkındaki tedbîrime (idâreme), kendi riâyetlerinden (gözetimlerinden) ziyâde benim kendileri hakkındaki riâyetime râzı olurlardı. O zaman onları rızâ yoluna sokardım, hidâyet ehlinin usûlünü onlara verirdim, beyzâ (tertemiz olma) yoluna onları koyardım. İnâyetimi onların, her türlü korkularına karşı onlar için yeterli ve istedikleri her şeyden daha çok celbedici kılardım. Bu benim için kolaydır.

Ey kul! Biz senin yalnızca bizi istemeni, yalnızca bizi tercih etmeni, yalnızca bizden râzı olup, bizden başka hiçbir şeyden râzı olmamanı istiyoruz.

Ey kul! Sana bir üstünlük de yazsam, bir belâ da takdir etsem, bunların hepsinde de sana lutfumun sırlarının ulaşmasını istemekteyim.

Ey kul! Senin için her ne nîmet ızhar edersem, onun karşılığını benimle çekişme yapma. Sana verdiğim akıl ihsânını da bana zıtlaşmada kullanma.

Ey kul! Nasıl ki, göğümün ve yeryüzümün idâresindeki tekliğimi, onlara hükmetmedeki ve onları yönetmedeki tekliğimi bana teslim etmişsen, varlığını da öylece bana teslim et. Sen benim içinsin; bana karşı tedbir olmaz. Sen benimle berâbersin; o halde beni vekil tâyin et. Kefil olarak bana sarıl. Sana öyle bağışlarda bulunur, öyle övünçler ihsan ederim ki!

Ey kul! “Kulumun kalbinde bana teslimiyet nûru ile benimle çekişme zulmeti birarada bulunmaz” hükmünü ben ezelde koydum. Bunlardan birisi olursa diğeri olmaz. Kendin için bu ikisinden birini seç!

Yazık sana! Kendi işinle uğraşsın diye senin kadrini yücelttik; ey kıymetini yükselttiğimiz kişi! Kıymetini alçaltma. **Ey izzet ve şeref verdiğimiz kişi!** Benden başkasına güvenerek küstahlaşma. **Yazık sana!** Sen bizim katımızda bizden başkasıyla uğraşmayacak kadar yücesin. Seni kendi huzûrum için yarattım ve onun için sana “hitap”ta bulundum. Yardımımın çekişiyle seni kendime cezbedip çektim. Eğer kendi nefsin ile meşgul olursan seni perdelerim. Nefsinin hevâsına uyarsan seni tardederim, kovarım. Şâyet ondan çıkacak

olursan, işte o zaman seni desteklerim. Eğer benden başka her şeyden yüzçevirmek sûretiyle beni sevmeye çalışırsan, ben de sana muhabbet ederim.

Ey kul! Sana kifâyet etsem, bu sana kâfi gelmez mi? Seni hidâyete erdirsem, bu hidâyete olmaz mı? Ben ki, yaratıp şekil veren benim! Değer verip atâ ve ihsanda bulunan benim! Bunlar seni, takdir ettiğim hususlarda münâzaadan ve yaptığım şeylerde îtirazdan engellemiyor mu?

Ey kul! Benimle çekişen kimse bana inanmamıştır. Bana karşı tedbir alan kimse beni tevhið etmemiştir. Başkasına verdiğim şeyler hakkında şikâyet eden kimse benden râzı olmamıştır. Bana karşı tercihi olan kimse beni tercih etmemiştir. Kahrıma katlanmayan kimse benim emirlerime bağlanmamıştır. İşini bana bırakmayan kimse beni ârif değildir, beni tanımamıştır. Bana tevekkül etmeyen kimse benim câhilimdir, beni bilmeyendir.

Ey kul! Benim elimdekiyle değil de, kendi elindekinle yetinmen cehâlet olarak sana yeter. Ben senin beni tercih etmeni tercih ediyorum; o halde beni tercih et. Vah sana! Kulluk, tercih ve zulüm biraraya gelmez; bana ve başka şeylere teveccühün biraraya gelmez. Senin için ya ben varım, ya da nefsin var. Bilerek seç. Hevâyı hayrât ile değiştiremezsin.

Ey kul! Eğer sen kendin için benim tedbir almamı talep edersen, câhillik etmiş olursun; kendi kendine tedbir alman nasıl olur? artık sen düşün! Benimle birlikte başka bir şeyi de tercih edersen insafsızlık etmiş olursun; bana karşı bir şeyi tercih edersen nasıl olur?

Ey kul! Eğer ben senin tedbir almana izin verseydim, tedbir almaktan senin utanç duyman gerekirdi; oysa sana tedbir almama emri verdim, bu nasıl olur? bir düşün! Ey nefsine değer veren! Eğer onu bize bıraksaydın rahat ederdin. **Yazık sana!** Tedbîr yükünü ancak rubûbiyet taşıyabilir, onu beşeriyet zaafı taşıyamaz. **Yazık sana!** Sen taşınan yüksün, yük taşıyan olma. Senin rahat olmanı murâd ettik, nefsin için boşa kendini yorma. Seni anne karnındaki karanlıklar içinde idâre eden ve sana vücut verdikten sonra istediği şeyleri veren kim? O'nun (CC) dileğinde O'nunla (CC) çekişme.

Ey kul! Sana benim için hizmet etmeni emrettim ve kısmetimi sana garanti ettim. Oysa sen benim emrimi ihmal ettin ve garanti verdiğim şey hakkında şüpheye düştün. Garanti etmekle de yetinmedin, yemin ettim. Yeminle de yetinmedim, misaller verdim; anlayan kullarıma şöyle hitap ettim: **“Rızkınız ve size vâdedilen şeyler göktedir. Göğün ve yerin Rabbine (CC) andolsun ki, bu, sizin (kendi aranızdaki) konuşmanız gibi gerçektir.”**²²⁸

Ârifler benim sıfatımla yetindiler. Yakîn sâhipleri de keremimi ve cömertliğimi bana karşı hîle yaptılar. Eğer vaadim olmasaydı, benim onlara olan ihsanlarımı hiç kesmeyeceğimi

²²⁸ Zâriyât S. A.22-23.

bilirlerdi. Eğer garantim olmasaydı, onlar ihsan ve bağış vücûduma sarılırlardı. Ben benden gâfil olanı ve bana isyan edeni bile rızıklandırırken, bana itâat edeni ve bana duâ edeni nasıl rızıklandırmam? **Yazık sana!** Fidanı diken onu sular. Mahlûkunu yaratan onun imdâdına da yetişir. O ona her şeyiyle yeter. Yaratma olduğu müddetçe imdâdım da devam edecektir. Yaratma olduğu müddetçe rızık da benim üzerimdir.

Yazık sana! Evine, yemek yedirmek istemediğin kimseyi çağırır mısın? İkrâm etmek istemediğin ve sevmediğin kimseye yakınlık duyar mısın?

Ey kul! Himmetini fânî rızıkına yoğunlaştıracağına bana yoğunlaştı. Onu senden kaldırmam, boşuna onun için yorulma. Sana ne yüklenirse onu kabul et. Seni evin içine alacağım ve ikramımdan mahrum edeceğim! Senden hakkımı yerine getirmeni isteyeceğim ve ikramımdan seni mahrum edeceğim! Ben senden bana hizmet etmeni istiyorum, kısmetini istemeni değil. Senin kısmetin benim katımdadır; o orada bâkî kalacak değildir. Sana iyiliklerimi hazırladım, rahmetimi senin için ızhar ettim, ortaya çıkardım. Senin için sâdece dünyâ ile kanaat etmedim, cennetimi de senin için donattım. Senin için bununla da yetinmedim, sana rû'yetimi verdim. Bunlar benim fiillerim iken, sen nasıl olur da benim fazîletlerimden, ikramlarımdan şüphelenirsin?

Ey kul! Nîmetimi elde eden, fazîletlerime ulaşan birileri mutlakâ olur. Benim bunlardan her hangi bir şekilde menfaatlenmekten müstağnîyim. Bu, kat'î deliller ile ispatlanmış bir husustur. Şâyet sen benden seni rızıklandırmamamı talep etsen dahi, sen bu isteğini kabul etmem. Benden kendini benim fazlımdan mahrum etmeni dilesen dahi, ben seni mahrum etmem. Öyleyse, sen bana dâimâ duâ edersen, benden her zaman talepte bulunursan nasıl olur? Eğer başkalarından utanmıyor isen, bâri benden utan. Beni iyi anla. Beni anlayanlar bütün atâ ve ihsanlara nâil olmuştur.

Ey kul! Beni tercih et, bana karşı tercihte bulunma. Kalbin sadâkatle bana yönelsin. Eğer böyle yaparsan, sana acâip lutuflar ve müthiş ikramlar gösteririm. Sırrını beni müşâhede etme nîmetiyle nîmetlendiririm. “Tahkîk” (hakîkat) ehli için yolu ızhar ettim, ortaya koydum. “Tevfîk” (başarı) sâhipleri içinse hidâyet kaynaklarını açıkladım. Yakînen inananlar bana hakkıyla teslim oldular. Mü'minler de bana apaçık tevekkül ettiler. Benim onlar için kendi nefislerinden daha hayırlı olduğumu ve tedbîrimin onların kendi tedbirlerinden daha güzel olduğunu bildiler. Rubûbiyetime teslim oldular ve kendilerini huzûruma attılar. Buna karşılık olarak ben de onların içlerine bir rahatlık, akıllarına bir nur ve kalplerine de bir mârifet verdim. Onların makamlarını, mevkîlerini ve şanlı bayraklarını yükseltmek benim üzerimde

bir hak oldu. Ayrıca, benim evime girdiklerinde onlar için, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşer kalbine gelmeyen şeyler vardır.

Ey kul! İçinde bulunduğun her vakitte ben senden, kısmetini talep etmeni değil, bana hizmet etmeni isterim. Çünkü zâten ben kısmetini sana garanti ettim. Seni bir hizmette kullanırsam, seni doyururum. Bil ki, sen beni unutsan bile ben seni unutmam. Sen beni zikretmeden önce ben seni zikrederim. Bana isyan etsen bile benim sana verdiğim rızık sürekli. Sen böyle benden yüzçevirmiş olduğun halde bile ben böyle iken, bana yöneldiğinde nasıl olurum? Buna ne dersin? Beni hakkıyla takdir edemedin. Kahrımı görünceye kadar teslim olmadın ve bana rağbet etmedin. Emirlerimi tutmasan da benden yüzçevirme. Benden başka dayanacak bir şey bulamazsın. Benden başkasından zenginlik bekleme. Seni benden başka bir kimse zengin edemez. Ben seni kudretimle yaratanım. İyiliklerimi önüne serenim. Benden başka “Hâlık” olmadığı gibi, benden başka “Râzık” da yoktur. Yarattırım ve sonra da başkasına (mı) gönderirim? İzzet ve ikram veren benim; kullarımı hayır vücûdumdan men (mi) ederim? **O halde, ey kul!** Güven, çünkü ben kulların Rabbiyim (CC). Seni kendi murâdından çıkarır, onun kaynağına ulaştırırım. Geçmiş lutuflarımı hatırla. Sevginin hakkını unutma.”

Biz bu kitabı onun mevzûsuna uygun şu duâ ile bitirmek istedik:²²⁹

“Allah’ım (CC)! Biz Senin Efendimiz Muhammed’e (SAV) ve O’nun (SAV) âilesine (RA), tıpkı İbrâhîm’e (AS) ve O’nun (AS) âilesine (RA) yaptığın gibi, her iki âlemde de salât etmeni, onların şânını yüceltmeni dileriz. Hamde, övgüye lâyık olan ancak Sensin, şânı yüce olan ancak Sensin.

Allah’ım (CC)! Bizi Sana teslim olmaya çalışanlardan, dâimâ Senin huzûrunda duranlardan eyle. Sana karşı tedbir almaktan bizi uzaklaştır. Bizi, işlerini Sana bırakanlardan eyle. Biz kendimiz için olmadan önce Sen bizim içindin. Nasıl ki, bizden önce bizim için idiyse, bizden sonra da yine bizim için ol. Bize lutfunun elbiselerini giydir. Bize Senden hayâ etme duygusu ver. Tedbir karanlıklarını kalplerimizden çıkar. Sırlarımızda tefvîz nurlarını aydınlat. Bize Senin güzel tercihini göster, tâ ki, onun gerekleri içimize yerleşsin ve Senin bizim için tercihin bizim kendi tercihlerimizden bize daha hoş gelsin.

Allah’ım (CC)! Nefislerimize acı. Bize emrettiğin şeyler dururken, bize garanti ettiğin şeylerle bizi meşgul etme. Bizden tâlibi olduğun şeyler dururken, bizden talep ettiğin şeylerle bizi meşgul etme.

²²⁹ Kanaatimizce bu sözler müstensihlere âittir.

Allah'ım (CC)! Sen bizi Sana bağlanmaya ve sürekli Senin huzûrunda olmaya çağırıyorsun; Sen bizi muvaffak etmedikçe biz bundan âciziz, bize kuvvet vermediğin müddetçe buna gücümüz yok. Sen yapmadığın sürece, bizim bir şey olmamız mümkün mü? Sen bizi ulaştırmadıkça, biz bir şeye nasıl ulaşırız? Senin yardımın olmadıkça, bizim bir şeye güç yetirmemiz mümkün mü hiç? Emrettiğin şeylerde bizi muvaffak kıl; menettiğin şeyleri terketme husûsunda da bize yardım et.

Allah'ım (CC)! Bizleri tefvîz bahçelerine, teslîmiyet cennetlerine koy. Bizi onlarla ve onların içinde nîmetlendir; sırlarımızı ise, onların nîmetleri ve lezzetleri ile değil, kendinle berâber et.

Allah'ım (CC)! Sana teslim olma ve Sana yönelme nûruyla bizi aydınlat ki, sırlarımız onunla sevinç duysun ve nurlarımız onunla kemal bulsun. Bir şeyi yaratmadan önce onun tedbîrini alan Sensin. Biz biliriz ki, ancak Senin dilediğin şey gerçekleşir. Sen murad etmedikçe bu ilmin bize bir faydası olmaz. Biz Senin iyiliklerini istiyoruz. Fazlına teslim olduk. İnâyetinle bize ulaş. Riâyetinle bizi kuşat. Bizi himâye vücûduna dâhil et. Muhakkak ki, Sen her şeye kâdirsin.

Allah'ım (CC)! Biz biliriz ki, Senin hükmüne karşı konulmaz. Kaderinle zıtlaşmaz. Senin koyduğun hükmü bozmaya bizim gücümüz yetmez. Hükmünde Senden lutuf ve destek bekliyoruz. Ey âlemlerin Rabbi (CC)! Bizi, hükmünde riâyet ettiğin, koruyup gözettiğin kimselerden eyle.

Allah'ım (CC)! Bize kismetlerimizi ayıran Sensin, onları bize ulaştıran Sensin; onları bize tatlılıkla, kolaylıkla cehennemden korunmuş ve vuslat nûruyla etrâfı çevrilmiş olarak ulaştır. Onları senden bilelim. Onlar için şükredenlerden olalım. Onları sana izâfe edelim; hiç mahlûka izâfe etmeyelim.

Allah'ım (CC)! Dünyâ rızkı olsun, âhiret rızkı olsun, rızkın tamâmı Senin elindedir. Bize, hakkımızda hayırlı bildiğin rızkı ver ve ondan hayırlısıyla faydalanmayı nasip et.

Allah'ım (CC)! Bizi, Senin için seçilmişlerden eyle, Sana karşı seçilmişlerden eyleme. İşlerini Sana teslim edenlerden eyle, Sana îtiraz edenlerden eyleme.

Allah'ım (CC)! Bizler Sana muhtâcız; bize atâ ve ihsanda bulun. Sana tâattten âciziz; bize güç ver. Bize, Sana itâat etme kuvveti bağışla. Sana isyan etmede bize acziyet ver. Rubûbiyetine (CC) teslîmiyet ver. Ulûhiyetinin hükümlerine karşı bize sabır ver. Sana mensup olma şerefi ver. Kalplerimizde Sana tevekkül etme rahatlığı ver. Bizi rızâ meydanlarına girenlerden eyle. Teslîmiyet kokusunu koklayanlardan eyle. Mârifet meyvelerini toplayanlardan eyle. Bize tahsîs (özel olma) elbiselerini giydir. Kurbiyet ve

muhabbet mertebesi ile bizi hediyelendir. Dâimâ senin hizmetinde olanlardan, mârifetine erenlerden eyle. Bizi, Resûlüne (SAV) tâbi ve vâris olanlardan, O'ndan (SAV) aldıklarını hakkıyla yerine getirenlerden ve O'nun (SAV) makâmına niyâbeten geçenlerden eyle.

Ey âlemlerin Rabbi (CC)! Bize katından hayırlı bir son nasip eyle.

Allah-ü Teâlâ (CC), Efendimiz Muhammed'e salât etsin (O'nun SAV. şânını yüceltsin). O'ndan da (SAV), bütün Ashâbından da (RA) râzı olsun.